

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BÖLGELER ARASI EŞİTSİZLİK PERSPEKTİFİYLE İÇ GÖÇ – SOSYOEKONOMİK
GELİŞMİŞLİK İLİŞKİSİ VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

MURAT ÇİFTÇİ

**DOKTORA TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA PROGRAMI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. BETÜL ŞENGEZER**

İSTANBUL, 2011

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BÖLGELER ARASI EŞİTSİZLİK PERSPEKTİFİYLE İÇ GÖÇ – SOSYOEKONOMİK
GELİŞMİŞLİK İLİŞKİSİ VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Murat ÇİFTÇİ tarafından hazırlanan tez çalışması 29.07.2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

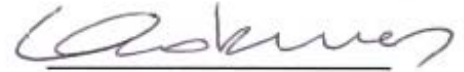
Prof. Dr. Betül ŞENGEZER
Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

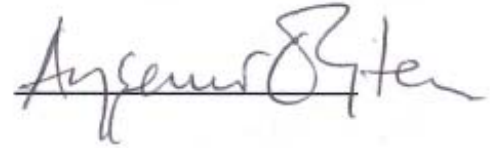
Prof. Dr. Betül ŞENGEZER
Yıldız Teknik Üniversitesi

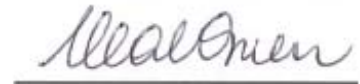
Prof. Dr. Vedia DÖKMECİ
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşenur ÖKTEN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. İclal DİNÇER
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Mustafa TEKİN
İstanbul Üniversitesi

Bu çalışmanın temel hareket noktası, Türkiye’de son dönemde yaşanan iç göç hareketinin yön bulmasında, bölgeler arası iktisadi gelişmişlik eşitsizliklerinin etkisidir. Çalışma giriş ve sonuç bölümleri ile birlikte beş bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümü, enstitü kuralları çerçevesinde literatür özeti, tezin amacı ve hipotez olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır.

İkinci bölüm kendi içerisinde beş alt başlıktan oluşmaktadır. İlk kısımda göç hareketlerinin bölge bilimi içerisindeki yeri irdelenmiştir. İkinci kısımda çalışmanın çıkış noktası olan bölgelerarası eşitsizlik ve göç hareketlerinin dönemsel gelişimi ana hatlarıyla irdelenmiştir. Üçüncü kısımda göç hareketlerinin Zelinsky perspektifiyle geçirdiği evreler incelenmiştir. Dördüncü kısımda Türkiye’de yaşanan iç göç hareketleri ve kentleşme süreci işlenmiştir. Son kısımda ise iç göç teorileri ele alınarak bölüm sonlandırılmıştır.

Üçüncü bölüm kendi içerisinde dört kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda çalışma sorusu “hipotez” ortaya konulmuştur. İkinci kısımda ulusal ve uluslar arası yazında yer alan önceki çalışmalar sunulmuştur. Üçüncü kısımda, çalışma kapsamında gerçekleştirilen istatistiksel uygulamalarda kullanılan değişkenler, veri tasarım süreci aktarılmıştır. Dördüncü kısımda ise uygulamalarda kullanılan iki istatistiksel yöntem “Diskriminant analizi ve Atkinson eşitsizlik endeksi yaklaşımı” hakkında bilgi verilerek bölüm sonlandırılmıştır.

Dördüncü bölüm kendi içerisinde üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda iç göç ve iktisadi gelişmişlik göstergeleri arasındaki fonksiyonel “sebeup – sonuç” ilişkisinin tespiti amacıyla itme – çekme perspektifiyle gerçekleştirilen diskriminant analizlerinden elde edilen bulgular sunulmuştur. İkinci kısımda ise göçmenlerin gidilen illerdeki hemşeri “önceki göçmenler” ve iktisadi olanaklara karşı duyarlılıklarının tespiti için yapılan Atkinson endeksleme uygulamalarından elde edilen bulgular paylaşılmıştır. Son kısımda ise Atkinson uygulamaları kapsamında hemşerilik ve ülke geneline göre göçmenlerin gidilen illerdeki iktisadi olanaklardan en yüksek duyarlılığa sahip oldukları ilk on iktisadi olanağın Coğrafi Bilgi Sistemleri ile analiz edilmesinden elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Beşinci ve son bölümde ise sonuç ortaya konulmuştur.

Çalışmanın önemi ve yazına katkısı açısından beklentileri şu şekilde özetlemek mümkündür:

İlk olarak göç hareketinin yön bulmasındaki belirleyicilerin etkileme güçleriyle birlikte tespitiyle, göç konusunda politika yapıcılar için göç hareketine yön verme olanaklarının artırılması amaçlanmaktadır. Kontrol edilemeyen – yön verilmekte güçlük çekilen göç hareketleri konusunda devlet politikası geliştirilmesine katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır.

İkinci olarak bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarının yanı sıra hemşeriliğın göç hareketinin yön bulmasındaki belirleyiciliğının karşılaştırma çıpası olarak alınmasıyla,

göçlerle ilgili bölgesel politika geliştirilmesine sosyal boyutun da dâhil edildiği farklı bir bakış tezin getirdiği yeniliktir.

Üçüncü olarak, kullanılan istatistiksel yöntemlerin özgün kullanımıyla yine ulusal ve uluslar arası yazına katkı sağlanmıştır.

Dört yılı aşan uzun ve yorucu çalışma süresi boyunca desteklerini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Betül ŞENGEZER' e, tez izleme komitesinde yer alan değerli hocalarım Prof. Dr. Vedia DÖKMECİ ve Prof. Dr. Ayşenur ÖKTEN' e, istatistiksel uygulamalarda görüş ve önerileriyle destek veren değerli hocalarım Prof.Dr. Gülay BAŞARIR-KIROĞLU ve Doç. Dr. Mustafa TEKİN' e teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak vurgulamak isterim ki, bu çalışma diğer elli dokuz parça ulusal ve uluslararası akademik yayınlarımda olduğu gibi sadece, yaşamım boyunca bildiğim en mükemmeliyetçi ve aynı zamanda da en mükemmele yakın şahsiyet olan bilge insan, değerli anneme adanmıştır.

Bilim dünyamıza katkı sağlaması dileklerle...

Temmuz, 2011

Murat ÇİFTÇİ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
SİMGE LİSTESİ	viii
KISALTMA LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
ÇİZELGE LİSTESİ	x
ÖZET	xiii
ABSTRACT	xv
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
1.1 Literatür Özeti	1
1.2 Tezin Amacı	2
1.3 Hipotez	3
BÖLÜM 2	
İÇ GÖÇ KONUSUNDA YAKLAŞIMLAR	4
2.1 Bölge Bilimi ve Göç Hareketleri	7
2.2 Kalkınma İktisadi Perspektifiyle Bölgelerarası Eşitsizlik ve Göç Hareketleri	12
2.3 Göç Hareketlerindeki Evrilme Aşamaları ve Zelinsky Perspektifi	17
2.4 Türkiye’de İç Göç Hareketleri ve Kentleşme	21
2.5 İç Göç Teorileri	35
2.5.1 Ravenstein Kanunları	35
2.5.2 Ekonomi Perspektifli Göç Teorileri	37
2.5.3 Karma (İktisadi ve Psiko-Sosyolojik) Perspektifle Lee’nin İtme-Çekme Teorisi	40
2.5.4 Göçte Psiko-Sosyolojik Perspektifli Yaklaşım: Massey’in Sosyal Ağlar Yaklaşımı	42

BÖLÜM 3

METODOLOJİ VE UYGULAMA	46
3.1 Öne Çıkan Önceki Çalışmalar (İlgili Yazın)	46
3.2.1 Uluslar arası Yazın	46
3.2.2.1 Göçmen Profiline İncelendiği Çalışmalar	46
3.2.2.2 Kişisel Özellikler ve Ekonomik Faktörleri Bir Arada Ele Alan Çalışmalar	49
3.2.2.3 İç Göçün Yol Açtığı Etkileri Ele Alan Çalışmalar	51
3.2.2.4 İç Göçte Etkili Bölgesel Faktörleri Ele Alan Çalışmalar	52
3.2.1 Türkiye’de İç Göç Konusuna İlgili ve Türkiye Odaklı Teknik Yazın	56
3.2 Yazın Değerlendirmesi, Çalışmanın Sorusu ve Değişkenlerin Seçimi	60
3.2.1 Yazın Değerlendirmesi	60
3.2.2 Çalışma Sorusu (Hipotez)	63
3.2.2.1 Birinci Ana Hipotez “Teorem”: İtme-Çekme Yaklaşımıyla Göçün Yön Bulmasında İktisadi Gelişmişliğin Etki Sınaması	64
3.2.2.2 İkinci Ana Hipotez “Teorem”: Göçün Varış Yerlerindeki İktisadi Olanaklara Duyarlılığıyla Hemşeri Miktarına Duyarlılığının Karşılaştırması İçin Sınama	65
3.3 Değişkenlerin Seçimi	65
3.4 İstatistiksel Uygulama Yöntemleri	67
3.4.1 Diskriminant Analizi	68
3.3.2 Atkinson Endeksi	69

BÖLÜM 4

BULGULAR VE TARTIŞMA	73
4.1 Birinci Uygulama: İtme-Çekme Yaklaşımıyla Göçün Yön Bulmasında İktisadi Gelişmişlik Göstergelerinin İstatistiksel Anlamlılığı ve Önemi	73
4.2 İkinci Uygulama: Göçün Varış Yerlerindeki İktisadi Olanaklara Duyarlılığıyla Hemşeri Miktarına Duyarlılığının Atkinson Endeksi Yöntemiyle Karşılaştırması	80
4.3 Üçüncü Uygulama: Göçmenlerin İllere Göre İktisadi Olanaklardan ve Hemşerilerden Sağladıkları Sosyal Fayda Düzeylerinin Haritalarla İncelenmesi	90

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER	101
KAYNAKLAR	108
EK-A	
ÖNCEKİ ÇALIŞMALARDA KULLANILAN VERİLER	128

EK-B

UYGULAMADA KULLANILAN DEĞİŞKENLER - VERİ EDİNİM KAYNAKLARI..... 142

EK-C

VİLAYETLERE GÖRE ATKINSON ENDEKS SONUÇLARI..... 145

EK-D

VİLAYETLERE GÖRE GÖÇMENLERİN VARİŞ YERİNDEKİ OLANAKLARA DUYARLILIK
DÜZEYLERİNE DAİR SONUÇLAR..... 154

EK-E

VİLAYETLERE GÖRE GÖÇMENLERİN VARİŞ YERİNDEKİ HEMŞERİLERDEN
SAĞLADIKLARI SOSYAL FAYDA DÜZEYLERİNE DAİR SONUÇLAR 161

ÖZGEÇMİŞ..... 162

SİMGE LİSTESİ

$M_{i \rightarrow j}$	i yerinden (il, bölge, ülke) j yerine göç miktarı
R_i	i ilinden çıkışı destekleyen “itici faktör”
E_j	j iline gelişleri destekleyen “çekici faktör”
$d_{i,j}$	i ve j illeri arasında mevcut olan uzaklık
W_A	Tarım sektöründeki “kırsal kesimde” reel ücret
W_u^*	Şehirlerde beklenen asgari ücret
$\frac{dN_u}{dt}$	Kentsel emek arzının zamana göre türevi
P	Sanayi üretiminde kullanılan tarımsal ürün fiyatı
q^i	Tarımsal üretimde kullanılan emeğin katma değeri
W_u^*	Şehirlerde beklenen asgari ücret
W_M^*	Sanayi sektöründeki reel ücret
N_M	Sanayi sektöründe çalışan sayısı
N_u	Toplam kentsel emek arzı
y	gelir
μ	Ortalama gelir
ε	Farklı gelir seviyelerinde gelir transferine duyarlılık düzeyi
$A_{(\Omega,i)}$	Atkinson eşitsilik katsayısı
Ω	Genelde 2 değeri verilen duyarlılık parametresi
G_i	i ilinden diğer 80 ile göç edenlerin toplam sayısı
Y_{-i}	Sosyal refah düzeyi ölçülen fayda verici değerlerin i ili dışındaki 80 il toplamı
$g_{i \rightarrow j}$	i ilinden j iline göç eden göçmen sayısı
$\bar{Y}_{-i}$	Fayda verici değerlerin 80’e bölünmesiyle bulunan ağırlıksız ortalama
$\bar{g}_i$	i ilinden diğer illere göç edenlerin ağırlıksız ortalaması
$D_{i,j}$	Diskriminant fonksiyonu “i-j ili arasında net göçe göre 1-2 değeri verilir”
$\frac{Yn_i}{Yn_j}$	$\frac{\text{İlk Yerdeki Ekonomik Olanak}}{\text{Varış Yerindeki Ekonomik Olanak}} = \frac{\text{Mevcut}}{\text{Ümit Edilen}}$

KISALTMA LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Ara.	Aralık
AÜ SBF	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
B. Alm.	Batı Almanya
Beşeri k.	Beşeri kalkınma
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
Bkz.	Bakınız
Demog	Demografi
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
Harc.	Harcaması
İKO	İşgücüne katılım oranı
İstih.	İstihdam
Kas.	Kasım
Örn.	Örneğin
Siy.	Siyaset bilimi
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
vb.	Ve benzeri

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2. 1	BTT “Telekominikasyon Teknolojileri”, küreselleşme, ekonomik uzmanlaşma ve ekonomik coğrafyadaki eşitsizlikler arasındaki karşılıklı etkileşim.....	11
Şekil 2.2	Yıllık Ortalama Net Göç Hızları (binde, 1975 – 80; 1980 – 85; 1985 – 90; 1995 – 2000; 2007 – 2010)	29
Şekil 2.3	İllere Göre Fert Başına Düşen GSYİH (Dolar, 1995 ve 2000 Yılları Karşılaştırması).....	30
Şekil 2.4	İş Amaçlı ve İş Arama Amaçlı Göç Çıkışlarının İller Arası Karşılaştırması (1995–2000)	33
Şekil 2.5	İş Amaçlı ve İş Arama Amaçlı Göç Girişlerinin İller Arası Karşılaştırması (1995–2000)	33
Şekil 4. 1	Uygulamalarda 1. Diskriminant Fonksiyonlarının Kanonik Korelasyonları (Değişken Bileşenlerinin Ayırıcı Güçlerine Göre Karşılaştırmalı Durumu, % Olarak).....	74
Şekil 4. 2	GSYİH Bileşenlerinden Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”	77
Şekil 4. 3	Yatırım Bileşenlerinden Sağlanan Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”	78
Şekil 4. 4	Kredi Bileşenlerinden Sağlanan Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”	79
Şekil 4. 5	Mevduat (Menkul Sermaye) Bileşenlerinden Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”	80
Şekil 4. 6	Konut Bileşenlerinden Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”	81
Şekil 4. 7	Meslekteki Konuma Göre Nüfus Bileşenlerinden Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”	82
Şekil 4. 8	İşteki Duruma Göre İstihdam Bileşenlerinden Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”	83
Şekil 4. 9	Tarım Dışı Sektörlerde İktisadi Faaliyete Göre İstihdam Bileşenlerinden Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”	84
Şekil 4. 10	Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Hemşerilere Duyarlılıkları (%) - Harita	87

Şekil 4. 11	Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Hizmet İşlerinde Çalışan Miktarlarına Duyarlılıkları (%) - Harita.....	88
Şekil 4. 12	Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Tarım Dışı Üretim Faaliyetlerinde Çalışanlar ve Üretim makineleri Kullananların Miktarlarına Duyarlılıkları (%) - Harita	89
Şekil 4. 13	Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Mesleklere Göre 12 Yaş Üstü Nüfusa Duyarlılıkları (%) - Harita	90
Şekil 4. 14	Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Mesleği Olmayanlar “Niteliksiz İşgücü” Miktarına Duyarlılıkları (%) - Harita	90
Şekil 4. 15	Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Müteşebbisler, Direktörler ve Üst Düzey Yöneticiler Miktarına Duyarlılıkları (%) - Harita	91
Şekil 4. 16	Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” İlmi ve Teknik Elemanlar ile Serbest Meslek Sahipleri Miktarına Duyarlılıkları - Harita	92
Şekil 4. 17	Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Ticaret ve Satış Personeli Miktarına Duyarlılıkları - Harita	93
Şekil 4. 18	Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” GSYİH Bileşeni Olarak Devlet Hizmetleri Miktarına Duyarlılıkları (%) - Harita	94
Şekil 4. 19	Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” İdari Personel ve benzeri İşlerde Çalışanlar Miktarına Duyarlılıkları (%) - Harita.....	95
Şekil 4. 20	Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” GSYİH’ya Duyarlılıkları (%) - Harita	95
Şekil 4.21	Sinop İçin Varış Yerlerindeki “Göç Edilen İl” Atkinson Skorları.....	99
Şekil 4.22	Kilis İçin Varış Yerlerindeki “Göç Edilen İl” Atkinson Skorları	100

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2. 1	Dünya sanayi üretimi, 1750 – 1938 (dünya sanayi üretiminin toplamı olarak)..... 18
Çizelge 2. 2	Ülke Grupları ve Dünya Toplamı İtibarıyla Kentsel ve Kırsal Nüfus Düzeyleri (2004) 20
Çizelge 2. 3	Türkiye’ de Nüfusun Kır-Kent Bileşeninde Gelişimi (1927–2010) 23
Çizelge 2. 4	Üç Metropolde Göç Hızları (Yıllık Ortalama, Binde)..... 28
Çizelge 2. 5	Reel Büyüme Performansı (1980–2010) 29
Çizelge 2. 6	Kurulan - Kapanan Şirketler Sayısı (1985–2008) 30
Çizelge 2.7	İstihdam ve Çalışma Çağı Nüfusunda Yaşanan Gelişim (Ekim 1988–2010 Kasım) 31
Çizelge 3. 1	Göç Yazınında Kullanılan Değişkenler İçin Özet Tablo 52
Çizelge 3. 1	Göç Yazınında Kullanılan Değişkenler İçin Özet Tablo (devam) 53
Çizelge 3. 2	Türkiye’nin Konu Alındığı Göç Yazınında Kullanılan Değişkenler İçin Özet Tablosu 57
Çizelge 3. 3	Önceki Çalışmalarda Gelir, Üretim, Ücret, Yatırım Değişkenlerinin Göç Üzerindeki Etkileri..... 59
Çizelge 3. 4	Önceki Çalışmalarda İstihdam, İşsizlik, Toplam veya Yaş Dilimlerine Göre Çalışma Çağı Nüfusu Göç Üzerindeki Etkileri 60
Çizelge 3. 5	Önceki Çalışmalarda Servet Unsurlarının Etkileri..... 61
Çizelge 3. 6	Diskriminant Analizlerinde ve Atkinson Endekslerinin Hesaplanmasında Kullanılan Değişkenler 65
Çizelge 4. 1	Kovaryans Matris Eşitliği Hipotez Testi Toplu Sonuçları 73
Çizelge 4. 2	Anlamlılık Testleriyle İlgili Değerler – Kanonik Korelasyon Düzeyleri 73
Çizelge 4. 3	İtme-Çekme Perspektifi ve Karşılaştırmalı Üstünlüğe Dayalı Uygulamalara Göre Yapılandırılan Alt Hipotez Sonuçları 76
Çizelge 4. 4	Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” İktisadi Olanaklara Duyarlılıkları – İktisadi Olanakların Önem Sıraları Toplu Sonuç Çizelgesi..... 85
Çizelge 4. 5	İBBS’ye Göre Göçmenlerin Hemşerililiğe Duyarlılık Düzeyleri..... 86
Çizelge 4. 6	En düşük ve En Yüksek İlk 5 İl ve 3 Metropol’e Göre Hemşerililiğe Duyarlılık Düzeyleri 86
Çizelge 5. 1	Üç Metropolde Metropolü İmalat Sanayi Toplamı İçinde Anahtar Sanayiler..... 100

BÖLGELER ARASI EŞİTSİZLİK PERSPEKTİFİYLE İÇ GÖÇ – SOSYOEKONOMİK GELİŞMİŞLİK İLİŞKİSİ VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Murat ÇİFTÇİ

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı
Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Betül ŞENGEZER

Türkiye’de iç göç hareketi, 1950’lerden itibaren sürat kazanmıştır. Kent ekonomilerinde ucuz işgücü ve ilave talep işlevi görme potansiyeli ise, devlet politikası olarak göçün teşvikini beraberinde getirmiştir. İlk yıllarda kırdan kasaba ve küçük kentlere, daha sonra ise metropollere yönelen kademeli göç hareketi, zamanla doğrudan kırdan kente doğru gerçekleşmiştir. Ancak göç hareketinin uzun yıllar boyunca ağırlıklı olarak üç metropole doğru gerçekleşmesi, zamanla metropollerin taşıma kapasitelerini de zorlamaya başlamıştır.

Uzun yıllar boyunca kontrollü bir göç politikasının izlenememesi, çarpık kentleşme gibi sorunları da beraberinde getirmiştir. Çarpık kentleşmenin derinleştiği bu süreçte ise metropollerde gecekondu mahallelerinde süratle artış yaşanmıştır. Düşük kaliteli, altyapısı olmayan, yasal mülkiyetin olmadığı gecekondu bölgelerinde yaşayan göçmenlerin kente uyum sağlamalarında da güçlüklerle karşılaşmıştır. Bu arada metropollere uyum sağlamada güçlük çeken göçmenler, zamanla toplam metropol nüfusları içinde de baskın ağırlığa ulaşmıştır. Sayısal çoğunluğa erişim ise, teknik tanımla siyasal anlamda baskı grubu konumuna erişmelerini de beraberinde getirmiştir. Baskı grubu olma gücüne erişim sonrasında da imar aflarıyla hukuken işgalci konumundaki geniş kesimlere mülkiyet hakkı tanınarak kentsel rant süreci yaşanmaya başlanmıştır. Bunun anlamı ise çarpık kentleşmenin bireysel mülkiyet hakkı kazandırılmasıyla daha da içinden çıkılması zor bir hale dönüşmesi olmuştur.

Bu çalışmada, üç büyük metropolden başlayıp günümüze kadar etki düzeyini aşamalı olarak diğer orta kentler üzerine de genişleterek ülke sathına yayılan kontrolsüz iç göç hareketinin yön bulmasında bölgelerarası gelişmişlik eşitsizliklerinin etkisi üzerine odaklanılmıştır. Göç verileri 1995 – 2000 dönemini içermektedir. Ekonomik gelişmişlik verileri ise 2000 ve 2002 yıllarını kapsamaktadır. Bölgelerarası eşitsizliğin iç göç hareketinin yön bulması üzerindeki etkisi ve etkileme gücü, fonksiyonel ilişki “sebeup – sonuç ilişkisi” tespit yöntemlerinden diskriminant analizi yardımıyla sınanmıştır. İkinci aşamada ise hemşeriliğe duyarlılık karşılaştırma cıpası olarak alınarak Atkinson endeksi yaklaşımıyla göç edenlerin gidilen illerdeki ekonomik imkânlar duyarlılıkları karşılaştırmalı olarak tespit edilmiştir. Atkinson endeksi sonuçlarına dayanan üçüncü aşamadaysa, Coğrafi Bilgi Sistemleri ile göç edenlerin gidilen illerdeki hemşerilere “önceki göçmenlere” ve ekonomik olanaklar duyarlılıklarının ülke genelinde ayrışarak mı yoksa paralel şekilde mi gerçekleştiğı sorusuna cevap aranmıştır.

Diskriminant analizi kullanılarak yapılan istatistiksel uygulamalar sonucunda, bölgeler arası iktisadi gelişmişlik farklılıklarının iç göç hareketinin yön bulmasında istatistiksel olarak anlamlı ancak pratik önemliliğe ulaşamayan düzeyde gerçekleştiğı tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle, bölgeler arası gelişmişlik farklılıkları, göç edilecek yerin seçilişinde etkiye sahip olmakla birlikte, istatistiksel olarak önemli düzeyde baskın etkileme gücüne ulaşamamaktadır.

Atkinson endeksi yaklaşımı kullanılarak yapılan istatistiksel uygulamalar sonucundaysa, göçmenlerin göç edişlerinde gidilen illerdeki hemşeri varlığına duyarlılıklarının, ekonomik imkânlar duyarlılıklarından çok daha yüksek olduğı sonucuyla karşılaşılmıştır. İllerdeki duyarlılık düzeylerinin toplu olarak değeriendirilmesine imkân tanıyan haritalamalar sonucunda da, hemşerilere duyarlılığın bütün illerde birbirine çok yakın ve çok yüksek düzeylerde gerçekleştiğı görülmüştür. Hâlbuki GSYİH, istihdam gibi ekonomik imkânlar duyarlılıkta iller arasında ciddi farklılaşmayla karşılaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bölge bilimi, bölgesel iktisat, kalkınma iktisadı, demografi, bölgesel eşitsizlik, iç göç hareketleri

**RELATION BETWEEN INTERNAL MIGRATION AND SOCIOECONOMIC
DEVELOPMENT WITH INTER-REGIONAL INEQUALITY PERSPECTIVE: A
CASE STUDY FROM TURKEY**

Murat ÇİFTÇİ

Department of Urban and Regional Planning

PhD Thesis

Advisor: Prof. Dr. Betül ŞENGİZER

The movement of internal migration in Turkey has gained speed since 1950s. Cheap labor in urban economies and additional demand, potential visual function, has brought along with encouragement of migration as a public policy. In earlier period, gradual migration movement oriented was from rural places to small cities then to metropolises but later it has come true directly from countryside to the city. However, in addition to this, the migration movement towards main three metropolises for many years has begun to constrain the capacity of metropolises.

Since not being able to be pursued a certain controlled policy of migration has brought along with problems such as distorted urbanization. In this deeping distorted urbanization process, slums in the metropolitan areas have increased rapidly. Immigrants live in the slums which are low quality, deficient in infrastructure and do not have legal ownership have had difficulties in adapting to the city life. In the meantime, immigrants who have difficulty to adapt to metropolises have reached the level to surpass in the total metropolitan area population in the course of time. But access to the numerical majority has provided with the pressure group in a political sense technically. After the Access to the power of pressure groups, urban profit process has begun for the large sector in the position of occupying by giving rights with

reconstruction amnesty. In other words, being given individual property rights distorted urbanization has gained a much more inextricable situation.

In this study it has been focused on the impact of inter-regional inequalities in terms of development for uncontrolled internal migration movement's finding a direction spreading throughout the country with expanding incrementally impact on starting from three large metropolises to the other secondary cities. Migration Data 1995 - 2000 periods included. In addition, Economic development indicators cover 2000 and 2002. The impact and power of influence on finding the direction of internal migration movement of Inter-regional inequality have been tested with the help of the functional relationship "cause - effect relationship," discriminant analysis of identified methods. In the second stage, the sensitivity of those who migrated for the economic opportunities of provinces have been identified comparatively with the citizenry sensitivity as a comparative scala by Atkinson index approach. In the third level based on Atkinson index results, it has been searched to find the answer if the migrants' awereness of the citizens can be "previous immigrants" in the provinces they migrated by means of maps and economic opportunities takes place parallel or dissociates all around the country .

As a result of the statistical applications done by using discriminant analysis,it was determined that inter-regional economic development disparity was statistically significant for internal migration movements' finding direction but wasn't in the level reach practical significance. In other words, inter-regional development differences had the impact on migration places to be chosen but couldn't reach the power of influence predominantly in the statistically significant level.

As a result of the statistical applications done by using the Atkinson index approach, it was encountered that the citizenry sensitivity in the provinces the immigrants would choose was much higher than the sensitivity of the economical opportunities. But as a result of mapping allowing the evaluation of the sensitivity levels in the provinces in bulk, citizenry sensitivity was encountered to be in a very close and high level to each other in all provinces. Whereas significant differentiation was encountered on the sensitivity to economic opportunities like GDP or employment among the provinces.

Key words: Regional science, regional economics, development economics, demography, regional inequality, internal migration movement

1.1 Literatür Özeti

İç göç çalışmaları Ravenstein'in 1885 tarihli Göç kanunları "Migration of Law" isimli çalışması ile başlatılmaktadır. Bu çalışma sonrasında uzun süre göç konusunda çalışmalar gerçekleştirememiştir. İktisadi gelişmişlik farklılıklarına odaklanan neo-klasik iktisadın konuyu ele alışı ise, Hicks'in 1932'de göçün sebebi olarak ücretlerdeki avantajları alışıyla yeni bir boyut kazanmıştır.

Hick'in çalışması üzerine inşa edilen neoklasik iktisat perspektifli göç çalışmaları ise 1950'lerden itibaren hız kazanmıştır. Bu çerçevede Lewis, 1954'te ekonomideki ikili yapıdaki endüstriyel üretim alanları ile geleneksel ekonominin "tarım" ağırlıklı olduğu mekânlar arasındaki eşitsizlik perspektifiyle, kırdan kente göç olgusunun sorgulanmasına yönelik modern çalışmalara temel oluşturmuştur. Bölgelerarası ekonomik eşitsizlik perspektifli iç göç çalışmaları 1950'ler ve 60'lar boyunca popülerlik kazanmıştır. Popülaritede belirleyici ise, söz konusu dönemin Batı Avrupa ve özellikle İngiltere'de endüstri devrimi zamanında yaşanan gelişmelerin benzerinin küresel düzeyde yaygınlaşarak geleneksel ekonomiden endüstriyel üretime doğru gelişmekte olan ülkelerde yaşanan evrim olarak görülebilir.

Bölgeler arası ekonomik eşitsizliğin zemininde inşa edilen dualist göç analizinde Lewis'den sonra ikinci önemli teori ise Todaro tarafından geliştirilmiştir. 1969'dan itibaren başlayan çeşitli çalışmalarıyla Todaro, Lewis'in kırdan kente göç yaklaşımına katkı olarak sadece bölgeler arası gelir farklılığının değil, aynı zamanda da iş bulma

imkânının göç hareketlerinde etkili olduğunu vurgulayarak teoriyi bir adım ileri taşımıştır.

Göç konusunda neoklasik iktisadın ekonomi perspektifli yaklaşımını psiko-sosyolojik katkı sağlayarak inceleyen modern çalışmalar da zamanla gerçekleşmiştir. Bu çerçevede Lee'nin itme-çekme teorisi yazında önemli bir yerdedir. Lee çalışmasında, gidilecek yerlerdeki çekici ve çıkış yapılacak yerlerdeki itici faktörlere ek olarak, göç hareketinin şekillenmesinde kişisel faktörlere de ilave önem atfetmektedir.

Neoklasik iktisadın ekonomik bakış açısına son yıllarda belki de en önemli katkı ise Massey'den gelmektedir. Massey göçün oluşumundaki iktisadi engellere ek olarak, göç edilecek yer seçişinde sosyal ağların ayrıcalıklı yerinin olduğuna dikkat çekmekte ve konuyla ilgili çeşitli uygulama çalışmaları da gerçekleştirmektedir. Sosyal ağ yaklaşımında, önceki göçmenlerle yeni göçmen arasında çıkar ilişkisi sebebiyle oluşan karşılıklı bağa dikkat çekerek, göç edilecek yer seçişinde hemşeri-akraba vb sosyal ilişkilerin önemini vurgulamaktadır.

Göç konusundaki ulusal yazına bakıldığında ise, uzunca süre boyunca göç tahminleri çerçevesinde şekillenen çalışmaların yoğunluğuyla karşılaşılmaktadır. Öncü çalışmalar içinde İlhan TEKELİ'nin çalışmaları, başlangıç olması açısından önemlidir. Göçün sebep ve sonuçlarına odaklanılan çalışmalar ise özellikle son yirmi yıllık zaman dilimi içerisinde ağırlığını arttırmıştır. Ancak yine de uluslar arası yazına göre ulusal yazının mütevazı kaldığı savunulabilir.

1.2 Tezin Amacı

Bu çalışmanın amacı; bölgeler arası eşitsizlik yaklaşımıyla iç göç hareketinin yön bulmasında etkili iktisadi faktörler ile iktisadi faktörlerin etkileme güç hiyerarşilerini tespit etmek ve mekânsal düzeyde karşılaştırma çipası olarak sosyal sermaye göstergesi olarak hemşerililiğin ele alınmasıyla, göç etkenlerinden sosyal ve iktisadi faktörlerin göçün yön bulmasındaki etkileme güçlerini karşılaştırmaktır.

1.3 Hipotez

Çalışmada odaklanılan iki ana hipotez mevcuttur:

1. Ana Hipotez: Bölgesel gelişmişlik farklılıklar göçün yön bulmasında istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahip

H_0 : -tir,

H_1 : değildir.

Bu hipotezi test etmek için diskriminant analizi yöntemi kullanılmıştır. Uygulamada, 53 iktisadi değişkenden hangilerinin göç hareketini anlamlı ve pratik önemlilik düzeyinde açıklama kabiliyetine sahip olduğu sınanmıştır.

2. Ana Hipotez: Göçmenlerin varış yerlerindeki iktisadi olanaklara duyarlılığı hemşeri miktarına duyarlılık düzeyine göre

H_0 : yüksektir,

H_1 : düşüktür.

Bu hipotezi test etmek için ise Atkinson bölgesel eşitsizlik endeksi yaklaşımından yararlanılmıştır. Uygulamada, 58 iktisadi değişken ile hemşerililiğe duyarlılık düzeyleri birbirleriyle karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

İÇ GÖÇ KONUSUNDA YAKLAŞIMLAR

Göç konusundaki yaklaşımların incelenmesinden önce, göçün tanımının ana hatlarıyla irdelenmesi önemlidir. Göçün tanımı konusunda pek çok yaklaşım mevcut olsa da genel olarak tanımlar birbirini tekrar etmektedir. Karpat göçü asıl yerinden ulaşılmak istenen yere doğru hareket olarak tanımlarken, Lee göçü kalıcı ve yarı kalıcı yer değiştirme olarak ifade etmekte, Kearney ise göçü insanların bir coğrafya üzerinde yer değiştirmesi olarak özetlemektedir. Ozankaya'nın tanımında göç, birey ya da toplumsal kümenin bir yerden başka yere gitmesidir. Akkaya'daysa göç, bireylerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere bir iskân ünitesinden "köy, kasaba, kent, vs" bir diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafik bir yer değiştirme olayıdır. Üner kent, köy gibi yerleşme biriminden bir diğerine yerleşmek amaçlı olarak gerçekleşen nüfus hareketini göç olarak tanımlamaktadır. Eisenstadt ve Jackson, sosyal boyuta atıfta bulunarak, göçün bir toplumdan başka bir topluma yapıldığını vurgulamaktadır. Özer'se tanımı biraz daha genişleterek göçün, coğrafi mekân değiştirme sürecinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketi olduğunu ifade etmektedir [1]. Öztaş ve Zengin [2]'se göç tanımına "devamlı ya da uzun süreli" olma sınırını getirmektedir.

Yukarıda sunulan bütün göç tanımlarında

- Mekânsal yer değiştirme,
- Yerleşmek amaçlı olma özelliği üzerine odaklanılmaktadır.

Sosyal, ekonomik nedenlerle başlayan bu hareket, mekânsal, sosyal, ekonomik bir takım sonuçları doğurduğundan önemli bir sosyolojik olgu olarak pek çok incelemenin de ilgi alanını oluşturmaktadır.

Tanımlarda çözümlenmesi gereken iki temel sorun mevcuttur. Ünalın [3]'ün da vurguladığı üzere özellikle coğrafi birimler arasındaki yer değiştirme unsurunda,

- Birimler nelerdir,
- Asgari ikamet uzaklığı ne kadar olmalıdır

sorularına cevap verilmesi ihtiyacı mevcuttur. Eğer birimlerde bir standart verilmezse, göçün kapsamına ulaşmak mümkün olamayacaktır. Ülkeler arasında yapılan yer değiştirmelerde uluslar arası göç ya da dış göç tanımı yapılabilir. Ülke içerisindeki yer değiştirmelerse iç göç olarak tanımlanabilir. Klasik tanımlama bu ikili ayırmayla şekillenmektedir. Ancak bu ikiye ayırma her zaman yeterli olamayabilir. Özellikle iç göç kapsamına dâhil edilecek en küçük idari / coğrafi birimler arası nüfus hareketinin ne olduğu sorusuna yanıt bulunması son derece önemlidir. Şayet köyden kasabaya taşınmak iç göç kapsamında değerlendirilirse; metropollerdeki mahalleler ya da siteler arasındaki taşınmalar da iç göç kapsamında ele alınacaktır. Nitekim 1995–2000 dönemini kapsayan son göç istatistiğinde il içi yer değiştirmeler de iç göç çeşidi olarak kabul edilmiştir [4]. Bu çerçevede metropoliten alan kapsamındaki ilçe ve beldeler bağlamında göç verilerin tasarlanması ve kullanımı önem taşımaktadır.

İster köyden kasabaya taşınmak olsun, isterse de metropollerde ilçeler hatta mahalleler arasında taşınmalar olsun şeklen iç göç tanımını karşılamaktadırlar. Çünkü her iki durumda da bir coğrafi birimden bir diğerine yerleşmek amacıyla taşınma fiili gerçekleşmektedir. Ancak önceki yerleşim yeriyle düzenli bağlantının kopması çoğu zaman mümkün değildir. Önceden köyde yaşayan bir aile, köyün yakınındaki kasaba ya da ilçe merkezine taşındıktan sonra da; taşındığı köyde yürüttüğü çiftçilik faaliyetlerine devam edebilmektedir. Ya da önceden işine yakın bir yerde kirada oturan bir aile, çalıştığı yerden uzak bir mesafede konut satın aldığı ya da daha düşük bir bedelle kira tuttuğunda işinden ayrılmamakta, yeni taşındığı yerle eskiden ikamet ettiği ve halen çalıştığı yer arasında gidip gelmektedir. Neticede ulaşım olanaklarında yaşanan hızlı gelişim, 100 km yarıçapındaki bir alanda insanların her gün düzenli şekilde yolculuk

yapabilmelerine imkân tanımaktadır. Örneğin Renkow ve Hoover [5] Kuzey Carolina’da 48 km’lik tek yön yolculuk uzaklığındaki alanı kent içi, 113 km’ye kadar olan uzaklıktaki alanıysa dış kent olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla günlük yolculuk 250 km’ye ulaşabilmektedir. Hâlbuki geçmişte durum farklıdır. Örneğin Londra’da uydu kentlerden 1945’te 48 km ile sınırlı olan günlük ev-iş gidiş geliş hareketi, bugün 200 km’ye kadar çıkmıştır [6]. Bir başka örnek olarak İstanbul’da 1950’de, merkez olarak kabul edilen Eminönü’ne kentsel yerleşmelerin uzaklıkları 30 km’yi geçmemektedir. En yoğun yerleşmeler ise merkeze 5 km’ye kadar uzaklıkta olan Tarihi Yarımada, Beyoğlu, Kadıköy ve Üsküdar’da toplanmıştır [7]. Hâlbuki bu mesafeler günümüzde çok daha yüksek seviyelerdedir.

Termote [8], özellikle rutin günlük iş-ev hareketinin iç göçten ayrılması gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü böyle bir kabulden hareket edilmesi durumunda, nüfusun büyük kısmı bir şekilde sürekli göçmen konumunda değerlendirilecektir. Bu ise iç göç hareketlerine karşı destekleyici ya da önleyici kamu politikalarının etkin olarak yürütülmesini olanaksız kılacaktır. Neticede iç göç, etkileri itibarıyla doğum ve ölümden bile çok daha önemli bir demografik konu özelliğindedir [9]. Dolayısıyla kanun yapıcıların etkin politikalar uygulama imkânları, bu tanımlarla şekillendirilecek hassas ölçümlere dayalı olacaktır. Bu çerçevede iç göç, bir coğrafi birimden aynı ülke sınırları içerisinde ve önceden yaşadığı yerle rutin olarak günlük gidiş-geliş imkânının ortadan kalkmasına yol açacak mesafede, sürekli ya da uzun süreli yerleşim amacıyla tek başına birey veya bireyler topluluğunca yapılan yer değiştirme hareketi olarak tanımlanabilir.

Bu geniş tanım, aslında iç göç olgusunda ve iç göç farkındalığında yaşanan evrimi de belirli ölçüde açıklayabilmektedir. Yürüyüş mesafesinin olduğu dönemlerde köyden ayrılıp kasabaya yerleşmek iç göç olarak kabul edilebilirken, günümüzde konu çok daha karmaşıklaşmıştır. Bu çerçevede de günümüz koşullarında ve Türkiye özelinde, iç göç için en küçük bölge birimi olarak illeri almak, yukarıda değinilen hataların azaltılması açısından yerinde olacaktır. İç göç konusundaki yaklaşımlarda da, günlük rutin geliş-gidiş imkânı olmayan uzak mesafeler arasındaki uzun süreli veya süresiz yer değiştirmeler olarak iç göçün alınıp analiz edildiği görülmektedir.

2.1. Bölge Bilimi ve Göç Hareketleri

Modern anlamda Walter Isard tarafından 1950' lerden itibaren kuruluşu gerçekleştirilen bölge bilimi; ekonomi, coğrafya, matematik, ekonometri ve ilgili diğer disiplinlere dayanan disiplinler arası bir bilim dalı konumundadır [10]. Bir diğer benzer tanımdaysa bölge bilimi, ekonomi-coğrafya-planlama disiplinlerindeki mekânsal sorunları pozitivist paradigma ve neo-klasik iktisat teorisi çerçevesine çeşitli istatistiksel teknikler kullanarak ele alan melez bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır [11]. Bu çerçevede bölge ekonomisi de, mekânsal yayılım ve ekonomik faaliyetlerdeki tutarlılığı analiz etmeye odaklanmıştır [12]. Bölgelerarası eşitsizlik ve göç hareketi de bölge biliminin büyük bölümünü kapsayan bölgesel ekonominin konu kapsamı içerisinde yer almaktadır.

Bölge biliminde bölgelerarası eşitsizlik denildiğinde temel olarak anlaşılması gereken, kaynakların bir veya birkaç yerde birikmesidir. Doğal olarak lokal olarak biriken kaynaklar içerisinde de insangücü vardır. Gerek üretim perspektifiyle girdi içerisinde yer alan işgücü gerekse de talep perspektifiyle bölgesel iş talebi oluşturan tüketiciler, göç hareketleriyle değişkenlik kazanmakta ve bu çerçevede de bölgelerarası eşitsizlik içerisinde göç hareketleri konusu, ayrıcalıklı bir konuma erişmektedir.

Bölge biliminde bölgelerarası eşitsizlik konusu ekseninde oluşturulmuş çeşitli analiz açımları mevcut olup dört başlık altında modelleri sınıflamak mümkündür:

- Durum tespiti ekseninde şekillendirilen mekânsal denge analizleri “Spatial equilibrium analysis” (Modeller için bkz. [13]),
- Politika üretme ekseninde şekillendirilen çoklu nesnel karar analizleri “multiple objective decision analysis” [14],
- Piyasa ekonomisinin bölgelerarası işleyişini de inceleyen “Mekânsal karşılıklı ilişkiler, ulaşım ve bölgelerarası mal yoğunluğu modelleri” [15],
- Tahmin ve senaryo oluşturma, politika etki analizi ve politika oluşturma-şekillendirmekten oluşan ve uygulanacak politikaların oluşturulması için kullanılan “bölgesel ve çoklu bölgesel ekonomik modeller” [16].

Bölge biliminde bölgeler arası eşitsizlik konusunda matematiksel modelleme yaklaşımları dışında, kavramsal yaklaşımlar da oldukça geniş yer tutmaktadır. Kavramsal yaklaşımlar, bir yandan durum tespiti içerirken ağırlıklı olarak “denge” prensibinden hareket ederek dengesizliği giderici çözüm önerileri üzerine odaklanmaktadır. Bu konuda özellikle bölgesel dengesizlikleri alternatif dengesizliklerle dengeye getirmek şeklinde özetlenebilecek mekanizmadan hareket edilen “büyüme kutupları” yaklaşımının ayrı bir yeri mevcuttur. Tekeli [17]’nin de dikkat çektiği üzere “büyüme kutupları yaklaşımı”, bölgesel gelişme kuramları içerisinde ilk dönem olan 1950–70 periyodu içerisinde bölgesel ekonomik büyüme dinamiklerinin mekânsal yansımaları arasında son derece önemli yere sahiptir.

Büyüme merkezi “kutupları” yaklaşımında, sınırlı ulusal kaynakların olduğu durumda gelişmenin belirli merkezlerde toplanması amacıyla politikalar oluşturulmakta ve tek merkezde oluşan büyümenin bölgenin hinterlandında da gelişmeyi aşamalı olarak beraberinde getireceği varsayımından hareket edilmektedir [18], [19]. Bu yaklaşım, 1955 yılında Perroux tarafından Schumpeterian yaratıcılık teorisiyle başlamıştır.

Bölge bilimi kapsamındaki bölgelerarası eşitsizlik konusunda oluşturulan kavramsal yaklaşımlar içinde en köklülerinden birisini teşkil eden “büyüme kutupları” yaklaşımı da göç hareketleriyle birebir örtüşmektedir. Bu yaklaşımda hinterlandını da geliştirecek lokal büyüme merkezleri, mevcut çekim merkezlerine alternatif teşkil etme kudretinde yeni çekim merkezleri olarak şekillendirilmek istendiğinden, yoğun göç çekim merkezleri olarak da işlev görecektir. Böylece birkaç yerde yığılmış üretimin tedrici dağılımı gerçekleşeceğinden, büyük üretim ve eş anlı olarak da tüketim ve yaşam alanı hüviyetindeki merkezden de, yeni büyüme merkezlerine doğru göç akımı desteklenmiş olacaktır. Dolayısıyla da bölgelerarası dengesizliğin şiddetli şekilde oluşumuna temel kaynaklık eden mevcut merkez veya merkezlerdeki üretim yoğunlaşmasının yanı sıra nüfus yığılması da, öncelikle yeni büyüme kutuplarına ardından da bu kutupların hinterlandındaki bölgeye doğru giderek ideal dengeye yaklaşarak dağılmış olacaktır. Ayrıca mevcut merkezdeki yığılmanın, dengesizliği daha da arttıracak şekilde artışı da engellenmiş olacaktır. Burada da görüleceği üzere göç hareketleri, bölge bilimi içerisinde son derece yüksek öneme sahip bulunmaktadır.

Perroux'un büyüme kutupları yaklaşımı, ekonomide yaşanan Fordizmden esnek üreime doğru evrilmeye paralel olarak zamanla dönüşüme uğramıştır. 1970'lere kadar yaygın olan üretim tarzını oluşturan ve kitlesel üretimle işbölümünü ve tam günlük standart istihdam şeklini benimseyen "Fordist Üretim Yapısı" geçerliliğini giderek kaybetmeye başlamıştır [20]. Fordist üretim yapısının hâkim olduğu dönemde, büyüme kutuplarının belirlenip, devlet desteğiyle büyük birkaç işletme kuruluşu vasıtasıyla başarılı sonuçlar alınma imkânı da, oluşan dönüşümle daha karmaşık bir hale dönüşmüştür. Esnek üretime geçişle, büyük firmaların üretimin her aşamasını kendi başlarına tek fabrikada gerçekleştirme yapısıyla gerçekleşen mekâna yayılımı değişerek, büyük bir firma ve çok sayıda tedarikçilerinin bir arada olduğu, eskiye göre daha desantralize, ama yaygın olsa da halen aynı lokasyonda bir yerleşim yapısını beraberinde getirmiştir. Teknoloji yoğun üretim tarzının benimsendiği bu üretim modelinde, teknolojik gelişmelere çok daha duyarlı bir organizasyon yapısı da oluşmuştur. Bu durum, birbiriyle rekabet halinde olan ve yerleşen üretim tarzı anlamını da taşımaktadır. Dolayısıyla da ekonomide yaşanan dönüşümle paralel şekilde yeni bir bölgesel dengesizlik kuramına da gidilmiştir (Ayrıntı bilgi için bkz Eraydı [21]).

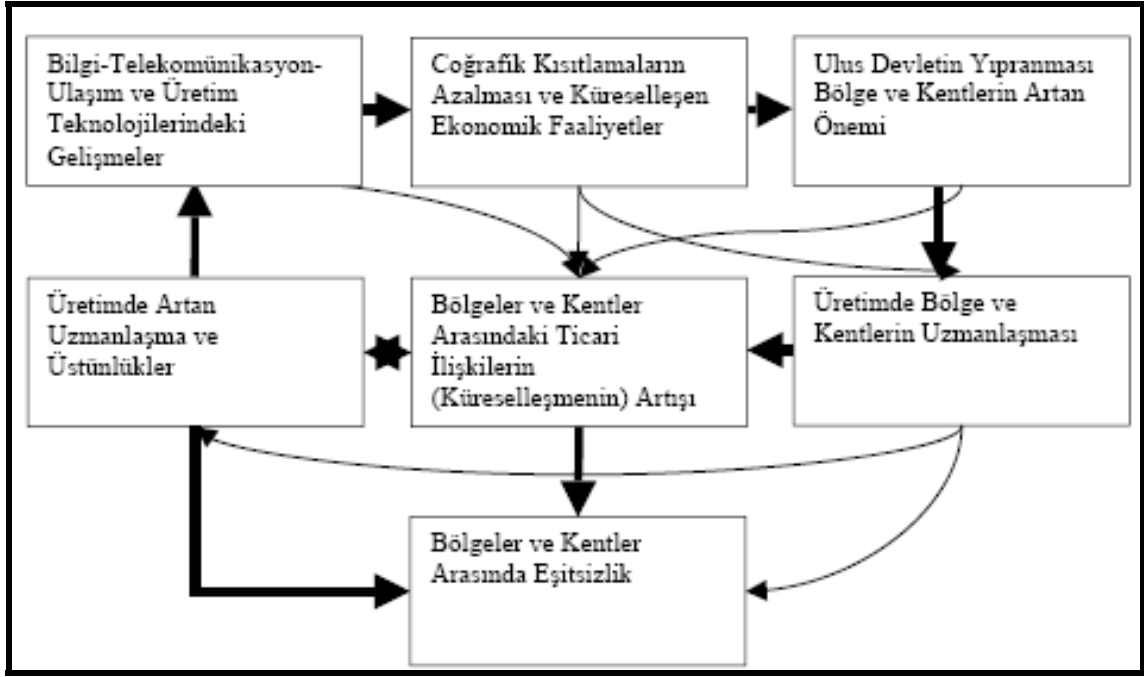
Konuyu somutlaştırmak için Kozlu [22]'nin Toyota ve General Motors karşılaştırmasını ana hatlarıyla irdelemek faydalı olacaktır:

1980'li yılların sonunda Toyota'da çalışanların sayısı 65 bin kişi iken, General Motors'ta çalışanların sayısı 750 bin kişi düzeyindedir. Toyota'nın yıllık otomobil üretimi 4.5 milyon adetken, General Motors'un yıllık otomobil üretimi 8 milyon adettir. İşçi başına düşen otomobil sayısı ise Toyota'da 70 araç iken, General Motor'ta 11 araçla sınırlı olmuştur. İşçi verimliliğindeki bu farksa, üretimde robot kullanımı gibi sebeplerden kaynaklanmamış olup tamamen organizasyon yapısından kaynaklanan bir durumdur. Bu dönemde Toyota'nın yan sanayi denilebilecek taşeron firmalara bağımlılığı, General Motors'un iki katı olup, 80'li yıllarda çalıştığı toplam firma sayısı 47,328 adet olarak hesaplanmıştır. Bunların 168'i Toyota ile sürekli ve çok yakın çalışan şirketler, 5,438'i "ikinci seviye taşeronlar", 41,703'ü ise Toyota'ya uzak ve zaman zaman iş yapan firmalardan oluşmuştur. Toyota'nın üstelik iş yaptığı birinci seviye taşeronlarla da çoğu kez ortaklığı bulunmaktadır. İşte bu taşeron ağı sistemi, Toyota ile de sınırlı olmayıp o dönem Japonya geneline yayılmış konumdadır.

Fordizm sonrası üretimin mekânsal organizasyonunda merkezde ana firma, çevresini saran taşeronlarla oluşan bir mekânsal yayılımın olduğu bir düzen, resmi anlamda karşılıklı mutlak bağımlılığı olmayan ancak birbirini besleyen ilişki ağı sayesinde oluşmuştur. İşte böyle bir sistemin genele yayıldığı düzen içerisinde, artık bir veya birkaç firmanın konuşlandırılmasıyla başarıya ulaşacak büyüme kutuplarının seçilip oluşturulması, teknik olarak zorlaşmıştır. Teknolojideki süratli gelişim ve üretimin esnekleşmesiyle verimlilikte sağlanan yüksek oranlı artışlar, özde aynı amaçlı ancak uygulama tarzında farklılaşan ve daha ziyade içsel büyüme dinamiklerini açığa çıkartmayı hedef alan yaratıcı kentler yaklaşımını da beraberinde getirmiştir. 1990' larda yazında geniş yer bulan "yaratıcı kentler" kavramı, büyüme merkezi yaklaşımına özü itibarıyla alternatif olmaktan ziyade, büyüme merkezlerinin özelliklerini tanımlamada farklılık içermektedir. Ayrıca bu tanım farklılığı, beraberinde de uygulamada farklı bir bakış sağlamış konumdadır. Bilgi çağının yaşandığı günümüzde, sistemdeki dönüşümle paralel olarak temelde büyüme merkezi konumunda olacak çekim merkezlerinden beklenenler de doğal olarak geçmişe göre fazlalaşmıştır (bölgesel rekabet gücü faktörleri için bkz. [24], [25].

Bölge bilimi içerisinde bölgelerarası eşitsizlik konusunda matematiksel modellemelere dayanmayıp kavramsal yaklaşımlar arasında yer alan kentsel kademelenme yaklaşımı perspektifiyle geliştirilen bir diğer önemli kavram olan "dünya kentleri", büyüme kutupları ve sonrasında yaratıcı kentler yaklaşımlarıyla evrilmiş yeni bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulusal yerleşim sisteminden küresel yerleşim kademelenmesine doğru yaşanan dönüşüm, dünya kentleri gibi yeni kavramların türetilmesini de beraberinde getirmiştir. Günümüzde dünya kentlerinin finans ve iş hizmetlerinde, yönetim ve kontrolde, tasarım ve kültürel endüstrilerde, turizmde olmak üzere ayırt edici dört temel avantaj grubuna dikkat çekilmektedir [26]. Bu kavram, aslında bölge biliminde günümüz için bölgelerarası dengesizlikte yaşanan artışa işaret etmektedir. Örneğin Hall, İstanbul'u alt-küresel kentler kategorisinde, bankacılık-moda-kültür-basın gibi bazı özel küresel hizmet fonksiyonu gösteren, ayrıca ulusal ve bölgesel alanlar için benzer hizmetlerde daha kapsamlı performansa sahip olan metropoller arasında değerlendirmektedir. Yine Ankara ve İzmir' in özellikleri, bu grup kentlerle uyumludur [26]. Özetle yerleşim kademelenmesinde büyüme merkezlerinin işlevleri, geçmişe göre

süratle genişlemekte olsa da, hinterlandına doğru tam dengeye yaklaşacak şekilde bir yayılım gösterememekte ve bunun neticesinde de bölgelerarası eşitsizlik süratle artmaktadır. Dolayısıyla da küresel çapta göç hareketlerinde bir durulmanın yaşanması da gözlemlenememekte olup, küresel ölçekte bölgeler arası eşitsizliğin ideal dengeye doğru geri çekilmesinde yol alınamamaktadır. Bu dönüşümü, aşağıdaki şekilde de görüleceği gibi yeni ekonomik sistemle ilişkilendirmek yerinde olacaktır.

Şekil 2.1 BTT “Telekomünikasyon Teknolojileri”, Küreselleşme, Ekonomik Uzmanlaşma ve Ekonomik Coğrafyadaki Eşitsizlikler Arasındaki Karşılıklı Etkileşim [27]

Yukarıdaki diyagramda da görüleceği üzere üretimde artan uzmanlaşma ve üstünlükler, bununla beraber teknolojiye yaşanan gelişmeler, coğrafi sınırların azalmasıyla ekonomik faaliyetlerde yaşanan küreselleşme ve ulus devletin iktisadi anlamda yıpranmasıyla bölge ve kentlerin ekonomideki artan önemi ve bununla paralel olarak gerçekleşen üretimde bölge ve kentlerin uzmanlaşması sonucunda bölgeler ve kentler arasındaki ticari ilişkilerde yaşanan artış, beraberinde bölgeler ve kentler arasındaki eşitsizliği etkilemektedir. Krugman [28] ın da dikkat çektiği gibi kentleşme ve metropollerin büyümesinin içerikleri ile de bölgelerarası eşitsizlik içerikleri birbirleriyle örtüşmektedir. Krugman’ın dikkat çektiği bu örtüşme aynı zamanda göç hareketlerini de doğal olarak içermektedir. Özetle bölge bilimi içerisinde bölgelerarası eşitsizlik konusunda geliştirilen kavramsal yaklaşımlar ya da matematiksel modellemelerden göç

hareketlerini soyutlama imkânı olmayıp, göç hareketleri konusu bu disiplinin temel ilgi alanları arasında yerini almış görünmektedir.

Bölge bilimi disiplininin odaklandığı temel çalışma sahaları arasında yer alan bölgelerarası eşitsizlik ve göç hareketlerinin kalkınma iktisadı perspektifiyle de ele alınması, konunun disiplinlerarası özelliği sebebiyle son derece önemlidir. Kalkınma iktisadı perspektifiyle konunun ayrıca ele alınması, beraberinde bölgelerarası eşitsizlik ile göç hareketleri arasındaki ilişkinin tespiti ve tespit ertesinde geliştirilebilecek politikalar açısından iktisadi ayağı oluşturacaktır.

2.2. Kalkınma İktisadı Perspektifiyle Bölgelerarası Eşitsizlik ve Göç Hareketleri

Bölgelerarası eşitsizlik konusu, özellikle son yıllarda kalkınma iktisadının tıpkı bölge biliminde olduğu gibi temel ilgi alanlarından birisi haline dönüşmüştür. Bu dönüşümde, son yarım asır boyunca küresel ölçekte ülkeler arasında, ulusal ölçekte ise bölgeler “kentler vb coğrafi birimler” arasında yaşanan eşitsizlikteki artışın etkisi aranabilir. Konunun temel dayanaklarının ortaya konulabilmesi açısından ise, kronolojik bir dönüşüm tahlilinin yapılması faydalı olacaktır.

Bölgesel eşitsizlik çeşitli düzeylerde olmakla birlikte tarih boyunca varolmuştur. Avcılık-toplayıcılıktan ibaret bir ekonomide dahi yaşanan bölgedeki doğal kaynak arz düzeyindeki değişiklik, teknik olarak beraberinde yaşanan bölgeye göre bireyin yaşam standartlarında farklılaşmayı beraberinde getirecektir. Ancak burada kritik olan üç soru, 1) bölgelerarası eşitsizliğin şiddeti nedir, 2) bölgelerarası eşitsizliğin şiddetindeki zamansal gelişim ne şekilde olmuştur ve ilk iki sorunun sorgulanmaya başlanmasına kaynaklık eden temel çıkış sorusu olarak 3) modern anlamda bir sorun olarak algılanması ne şekilde olmuştur sorularıdır. Bu üç sorudan üçüncüsüne cevap arayarak konunun irdelenmesi faydalı olacaktır:

Eşitsizlik farkındalığının kuramsal açıdan oluşmasını kalkınma iktisadı perspektifiyle sorgulamak mümkündür. Bu çerçevede başlangıç çalışması olarak Rosenstein-Rodan’ ın 1943 yılında Doğu Avrupa ülkelerinin kalkınma sorunları için oluşturduğu dengeli kalkınma tezi ilk çalışma olarak gösterilmektedir (Manisalı, [29], Özgüven, [30], Başkaya, [31], Şenses, [32], Erkal, [33]). Rosenstein-Rodan’ ın çalışmasında daha yüksek

Ücretlerin olduğu modern ve geleneksel üretimin yapıldığı dual-ekonomi yaklaşımı ağırlığını hissettirmektedir [34]. Rosenstein-Rodan [35] çalışmasında, farklı bölgelerarasında gelirin daha eşit dağılmasının yolunun, sanayileşememiş ülkelerdeki gelirin zengin ülkelere göre daha yüksek artması olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla da Rosenstein-Rodan bölgeler arasında gelirin eşitlenmesi için bölgesel kalkınma politikası önerisinde bulunurken, aynı zamanda da bölgelerarası gelir farklılığını bir sorun olarak alarak da eşitsizliğin farkındalığı noktasında kalkınma iktisadı açısından başlangıcı gerçekleştirmektedir. Buna ek olarak Rosenstein-Rodan'ın tespiti aynı zamanda, bölge bilimi - bölgesel iktisat - planlama disiplinleri açısından da nc çalışmalar arasında değerlendirilmesi imkânını doğurmaktadır. Netice itibarıyla II. Dünya Savaşı sürerken yayınlanan bu çalışma ile iktisat ana disiplininin en önemli dalları arasında yer alan kalkınma iktisadı disiplininde, eşitsizlik farkındalığının miladı da atılmış görünmektedir. Keza bölge bilimi açısından da öncül çalışmalar arasında haklı yerini ayrıca almış konumdadır.

Kalkınma modelleri her ne kadar yoğun şekilde eşitsizliği içeriyorsa da tek odak noktası eşitsizlik ve eşitsizlik gelişimi değildir. Neticede eşitsizlik ve eşitsizlik gelişiminin tespiti için ilk olarak eşitsizliğe konu olan değerin ne olduğuna karar vermek gerekir. Aksi durumda karşılaştırması yapılacak sayısız konu ortaya çıkar ve ayrıca konular arasındaki önem hiyerarşisinin tespiti gerekir. Bu çerçevede bölgelerarasındaki eşitsizliğin ilk ve halen de en önemli küresel çapta kabul gören göstergesi olarak kabul gören milli gelir ilk kez kapsamlı olarak Simon Kuznets tarafından modern anlamda geliştirilmiştir [36].

Milli geliri kapsamlı olarak ilk ölçen iktisatçı konumundaki Simon Kuznets, aynı zamanda eşitsizlik konusunda da ilk sistematik çalışmayı gerçekleştirerek yazında halen temel tartışma konuları arasında yer alan Kuznets'in ters U'su "inverted U-shaped" yaklaşımını geliştirmiştir. Ancak bu çalışmada eşitsizlik hesaplamasına yönelik herhangi bir eşitsizlik endeksi katsayısı kullanılmamış, gelir dilimlerinin nüfus ve ekonomideki paylarından hareket edilerek oransal mukayeselerle genel değerlendirmelerle yetinilmiştir. İstatistik disiplinindeki olgunlaşmanın, bilgisayar teknolojisi desteğinden yoksunlukla birlikte düşünüldüğünde henüz ileri düzeyde gerçekleşememiş olmasına günümüzdeki gibi standart veri edinim imkanlarındaki sınırlılık eklendiğinde, eşitsizlik hesaplamasına gidilmemiş olması bir eksiklik olmaktan çıkmaktadır. Ayrıca eşitsizlikteki

değişimde etkili etkenlerin matematikselleştirilerek modellenmesine de gidilmediği gibi, daha sonra yazarın kendi adıyla anılacak Kuznets'in ters U'sunun grafikte sayısal veriyle yapılandırılarak gösterimi de mevcut değildir. Çalışmada Rostow'daki gelişme aşamalarının aktarımında olduğu gibi ve fakat gelir-nüfus oranlarının delil gösterildiği bir analiz tarzı hâkimdir (Bkz. Kuznets [37]).

Kuznets tezinde, tarımdan sanayileşmeye ve modern kapitalizme geçişteki ilk aşamada büyümenin çok süratli gerçekleştiğini, buna karşılık gelir dağılımında da süratli bir bozulmanın yaşandığını; endüstriyel gelişmeden sonra ise adaletsizliğin azalma eğilimine girdiğini savunmuştur. Kısacası endüstrileşmeye kadar büyüme ile gelir dağılımı adaleti arasında negatif, endüstrileşme, sonrasında pozitif yönde ilişkinin olduğunu vurgulamıştır. Çalışmasında İngiltere, ABD ve Almanya'daki büyüme ve gelir dağılımı seyrini 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk yarısı aralığında incelemiştir. Kuznets'in tezinde kır-kent ayrımı olduğundan, aynı zamanda bölgelerarası eşitsizliğe de girilmiştir. Eşitsizliğin hem sanayi alanları içerisinde kıra göre daha yüksek olması durumu irdelenmiş, hem de kır-kent arasındaki eşitsizlik işlenmiştir. Özellikle makalesinin yayınlandığı 1955 yılından sonra, Kuznets'in perspektifiyle 1960'lı ve 1970'li yıllar boyunca gelişmekte olan ülkeler için sayısız uygulama yapılmış; bazı ülkelerde ters U tespit edilmiş, bazılarında ise böyle bir gelişim kanıtlanamamıştır. Zamanla bu tez tartışmalı hale gelmiş ve hatta kurmaca olduğuna yönelik çok ciddi ithamlarda da bulunulmuştur [38], [39], [40], [41], [42], [43], [44], [45], [46],[47], [48], [49], [50] [51], [52]. Ancak bugün dahi Kuznets'in ters U'su, çalışmalarda temel çıpa olarak alınan bir milat çalışması özelliğini muhafaza etmektedir.

Bölgeler arası eşitsizlik perspektifinin oluşumunda Kuznets'in yaklaşımını teori oluşturma açısından milat olarak kabul edebiliriz. Çünkü her şeyden önce bu kuramda bir eşitsizliğin oluşumunun ve gelişiminin kabul edilmesiyle şekillenen kurgu mevcuttur. Ayrıca bozulan eşitliğin ekonomik yapı dönüşümüne bağlanması da çok önemlidir. Günümüzde gerek ulusal gerek bölgesel gerekse de uluslar arası çapta bölgeler arası eşitsizliği konu alan yazın, büyük ölçüde Kuznets'in ters U'sunu hareket noktası olarak almaktadır.

Bölgeler arası eşitsizlik perspektifiyle Kuznets'in hipotezinin modern neo-klasik iktisat doktrininde yeniden yapılandırılması ise 1965 yılında Williamson' la gerçekleştirilmiştir [53]. Williamson' ın yaklaşımında tıpkı Kuznets' te olduğu gibi gelir dağılımı eşitsizliğine odaklanılmış, fakat bu defa bireyler – gelir dilimleri arası eşitsizlik yerine test edilen hareket noktası olarak bölgeler arası eşitsizlik alınmış ve fert başına düşen ulusal gelirle ilişkilendirilerek ters U hipotezi modernize edilmiştir [54]. Böylece eşitsizliğin farkındalığındaki Rosenstein-Rodan'ın milat özelliğinden sonra Kuznets'le başlayıp Williamson'la modern çalışmaların miladı da atılarak, bölgesel eşitsizliğin şiddeti ve zamansal gelişimi konusunun işlenmesi kalkınma iktisadı disiplininde sorgulanmaya başlanmıştır.

Williamson'un Kuznets'e dayanarak açtığı yolda, bölgeler arası eşitsizlik ölçümlerinde kullanılan göstergeler de zaman içerisinde çeşitlenmiştir. Sen [55], büyümeyle kalkınmanın aynı olmadığını ve son zamanlarda kalkınma ekonomisinde büyüme ve kalkınma arasındaki farklılığı anlatan çok sayıda çalışmanın olduğunu altını çizmektedir. Gerçekten de Hicks, Hahn, Bulutay gibi pek çok iktisatçı, büyüme teorilerinin az gelişmiş ülkelerin kalkınma sorunları üzerinde durmadığını, buna bağlı olarak da iktisadi kalkınmada büyüme teorilerinden yararlanılamayacağını savunmuşlardır [56]. Bu çerçevede de tek bir ekonomik gösterge yerine göstergeler bileşeni yaratma yönünde bir eğilim başlamıştır. Amartya Sen [57] Muellbauer' e atıfla beşeri kalkınma göstergelerinin hayat standartı için daha açıklayıcı ve daha az sorunlu olduğunu ifade etmiştir.

Yaptığı müstakil bir çalışmasında Sen [58] ölüm oranlarını, ekonominin başarısı ya da başarısızlığı için gösterge olarak almış ve çeşitli ülkeleri karşılaştırmıştır. Sen' e göre tek başına gelir düzeyi, hayat standartını karşılayamayabilir. Bireyler farklı değer yargılarına, inançlara sahiptirler. Bu yüzden eşitsizliği ölçmek de oldukça güçtür. Örneğin bir Müslüman'a iki porsiyon domuz eti yerine bir porsiyon dana eti vermek daha faydalıyken; bir Hindu için iki porsiyon dana eti yerine bir porsiyon domuz eti vermek daha faydalıdır [59]. Neticede heterojen karakterdeki milyarların durumunu tam homojenlik varsayımıyla değerlendirmek olanaksızdır. Bu olanaksızlığa bölgesel karşılaştırmaları yapma konusunda veri kaynaklarının özellikle uluslararası karşılaştırma özelinde sınırlanması eklenince [60], bölgelerarası eşitsizliğin ölçümü daha da

karmaşıklıkmıştır. Ancak Sen'in çoklu göstergelerin gelişmişliği tanımlayabileceği görüşü, kişisel fayda maksimizasyonu ile hayat standartı vurgusu, Kuznets'in en kapsamlı ölçümü yapan iktisatçı olarak eşitsizliğin konusu ne sorusuna verdiği cevabı, uluslar arası bilim camiasında ve sonrasında da uluslar arası kuruluşlar nezdinde çoklu göstergeler kullanılarak bölgesel gelişmişliğin tanımlanmasına yönelik çok boyutlu tanımlama imkanı için teorik alt yapının oluşturulmasını sağlamıştır. Bu özelliğiyle de Sen, Rosenstein – Rodan ve Kuznets'ten sonra diğer milat olarak kabul edilebilir.

Çoklu eşitsizlik göstergesi oluşturma çabalarında “yaşam standartı” kavramının geliştirildiği görülmektedir. Sen'in modern anlamda yazında yoğun ilgi ve destek gören “yaşam standartı” kavramı yeni değildir. Örneğin Kazgan [61] ın Davis' e dayanarak hazırladığı bir makalesinde, çok kapsamlı göstergelerin ele alınarak yaşam standartlarının uluslar arası karşılaştırmasına yönelik çabada bulunduğu görülmektedir. Hemen ilave edelim ki Kazgan' ın çalışmasına dayanak olan Davis' in çalışması da Mart 1945' te yayınlanmıştır. Ancak bu çalışmalarda standart bir temsili bileşene, endekse veya pariteye ulaşılması mümkün olamamıştır. Bu konuda Birleşmiş Milletlerce 1990' dan itibaren giderek artan sayıda “günümüzde 174” ülke için hesaplanarak yayınlanmaya başlayan beşeri kalkınma endeksi ildir. Ancak bu indeksten de tam verim alınamamış ve 1990 – 2010 arasında her yıl hesaplanıp yayınlanan beşeri kalkınma endeksi hesaplamasında pek çok kere köklü değişikliklere gidilmiştir [62], [63], [64], [65], [66], [67], [68], [69].

Eşitsizlik perspektifinin kalkınma iktisadıyla kazanımı, göçle ilgili modern çalışmaların başlamasında da önemli katkıya sahiptir. Bu çerçevede ilk olarak Kuznets' le bireyler - gelir dilimleri “grupları” arasındaki eşitsizlikle yazın başlamıştır. Ardından ikinci aşama olarak Williamson'la bölgeler arasındaki eşitsizlik perspektifine geçilmiştir. Son olarak da Sen ile eşitsizlik göstergesi olarak çok boyutlu bakış açısı derinleşerek, yaşam standartı ve fayda temelinde hazırlanan çok bileşenli bölgesel gelişmişlik endeksleriyle de günümüzdeki modern eşitsizlik yaklaşımı derinleşmiştir. Bu dönüşüm beraberinde de modern göç teorilerinin oluşturulmasına önemli katkılar sağlamıştır. Gini, Atkinson, Theil, Dahl, Williamson ve diğer benzer eşitsizlik endekslerinin bölgelerarası eşitsizlik için kullanımı ve Lewis' ten Todaro'ya neo-klasik iktisadın bölgelerarası ekonomik eşitsizliğin göçün yönünü etkilemesi yaklaşımı, birbiriyle kronolojik olarak da örtüşerek

evrilmiş ve birbirleriyle yakın paralellik içerisinde kalkınma iktisadının temel ilgi alanları arasına girmiştir.

2.3. Göç Hareketlerindeki Evrilme Aşamaları ve Zelinsky Perspektifi

Göç etme eylemi mekânsal birimler arasında yer değiştirme olarak kabaca kabul edilirse, insanlık tarihi boyunca yaşanmış bir fiil olarak karşımıza çıkar. Ancak her dönemin birbiriyle farklılaşan özgünlüğünün mevcudiyeti, ister istemez göç hareketlerinin de farklılaşmasını beraberinde getirmektedir. Söz konusu farklılaşmayı ise küresel çapta sabit kabul etme imkânı da bulunmamaktadır. Somutlaştırmak gerekirse, İngiltere’de sanayi inkılâbının yaşandığı dönemde diğer ülkelerin pek çoğunda geleneksel tarım ekonomisinin hâkimiyeti sürmekteydi. Dolayısıyla da ülkelerde yaşanan göç hareketlerinin yapısı da, iktisadi yapılarındaki farklılaşmayla paralel şekilde ciddi ayrıklığa sahipti. Böyle bir kompozisyonda, kronolojik olarak göç hareketlerinin sınıflandırılması oldukça güçtür. İşte Zelinsky, göç hareketlerindeki evrilme aşamalarını kronolojik bir bölümlendirmeye giderek karmaşıktırmak yerine, küresel çapta tüm toplumları iktisadi ve sosyal yapılarının içinde bulunduğu seviyeye göre sınıflandırıp, her bir aşamada göç hareketlerinin nasıl gerçekleştiği sorusuna sistematik cevap bularak, mevcut teorik karmaşanın önlenmesine ciddi katkıda bulunmuştur. Zelinsky genel olarak toplum aşamaları ve göç karakteri çakıştırmasını beş aşamada tanımlamaktadır.

Zelinsky teorisindeki toplum aşamaları ve göç karakterini Gedik [70] şu şekilde özetlemektedir:

- Modernite öncesi geleneksel toplumunda göç: İlk kentleşmenin başlamasından önceki bu dönemde göç, çok düşük seviyede gerçekleşmektedir. Bu periyotta doğal nüfus artışları da sıfıra yakındır.
- Erken geçiş toplumunda göç: Bu dönemde toplumun modernizasyon sürecinin deneyimi olarak kent dışından kentlere doğru güçlü bir nüfus akımı vardır.
- Geç geçiş toplumunda göç: Bu aşama kritik evreyi oluşturmaktadır. Kentten kente göç, kırdan kente göçü aşmaktadır. Kırdan kente göç devam etmekle birlikte karşılaştırmalı olarak zayıflamaktadır. Karmaşık bir göç ve dolaşım hareketi, kentler

ağında kentten kente veya tek bir metropoliten bölge içinde göçte ekonomik olmayan amaçların “emek piyasası dışında” artışıyla ortaya çıkmaktadır.

- İleri toplumda göç: Bu aşamada kırdan kente hareket devam eder ancak hem oransal hem de sayısal olarak şiddetlenerek azalır. Kentten kente göçse güçlenerek sürer, küçük ve büyük metropollerin çevresinin örütlenmesi artar “uydu kentler gibi”. Doğal nüfus artışıysa ya yoktur ya da çok hafif düzeydedir.
- Geleceğin süper-ileri toplumunda göç: Neredeyse bütün göçmenler ya kentler arasında ya da kent içinde hareket ederler. Doğum oranları, ölüm oranlarının çok hafif üzerinde bir seviyededir.

Özetle ilk dönemdeki göç yapısı kırdan kıra göçtür ve doğal kaynağın tüketilmesiyle yer değiştirme zorunluluğunun oluşması sonucunda gerçekleşir. İkinci dönemdeki göç türü ise kırdan kente göçtür. Sanayileşme ile şekillenen bir yapı söz konusudur. Zelinsky’nin yazına önemli katkısı ise üçüncü dönem için yaptığı tespitten oluşur. Göç türü artık kentten kente yöneliktir ve kentleşmenin gelişmesiyle birlikte oluşur [71].

Piyasa ekonomisinin tarıma dayalı geleneksel ekonomiyi dışlama “crowding-out” etkisiyle şekillenen kentleşmeyi, küresel çapta iki dönem ve mekân kısıtında ele almak mümkündür:

Birinci dönem: 19. yüzyılın özellikle ikinci yarısında Batı Avrupa başta olmak üzere günümüzün batı ekonomilerinde gerçekleşen kentleşme hareketidir. Batı Avrupa’da 1500’de % 6.1 olan kentleşme oranı 1820’de ancak %12.3’e yükselebilmiş, 1890’a gelindiğindeyse bu oran %31’e ulaşmıştır [72]. 19. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren ivme kazanan kentleşme, sanayileşmeyle şekillenmiştir (Çizelge 2.1).

Çizelge 2.1 Dünya sanayi üretimi, 1750 – 1938 (dünya sanayi üretiminin toplamı içinde yüzdelik pay, %)

Yıllar	Hindistan	Çin	Diğer doğu	Batı
1750	24,5	32,8	15,7	27,0
1800	19,7	33,3	14,7	32,3
1830	17,6	29,8	13,3	39,5
1880	2,8	12,5	5,6	79,1
1913	1,4	3,6	2,5	92,5
1938	2,4	3,1	1,7	92,8

Kaynak: Williamson ve Clingingsmith [73].

Kentlerin kırdan beslenmesi, sermaye açısından yedek işçi ordusunu da beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede yalnızca İngiltere’ de 19. yüzyılın ikinci yarısı boyunca 4 milyon kişi İngiltere ve Galler’ e göç etmiştir [74]. İşte Ravenstein’ ın göç kanunları da böylesi hareketli bir coğrafi nüfus mobilitesinin olduğu dönemde ortaya çıkmıştır.

İkinci dönem: 20. yüzyılın ikinci yarısında ise ikinci kentleşme dalgasının yaşanmaya başladığı görülmektedir. Ancak bu dalgada Latin Amerika’dan Doğu Avrupa’ ya dünyanın hemen her coğrafyasında kurumsallaşma sürecine giren piyasa ekonomilerinde bir kentleşme oluşumuyla karşılaşmaktadır. Kentleşmenin ivmesi, 19. yüzyılda Batı Avrupa’ da başlayan ilk dönemdekinden çok daha süratli ve geniş kapsamlı olmuştur. Yüzyılın başında dünyada sadece 150 milyon kişi kentlerde yaşarken, yüzyılın sonuna gelindiğinde bu sayı 2.2 milyara ulaşmıştır [75]. Kent nüfusunun 20. yüzyıldaki artışı konusunda daha mütevazı artış tahmininde bulunan Cohen [76] bile küresel çapta kentsel nüfusta 13,7 katlık bir artışın yaşandığını ifade etmektedir. 1950’ de nüfusu 1 milyonu aşan 75 metropolün 51’i gelişmiş ülkelerdeyken [77], sadece 25 yıl sonra görece geri kalmış ülkelerdeki nüfusu 1 milyonu aşan metropollerin sayısı, gelişmiş ülkelerdeki metropollerin sayısını aşmıştır [78]. Yapılan tahminlere göre 2015 yılında nüfusu 10 milyonu aşacak 27 metropolün sadece 4’ ü gelişmiş ülkelerde olacaktır [79].

İkinci dönemde yaşanan kentleşme dalgasının sonuçları ise birinci dalgadan oldukça farklıdır. Williamson [80] ın da vurguladığı üzere OECD ve Yeni Dünya ülkelerinde 19. yüzyılın sonlarından itibaren yaşanan süreçte hayat standartlarında süratli bir iyileşmenin yaşandığı bilinmektedir. Hâlbuki ikinci dönemde yaşam kalitesinde benzer bir iyileşmenin yaşandığını iddia etmek fazlaca iyimserlik olacaktır.

Tekse [81] nin 1970’lerdeki vurgusunda, bazı ülkelerde kentten kente ya da kırdan kıra göç olmakla birlikte nüfusun yeniden dağılımında kırdan kente göçün artık baskın olduğu ifade edilmiştir. Lewis’ ten Todaro’ ya dualist perspektifteki göç çalışmaları da 1950’ lerden 80’ lerin sonların kadar ağırlıklı olarak kırdan kente göç üzerine odaklanmıştır. Ancak 21. yüzyılın göçü çok daha karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Çünkü günümüzde artık dünya nüfusunun yarısı kentlerde yaşamaktadır. Kırsal yerleşimin ağırlıklı olduğu bölgelerse dünya nüfusunun yaklaşık üçte ikisini oluşturan ve

aralarında Çin ve Hindistan’ ın da bulunduğu Güney ve Doğu Asya ülkeleriyle Sahra altı Afrika’ dan ibarettir (Çizelge 2.2). Çin ve Hindistan’ ın küresel pazar ekonomisine eklenmesiyle süratle ilerlemekte olup birkaç on yıl içinde kır-kent dengesinin yerleşeceğini beklemek yanlış olmayacaktır. Böylesi bir kompozisyonda iç göç olgusunu dualist perspektifle ele almak, gün geçtikçe güçleşecektir. Günümüzde artık bir yandan metropollerin küresel hiyerarşisinden bahsedilirken [26] diğer taraftan karşı-kentleşme “counterurbanisation” ile büyük metropollerden küçük kentlere ve küçük kentlerden büyük metropollere göç üzerinde durulmaya başlanmıştır [82], [83], [84]. Ulaştırma alanındaki gelişmelerle günü birlik ev-iş yolculuk menzilinın artışı, esnek ve özellikle de tele çalışmanın yaygınlaşması gibi pek çok etken, göçün yönünde bölgelerarası gelir – istihdam eşitsizliği etkisini kanıtlamayı, gün geçtikçe sistemlerin karmaşıklaşması sebebiyle güçleştirmektedir. Kısacası 21. yüzyılın iç göç hareketi, tahmin edilebilirliği zayıf ve geçen yüzyıla göre çok daha karmaşık yapıda olacaktır. Buna göre de Zelinsky’ nin ileri toplum göçü tanımına uyan bir yapının yakın gelecekte, dünya geneline hâkim olacağını savunmak mümkündür.

Çizelge 2.2 Ülke Grupları ve Dünya Toplamı İtibarıyla Kentsel ve Kırsal Nüfus Düzeyleri (2004)

Ülke grupları	Toplam Nüfus (milyon kişi)	Kırsal nüfus		Kent nüfusu	
		Milyon kişi	%	Milyon kişi	%
Gelişmekte olan	5094	2944	57.8	2149	42.2
En az gelişmiş	741	546	73.7	195	26.3
Arap ülkeleri	311	140	45.1	170	54.9
Doğu Asya & Pasifik	1944	1129	58.1	815	41.9
L. Amr.& Karayipler	548	127	23.2	421	76.8
Güney Asya	1528	1071	70.1	457	29.9
Sahra altı Afrika	690	453	65.7	237	34.3
Orta ve Doğu Avrupa	405	150	37.1	255	62.9
OECD	1165	287	24.6	878	75.4
Yüksek gel. OECD	923	214	23.2	709	76.8
Yüksek gelirli	983	222	22.6	760	77.4
Orta gelirli	3043	1424	46.8	1619	53.2
Düşük gelirli	2361	1655	70.1	706	29.9
Dünya	6389	3303	51.7	3086	48.3

Kaynak: UNDP [69].

Göç hareketlerinin evrilme aşamalarını kısaca özetlemek gerekirse, Zelinsky perspektifinden göç hareketlerinin nasıl bir geleceğe yürüdüğüne ipuçlarına varmak mümkün olmaktadır. Küresel çapta giderek artan nüfus hareketleriyle

karşılaşılmaktadır. Yaşanan göç hareketi de üstelik büyük ölçüde kentler arasında son derece yoğun karşılıklı etkileşimle gerçekleşmektedir. Bu da beraberinde ister istemez şehir planlamanın daha karmaşıklaştığı, bölge politikalarının etki gücünü en azından arttıramadığı bir sürece doğru evrildiğini desteklemektedir. Dolayısıyla modern dünyada göç, sebep-sonuçlarının tespitinin yanı sıra yaşanan hareketin yönlendirilebilirliğini de güçleştirmektedir. Neticede kırdan kente göçün tahmin edilebilir bir ritüelinin varlığına karşılık, birbiriyle rekabet eden kentler arasında yaşanan iktisadi yarışa, bölgeler arası tam denge noktasına erişecek etkin politikalar uygulayabilmek için, politika araçlarının da eskiye göre çok yüksek etkiye sahip olması gerekmektedir. Bu da çoğu kez mümkün olamadığından, bölgelerarası eşitsizlik göç hareketlerini arttırmakta, göç hareketlerindeki artış da bölgelerarasındaki eşitsizliğin daha da açılmasına yol açmaktadır. Özetle modern dünyanın geldiği nokta, bölgelerarası eşitsizlik ve göç hareketlerinin karşılıklı etkileşimiyle girilen sarmal süreci olarak tanımlanabilir.

2.4. Türkiye’de İç Göç Hareketleri ve Kentleşme

İç göç ile kentleşme birbiriyle iç içe geçmiş iki konu özelliğindedir. Tekeli [85] nin de vurguladığı üzere kentleşme denildiğinde beraberinde yapısal değişmeyi de işaret eden bir iç göç hareketinden de söz edilmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de yaşanan göç hareketlerinin uzun dönemli gelişimini irdelemede, kentleşmede yaşanan gelişimin incelenmesinin ayrıcalıklı yeri mevcuttur.

Türkiye’de kentleşme süreci, özellikle Demokrat Parti döneminden itibaren ivme kazanmıştır. Her mahallede milyoner sloganıyla iktidara gelen Demokrat Parti yönetiminin takip ettiği iktisat politikaları incelendiğinde, bu dönemin borçlanma ve tüketim toplumuna geçişte önemli bir milat olduğu sonucuna varılabilir. İç göç saikinın arz cephesinde kentsel üretimde ucuz işgücü ve talep cephesinde de tüketici ihtiyacını karşılamada kullanıldığı görülmektedir.

İç göç hareketinin şekillenmesinde kentsel alanlarda yaşanan yeni gelişmelere ek olarak, nüfus kaynağı konumundaki kırsal alanlarda yaşanan yeni gelişmelerin de itici faktör olarak katkı sağladığı bir yapı mevcuttur. Bu konuda belki de en önemli tetikleyici etkenlerin başında, tarımda yaşanan makinalaşma gelmektedir. Tarımda

makinalaşma denildiğinde Marshall yardımları çerçevesinde ABD’nden Türkiye’ye gönderilen traktörlerin önemli yeri mevcuttur. Marshall yardımları çerçevesinde traktör sayısında 1940–60 arası dönemde yaşanan artış kırk katın üzerindedir. Bu artışa paralel olarak da traktörle işlenen tarım alanlarında yaşanan artış da dört yüz katı aşmıştır [86]. Traktör sayısındaki katsal artış, traktörle işlenen alanlarda on kat daha fazla kendisini hissettirmiştir. Bunun anlamı ise temel üretim yapısının tarımsal faaliyetler olduğu kırsal alanlarda, işsizliğin ve eksik istihdamın artmış olmasıdır. Köyünde işsiz kalan milyonlar için de kentlere göç kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu gelişmeler paralelinde, 1927 – 50 arası dönemde %25 civarında gerçekleşen şehirlerde yaşayan nüfus oranının, 1960’a gelindiğinde yaklaşık %32’ye yükseldiği sonucuyla karşılaşılmaktadır. Oransal olarak yaşanan %7 civarındaki artışın anlamı ise, önceki 33 yılda stabil kalan kent nüfusunun genel nüfus içindeki ağırlığında, sadece 10 yıl içerisinde yaklaşık üçte birlik ağırlıksal artışın gerçekleştiğidir (Çizelge 2.3).

Çizelge 2.3 Türkiye’ de Nüfusun Kır-Kent Bileşeninde Gelişimi (1927–2010)

Sayım Yılları	Toplam (milyon)	Şehir %	Köy %
1927	13.65	24.2	75.8
1935	16.16	23.5	76.5
1940	17.82	24.4	75.6
1945	18.79	24.9	75.1
1950	20.95	25.0	75.0
1955	24.06	28.8	71.2
1960	27.75	31.9	68.1
1965	31.39	34.4	65.6
1970	35.61	38.5	61.5
1975	40.35	41.8	58.2
1980	44.74	43.9	56.1
1985	50.66	53.0	47.0
1990	56.47	59.0	41.0
2000	67.80	64.9	35.1
2010	73.72	76.3	23.7

Kaynak: DİE [87]; TÜİK [88].

Şehirleşme oranı incelendiğinde de DP döneminin şehirleşmede çok süratli artışın yaşandığı bir dönemi teşkil ettiği tekrar teyit edilebilmektedir. 1945–50 arasında yapılan çeşitli akademik çalışmalarda o dönem için ciddi bir şehirleşmenin olmadığı sonucuna varılmışken, sonraki çalışmalarda 1950 sonrası dönemde şehirleşmede yaşanan süratli artış yaşandığı tespitleri yapılmaya başlanmıştır. Ruşen Keleş’in de vurguladığı üzere 1940–45 döneminde %1.3, 1945–50 döneminde %2.6 olarak

gerçekleşen şehirleşme oranı, DP döneminde süratle yükselerek 1950–55 döneminde %7.4 ve 1955–60 döneminde ise %6.3'e sıçramıştır [89].

Demokrat Parti döneminde yaşanan hızlı kentleşme, temelde kırdan kente yoğun bir göç dalgası ve dolayısıyla da kentlere yönelen nüfus baskısı şeklinde tezahür etmiştir. Kentlere yönelik yaşanan söz konusu yoğun nüfus baskısı da çarpık kentleşme gibi pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu konuda öne çıkan kavramlar arasında ise “gecekondu”nun ayrıcalıklı önemi mevcuttur.

Türkiye’de gecekondulaşma, 1940–66 arası ilk dönem, 1966–80 arası ikinci dönem ve 1980 sonrası son dönem olarak üç döneme ayrılmaktadır. İlk dönemin temel karakteristiği ise kırdan kente göçtür. 1940’ların sonlarında kendini hissettirmeye başlayan gecekondulaşma daha ziyade tesadüfi şekilde gerçekleşirken, Demokrat Parti iktidarı boyunca popülist bir yaklaşımla hükümet politikası olarak desteklenmiştir. Ancak bu dönemde çarpık kentleşmenin simgesi olarak kabul edilebilecek olan gecekondulaşmada sadece oy kaygısı olmayıp, aynı zamanda büyük kentlerin oluşumdaki ekonomik faktörlerin etkisi de önemlidir [90]. Sermaye yaratım sürecinde ucuz emek ihtiyacının karşılanması ve aynı zamanda da tüketici olarak kentsel iç talebin genişlemesinde bireysel bütçe imkânının genişletilebilmesi için yaşam maliyetlerinin düşük tutulması gereği, beraberinde yerleşim maliyetlerinin minimize edildiği gecekondulaşmayı da bir devlet politikası haline dönüştürmüştür. Gecekondulaşma o denli yaygın yerleşim tarzı haline gelmiştir ki Mübeccel Kıray’ın İmar ve İskan Bakanlığı Konut Müdürlüğü’ne dayanan tespitine göre 1960’larda Ankara nüfusunun %61’i, İstanbul’un %45’i, İzmir’in ise % 43’ü gecekondu semtlerinde oturur konuma gelmiştir [91]. 1960 nüfus sayımına göre il dışı doğumluların “yurt dışından gelen muhacirler hariç” toplam nüfus içindeki payları da Ankara’da %64,5, İstanbul’da %58 ve İzmir’de %52.5 olarak gerçekleşmiştir [92]. Bu sonuç da dikkate alındığında, üç büyük kentte yaşayan göçmenlerin çoğunluğunun gecekondu mahallelerinde yaşadığı sonucuna varılabilecektir. Söz konusu yeni yerleşim tarzında göçmenlerin gecekonduarda, köylerindeki yerleşimden daha zor şartlarda yerleştiği ve kente de uyum sağlamada güçlük çektiği bir yapı oluşmuştur [93]. Dolayısıyla kırdan kente göçün dönemin belirleyicisi olduğu ilk dönemde iç göç baskısı, hem fiziki anlamda gecekondu mahalleriyle şekillenen çarpık kentleşmeye yol açmış, hem de göçmenlerin kentle

bütünleşmelerinde yaşanan ciddi sorunlar sebebiyle sosyolojik anlamda da ciddi maliyetler oluşturmuştur.

Göç hareketinde izlenen güzergâhlar incelendiğinde, 1950’ler ve öncesindeki kırdan gelen göçmenlerin genellikle takip ettikleri yolun kırdan önce kasabalara, daha sonra ise kentlere doğru veya birkaç kasabadan kente doğru gerçekleştiği görülmektedir. Sonraki dönemlerde ise bu kademeli tarzın değişerek, doğrudan kırdan kentlere doğru yöneldiği görülmektedir. Karpas [94]’ın da vurguladığı üzere bu dönemde gecekondu mahallelerinin kurucularınının kentin yoksul ve kalabalık bir bölgesinden doğrudan gelerek göç etmiş kişilerden oluşması da ayrıca önemlidir. Çünkü sonraları hemşerilik – hısımlık ilişkilerinin baskın olacağı yer seçişindeki sosyal ağ saikinin yerini, ilk gelenlerde kentin göçmenlere göre bir şekilde yerlisi olarak kabul edilebilecek kesimi doldurmuştur. Özetlemek gerekirse:

- 1950’ler ve öncesinde kırdan kente göç doğrudan değil, önce kasabalara sonra da kasabalardan kentlere doğru kademeli göç şeklinde gerçekleşmiş veya kasabalarda yaşayanlar kentlere göç etmişlerdir.
- 1950’lerden sonra ise kademeli göç yerini kırdan “köy – mezra” doğrudan kente göçe yerini bırakmıştır.
- Göçmenlerin yoğun yerleşim alanlarını oluşturan gecekondu mahallelerinin kurucuları ise aynı kentin yoksul ve kalabalık köşelerinden gelenlerden oluşmaktadır.

DP dönemi ertesinde planlı kalkınma dönemi boyunca da iç göç ve kentleşme konusundaki yapı, varlığını sürdürmüştür. Kontrolsüz şehirleşme ve iç göç baskısına yönelik herhangi bir ciddi devlet politikası geliştirilmemesi söz konusu olup, devlet politikası geliştirilememiştir.

Planlı kalkınma döneminde (1963–80) göçü kontrol edip şekillendirmeye yönelik aktif politika uygulama imkânının yakalanması mümkün olmamıştır. Kalkınma planlarında iç göçe atıfların evrimi incelendiğinde, konuya karşı kamusal ilginin çok yüksek duyarlılıkta olmadığı savunulabilir:

- Birinci BYKP’nda iç göç konusunda sadece gecekondulaşmanın önlenmesi için “Şehirlere göçün şehirlerde yaratılacak iş imkânları ile dengeli olmasını sağlayacak iktisadi ve toplumsal tedbirler alınacaktır.” [95] ifadesi bulunmaktadır.
- Demirel imzalı ikinci BYKP’nda göçe değinilmemiştir [96].
- Melen imzalı 3. BYKP’nda da göç konusuna değinilmemiştir [97].

Mutlu [98]’nun da vurguladığı üzere 1980 öncesi dönemde yapılan planlar, daha çok kaynak geliştirme ve sağlıklı fiziki çevre oluşturmaya yönelik olmuştur. 1960’larda üst düzey bürokrasi bölge planlarının ayrımcılığa neden olacağı görüşünü savunmuş, karar mekanizması içindeki geniş çevre de ülkenin birincil hedefinin hızlı büyüme olduğu ve bölge planlarının bunun başarılmasına olumsuz etkide bulunacağını savunmuşlardır.

Ülke büyümesini hedef alan yaklaşımın tercihi, bölgesel kalkınma konusunda da büyüme kutuplarının benimsenmesini beraberinde getirmiştir. Böylece DP döneminde başlayan ucuz emek ve iç talebi genişletmede göç saikinın kullanılması politikasının, birkaç büyüme merkezi hedefi eklenmesiyle sürdürülmesi söz konusu olmuştur. Her ne kadar büyüme kutupları yaklaşımı bir yönüyle üretimin ve nüfusun bir veya birkaç merkezde toplanmasına engel olmayı amaçlayarak metropoller üzerindeki göç baskısını hafifleteceği prensibini bünyesinde barındırırmaktaysa da, diğer yönüyle bölgesel dengesizliği de teşvik etmektedir. Antalya’nın turizm merkezi olarak belirlenmesi veya Gaziantep, Denizli, Kayseri gibi birkaç başarılı bölgesel gelişme merkezi örnekleri mevcut olsa da, izlenen bu politika, ekonomik faaliyetlerin üç metropolde toplanmasına engel olamamıştır. Neticede de bu dönemde doğrudan kırdan ağırlıklı olarak üç metropole yönelik göç baskısının ve beraberinde de çarpık kentleşmenin arttığı sonucuyla karşılaşmıştır.

İç göç konusunda politika yapıcılarının farkındalığının başlaması ise dördüncü planla birlikte gerçekleşmiştir. Zaten bu dönemde az gelişmiş kentlerin kalkınması hedef olarak benimsenmiştir. Ancak politika geliştirme konusunda icraatçı bir tarzın veya çabanın ciddi anlamda varlığı söz konusu değildir. Bu planda daha ziyade konuyla ilgili devlet politikası uygulanmamasının kabulü söz konusudur. İç göç ve kentleşmeye dair politika türetilme çabası ise ancak bir sonraki kalkınma planıyla başlamıştır. Beşinci kalkınma planında sosyal eşitlik hedefinin getirilmesi de, kontrolsüz göç baskısıyla

şekillenen ekonomik ve sosyal sorunların farkındalığının derinleşmesi anlamında ayrıca önemlidir. Dördüncü ve beşinci kalkınma planlarında konuya bakış ve takınılan tutum şu şekilde özetlenebilir:

- Dördüncü BYKP, ülke içinde iç göç farkındalığının başlaması açısından dönüşümün ipuçlarını vermektedir. Ayrıca bu planda sanayileşmeyle birlikte ivme kazanan kırdan kente yönelik iç göç konusunda herhangi bir devlet politikası uygulanmadığı da kabul edilmiştir. İstanbul başta olmak üzere büyük kentlere yönelik göçün kent nüfusunu arttırdığı tespiti yapılmıştır. Göçle birlikte de metropollerde oluşan barınma sorunu – konut sıkıntısına değinilmiştir. Bu çerçevede de göçün kentleşmeye etkisi üzerinde durularak, bu durumun kentlerde suç oranlarındaki artışa yol açması konusunda da tespitte bulunulmuştur [99]. Ancak bu planda da iç göçü etkileyen faktörler ve uygulanacak devlet politikalarına değinilmemiştir.
- Beşinci BYKP’nda, bir önceki planda başlayan iç göç farkındalığının devamı olarak devletin göç politikası oluşturmaya çalıştığı gözlenmektedir. Bu planda göç veren illere yönelik sosyal hizmetlerin arttırılması ve büyüme kutupları yaklaşımı temel alınarak orta büyüklükteki şehirlerde yatırımlar kullanılarak büyük kentlerde biriken göçün dengeli hale getirilmesi amacı ortaya konulmuştur. Bu kentlerde emek yoğun üretimin yapılacağı konularda yatırım yapılacağı da deklare edilmiştir. Bölgelerarası göçte göç veren yerlerde istihdamın arttırılması ve bölge içi göç hareketlerinde de bölge gelişme şemalarının oluşturulmasıyla yerleşme düzeninin oluşturulması hedef olarak belirlenmiştir [100].

İlk beş kalkınma planı boyunca kentleşme oranında göçle birlikte belirgin yükselişin gerçekleştiği görülmektedir. Bununla paralel olarak da kırdan kente göç hareketinin baskınlığı, yerini giderek kentten kente göçe doğru bırakmaya başlamıştır. DP döneminden farklı olarak bu dönemde, göç edilecek yerlerin seçiminde hemşerilik ilişkisinin tesiri de söz konusu olmaya başlamıştır. Nitekim Gedik [70] in 1970 sonrası için yaptığı tespitinde de, kırsal alandaki itici faktörlere ek olarak önceki göçmenlerin etkisine vurgu yapılmaktadır.

1979–83 ve 1985–89 yılları dönemini kapsayan dördüncü ve beşinci kalkınma planları, neoliberal dönüşümün dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de etkilerini yoğun

şekilde hissettirdiği ve ülkemizde de 24 Ocak kararlarıyla “24 Ocak 1980 kararları” ile şekillenen döneme denk gelmektedir. Bu dönemde kalkınma planlarında az gelişmiş illerin geliştirilmesi ve sosyal eşitlik hedefleriyle tanımlaması yapılan bölgesel eşitsizliklerin giderilmesine yönelik konulan hedeflerle uygulamaya konan ekonomik politikalar örtüşmemektedir. İhracata yönelik büyüme stratejisinin benimsendiği 1980’ler boyunca, sübvansiyonların kaldırılması, KİT yatırımlarının terk edilmesiyle birlikte az gelişmiş bölgelerin kalkınmasına yönelik aktif kamu uygulamaları da zayıflamıştır [101]. Bu dönüşümün yansıması ise, devletin metropollerde yaşanan nüfus yığılmasının en azından artışını engelleyecek göç politikası oluşturmada gücünün zayıflaması olarak gerçekleşmiştir.

Buna ek olarak 24 şubat 1984’te kabul edilen 2805 sayılı “İMAR VE GECEKONU MEVZUATINA AYKIRI YAPILARA UYGULANACAK BAZI İŞLEMLER VE 6785 SAYILI İMAR KANUNUNUN BİR MADDESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN” ile hazine arazilerinde yapılan gecekondu imar affı getirilerek mülkiyet hakkı tanınması, göçe yeni bir boyut kazandırmıştır. Mülkiyet kazandırma imkanıyla birlikte oluşan rant da, metropollerin diğer illere göre ekonomik gelişmişliklerinin çekici unsur oluşuna ilaveten yeni bir çekici unsur olarak ortaya çıkmıştır.

Altıncı plandan itibaren, uygulamaya konan ihracata dayalı sanayileşme stratejisi perspektifiyle sübvansiyonların terk edilmesi, KİT yatırımlarının durması ve imar affıyla metropollere yönelik göç baskısının teşvik edildiği uygulama ile tezat oluşturan politika değişikliğine gidilerek, dengeli kalkınma hedefi ortaya koyulmuştur. Birbiriyle uyumlu şekilde örtüşen altıncı ve yedinci kalkınma planlarında ortaya konan konuyla ilgili hedefler ise şu şekilde özetlenebilir:

- Altıncı BYKP’nda, “Yerleşmelerin kademelenmesinde dengeye ulaşmak ve metropoliten alanlara yönelen nüfus ve sanayi yoğunluğunu azaltmak, bölgelerarası ve bölge içi göçleri yönlendirerek kontrol etmek üzere; metropol altı şehirler, orta büyüklükteki merkezler, az gelişmiş bölgelerin merkezi nitelikteki şehirleri ve merkezi nitelikteki kırsal yerleşme birimleri tesbit edilip, gelişmeleri desteklenecek, bunun için gerekli araçlar oluşturulacaktır.” [102] hedefi ortaya

konulmuştur. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere devletin resmi politikası, iç göç baskısına maruz kalan metropollerin üzerindeki baskıyı azaltmakla şekillenmiştir.

- Yedinci BYKP’nda da bir önceki kalkınma planında olduğu gibi bölgelerarası kalkınmışlık düzeyi farklılığını azaltarak, geri kalmış bölgelerdeki fayda düzeyini arttırmak suretiyle iç göçün istikrarlı bir dinamiğe kavuşturulması hedefi belirlenmiştir. İç göç baskısıyla oluşan konut sıkıntısına da dikkat çekilen bu planda, ilk kez kırdan göçenlerin kentli olmaya uyum sağlayamamaları konusu dile getirilmiştir. Bu vurgu, aynı zamanda metropoller üzerindeki nüfus baskısının metropol dışına dağıtılamayacağına da resmi kabulü olarak algılanabilir. Bu planda dikkat çeken diğer bir konu ise, gecekondular, alt yapı sorunları, işsizlik ve çevre sorunlarının sebebi olarak bizzat göçün görülmesidir. Yine göçmen ailelerin içe kapanmaları ve suç örgütlerine yönelmelerine dikkat çekilmiştir. Kentle bütünleşme konusunda uygulanabilecek devlet politikalarının belirlenmesi ise mümkün olmamıştır. Okullarda sınıfların kalabalıklığı, kentlerdeki sağlık sorunları, işsizlik, iç huzursuzluk ve yatırımların düşüklüğü, bilgi, teknoloji, sermaye ve rekabet gücündeki zayıflık bütünüyle iç göçe bağlanmıştır [103]. Ancak devletin önceden yapmış olması gerekenler konusuna da yine değinilmemiştir.

Genel olarak göçün 1980–2000 periyodundaki gelişimine bakıldığında, özellikle imar affı sonrası döneme denk gelen 1985–90 döneminde, üç metropolün yıllık ortalama göç hızlarında ciddi bir artışın yaşandığı dikkat çekmektedir. İstanbul’da 1980–5 periyodunda yıllık ortalama binde 12.1 olan göç hızı, 1985–90 döneminde binde 21.51’ye sıçramıştır. Ankara’da ise 1980–5 periyodunda yıllık ortalama binde 2.59 olan göç hızı, 1985–90 döneminde binde 4.98’e yükselmiştir. İzmir’de ise 1980–5 periyodunda yıllık ortalama binde 8.39 olan göç hızı, 1985–90 döneminde binde 12.75 olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 2.4).

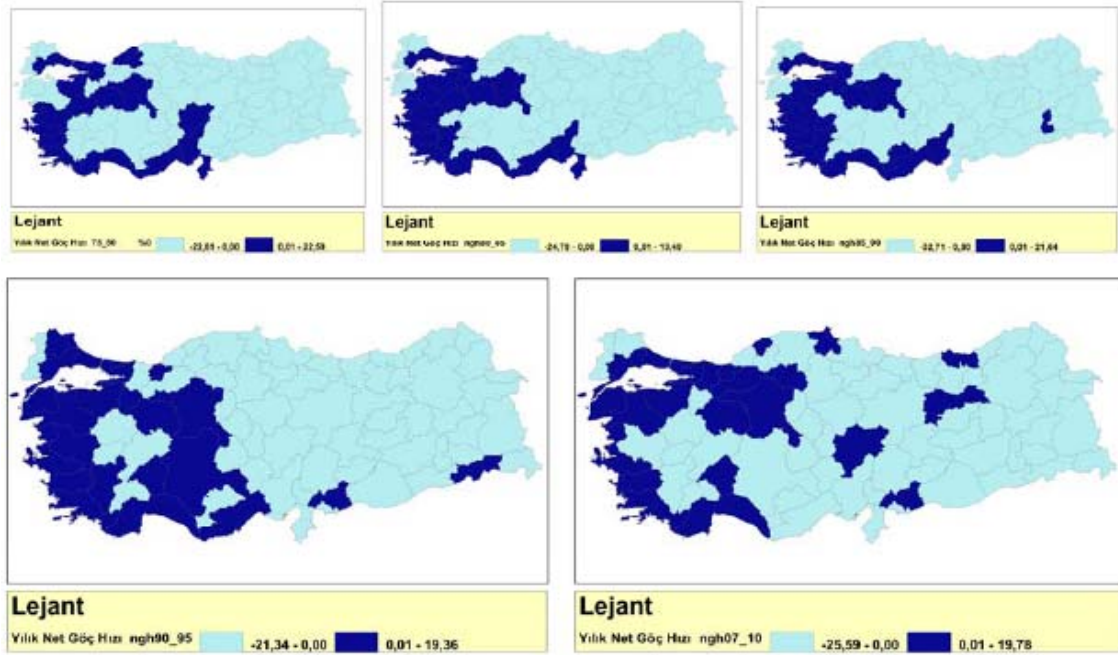
Çizelge 2.4 Üç Metropolde Göç Hızları (Yıllık ortalama, binde)

3 Metropol	1975–1980	1980–1985	1985–1990	1995–2000	2007–2010
İstanbul	14.69	12.10	21.51	9.22	4.34
Ankara	4.13	2.59	4.98	5.12	8.38
İzmir	14.75	8.39	12.75	7.98	5.65

TÜİK [104], TÜİK [88].

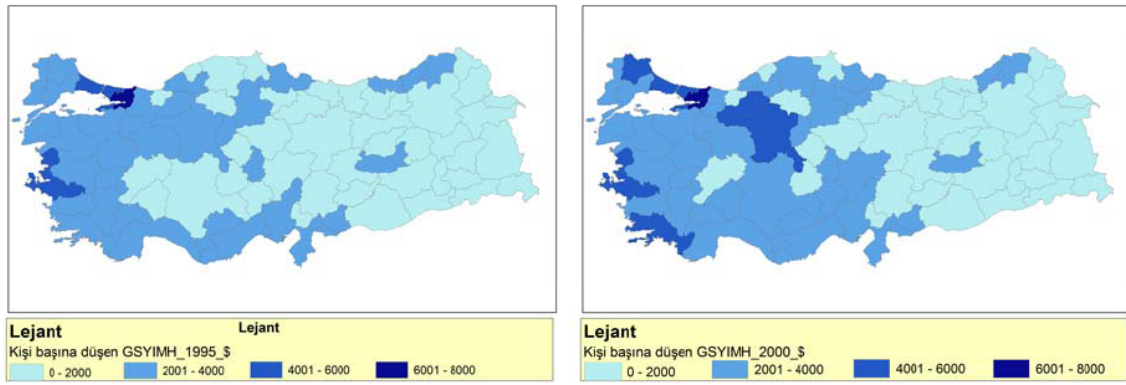
Üç metropole yönelik yoğun göç baskısı, 1985–90 döneminden sonra düşüş eğilimine girmiştir. Bir sonraki dönem olan 1995–2000 döneminde göç hızı 1985–90 dönemine göre İstanbul’da binde 21.51’den 9.22’ye; İzmir’de ise 12.75’ten 7.98’e gerilemiştir. Ankara’da ise binde 5 civarında bir istikrarın olduğu gözlemlenmiştir. Göç hızlarındaki düşüş, 2007–10 döneminde de İstanbul ve İzmir’de düşmüştür. Ankara’da ise bir önceki döneme göre belirgin yükselişin yaşandığı dikkat çekmektedir.

Ülke bütünü incelendiğinde, son otuz beş yıllık periyot boyunca iç göç hareketinin doğudan üç büyük metropol ve batıya doğru yönünü tayin edişinde ciddi değişikliklerin yaşanmadığı görülmektedir. Batıdaki sahil şeridi ve çevresi etrafında net göç alışlar varken, iç ve doğu kesimlere doğru gidildikçe düzenli bir net göç çıkışı ile karşılaşmaktadır (Bkz. Şekil 2.2).

Şekil 2.2 Yıllık Ortalama Net Göç Hızları (binde, 1975 – 80; 1980 – 85; 1985 – 90; 1995 – 2000; 2007 – 2010)

İç göç hareketlerinde karşılaşılan bölgesel farklılaşma, GSYİH olarak da paralelliğe sahiptir. 1995 ve 2000 yıllarında fert başına düşen GSYİH’nın üç büyük metropol ve batıdaki kıyı şeridi boyunca doğu ve iç bölgelerdeki illere göre ciddi düzeyde yüksek seyrettiği sonucuyla karşılaşılmaktadır (Bkz. Şekil 2.3).

Şekil 2.3 İllere Göre Fert Başına Düşen GSYİH (Dolar, 1995 ve 2000 Yılları Karşılaştırması)

Ülke bütünü olarak konu ele alındığında, en yüksek yıllık ortalama net göç hızının yaşandığı 1985 – 90 dönemi incelendiğinde, istihdam artışı ve reel büyümenin de son derece yüksek düzeyde arttığı görülmektedir. 1980 – 85 döneminde fert başına düşen GSYİH’da yaşanan beş yıllık reel artış %12, yıllık artışta ortalama %2.4 düzeyindeyken; bu oran 1985 – 90 döneminde beş yıllık dönem artışı olarak %17.3’e, yıllık ortalama reel artış olaraksa %3.46’ya yükselmiştir. Sonraki beşer yıllık dönemlere bakıldığında ise, 1985 – 90 arasında sağlanan reel büyüme performansının yakalanamadığı sonucuyla karşılaşılmaktadır (Çizelge 2.4).

Çizelge 2.5 Reel Büyüme Performansı (1980–2010)

	Fert başına düşen GSYİH (1987 sabit fiyatlarıyla TL)	Bir önceki döneme göre beş yıllık reel büyüme	Yıllık ortalama reel büyüme
1980	1,131,824	...	...
1985	1,267,764	12.0	2.40
1990	1,487,082	17.3	3.46
1995	1,587,953	6.8	1.36
2000	1,760,856	10.9	2.18
2005	2,036,782	15.7	3.13
2010	2,233,874	9.7	1.94

Kaynak: TUIK [88]

Reel büyüme performansında yaşanan bu gelişme, istihdam olanaklarını da etkilemektedir. En yüksek yıllık ortalama net göç hızının gerçekleştiği 1985 – 1990 dönemi incelendiğinde, dönem başında (1985) 14 binin altında olan yeni kurulan şirket sayısının, dönem sonunda (1990) 18.7 bine yükseldiği görülmektedir. Buna karşılık kapanan şirket sayısında ciddi düşüş yaşanmıştır. Böylece dönem başında %7 oranında

olan kapanan şirketlerin yeni kurulan şirketlere oranı, dönem sonuna gelindiğinde %3.4 oranına düşmüştür. Kurulan şirket sayısında yaşanan artış, 1990 – 1995 periyodunda da devam etmiş, kapanan şirket sayısında da bir önceki dönem kadar olmasa da düşüş sürmüştür. Bunun neticesinde dönem başında (1990) %3.4 olan kapanan şirketlerin yeni kurulan şirketlere oranı, dönem sonunda (1995) %1.1’e inmiştir. Bu dönemden sonra ibre tersine dönerek kapanan şirketler sayısında süratli yükselişin yaşandığı görülmektedir. Finansal krizin yaşandığı (Kasım 2000) 2000 yılında yeni kurulan şirket sayısı 33 bine kadar gerilemiş, sonraki iki dönemde de 1995’teki düzeye bir daha ulaşamamıştır. Buna karşılık 2000 – 2008 arası dönemde, kapanan şirket sayısında dönem başında (2000) 1,887 olan sayı, 2005 yılında 8,886’ya, 2008 yılında ise 9,578’e tırmanmıştır. Böylece kapanan şirketlerin yeni kurulan şirketlere oranı da %5.7’den, 2005’te %18.7’ye, 2008’de ise %19.5’e yükselmiştir (Çizelge 2.5).

Çizelge 2.6 Kurulan - Kapanan Şirketler Sayısı (1985–2008)

Yıl	Kurulan	Kapanan	Kapanan/Kurulan (Yüzde)
1985	13,917	981	7.0
1990	18,699	644	3.4
1995	56,046	595	1.1
2000	33,161	1,887	5.7
2005	47,401	8,886	18.7
2008	49,003	9,578	19.5

Kaynak: TÜİK [88]

Yeni kurulan şirket sayısında yaşanan artış, ilave istihdam olanağı yaratacaktır. Bu bağlamda konu ele alındığında da reel büyümenin sermaye bileşenini oluşturan yeni şirket kuruluşlarının diğer bileşeni de istihdamdır. İstihdam verileri incelendiğinde en eski tarih olan Ekim 1988 ile Nisan 1990 arasında sağlanan ilave istihdam artışı 292 bin olarak gerçekleşmiştir. Bu bir buçuk yıllık sürede gerçekleşen istihdam artışının yıllık ortalaması da yaklaşık 200 bin civarındadır. Söz konusu kısa dönemde 15 yaş üstü çalışma çağı nüfusunda yaşanan artışta yaklaşık 1.7 milyon olup, yıllık ortalaması yaklaşık 1.2 milyon civarındadır. 1985 – 1990 arası dönem içinde sadece 1.5 yıllık süreyi kapsamı sebebiyle yorum yapmak çok sağlıklı olmamakla birlikte, söz konusu dönem içerisinde iş piyasasına katılan potansiyel işgücü anlamını da taşıyan çalışma çağı nüfusunun altıda biri düzeyinde bir istihdam yaratımının söz konusu olduğunun da vurgulanması gerekmektedir. 1990 – 2000 arası dönem incelendiğindeyse sağlanan

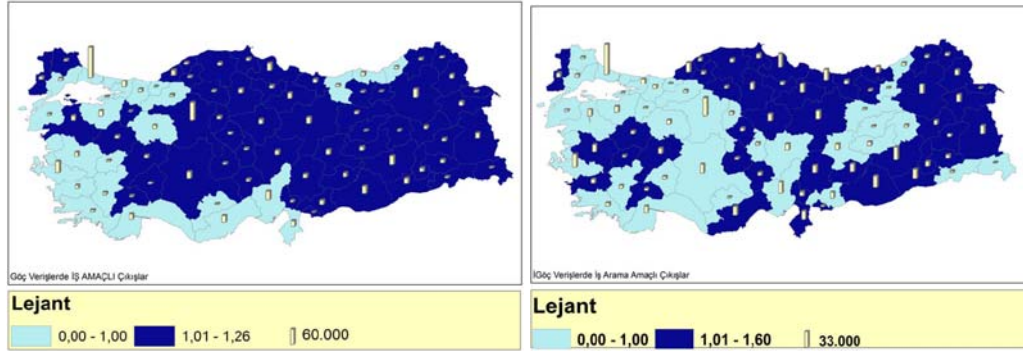
ilave istihdam artışının 3.1 milyonu aşması dikkat çekicidir. Aynı dönemde çalışma çağı nüfusunda yaşanan artışa 11 milyon civarında gerçekleşmiştir. Buna göre ilave çalışma çağı nüfusunun üçte biri düzeyinde ilave istihdam yaratılmış olması oldukça önemlidir. Ancak bir sonraki dönemde ibre tersine dönmüştür. 2000 – 2010 döneminde çalışma çağı nüfusunda yaşanan 6.3 milyonluk artışa karşılık ilave yaratılan istihdam düzeyi 1.5 milyon kişinin altında kalmıştır. İlave istihdam yaratımının ilave çalışma çağı nüfusuna oranında çok sert bir düşüş yaşanmamakla birlikte, ilave istihdamın ilave çalışma çağı nüfusunu karşılama oranı, bir önceki dönemde gerçekleşen (1990 – 2000) %28’lik orandan %24’e gerilemiştir. Ancak daha ciddi sorun, birbirini takip eden her iki dönemde de ilave istihdam yaratımının, iş piyasasına yeni katılanların taleplerine karşılık vermekten uzak olduğudur. Bu düşük karşılama oranları, aynı zamanda işgücüne katılım oranlarının da düşüşünü beraberinde getirmiştir. İşgücüne katılım oranlarındaki düşüşün anlamı ise, piyasadan çekilen geniş kesimlerin oluştuğudur (Çizelge 2.6).

Çizelge 2.7 İstihdam ve Çalışma Çağı Nüfusunda Yaşanan Gelişim (Ekim 1988 – Kasım 2010)

	İstihdam (bin kişi)	15 yaş üstü nüfus (bin kişi)	İlave istihdamın ilave çalışma çağı nüfusunu karşılama oranı (%)	İşgücüne katılma oranı (%)
Ekim 1988*	17,755	33,746		57.5
Nis.90	18,047	35,490		55.6
Ekim 1988 ile Nisan 1990 arasındaki değişim	292	1,744	16.7	
2000	21,153	46,565		49.9
Nisan 1990 ile 2000 arasındaki değişim	3,106	11,075	28.1	
Kas.10	22,594	52,541		48.8
2000 - 2010 arasındaki değişim	1,441	5,976	24.1	

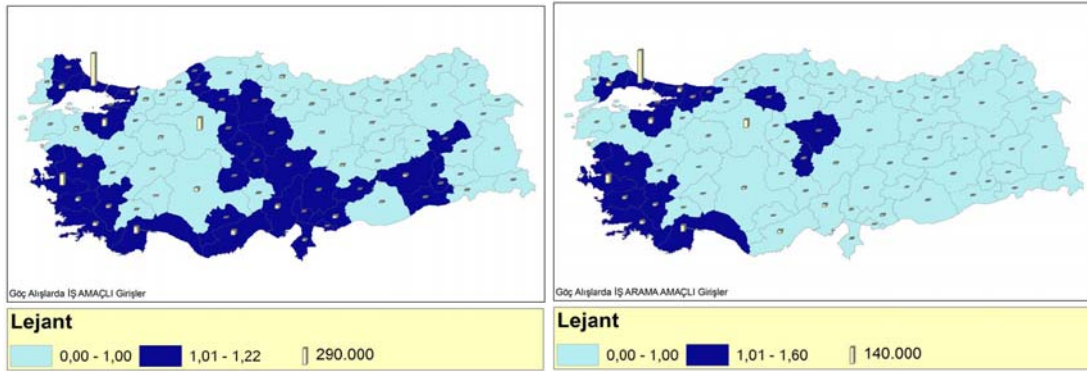
* En eski tarihli veridir; Kaynak: TUIK [88]

İller itibarıyla amaçlarına göre göç giriş ve çıkışları incelendiğinde de, batıdaki kıyı şeridi ile orta ve doğu bölgelerindeki ayrışma gözlemlenebilmektedir. İş ve iş arama amaçlı göç çıkışının en yüksek olduğu iller, ağırlıklı olarak iç ve doğu bölgelerinde yer alan illerdir (Şekil 2.4).

Şekil 2.4 İş Amaçlı ve İş Arama Amaçlı Göç Çıkışlarının İller Arası Karşılaştırması (1995–2000)

İş amaçlı veya iş arama amaçlı göç alışları itibarıyla iller incelendiğinde ise, göç verilerinin aksine metropoller ile batıdaki kıyı illerinin ağırlıklı olarak yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, iç göç hareketlerindeki bölgesel ayrışmayı da destekler niteliktedir (Bkz. Şekil 2.5).

Şekil 2.5 İş Amaçlı ve İş Arama Amaçlı Göç Girişlerinin İller Arası Karşılaştırması (1995–2000)

Genel olarak 1980 sonrası Türkiye ekonomisinde uzun dönemli reel büyüme performansı incelendiğinde de, net göç hızının en yüksek olduğu 1985 – 90 döneminde, aynı zamanda en yüksek reel büyümenin de sağlandığı görülmektedir. Büyümenin sermaye ayağını temsil eden yeni kurulan şirket sayısında ciddi artışlar yaşanırken, kapanan şirket sayısında da ciddi düşüş sağlanabilmiştir. Her ne kadar dönemin sadece son 1.5 yıllık bölümünü kapsasa da 1988–1990 arasında sağlanan ilave istihdam artışı, son derece düşüktür. Dolayısıyla reel büyümenin ilave istihdam artışı sağlamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu sorun, 1990 – 2000 ve 2000 – 2010 dönemlerinde de benzer şekilde sürmüştür. Reel büyüme performansı açısından ise sonraki iki dönemde 1985 – 1990 dönemine göre ciddi düşüş yaşanması da ayrıca dikkat çekicidir. Kapanan

şirket sayılarında da sonraki iki dönemde çok ciddi artışlar söz konusudur. Dolayısıyla ilave istihdam yaratımının yeterince sağlanamamasına ek olarak, reel büyümede de ciddi düşüş yaşanması, net göç hızında da düzenli düşüşü beraberinde getirmiştir.

İlave istihdam yaratmakta zorlanan, ithalata dayanan büyüme, beraberinde ABD benzeri tüketim toplumuna doğru bir evrilmeyi de beraberinde getirmektedir. Böyle bir yapıda göç hareketlerine yön vermeye dönük etkin politika üretilmesi de oldukça güçtür. Buna ek olarak, imar aflarıyla birlikte eski gecekonduların sahiplerine mülkiyet hakkı tanınması, 1980 öncesi tek katlı gecekonduların da kaçak apartmalara doğru dönüşümünü desteklemiştir. İmar afları, kentleşme bağlamında, altyapı sorunlarını derinleştirip, çevre problemlerini beraberinde getirirken, aynı zamanda iktisadi anlamda da barınma maliyetlerinin yükselişine yol açmıştır. Geçmişin tek göz gecekondularında barınarak metropollerin düşük gelirle ucuz işgücü ihtiyacını karşılayan göçmenler, bugün için aynı işlevi görmekten yoksundur. Metropollere göçün, göçmen açısından bireysel yatırım maliyeti yükselmiş konumda olup, ister kiralama isterse de satın alma yoluyla olsun eskiye göre ciddi barınma maliyetlerinin oluşumu söz konusudur. Buna ek olarak, ilave istihdam yaratımındaki düşük performans da, işsiz kalma riskini arttırmıştır. Bu da beraberinde doğal olarak göç hızının metropollerde düzenli düşüşüne yol açmaktadır.

Böyle bir ortamda göçe yön vermede politika geliştirme imkânları sınırlanan idarenin göçe karşı duyarsızlığı da derinleşmiştir. Sekizinci BYKP içerisinde iç göç konusu hiç geçmemiştir [105]. Dokuzuncu kalkınma planında ise, sadece kırdan kente göç edenlerin düşük eğitilmiş olmaları ve kente uyum sağlayamamaları nedeniyle ciddi sosyal sıkıntı içerisinde oldukları, işsiz kaldıkları belirtilerek bu kesimlere yönelik sağlık, eğitim ve diğer hizmetlerin ulaştırılması konusuna eğilinmiştir [106]. Son iki kalkınma planından da anlaşılacağı üzere, göç konusunda politika geliştirmekten ziyade, önceki göçmenlerin metropollere uyumuna odaklanılmaya başlanmıştır.

2.5. İç Göç Teorileri

2.5.1. Ravenstein Kanunları

Sınırlı sayıdaki yazarın, teorisinin sistematik olmadığını savunmasına [107] karşılık göç konusundaki ilk sistematik analizi Ravenstein'in yaptığı konusunda uluslar arası yazında genel görüş birliği mevcuttur [108], [109], [110] ve göçle ilgili yazın da onunla başlatılmaktadır [111]. Dorigo ve Tobler [112] in çalışmasında da görüleceği üzere Ravenstein'in bulguları, halen yürütülmekte olan yazının tüm ilgi alanlarını karşılayacak genişliktedir. Ravenstein'dan sonra 1930'lara kadar iç göç konusunda sosyal bilimlerde araştırmalar başlayamamıştır [113].

Ravenstein [114], **göçün sınıflandırılması** başlığı altında dört tür iç göçten bahsetmektedir:

- Kısa mesafeler arası göç: Göçmenlerin çoğunluğu kısa mesafeler arasında göç etmektedir.
- Kademeli göç: Ravenstein'in elde ettiği bulgular İrlanda örneğinden hareket ederek doğrudan çekim merkezi konumundaki Londra'ya göçün gerçekleşmediğini, öncelikle ilçeden ilçeye göçün oluştuğunu, böylece göçte kademeli bir yapının olduğunu işaret etmektedir.
- Uzun mesafeler arası göç: Tüm göçmenlerin dörtte birini teşkil etmektedir. Dolayısıyla baskın göç tarzı değildir.
- Geçici süreli göç: Kışlalarda, eğitim kurumlarında, hapishanelerde, limanlarda geçici süreli yer değiştirmelerin olduğunu vurgulayarak göç türleri içerisinde "geçici süreli göçü" de tasnifleme içerisine katmıştır.

Ravenstein [114], **bölgesel birimleri** çekim ve dağılımlarına göre üç açıdan değerlendirmektedir:

- Her bölgesel birim birbirinden farklı karaktere sahiptir.
- Bölgesel birimlerdeki nüfus artışları sadece doğum oranının ölüm oranından yüksek olmasından değil, aynı zamanda net göç alışından kaynaklanmaktadır.

- Çekim alanı konumundaki bölgesel birimler, ticaret ve endüstriyel üretim merkezleridir. Tarımsal üretim yapılan bölgesel birimlerin çoğu, çekim alanı olma konusunda büyük endüstriyel üretim yapılan bölgesel birimlere göre daha düşük temsil gücüne sahiptir. Metropol konumundaki bölgelerin çekim süreci dikkatle incelenmeye değerdir.

Ravenstein [114], karşı göç akımları açısından da değerlendirmede bulunmuştur. Londra metropolünde doğanları temel aldığı analizinde, bu metropolden çıkışlarda da ağırlıklı olarak banliyölere yönelik akımın mevcut olduğunu tespit etmiş, ayrıca diğer metropollere yönelik gidişe de vurgu yapmıştır.

Ravenstein [114], cinsiyete dayalı göç açısından da değerlendirmede bulunmuştur. Buna göre kadınların göç eğilimi erkeklere göre daha yüksektir. Bu şaşırtıcı sonucun, ev içi hizmetlerden kaynaklandığını ifade eden yazar, kadın göçünde mutfak ve bulaşikhane işlerinin atelye işlerine zorlu rakip olduğunu dile getirmektedir. Buna ek olarak kadınların göçünde ilçeler arasında göç süreci erkeklerin göçüne göre daha etkili olurken, her ilçenin kendi içerisinde olan nüfus hareketi daha yüksek oranda olmasa da kadınlar için erkeklerle benzer olmaktadır.

Bu bulgulara dayanarak Ravenstein [114] göç kanunları adını verdiği göç analizini ortaya koymuştur:

- Göçün büyük bölümü kısa mesafeler arasında gerçekleşmekte olup, yaygın olarak ticaret ve endüstriyel merkezler göçü içine çekmektedir.
- Kentin yerlilerinin yaşadıkları yerin hemen çevresinde sürekli büyüyerek kalabalıklaşan bir yapı oluşur. Bu oluşumda krallığın en uzak köşesine kadar adım adım kentlerde büyümenin hissedilmesine kadar, büyümenin olduğu kentlerdeki “bölgesel birimlerdeki” kırsal nüfusun terk ettiği yerler daha uzak yerlerden gelen göçmenler tarafından doldurulur.
- Göçün yayılım süreci göçü içine çekimiyle ters yönde olmaktadır. Diğer bir deyişle göç edenlerin hacmi arttıkça süre azalmakta, sayı azaldıkça süre uzamaktadır.
- Her göç akımı, beraberinde telafi edici başka bir göç akımını üretmektedir. Diğer bir deyişle göç hareketi karşı kutupta ters akıma yol açmaktadır.

- Uzun mesafeli göçler genellikle büyük ticaret veya endüstriyel merkezlere doğru olmaktadır.
- Kentlerdeki yerli halk, kır nüfusundan daha az göç etmektedir.
- Kadınlar erkeklerden daha çok göç etmektedir.

Ravenstein'in göç kanunları, modern göç teorileri için temel oluşturmuştur. Genel olarak, son elli yıldaki göç çalışmalarındaki takip edilen yöntemler, Ravenstein'in "göç kanunları" içerisinden bir veya birkaçının ön plana çıkarılmasıyla yapılandırılmıştır. Bu sebeple günümüz için geçerliliği tartışmalı da olsa göç çalışmaları için hangi konuların incelenmesi gerektiği açısından Ravenstein'ın 1885 tarihli makalesini milat olarak kabul etmek mümkündür. Yazar, 1889 tarihli sonraki çalışmasında ise uluslar arası göç hareketlerini incelemiştir [115].

2.5.2. Ekonomi Perspektifli Göç Teorileri

Neo-klasik iktisadın temel varsayımında insanlar piyasaya rasyonel fayda maksimizasyonu süreciyle tatmin sağlamak için girerler [116]. Dolayısıyla eğer piyasalar arasında gelir farklılığı varsa, gelirin düşük olduğu yerden yüksek olduğu yere doğru bir nüfus hareketinin olması doğaldır. İşleyiş mekanizması bölgeler ve sektörler arası gelir farklılığına dayanan ekonomi perspektifli göç teorilerinin temeli, 19. yüzyılın başlarına kadar dayanan iktisat politikası akımı olan neo klasik iktisada dayanmaktadır.

Hicks 1932'de neoklasik iktisadın göç için en net tanımlarından birisini yaparak; ekonomik avantajlardaki farklılıklar, en önemlisi de ücretlerdeki avantajlar göçün temel sebebidir demiştir [117], [118], [119]. Bölgeler arası ekonomik düzey farklılığı açısından Hicks'in bu tespiti son derece önemlidir. Ravenstein'dan farklı olarak Hicks, net olarak bölgeler arasındaki gelir düzey farklılıklarını vurgulayarak, göç - bölgeler arası eşitsizlik ilişkisinde ilk kalın çizgiyi çizen iktisatçı olmuştur.

Hicks'in temelini attığı bölgelerarası ekonomik eşitsizlik perspektifli görüşlerinin gelişmekte olan ülkeler için yeniden bina edildiği iç göç teorileri ise 1950'lerden itibaren başlamıştır [120]. Gelişmekte olan ülkeler perspektifli ilk çalışma ise 1954 tarihinde Lewis tarafından gerçekleştirilmiştir [121]. Lewis çalışmasında, gelişmiş endüstriyel üretim sektörü ile geleneksel tarım sektörü arasındaki eşitsizlikten hareket

ederek [122], [123], [124], [125] dualist yaklaşımı geliştirmekte olan ülkeler cephesinden başlatmıştır.

Kentleşme olmaksızın kalkınmış bir ülke örneği yoktur ve kırdan kente göç de kentleşmeyle, dolayısıyla da kalkınmayla gerçekleşir [126]. Bu açıdan bakıldığında, bölgelerarası ekonomik eşitsizlik perspektifli iç göç çalışmalarının 1950'ler ve 60'lar boyunca popüler olması da tesadüfi değildir. Bu dönemde 18 ve 19. yüzyıl Avrupa'sındaki kentleşme eğiliminde patlama ve kırdan kente göç olgusunun tekrarı, ilginin de yaşanan gelişmelerle paralel olarak düşük ve orta gelirli kurumsallaşma sürecindeki piyasa ekonomilerine yönelmesini beraberinde getirmiştir. Böyle bir ortamda iç göç konusundaki çalışmaların kurumsallaşmış batı ülkelerinden piyasa ekonomisinin kurumsallaşma sürecindeki ülkelere yönelmesi olağan bir durum olarak görülebilir. Kent ve kırsal kesim özelinde bölgelerarası ekonomik eşitsizliğin zemininde inşa edilen dualist göç analizinde Lewis'den sonra ikinci önemli teori, Todaro tarafından geliştirilmiştir.

Todaro'nun göç yaklaşımında, Lewis'teki gibi geleneksel tarım sektörü ve sanayi üretiminin yapıldığı kentlerden oluşan ikili bir yapı vardır. Yine Lewis'teki gibi kır-kent ikiliğinde bölgelerarası eşitsizlik, göç nedeni olarak algılanır. Göçün yönü de yine kırdan kente doğrudur [127], [128], [129], [130].

Todaro'yu Lewis'ten farklı olarak güncel yazında ön sıraya taşıyan iki önemli özgünlük vardır:

- Gelir beklentisi,
- İş bulma olasılığı [131].

Lewis'te cari gelir eşitsizliği esas alınır. Todaro'daki gelir eşitsizliği ise, göçmenin göç etmeden önce göç edeceği yerde elde etmeyi beklediği gelir ile mevcut geliri arasındaki farktır. Bu yaklaşımda göçmen, göç kararı verirken her nerede en yüksek gelir elde etme ümidi varsa oraya gidecektir [132], [133], [134], [135], [136].

Todaro yaklaşımının temel katkısı ise iş bulma olasılığıdır. Buna göre göçmen, sadece gelir ümidiyle hareket etmez. Neticede göç kararı kolay bir karar değildir. Ve göçmen göç ederken aynı zamanda gideceği yerde tarım-dışı sahada iş bulma olasılığını da

dikkate alarak kararını şekillendirir [137], [138], [139]. Todaro'nun göç konusunda dualist perspektifli açılımı öncesinde, 1967'de Yale'de verdiği doktora tezindeki yaklaşımına uluslar arası yazında değinilmemektedir. Todaro daha doktora tezinde ABD'ne göç eden İtalyanları esas alarak, uluslar arası göçte kentlerdeki işsizlikten doğan bölgelerarası eşitsizliğe dikkat çekmektedir [140]. Aslında tezindeki görüşü, daha sonra oluşturduğu iç göçte iş bulma olasılığının temeli olarak kabul edilebilir. Todaro'nun temel referans olarak alınan eşitliğinde şehirlerde beklenen asgari ücretle kırsal kesimdeki reel ücretin eşit olduğu noktaya kadar kırdan kente göçün devam edeceğinden hareket edilmektedir. Buna göre göçün duracağı eşitlik (denge noktası);

$$\frac{dN_u}{dt} = \psi(W_u^* - W_A) \quad (2.1)$$

formülüyle tanımlanmaktadır. W_A tarım sektöründeki "kırsal kesimde" reel ücreti, W_u^* şehirlerde beklenen asgari ücreti, $\frac{dN_u}{dt}$ ise kentsel emek arzının zamana göre türevini (kırdan kente göç öncesi ve sonrası "zamansal kentsel emek arzı değişimi için") sembolize etmektedir. Tarım sektöründeki reel ücret, sanayi üretiminde kullanılan tarımsal ürün fiyatı " P " ve tarımsal üretimde kullanılan emeğin katma değerinin " q' " çarpımıyla bulunmaktadır. $\psi(x)$ fonksiyonu ise beklenen ücret farklılığında göçün durduğu noktayı tanımlamaktadır.

$$q' = \frac{dX_A}{dN_A} \Rightarrow W_A = (P \times q') = \left(P \times \frac{dX_A}{dN_A} \right) \quad (2.2)$$

Şehirlerde beklenen asgari ücretin " W_u^* " hesaplanması ise, sanayi sektöründeki reel ücret düzeyinin " W_M^* " sanayi sektöründe çalışan sayısı " N_M " ile çarpılıp, toplam kentsel emek arzı (yerli ve göçmen işçilerin toplamı) sayısına bölünmesi " N_u " ile elde edilmektedir.

$$W_u^* = \frac{W_M^* \times N_M}{N_u} \quad (2.3)$$

Buna göre [2.1] numaralı genel eşitliği

$$\frac{dN_u}{dt} = \psi \left(\frac{W_M^* \times N_M}{N_u} - P \times \frac{dX_A}{dN_A} \right) \quad (2.4)$$

şeklinde yazılmaktadır [141].

Hem Lewis'in, hem de Todaro'nun görüşleri, neo-klasik iktisat perspektifinde şekillendirilmiş olup, bölgeler arası ekonomik imkânlarda yaşanan eşitsizliği esas alırlar. Tanımlamalardaki küçük farklılıklar dışında, Ravenstein'daki kır-kent ayrıklığında özetlenen ekonomik fırsat eşitsizliğinin değişik yorumlarını ve bileşenlerini içerirler.

2.5.3. Karma (İktisadi ve Psiko-Sosyolojik) Perspektifle Lee'nin İtme-Çekme Teorisi

Göç konusundaki bir diğer yaklaşımsa sosyolojik yönü de bulunan Lee'nin 1966'da geliştirdiği itme-çekme "push-pull" teorisidir. Gerçekte Lee'nin itme-çekme teorisi Ravenstein'in sekiz tespitinden birisidir ve sınırlı bir yenilik olarak sadece olaylar arasında karar verme üzerinde durmaktadır [142]. Ayrıca 1940'da Stouffer, göç olgusunun gerçekleşmesinin giriş ve çıkış yerleri arasındaki olanakların bir araya gelmesiyle oluştuğunu formüle etmiştir ve Lee'nin tezi de bizzat doğrudan bu tezden hareket eder [109]. Hatta daha da öncesinde 1934' te Thornthwaite, göçte bölgelerarası sosyal ve ekonomik fırsat farklılıkları ve nüfus artışındaki farklılıklara ek olarak nüfusun fiziksel ve kültürel farklılıklarının göç eğilimlerini etkilediğini irdelemiştir [143]. Goodrich' de 1936' da göçte itici ve çekici faktörleri ücret ve işsizlik-iş olanaklarıyla tanımlar [144]. Dolayısıyla Lee'nin adıyla bütünleşen itme – çekme teorisi çok önceleri oluşturulmuştur. Lee'nin yaklaşımında göç kararını almada etkili dört temel faktör vardır:

- Yaşanan yerle ilgili faktörler "İtici faktörler –push",
- Gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler "çekici faktörler-pull",
- İşe karışan engeller,
- Bireysel faktörler [1].

Lee' nin yaklaşımında yaşanan yerle ilgili itici faktörlere örnek olarak düşük ücretler, işsizlik, yaşadığı yerden kişisel olarak ayrılma isteği verilebilir. Çekici faktörlere ise gidilmesi düşünülen yerde mevcut olan daha iyi ücretler ya da yaşam kalitesi örnek

olarak verilebilir. Ancak sadece itici-çekici faktörler göç kararını almayı sağlayamaz. Politik engeller, ulaşımdan kaynaklanan sorunlar, finansal yetersizlikler, sağlık, eğitim gibi gidilecek yerle yaşanan yer arasında göçü yavaşlatacak engeller oluşabilir [145]. Lee teorisinde göç kararını vermede bireysel faktörleri de dördüncü etken olarak tanımlasa da bu etkenlerin kişiden kişiye değişecek olması sebebiyle veri olarak “kapsam dışı” kabul edilmesi gerektiğini vurgular [1]. Dolayısıyla da Lee’nin “itme-çekme” teorisi ilk üç faktör esas alınarak kurulur. Buna ek olarak orijindeki itici faktörler hakkındaki bilgi daima varılacak yerdeki çekici faktörler hakkındaki bilgiden daha yüksektir [146].

Lee’nin yaklaşımındaki ilk üç faktörün alınarak oluşturulduğu matematiksel denklemse:

$$M_{i \rightarrow j} = \frac{(R_i + E_j)}{d_{i,j}} \quad \Leftarrow \quad j \neq i \quad (2.5)$$

şeklinde kurulmaktadır.

Bu formülasyonda $M_{i \rightarrow j}$ i yerinden (il, bölge, ülke) j yerine göç miktarını; R_i i ilinden çıkışı destekleyen “itici faktörü”; E_j j iline gelişleri destekleyen “çekici faktörü”; $d_{i,j}$ ise i ve j illeri arasında mevcut olan uzaklığı temsil eder. Uzaklığın coğrafi ya da sosyal konularda olabileceği gibi iş imkânı ya da gelir düzeyi gibi ekonomik uzaklıklar “eşitsizlikler” da olabileceği vurgulanmaktadır [112].

Dikkat edilecek olursa Lee’nin yaklaşımında da tam anlamıyla neo-klasik iktisattan kopuş bulunmamaktadır. Sosyolojik perspektif sadece bireysel algılar ve işe karışan engeller konusunda şeklen sınırlı ölçüde sağlanabilmektedir. Kaldığı Lee, analiz yapmak için bireysel faktörleri dışarıda tutmak gerektiğini vurgulayarak neo klasik iktisada geri dönmektedir. İşe karışan faktörler kısmında ele alınacak konular içerisinde; ABD, Hindistan gibi geniş coğrafyalar için önemli olabilecek olan uzaklık ve politik izinler, hastalık gibi bir-iki durum ekonomiden görece bağımsız değişkenler olarak kabul edilebilir. Bunların da çoğu zaten arızidir. Dolayısıyla Lee’nin teorisinin temelinde de sosyolojik unsurlardan çok ekonomik unsurlar ağır basmaktadır.

2.5.4. Göçte Psiko-Sosyolojik Perspektifli Yaklaşım: Massey'in Sosyal Ağlar Yaklaşımı

Göçte psiko-sosyolojik perspektif, Massey'in 1980'lerde geliştirmeye başladığı ve 1990'lı yıllarda popülerite kazanan sosyal ağlar teorisinde vücut bulmuştur. Bu teorinin özünde, beşeri sermayenin göç hareketini sosyal ağlarla arttırdığı vurgusu vardır. Objektif istatistiksel forma sokulamayan bu teoriden, daha çok uluslar arası göçü açıklamakta yararlanılmaktadır.

Sosyologlar göç kararında sosyal organizasyonların üzerinde durarak, özellikle göç ağlarında insani ilişkilerin göç hareketini kolaylaştırdığını vurgularlar [147]. Bu yaklaşımda iki ayırt edici kavram ön plana çıkmaktadır: Göç – sosyal ağlar ve beşeri-sosyal sermaye.

Klasik, neo-klasik bakış, beşeri sermaye kavramıyla salt ekonomik göstergelerden sıyrılmaya başlamıştır. Beşeri sermaye kavramının göç ile teorize edilmesine ise 1962'de Sjaastad öncülük etmiştir. Neo – klasik yaklaşımda eğitim, deneyim ve yeteneğin finansal olarak geri dönüşünü sağlamak için düşük gelirin olduğu iş piyasasından yüksek gelir elde edilen iş piyasasına doğru transfer söz konusudur [148], [149]. Massey'de de beşeri sermayeden kopuş olmayıp beşeri sermayeye büyük önem atfedilir. Ancak beşeri sermayenin yanı sıra sosyal sermayeye de vurgu yapılmıştır. Ortak yazarlı bir makalesinde Massey, beşeri ve sosyal sermaye göstergesi olarak yaptığı değişken atamalarında:

- Beşeri sermaye göstergesi olarak göç etmeden önceki iş deneyimi, eğitim düzeyi ve göçmenlerin en az yarısının geldikleri yeri,
- Sosyal sermaye göstergesi olaraksa ebeveyn ve kardeşlerin önceden göç edişleri ile eş ve çocukların göç yerine kaç kere geldiklerini almıştır [150].

Özetle beşeri sermaye kavramında kişisel üretkenlik düzeyini oluşturan niteliklere yoğunlaşılırken, sosyal sermaye kavramında kişisel özelliklerden uzaklaşılarak aile ve akrabalık ilişkileri üzerinde durulmaktadır. Böylece sosyal sermaye kavramı, bireyler arası yardımlaşma ilişkisi gerçekleşince şekillenen bir çeşit sosyal organizasyon biçimi olarak tanımlanabilmektedir [151].

Massey [116], bölgelerarası ekonomik gelişmişlik farklarının etkisini tamamen red etmemektedir. Ancak neo-klasik yaklaşımdaki bölgeler arası gelir farklılığı göç kararında en önemli etken olsa da tek etken değildir. Çünkü ona göre gidilecek yerlerde işsizlik ve diğer temel sosyal güvenlik unsurlarından yararlanma imkânı kısıtlı olabilir ve bu durumda tehlikelere karşı aile içerisinde bir sigortanın şekillendirilmesi gerekir. Bu da varılan nokta ile çıkış yeri arasındaki kopuşu engeller. Dolayısıyla Massey'in teorisinde sosyal sermaye de risk ve maliyetlerin hafifletilmesinde bir otogüvenlik mekanizması olarak işlev görür [152]. Göçmenlerin gidilen yerlerdeki arkadaş ve akrabalarıyla bağlanmaları da, sosyal ağla gelişir [151]. Göçmenler arasında oluşan bu sosyal ağlar, beraberinde gidilen yerlerde göçmenlerin erimelerine engel olurken belirli yerleşim yerlerinde kümelenerek toplumdaki kopmalarını arttırır. Massey özellikle ABD'ne 1970'ler ve 1980'ler boyunca gelen ve metropoller içerisinde önemli ağırlıklara ulaşan İspanyol "Hispanic" göçmenler için bu yapının varlığının altını çizmektedir ve Amerikan toplumu içerisinde erimelerini sağlayacak gelir artışı gibi sosyo-ekonomik mekanizmaların uluslar arası göç hareketi ve yabancı göçmenlerin yerleşimlerinden daha yavaş etkili olduğunu ifade etmektedir [152]. Buna ek olarak sosyal ağlar, göç hareketinin sürekliliği olasılığını da arttırmaktadır [153].

Sosyal ağların oluşum gerekçelerini açıkladıktan sonra Massey, ağların işleyişini de tanımlamıştır. Sosyal ağlar, mal, bilgi ve sermaye vasıtasıyla geline yerle göç edilen yer arasında kararlı nüfus dolaşımı sayesinde sürmektedir [154].

Bu teoride yaşanan ilk sorun, bol örnekli olmasına karşılık sosyal ağların oluşumunu sağlayan yabancı göçmenler hakkında net ayrışmanın yapılmamış olmasıdır. Gerçi Durand ve Massey [155] Meksikalı göçmenler için sosyal ağların kentsel alanlarda kırsal kesimlere göre daha güçlü olduğunu, dolayısıyla da sosyal sermayenin üretkenliğinin kentsel alanlarda kırsal alanlara göre daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Ancak bu hüküm de yine ABD'ndeki Meksikalı göçmenler içindir. Dolayısıyla Massey, çalışmalarında ağırlıklı olarak ABD'ne gelen Meksikalı göçmenleri konu almıştır. Ancak Batı Avrupa gibi yüksek gelirli bir ülkeden gelen göçmen toplulukları arasında sosyal ağın oluşup-oluşmadığına açıklık getirmemiştir. Sonuçta özellikle henüz kurumsallaşma sürecini tamamlayamamış düşük ve orta gelirli piyasa ekonomilerinden ülke dışına göç amaçlı çıkışlarda akrabalık ilişkileri yaygın olarak görülmektedir [156]. Dolayısıyla sosyal

ağın oluşumunu sağlayacak bir sosyal sermayenin, daha çok düşük ve orta gelirli toplumlardan gelen yabancı göçmenler arasında olduğunun vurgulanmasına ihtiyaç vardır.

Bu teoride yaşanan ikinci sorun, objektif bir istatistiksel uygulama yapmanın veri yetersizliği ve değişkenlerin kalitatif “niteliksel” özellikte olmaları sebebiyle çoğu kez mümkün olamamasından kaynaklanmaktadır. Her ne kadar Massey ve diğer bazı araştırmacıların geçen yıllık dönemde göçmenler arasında göç kararı ve diğer konularda ilişkilerini amaçlayan istatistiksel uygulama içerikli çalışmaları mevcutsa da [157], [158] Massey ve Sanchez [159], uluslar arası göçteki beşeri boyutlar için her zaman objektif olarak istatistiklerden açık kanıtların elde edilemediğini açıkça ifade etmektedirler. Gerçekten de çoğu çalışmada birkaç yüz deneğe göçmenlerin gittikleri yerde akrabalarının olup-olmadıklarını sormak ve özellikle de göçmenlerin medeni durumlarını sorgulamak dışında kapsamlı uygulamalara gidilemediği görülmektedir. Hatta uluslar arası yazında 17 denekli anket sonuçlarıyla şekillendirilen yayınlara bile rastlanabilmektedir [160]. Üstelik bu çalışmalarda da onlarca bireysel özellik değişkeni (eğitim, yaş, cinsiyet vb) ve nadiren de bölgesel faktörlerin arasına bu tarz bir-iki değişkenin serpiştirildiği dikkat çekmektedir (Örn. [161], [162], [163], [164], [165]).

Bu teoride yaşanan üçüncü sorunsu, genel olarak kurgulanışındaki neo-klasik iktisada katkı yapmak iddiasıyla realite arasındaki uyumsuzluktan ileri gelmektedir. Daha önce de vurgulandığı üzere Massey, neo-klasik iktisadın göçü tanımlamasına bütünüyle karşı çıkmamakta, ancak gelir farklılığının yanı sıra göç kararında sosyal boyutların da olduğunu savunmaktadır. Göçmenlerin aileleri, akraba ve arkadaşlarıyla kurdukları sosyal ağın oluşumunda Massey’in aidiyet duygusu gibi sosyolojik etkenleri göz ardı ettiği görülmektedir. Şöyleki: Massey’e göre aile, akraba ve arkadaşlar, göçmenin cebindeki parası gibi sosyal sermayesidir. Göçmenin sosyal sermayesi konumundaki aile, akraba ve arkadaşlarıyla yeni gittiği yerde yaşaması; işsizlik, hastalık, evsizlik gibi risklere karşı kendini korumak içindir. Yani bu teoride ifade edilen sosyal ağ, neo-klasik yaklaşımda olduğu gibi fayda maksimizasyonuna hizmet etmektedir.

Massey’in yaklaşımı, uluslar arası göç hareketlerini açıklamak için kullanılmaktadır. İç göç konusunda ise bu yaklaşımdan istifade edilen çalışmalara nadiren rastlanmaktadır

(Örn. Kuhn, (166]). İç göç yerine uluslar arası göçü açıklamada sosyal sermaye-sosyal ağlar yaklaşımının tercihinde, çalışmalardaki örneklem alanlarının ağırlıklı olarak ulus-devletin mevcut olduğu modern batı ülkelerinden oluşması etkili olmaktadır. Ancak, Berlin’de karşılaşan iki Hamburg doğumlunun, İstanbul’da bir araya gelen iki Sivas doğumlu gibi hemşericilik yapmasını beklemek çok da makul görünmemektedir. Bu yaklaşımı, özellikle Diğer yandan, Türkiye gibi geleneksel cemaat ilişkilerinin belirli ölçüde de olsa varlığını sürdürdüğü ülkeler de hemşerilikten öte sosyal ağların varlığı da göç konusunda ölçülemeyen ve gözlenemeyen etken faktörlerden biri olabilir. Massey’in dediği gibi, ulus ve yörelere özgü sosyal ağların varlığı nedeniyle farklılaşan sosyal ağları matematikselleştirmek suretiyle objektif bir istatistiksel forma sokmak güçtür.

METODOLOJİ VE UYGULAMA

3.1. Öne Çıkan Önceki Çalışmalar (İlgili Yazın)

3.2.1. Uluslar arası Yazın

Uluslar arası yazında istatistiksel yöntemlerin kullanıldığı teknik çalışmaları hedefleri açısından dört ana grupta toplamak mümkündür:

- Göçmen profilini sorgulayan “kişisel özelliklerin etkisi” çalışmalar,
- Göçmen profilini ve göçe yol açan sosyo ekonomik faktörleri bir arada alarak sorgulama yapan çalışmalar,
- İç göçün yol açtığı sosyo-ekonomik etkileri esas alan çalışmalar.
- İç göçte etkili bölgesel sosyo ekonomik faktörleri esas alan çalışmalar.

3.2.1.1. Göçmen Profilinin İncelendiği Çalışmalar

Göçmen profilinin incelendiği çalışmalarda ağırlıklı olarak bi-multi nomial probit ve logit modellerin kullanıldığı görülmektedir. Logit-probit modellerle, kişisel özelliklere göre göç etme olasılıkları esas alınmaktadır. Uygulamalarda yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim seviyesi, ana dili, yerleşim yerleri gibi açıklayıcı değişkenler kullanılmaktadır.

İkili probit modellerin kullanıldığı çalışmalara örnek olarak Grenier [167], Kanada’da 1976–81 ve 1996–2001 aralığında beşer yıllık dönem için yabancı ve yerli göçmen profilini sorgulamıştır. Yamauchi ve Tanabe [168], Bangkok’taki göçmenlerin iş

bulmalarında, yaş, cinsiyet, medeni durum eğitim gibi faktörlerin etkisini sınamıştır. Hotton ve Bailey [169], 1929–31 döneminde Londra'daki göçmenlerin yaş ve doğdukları yerlere göre özelliklerini incelemişlerdir. Zhao [170] ise Çin'deki göç kararında yaş, eğitim, cinsiyet, evlilik gibi kişisel özelliklerin etkisini logit modellerle araştırmıştır. Nijerya'da göçmenlerin ev yatırımı yapmalarında, kişisel özelliklerin etkisi yine ikili probit modeliyle incelenmiştir [171]. Bir diğer çalışmada Agesa [172], Kenya'da kentlerdeki göçmenler ile kırsal kesimdeki göçmen olmayanların gelirlerini, yaş, aile ve öğrenim düzeylerinden oluşan açıklayıcı değişkenlerle iki probit model vasıtasıyla tanımlamaya çalışmıştır. Ayrıca Garasky [173] nin ABD'nde ailelerinden ayrılan gençlerin, kentli ve kırdan gelenler olarak ayrılışlarını etkileyen cinsiyet, yaş, etnik aidiyet, ailelerinin öğrenim durumu gibi kişisel özelliklerini esas alarak oluşturduğu çalışması da bir diğer bi-nomial probit model uygulaması içerikli çalışma örneğidir. ABD için yapılan bir diğer çalışmada Kriegh [174], eyalet içi ve eyaletler arasındaki göçte cinsiyet, medeni hal, eğitim, çocuk sahibi olup-olmama, işi olup olmama gibi kişisel özelliklerin etkisini incelemiş, Funkhouser [175] de benzer bir uygulamayı El Salvador için gerçekleştirmiştir.

İkili probit modellerle aynı işlevi gören ikili logit modellerin kullanıldığı çalışmalarda da göçmen profilinin çıkarılması baskındır. Curran ve diğerleri [176] nin Tayland için yaptıkları çalışmada, Nang-Rong dışında yaşayan göçmenlerin yaş, cinsiyet, medeni hal ve eğitim düzeylerine göre profilleri çıkarılmıştır. Benzer başka bir uygulama da Liang ve Chen [177] tarafından Çin için yapılmıştır. Başka bir çalışmada İsrail'e yurt dışından göç edenlerin iç göç hareketleri, aynı metodla eğitim, yaş ve geldikleri yerlere göre incelenmiştir (Beenstock [178]. Banerjee ve Bucci [179] nin Delhi'deki 10 bin göçmene dayanan verileri esas alarak hazırladıkları çalışmada da Delhiye göç edenlerde iş arama eğiliminde yaş, medeni durum, eğitim gibi kişisel özellikler ve çalışılan alanlar gibi konuların etkisini incelemeye çalışmışlardır. Benzer uygulamayı ABD için Cobb-Clark ve diğerleri [180] yapmıştır. Joebesen ve Levin [181] se cinsiyete dayalı karşılaştırmalı statülerine göre göçmen profili çıkarmada kullanmışlardır.

Göç etmede kişisel özellikleri çıkarmada multinomial logit ve probit yöntemlerinin uygulandığı çalışmalara örnek olarak ise Lanzona [182], Bover ve Arellano [183] nun çalışmaları örnek verilebilir. Çok değişkenli regresyon uygulamalarına ise geri-göçlerde

göç süresini konu alan Dustmann ve Kirchkamp [184] in; 18. yüzyıl Çin'ini konu alan Campbell ve Lee [185] nin; ABD'nde Küba'dan gelen göçmenlerin gelirindeki kişisel özellikleri ortaya koyan Portes ve Shafer [186] in; Pakistan'da göçte aileden borçlanmayı konu alan İlahi ve Jafarey [187] in ve demir perde zamanı SSCB'ndeki yasa dışı ülke içi göçü konu alan Gang ve Stuart [188] in çalışmaları örnek verilebilir. Ayrıca ABD'ndeki endüstriyel üretimin göçe etkisini inceleyen Patridge ile Rickman [189] in çalışması da panel data uygulamasına örnek verilebilir.

Göçmen profilini sorgulamayı temel alan çalışmalardan ön plana çıkan bazıları için elde edilen bulguları ana hatlarıyla şu şekilde özetlemek mümkündür:

Grenier [167] Kanada için yaptığı çalışmada eğitim süresi arttıkça göç etme eğiliminin arttığını, medeni hale göre evli olmanın göçü arttırdığını, bekâr olmanın göçü azalttığını, yaş arttıkça da göç etmenin azaldığını tespit etmiştir. Garasky [173] ABD için yaptığı çalışmada kentlerden gençlerin göçünde evli olma durumunun, aile dışında yaşayan çocukların sayısındaki yüksekliğin, yaştaki artışın, tarım dışı sektörlerde çalışanların payındaki artışın göçü destekleyici etkiye sahip olduğu yönünde bulgular elde etmiştir. Bu çalışmaya göre, kırsal bölgelerden gençlerin göçü de kentlerden gençlerin göçüyle paralellik arz etmektedir. Jocebsen ve Levin [181], ABD için yaptıkları çalışmada, evli çiftlerin taşınmalarında bayan eşin gelirinde ve net genel gelirden yaşanan artış ile bayan eşin lise mezunu oluşu ya da üniversite terk düzeyinde eğitim alış durumunun taşınma kararı üzerinde arttırıcı etkisinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bekârların taşınma kararında ise gelir artışı ve kadının gelirindeki artışın taşınma kararı üzerinde arttırıcı etkiye sahip olduğu sonucuyla karşılaşılmıştır. Patridge ile Rickman [189] çalışmalarında, ABD eyaletlerindeki göç oranları üzerinde istihdamda yaşanan artışın, ücretlerdeki yükselişin, lise ve üniversite mezunlarının toplamdaki ağırlıklarının, zenci nüfusun ağırlığının, yakın zamanda göç edilmiş durumunun göçü arttırıcı etkiye sahip olduğu yönünde bulgular elde etmişlerdir. Kriegh [174] in ABD için yaptığı çalışmada, gerek iller arası gerekse de eyaletlerarası göç edişte iş güvencesinin, ev sahibi olmanın ve çocuk sayısındaki yüksekliğin göç etmeyi azaltıcı yönde etkiye sahip olduğu; eğitim süresindeki artışın, profesyonel mesleklerde oluşun, erkek oluşun ve evli olma durumunun göç etmeyi destekleyici etkiye sahip olduğu yönünde bulgular elde etmiştir.

Bover ve Arellano [183] nun İspanya için yaptığı çalışmada büyüklüklerine göre (küçük – büyük – orta) kentler arasında göç etme olasılıklarında 8 ve 11 yıl ve üstü eğitim mezunu olmanın, işsizliğin ve konut fiyatlarının genel olarak yükseltici etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Gang ve Stuart [188] ın SSCB dönemi için yaptıkları çalışmada, illegal net göç üzerinde kişi başına perakende ticaretin, üniversite öğrenciliğinin 1959 – 88 arasındaki 7 zaman kesitinde farklı tesirlerde (arttırıcı ya da azaltıcı yönde) etkiye sahip oldukları yönünde bulgular elde etmiştir. Beenstock [178] İsrail örneklemini konu aldığı çalışmasında, net göçte istihdam düzeyinin, iklimin, nüfus büyüklüğünün arttırıcı, nüfus yoğunluğunun ve fiyat düzeylerinin azaltıcı etkiye sahip olduğu yönünde bulgular elde etmiştir.

Yamauchi ve Tanabe [168] Bangkok için yaptığı çalışmada istihdam olasılığı arttıkça, aile ferdi sayısı yükseldikçe ve medeni hal olarak bekârlık durumunda göç etme olasılığının arttığı yönünde bulgular elde etmiştir. Elde edilen bulgulara göre ayrıca erkeklerde göç etme olasılığı yükselmektedir. Curran ve diğerleri [176] nin yine Tayland için yaptıkları çalışmada, yaştaki artışın, evli olma durumunun, mezralarda yaşamanın Nang Rong dışında yaşama olasılığı üzerinde arttırıcı etkiye sahip olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Liang ve Chen [177] nin Çin için yaptıkları çalışmada, genel olarak eğitim düzeyindeki yüksekliğin ve kentsel alanlardaki yerleşimin göç etme olasılığını arttırıcı etkiye sahip olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Yine bu çalışmaya göre evli olma durumuysa çoğu durumda göç etme olasılığını yükseltmektedir. Zhao [170] çalışmada, Çin’ de kırdan kente göç kararında yaşın, bir mezuniyete sahip olmanın arttırıcı, kadın – evli - okul öncesi dönemdeki çocuk sahibi olmanın ise bu kararı azaltıcı etkiye sahip olduğu yönünde bulgulara ulaşmıştır. Banerjee ve Bucci [179] Hindistan için yaptıkları çalışmada, iş amaçlı göç etme olasılığı üzerinde ücretteki oransal farklılığın, kırdan yaşama – evli olma - tüm resmi eğitim düzeylerinden mezun ya da ayrılmış olma durumunun arttırıcı, kamu – özel – enformel işte çalışıyor olma durumunun ise azaltıcı yönde tesir ettiği yönünde bulgular elde etmiştir.

3.2.1.2. Kişisel Özellikler ve Ekonomik Faktörleri Bir Arada Ele Alan Çalışmalar

Hunt ve Kau [190] ABD için meslek, yaş, beyaz olup-olmamanın yanı sıra uzaklık ve emek piyasası büyüklüğünü de ekleyerek göçteki kişisel ve çevresel etkileri bir arada

ölçmüştür. Yine ABD için Farber [191] ın yaptığı uygulamada, göçmenlerin ücretlerini etkileyen kişisel ve çevresel faktörler incelenmiştir. Rosenbaum [192] un çalışmasında ise, Kanada’da bölgeler arasında göçmenlerin geri dönüşünde yaş, cinsiyet, medeni hal, gelir ve eğitim düzeyinin etkisi ölçülmüştür. Daha yeni tarihli çalışmalara örnek olarak Zhu [193] nun Çin’de göç kararı verilirken eğitim düzeyinden oluşan kişisel ve bölgesel gelir düzeyinden oluşan çevresel faktörleri bir arada ele aldığı uygulama verilebilir. Çin’de bölgelerarası göç kararında etkili olan eğitim düzeyi gibi kişisel ve işsizlik gibi çevresel faktörlerin incelendiği bir başka uygulama ise Lin, Wang ve Zhao [194] tarafından yapılmıştır. Mendola [195] uygulamasında, Bangladeş’teki geçici, kalıcı iç göç ve uluslar arası göçte, cinsiyet, çocuk sahipliği gibi kişisel ve toprak sahipliği gibi çevresel faktörlerin etkisini incelemiştir. Bhandari [196] uygulamasında, kırsal kesimden göç kararında toprak sahipliği, gelir düzeyi gibi çevresel; cinsiyet, statü ve etnik orijin gibi kişisel faktörlerin etkisini sorgulamıştır. Dessendre, Drapier ve Jayet [197] in Fransa için yaptığı uygulamada, göçmenlerin ücret seviyelerinde hem eğitim ve yaş gibi kişisel hem de firmaların sektörel ve ölçeksel özellikleri gibi çevresel faktörlerin etkisini sınamıştır. Boustan ve diğerleri [198] nin 1929 bunalımında ABD’ndeki iç göçte aile, kilise üyeliği gibi kişisel ve iklim, bölgesel gelir gibi çevresel faktörlerin etkisini sorguladıkları uygulama da diğer bir örneği oluşturmaktadır. Bütün bu uygulamalarda çok değişkenli regresyon metodunun kullanıldığı görülmektedir. Multinomial logistik regresyonun kullanıldığı uygulamalar arasında Shear [199] ın ve Grant ve Wanderkamph [200] ın uygulamaları, kişisel ve çevresel faktörleri en geniş ve kanımızca tutarlı dağıtan uygulamalar arasındadır. Hare [201] nin uygulamasındaysa Çin’de göçmenlerin yer seçişlerinde etkili olan kişisel “eğitim düzeyi” ve çevresel “gelir, uzaklık” faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Detang-Dessentre ve Molho [202] nun uygulamasında ise Fransa’da eğitim düzeyi, göç süresi, uzaklık değerleri alınarak uzaklıklarına göre göçleri etkileyen faktörlerin tespit edilmesine çalışılmıştır.

Kişisel özellikler ve ekonomik faktörleri bir arada ele alan çalışmalarda elde edilen bulguları ana hatlarıyla şu şekilde özetlemek mümkündür:

Mendola [195] nin Bangladeş için yaptığı uygulamada, hem geçici göçte hem de uzun süreli göçte Müslüman olmanın - yoksulluk düzeyinin - köydeki geçici “uzun süreli göç için uzun süreli göçmen oranı” göç oranının arttırıcı, ailedeki erkek ve çocuk sayısının -

arazi sahipliğinin ise azaltıcı etkiye sahip olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Bhandari [196] nin Çin için yaptığı uygulamada, göç etmede düşük gelir düzeylerinin, aile başına düşen fert “her iki cinsiyet ayrı ayrı” sayılarının arttırıcı, orta birimli gelir düzeylerinin ise azaltıcı etkiye sahip olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Lin, Wang ve Zhao [194] nun Çin için yaptığı uygulamada, iller arası göç kararında gidilen ildeki ortalama öğrenim süresinin – ortalama kişi başına gelirin - çıkış yapılan ildeki işsizlik oranının arttırıcı; çıkış yerinin başkente uzaklığının – çıkış yapılan ildeki öğrenim süresinin – gidilen ildeki işsizlik oranının – şehir nüfusları farklılığının ise azaltıcı etkiye sahip olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Zhu [193] nun Çin için yaptığı uygulamada, cinsiyete göre göçte ilk – orta – lise mezuniyeti ile kişi başına düşen GSYİH’nın ve aile büyüklüğünün arttırıcı; kent/kır gelir farklılığının – evlilik durumunun – toprak sahipliğinin kardeş sayısının ise azaltıcı etkiye sahip olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Hare [201] nin Çin için yaptığı uygulamada, iş için bölge seçiminde köyde kişi başına arazi büyüklüğünün arttırıcı; öğrenim süresi – hane başına düşen sermaye stoğunun – köyün en yakın ticari merkeze uzaklığının ise azaltıcı etkiye sahip olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Boustan ve diğerleri [198] nin Büyük Bunalım dönemi ABD’ si için yaptığı uygulamada, göç girişinde kişi başına düşen kamu harcamasının, kişi başına düşen sanayi işçisi oranının arttırıcı etkisinin olduğu, kilise cemaatinde olanların oranının ise azaltıcı etkiye sahip olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Grant ve Wanderkamph [200] ın Kanada için yaptığı uygulamada, göç edişte ister göç çıkışı olsun ister göç gelişi olsun isterse de önceden gelip geldiği yere geri gitme durumunda olsun evli olmanın göç etme olasılığını azalttığı, meslek sahibi olmanın ise göç olasılığını arttırdığı sonucu tespit edilmiştir.

3.2.1.3. İç Göçün Yol Açtığı Etkileri Konu Alan Çalışmalar

İç göçün yol açtığı etkileri konu alan istatistiksel teknik içerikli çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu tür birkaç çalışmada da iç göç tek başına bağımsız değişken olarak alınmayıp, sadece bağımsız değişkenler arasında yer almaktadır. Shioji [203] nin Japonya’da eğitim ve beşeri sermayede bölgesel büyümede, Yankow [204] un ABD’nde iş değiştirme kararında, Mberu [205] nun Etiyopya’daki hayat standartlarında,

Woodruff ve Zenteno [206] nun işgücünde iç göçün etkisini incelediği çalışmalar örnek olarak verilebilir.

İç göçün yol açtığı etkileri temel alan çalışmalarda elde edilen bulguları ana hatlarıyla şu şekilde özetlemek mümkündür:

Yankow [204]un ABD için yaptığı çalışmada, eğitim düzeyi ne olursa olsun yerel çaptaki “kısa mesafeli” iş amaçlı göçlerde; deneyimdeki değişimin, yer değiştirme sonrası evlenmenin, sendikaya girişin göçü arttırıcı; çalışma sözleşmelerindeki sürede yaşanan değişimin, yer değiştirme sonrası boşanmanın azaltıcı etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Mberu [205] nun Etiyopya için yaptığı çalışmasında ise uzun süreli göç etmenin, hayat standartı seviyesini yükseltici etkisi olduğu sonucu elde edilmiştir.

3.2.1.4. İç Göçte Etkili Bölgesel Faktörleri Konu Alan Çalışmalar

İç göçte etkili olan bölgelerarası sosyo-ekonomik eşitsizlik perspektifiyle hazırlanan çalışmalarda ağırlıklı olarak regresyon ve panel data uygulamaları kullanılmaktadır. Sınırlı da olsa logit modellerin kullanıldığı çalışmalara da rastlanmaktadır. Uygulama örnekleri olarak; Hsieh ve Liu [207] ABD için yaptıkları uygulamada, iç göçte iktisadi, siyasi, çevresel faktörlerin ve eğitim-sağlığın etkisini araştırmışlardır. Friedlander [208] uygulamasında, 1851–80 dönemi İngiltere’inde göçte sektörel yapı “düzey” ve büyüme ile kentlerde nüfus yoğunluğu ve uzaklığın etkisini incelemiştir. Shrestha, Velu ve Convey [209] uygulamasında göçmenlerin arazi sahipliğindeki etkenleri konu edinmişlerdir. Westerlund [210] uygulamasında İsveç örneğinde çeşitli değişkenlerle emek piyasası yapısının iç göç üzerindeki etkisini incelemiştir. Portnov [211] İsrail için yaptığı uygulamasında çevre, yoğunluk, fiyat ve iş piyasası büyüklüğünün göçteki etkisini birlikte ele almıştır. Gawande ve diğerleri [212] nin uygulamalarında ABD’nde etnik gruplara ve kır-kent ayrımına göre gerçekleşen göçlerde etkili olan işsizlik, istihdam, suç gibi çok çeşitli sosyo-ekonomik faktörlerin etkisine bakılmıştır. Huarez [213] İspanya için yaptığı uygulamasında, bölgelerarası ücret, işsizlik gibi eşitsizliğin, iç göçmen yoğunluğundaki etkisini incelemiştir. İspanya için yapılan bir başka çalışmadaysa göç edilen iller arasındaki nüfus, ücret ve şehir nüfusundaki karşılaştırmalı üstünlük ve uzaklığın göçteki etkisi sorgulanmıştır [214]. Butzer, Rita, Donald F Larson ve Yair Mundlak [215] in Venezuela için yaptıkları uygulamada kırsal

kesimden göç kararı verilmesinde gelir, emek oranları, verimsizlik kapasitesi, enflasyon, öğrenim süresi, veremden ölüm oranları ve uzaklığın etkisi sınanmıştır. Devillanova ve Garcia-Fortes [216] in uygulamasında, göç çıkışlarında nüfus, gelir, hizmet sektörü ve ücretlerde iller arasındaki farklılıkların etkisi binomial regresyonla sınanmıştır. Fidrmuch [217] un uygulamasında Çek cumhuriyeti, Slovakya, Macaristan, Polonya, İtalya, İspanya, Portekiz’de ayrı ayrı bölgelerarası iç göç kararında işsizlik, nüfus yoğunluğu, ücretin etkisini ölçen panel data uygulamaları yapılmıştır. Ponchet [218] uygulamasında Çin için göçte işsizlik ve gelir farklılığının etkisi incelenmiştir. Cattaneo [221] nun uygulamasında, Arnavutluk’ta işsizlik ve ücret seviyesinin iç göç üzerindeki etkisi test edilmiştir. Miguel, Gertler ve Levine [219] in Endonezya için yaptıkları uygulamalarında sanayi sektöründeki emek arzı, uzaklık ve eğitim düzeyinin göç alış ve verişindeki etkisi incelenmiştir. Ederveen, Nahuis ve Parikh [220] panel data uygulamasında AB ülkeleri arasındaki göçte gelir, istihdam ve cinsiyetin etkilerine bakmıştır.

İç göçte etkili bölgesel faktörleri temel alan çalışmalarda elde edilen bulguları ana hatlarıyla şu şekilde özetlemek mümkündür:

Ederveen, Nahuis ve Parikh [220] AB ülkeleri arasındaki göç konusunda yaptığı uygulamada net göçte fert başına düşen GSYİH’nın arttırıcı, işsizlik ve işgücüne katılma oranının (İKO) azaltıcı etkisi olduğu sonucu elde edilmiştir. Cattaneo [221] nun Arnavutluk için yaptığı uygulamada, işsizlik farklılığının göç üzerinde azaltıcı, ücret farklılığının ise arttırıcı etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Huarez [213] in İspanya için yaptığı uygulamada, fiyat farklılığının ve çıkış yerindeki işgücünde yaşanan büyümenin göçmenlerin istihdam içindeki ağırlığı üzerinde arttırıcı; işsizlikle ücret farklılığı ve gidilen yerdeki işgücünde yaşanan büyümenin ise azaltıcı yönde etkide bulunduğu tespit edilmiştir. Portnov [211] un İsrail için yaptığı uygulamasında, net göç üzerinde istihdam arttırıcı, nüfus yoğunluğunun ise azaltıcı etkisi olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Westerlund [210] un İsveç için yaptığı uygulamasında ise çıkış yapılan ildeki arz fazlalığı (eldeki stok) ile çıkış yerine son üç yılda gelen göçmen sayısının ve toplam işçi sayısının göç çıkışlarında arttırıcı; giriş yerindeki arz fazlalığıyla ücretler ve çıkış yerindeki konut sahipliğinin ise azaltıcı yönde etkide bulunduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışmada göç girişlerinde ise giriş yapılan ildeki arz fazlalığı, ücret, giriş yerine son üç

yılda gelen göçmen sayısı ve giriş yerinde işe başlayan sayısının arttırıcı; çıkış yerindeki arz fazlalığı ve giriş yerindeki konut sahipliğinin ise azaltıcı yönde etkide bulunduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Butzer, Rita, Donald F Larson ve Yair Mundlak [215] ın Venezuela için yaptıkları uygulamada kırdan kente göçte kır / kent gelir – işgücü paritelerinin, enflasyonun, işgücünün ortalama eğitim süresinin, ulusal demiryolu ağına uzaklığın arttırıcı; ekonomideki verimsizlik ölçüsünün, veremden ölümlerin ise azaltıcı yönde etkide bulunduğu yönünde bulgulara ulaşılmıştır.

Miguel, Gertler ve Levine [219] in Endonezya için yaptığı uygulamada iki yaş grubundakilerin (30-39 yaş ve 40-49 yaş) ve kadınların göçü arttırıcı etkiye sahip olduğu, 5-15 yaş grubundakilerle ve 50 yaş üstündeki nüfusun ise göçü azaltıcı etkiye sahip olduğu tespiti yapılmıştır. Ponchet [218] Çin için yaptığı uygulamada göç çıkışlarında gelir farklılığı ile iller arası komşuluğun göçü arttırıcı etkiye sahip olduğu, işsizlik oranı ve uzaklığın ise azaltıcı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aşağıdaki çizelgede, yurt dışında göç hareketini etkileyen sosyo-ekonomik faktörleri inceleyen çalışmalarda kullanılan değişkenlerin başlıcaları özetlenmiştir.

Çizelge 3.1 Göç Yazınında Kullanılan Değişkenler İçin Özet Tablo

Yazar	Tarih	Ülke	Gelir	İstihdam	Kamu harcamaları	Servet	Beşeri k.	Demografi	Kent-bölge	Siyasal
Yezer ve Thurstone [222]	1976	ABD								
Cebula ve Curran [223]	1978	ABD								
Allen, J. [224]	1979	ABD								
Herzog ve Schlottmann [225]	1983	ABD								
Shear [199]	1983	ABD								
Farber [191]	1983	ABD								
Hsieh ve Liu [207]	1983	ABD								
Grant ve Vanderkamp [200]	1985	Kanada								
Hunt ve Kau [190]	1985	ABD								
Gottschang [226]	1987	Çin								
Massey, Eggres ve Denton [227]	1990	ABD								
Friendlander, D. [208]	1992	İngiltere								
Shrestha, Velu ve Convey [209]	1993	İngiltere								
Rosenbaum [192]	1993	Kanada								
Banerjee ve Bucci [179]	1995	Hindistan								
Beenstock [178]	1997	İsrail								
Westerlund [210]	1997	İsveç								
Funkhouser [175]	1997	El Salvador								
Krieg, R. G. [174]	1997	ABD								
Barham, Boucher [236]	1998	Nikaragua								

Çizelge 3.1 Göç Literatüründe Kullanılan Değişkenler İçin Özet Tablo - Devam

Yazar	Tarih	Ülke	Gelir	İstihdam	Kamu harcamaları	Servet	Beşeri k.	Demografi	Kent-bölge	Siyasal
Nord[237]	1998	ABD								
Portnov [211]	1998	İsrail								
Patridge ve Rickman [189]	1999	ABD								
Gang ve Stuart [188]	1999	SSCB								
Zhao [170]	1999	Çin								
Detang-Dessentre ve Molho [202]	1999	İngiltere								
Huarez [213]	2000	İspanya								
Jacobsen ve Levin [181]	2000	ABD								
Butzer, Larson ve Mundlak [215]	2002	Venezuela								
Aroca ve Hewings [214]	2002	İspanya								
Hare [201]	2002	Çin								
Garasky [173]	2002	ABD								
Kettunen [228]	2002	Finlandiya								
Hotton, Bailey [169]	2002	İngiltere								
Mahesh [139]	2002	Hindistan								
Zhu [193]	2002	Çin								
Bover, Arellano [183]	2002	İspanya								
Van der Gaag, vd. [229]	2003	AB								
Kumar [230]	2003	Nepal								
Osili [171]	2004	Nijerya								
Lin, Wang ve Zhao [194]	2004	Çin								
Liang ve Chen [177]	2004	Çin								
Fidrmuch [217]	2004	AB								
Bhandari [196]	2004	Nepal								
Devillanova ve Garcia-Fortes [216]	2004	İspanya								
Zeza, Carletto ve Davis [231]	2005	Arnavutluk								
Curran, Garip ve Chung [176]	2005	Tayland								
Cattaneo [221]	2006	Arnavutluk								
Ponchet [218]	2006	Çin								
Miguel, Getrler ve Levine [219]	2006	Endonezya								
Mberu [205]	2006	Etiyopya								
Yamauchi ve Tanabe [168]	2006	Tayland								
Fahr ve Sunde [232]	2006	B. Alm.								
Mckenzie ve Rapoport [233]	2007	Meksika								
Ederveen, Nahuis ve Parikh [220]	2007	AB								
Pons, vd[234]	2007	İspanya								
Taylor, Rozelle ve de Brauw [235]	2003	Çin								
Grenier [167]	2007	Kanada								
Boustan, Fishback ve Kantor [198]	2007	ABD								
Mendola [195]	2008	Bangladeş								
Kent-bölge	:	şehirleşme oranı, nüfus yoğunluğu, yeşil alan gibi kentsel yaşam alanı, coğrafi konum, evle iş arası gidiş-geliş mesafesi, uzaklık, bölge değişkeni, iklim vb.								
Gelir	:	GSYİH, sektörel üretim, büyüme, ücret, vb.								
Servet	:	yatırım, tasarruf, mevduat, konut - arazi sahipliği								
Siyasal	:	vize, rejim, terör, siyasal rejim, göçü kısıtlayıcı yasa gibi								
Demografi	:	nüfus, medeni hal, kardeş sayısı, cinsiyet, yaş dilimleri, doğum-ölüm oranları, yaşlılar, doğurganlık oranı, etnik yada dinsel kimlik gibi								
Beşeri kalkınma	:	eğitim, sağlık vb. göstergeler (ünv.mez., mesleki kabiliyet-deneyim, dr başına düşen nüfus gibi)								
İstihdam	:	sektörlere göre istihdam, iş gücüne katılım oranı, işsizlik, mesleklere göre istihdam gibi								

3.2.2. Türkiye’de İç Göç Konusuna İlgi ve Türkiye Odaklı Teknik Yazın

Göç olgusuna akademik ilgi, Ravenstein gibi ilk öncülerin çalışmalarından sonra modern anlamda dünyada 1930’larda yeniden başlamıştır [238]. Ülkemizde ise yaklaşık otuz yıllık bir gecikme ile 1960’lardan itibaren çalışılmaya başlanmıştır. Örneğin Türkiye’nin ilk ve en uzun süredir yayınlanan “1939’dan bu yana” üniversite dergisi olan İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası dizininde doğrudan iç göçü konu alan ilk çalışma Gülten Kazgan imzalı 1960 tarihli “Şehirlere Akın ve İktisadi Değişme” olmuştur [239]. 1960’larda başlayan ilk çalışmalardan sonra 1970’lerde konuya ilgide büyük ölçüde düşüş yaşanmış, söz konusu azalış trendi 1980’ler ve 1990’lar boyunca da sürmüştür [240].

İç göç konusundaki çalışmaların çok yeni olmasındaki sebepler arasında, uzun yıllar boyunca sağlıklı verilere ulaşılamamasının etkisi görülebilir. Tümertekin [241] in ifade ettiği üzere iç göç hakkında kısmen bilgi edinilmesine imkân tanıyan ilk istatistikler 1935 nüfus sayımı sonuçlarına dayanmakla birlikte, 1950 nüfus sayımına kadar sadece net göç alan “alış-veriş pozitif olan” illerin rakamları bulunmaktadır. 1950’den itibaren ise göç gönderen sahalar hakkında dolaylı olarak bilgi verilmeye başlanmıştır. Bu sayımda daimi ikametgâhları başka ilde olanlar cetveli konulması, iç göç hareketlerinin biraz daha yakından izlenebilmesini mümkün kılmıştır. Ancak günümüzdeki görece sağlıklı verilerin başlangıcını 1975 Nüfus Sayımı oluşturmaktadır. Bu sebeple 1975 yılından önceki durumla karşılaştırma yapmak mümkün olamamaktadır [242]. Bir önceki sayım yılındaki ikametgâh bilgisi ise ancak 1980 nüfus sayımıyla başlayabilmiştir [243]. Gedik [244] in de dikkat çektiği gibi mevcut olan bu son derece kısıtlı veriler de, batı ülkelerinin aksine sayım yapıldıktan 5–7 sene sonrasında ancak yayımlanmışlardır.

İç göçle ilgili teknik çalışmalarda bu dönemde ağırlıklı olarak göç tahminleri üzerinde durulduğu görülmektedir (Örn. [245], [246], [247], [248], [249], [250]). Ayrıca Tekeli [251] nin iç göçün tarım dışı marjinal “Enformel” sektörde çalışanlara etkisini ölçtüğü çalışması, göçün etkilerini konu edinen ve daha sonra arkası gelmeyen ilk modern teknik çalışmalar arasında kabul edilebilir.

Bu tezde yapılan karşılaştırmalı çözümleme ise, 1995–2000 dönemine ait TÜİK verilerinin göçmen profili açısından sunduğu olanak ile şekillenen ve göç konusunda sosyal sermaye ve bölgesel dengesizliğin göçteki etkisini birlikte ele alan bir yenilik

getirmektedir. Göç edenlerin eğitim düzeyi, geliş amacı gibi kişisel özelliklerini ortaya koyan ayrıntılı veriler 1990 yılından bu yana yayınlanmaktadır. Dolayısıyla elimizdeki ayrıntılı profiller 1985 – 1990 ve 1995 – 2000 yılları arasında gerçekleşen iç göç hareketleri için bulunmaktadır [84], [4]. Ancak iki dönem arasında karşılaştırma yapmak, idari bölünüşte “il sayısında” yaşanan değişim sebebiyle olanaksızdır. Ayrıca il toplamaları için göç edenlerin özellikleri bulunmakla birlikte, analiz için gerekli olan iller arası göç akımında söz konusu ayrıntılandırma bulunmamaktadır. İller arasında gerçekleşen göç akışında eğitim, geliş amacı ya da istihdam özelliklerine göre ayrıntılar halen mevcut değildir. Veri ediniminde yaşanan güçlükler istatistiksel uygulama içeren çalışmaları sınırlamaktadır.

İç göç konusunda içerisinde aktif olarak bir istatistiksel yöntemeye dayanan uygulama içerikli yazın ülkemizdeki sınırlı olmakla birlikte, son yıllardaki teknik uygulama içerikli çalışmaları iki gruba ayırmak mümkündür:

- Göçmen profili ve göç etme sebeplerini sorgulayan içsel “iç göç verisinin unsurlarına dayanan” çalışmalar (Tunalı [251], Hemmasi ve Prorok, [252], Üçdoğruk, [253], Ulutürk Akman, [254], Evcil ve Dökmeci [255]),
- İç göçü etkileyen ya da iç göçle ilişkisi olan GSYİH, lokasyon özellikleri ve istihdam imkânlarındaki iller arası eşitsizlik gibi dışsal “iç göç verisinin unsurları dışındaki değişkenlerin etkisine dayanan” çalışmalar (Dinçer [256], Yamak ve Yamak [257], Gezici ve Keskin, [258], Evcil, Dökmeci ve Başarır-Kıroğlu [259], Kırdar ve Saraçoğlu, [260])

olarak iki temel grupta değerlendirilebilir. Çalışmalar, kullanılan yöntemler, odaklanılan sorunsal çerçevesinde genel olarak birbirleriyle örtüşmektedir.

Rahmi ve Nebiye Yamak [257] “Türkiye’de Gelir Dağılımı ve İçgöç” isimli çalışmasında, net göçte fert başına düşen GSYİH’nın göç hareketi üzerinde etkisi olduğunu ifade etmiştir. Rahmi ve Nebiye Yamak’ın çalışmasıyla aynı yılda sunulan İclal Dinçer [256] in “Kentsel ve Kırsal Yerleşmelerde Sektörel Uzmanlaşmalar-Göç-GSYİH ilişkileri 1985–1990” başlıklı yayınlanmamış doçentlik tez çalışmasında, göç ile bölgesel eşitsizlik arasındaki fonksiyonel ilişki test edilmemiştir. Fakat Dinçer, özgün bir yaklaşımla Türkiye’deki illeri net göç alış-verişlerine ve fert başına düşen GSYİH düzeylerine göre

dörde ayırmış, ardından da bu dört gruba dağılan illerde gerçekleştirilen tarım, imalat sanayii, ticaret ve hizmetler sektöründeki uzmanlaşma düzeylerine göre ayrıntılı tanımlamaya gitmiştir.

Daha yeni tarihli olan sonraki iki çalışmada ise [258], [259], göç-bölgesel eşitsizlik ilişkisi fonksiyonel ilişki formatına sokularak incelenmiştir. Bu iki çalışmanın yöntemi de adımsal çoklu regresyon analizidir. Her iki çalışmada da göçteki iktisadi faktör göstergesi olarak GSYİH dışında, sektörel istihdam düzeyleri de bağımsız değişkenler içerisine eklenmiştir. İktisadi değişkenlere istihdam boyutunun eklenmesi dışında, zaman zaman farklı değişkenler kullanılmışsa da genel olarak nüfus artışı - nüfus yoğunluğu gibi demografik ve eğitim-sağlık gibi beşeri kalkınma göstergelerinin her iki çalışmada da bağımsız değişken olarak yer aldığı dikkat çekmektedir. Değişkenlerin büyük ölçüde ortak olduğu ve analizlerde aynı yöntemin kullanıldığı bu iki çalışmada özde paralel olmakla birlikte bazı farklı sonuçlara ulaşıldığı da görülmekte olup, göç hareketini fonksiyonel ilişki perspektifiyle tanımlamada çok değişken kullanım örneğini oluşturmaları ve göç hareketinde doğrudan iktisadi göstergeler dışındaki demografi - beşeri kalkınma göstergelerini de karşılaştırma çıpası olarak kullanmaları, ulusal yazına özgün katkıda bulunmalarını beraberinde getirmiştir.

Tüm bu çalışmalar, ülkemizdeki iç göç hareketlerinde bölgelerarası sosyo-ekonomik dengesizliğin etkisi üzerinde durmaktadır. Ancak, göç hareketlerinin yön bulmasındaki belirleyicileri temel alan bölgesel gelişmişlik düzeylerinin saptanmasında kullanılan göstergelere karşı duyarlılık düzeyleri ile iktisadi dengesizliğin yanı sıra sosyal etkilerin test edilmesinde hemşeriliğe duyarlılık ekseninde şekillendirilen çalışmalar henüz mevcut değildir.

Aşağıdaki çizelgede ülkemizde göçü etkileyen sosyo-ekonomik faktörleri inceleyen örnek çalışmalarda kullanılan değişkenler de toplu olarak özetlenmiştir.

Çizelge 3.2 Türkiye'nin Konu Alındığı Göç Yazınında Kullanılan Değişkenler İçin Özet Tablosu

Yazar (Yıl)	ülke	gelir	istih.	kamup. har.	beşeri k.	demog.	kent- bölge	siy.
Tunalı [251]	Türkiye							
Yamak ve Yamak [257]	Türkiye							
Dinçer, İ. [256]	Türkiye							
Hemmasi ve Prorok [252]	Türkiye							
Üçdoğruk [253]	Türkiye							
Gezici ve Keskin [258]	Türkiye							
Evcil, Dökmeci ve B.-Kıroğlu, [259]	Türkiye							
Ulutürk Akman [254]								
Evcil ve Dökmeci [255]	Türkiye							
Kırdar ve Saraçoğlu [260]	Türkiye							
Kent-bölge :	şehirleşme oranı, nüfus yoğunluğu, yeşil alan gibi kentsel yaşam alanı, coğrafi konum, evle iş arası gidiş-geliş mesafesi, uzaklık, bölge değişkeni, iklim vb.							
Gelir :	GSYİH, sektörel üretim, büyüme, ücret, vb.							
Servet :	yatırım, tasarruf, mevduat, konut - arazi sahipliği							
Siyasal :	vize, rejim, terör, siyasal rejim, göçü kısıtlayıcı yasa gibi							
Demografi :	nüfus, medeni hal, kardeş sayısı, cinsiyet, yaş dilimleri, doğum-ölüm oranları, yaşlılar, doğurganlık oranı, etnik yada dinsel kimlik gibi							
Beşeri kalkınma :	eğitim, sağlık vb. göstergeler (ünv.mezunu, mesleki kabiliyet-deneyim, doktor başına düşen nüfus gibi)							
İstihdam :	sektörlere göre istihdam, iş gücüne katılım oranı, işsizlik, mesleklere göre istihdam gibi							

Türkiye’de yapılan çalışmalarda elde edilen bulguları ise ana hatlarıyla şu şekilde özetlemek mümkündür:

Yaşanmakta olan iç göç hareketinde, illerin milli gelir, büyüme, istihdam, ücret gibi iktisadi gelişmişlik göstergesi olarak makro ekonomik performanslarının etkisi, çeşitli çalışmalarda sorgulanmış ve iller arasındaki farklılığın göç hareketini etkilediği yönünde çeşitli bulgular elde edilmiştir. Bu bulgular iç göç hareketlerinde bölgesel gelir eşitsizliğini temel alan Neo-klasik iktisadın temel varsayımlarını desteklemesi açısından son derece önemlidir. Buna ek olarak bazı çalışmalarda göç edenlerin kişisel özellikleri üzerine odaklanılmış olup, yaş – cinsiyet – eğitim düzeyi gibi demografik özelliklerin göç hareketleri üzerindeki etkisi yönünde de çeşitli bulgular elde edilmiştir. Yine Evcil, Dökmeci ve Kıroğlu [259] nun çalışmasında Marmara bölgesi’ndeki kentten kente, kentten kıra, kırdan kente göç akışının diğer bazı bölgelere göre farklılığı tespit edilmiş olup bu bulgu, ülkemizde yaşanmakta olan iç göç olgusunun bölgelere göre de farklılaştığına işaret etmesi açısından farklı ve özgün bir çalışma olarak ayrıca önemlidir. Ulutürk Akman’ nın İstanbul örneğinde yapılan anket çalışması sonuçlarına dayanarak

hazırladığı çalışmasında da İstanbul'a gelişlerde, İstanbul'a daha önce gelen akraba ve hemşerilerden iş bulma, ev tutma gibi konularda çoğu göçmenin yardım aldığına yönelik tespiti önemlidir. Ancak Ulutürk Akman'ın hemşerililiğe yönelik tespiti, İstanbul özeli için olmuş, anket sonuçlarına dayanmaış ve çalışma kapsamında herhangi bir fonksiyonel ilişki tespitine yönelik istatistiksel analiz yapılmamıştır.

3.2. Yazın Değerlendirmesi, Çalışmanın Sorusu ve Değişkenlerin Seçimi

3.2.1.Yazın Değerlendirmesi

Uluslar arası ve ulusal yazında göçe etki eden iktisadi faktörlerin ana başlıklar altında şu şekilde özetlenmesi mümkündür:

İlk olarak gelirin "GSYİH, GSMH, Milli Gelir, perakende ticaret gibi sektörel üretim, ücretler" göç üzerindeki etkisinin yer aldığı çok sayıda modelde elde edilen sonuçlar birbiriyle örtüşmekte olup, gelirin göçü arttırıcı etkiye sahip olduğu konusunda bulgular ortaktır. Varılacak yerlerle çıkış yerleri arasındaki farklılık açıldıkça, ya da göç alışının olduğu yerlerdeki gelir düzeyi arttıkça, alınan göç de yükselmektedir. Bu ortak bulgularsa, neoklasik iktisadın gelir farklılığının göçü arttıracağı yönündeki Hicks'ten bu yana süregelen genel kabulünün doğruluğunu destekler niteliktedir. Gelir arttırıcı etkiye sahip olan yatırımların göç alışları arttırıcı etkisinin tespit edildiği bulgular da mevcuttur. Yatırımlar, kredi hacmi gibi değerlerin, tarım dışı ekonominin baskın olduğu yüksek gelirli bölgelerin iktisadi gelişmişliğini tanımlamada gelir – üretim gibi gelişmişliği tanımlamaktadır. Bu sebeple de modellemelerde ekonomik gelişmişlik düzeyinin gelir – üretim ayağında sadece bireysel - ulusal gelir veya üretim değişkenlerinin kullanımıyla sınırlı kalınmamakta, gelir – üretim gibi parasal değerle ifade edilen farklı değişkenlere de yer verilmektedir (Çizelge 3.3).

Çizelge 3.3 Önceki Çalışmalarda Gelir, Üretim, Ücret, Yatırım Değişkenlerinin Göç Üzerindeki Etkileri

Yazar	Ülke	Tarih	Bağımlı değişken	Gelir	GSYİH	Ücret	Fert başı sektörel büyüklükler	Arz (Üretim)	Fert başı kamu harcaması	Uluslar arası ticaret
Grenier	Kanada	2007	Giriş yeri							
Boustan, Fishback, Kantor	ABD	2007	Giriş yeri							
Mckenzie, D., H. Rapoport	Meksika (1910–60)	2007	Giriş yeri							
Ederveen, Nahuis, Parikh	AB	2007	Giriş yeri							
Cattaneo	Arnavutluk	2006	Giriş yeri							
Poncet	Çin	2006	Giriş yeri							
Lin, Wang, Zao	Çin	2004	Giriş yeri							
Bhandari	Nepal	2004	Giriş yeri							
Kumar	Nepal	2003	Giriş yeri							
Zhu	Çin	2002	Giriş yeri							
Huarez	İspanya	2000	Giriş yeri							
Gang, Stuart	SSCB (1959–88)	1999	Giriş yeri							
Yamak, Yamak	Türkiye	1999	Giriş yeri							
Westerlund	İsveç	1997	Giriş yeri							
Banerjee, Bucci	Hindistan - Delhi	1995	Giriş yeri							
Friendlander	İng - Galler (1851–70)	1992	Giriş yeri							
Cebula, Curran	ABD	1978	Giriş yeri							
Gottschang	Çin - Mançurya	II. Dünya Savaşı	Giriş yeri							
Bhandari	Nepal	2004	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Kumar	Nepal	2003	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Yamak, Yamak	Türkiye	1999	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Westerlund	İsveç	1997	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Banerjee, Bucci	Hindistan - Delhi	1995	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Friendlander	İng - Galler (1851–70)	1992	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Gottschang	Çin - Mançurya	II. Dünya Savaşı	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Artı										
Eksi										

İkinci olarak istihdamın “toplam veya sektörler göre işgücü – istihdam – nüfus, iş gücüne katılım oranı, işsizlik” göç üzerindeki etkisinin yer aldığı çok sayıda modelde elde edilen bulgular incelendiğinde de, elde edilen bulguların birbirleriyle genel olarak örtüştüğü görülmektedir. Tarım sektöründeki istihdam ile işsizliğin göç alışlarda azaltıcı etkisine karşılık, sanayi ve hizmetler sektöründe istihdamın ya da toplam istihdam hacminin göç alışları arttırıcı etkiye sahip olduğu istisnai durumlar dışında sürekli görülmektedir. Bu ortak bulgularsa, neoklasik iktisadın göç yorumuna gelir eşitsizliği

perspektifine ek olarak istihdam olanakları boyutunu da katan Todaro'nun görüşlerini desteklemektedir. Dolayısıyla yazın incelendiğinde, çeşitli çalışmalarda kurulan modellerden çıkan bulgular, göç alışlarda gelir gibi istihdam olanaklarının da göç alışını arttırıcı etkiye sahip olduğunu desteklemektedir (Çizelge 3.4).

Çizelge 3.4 Önceki Çalışmalarda İstihdam, İşsizlik, Toplam veya Yaş Dilimlerine Göre Çalışma Çağı Nüfusu Göç Üzerindeki Etkileri

Yazar	Ülke	Tarih		İstihdam	İşsizlik	Nüfus	Kırsal nüfus	Sanayide istihdam	Hizmet sek.istihdam	Ticaret sek.istihdam	İnşaat sek.istihdam	Sanayi sek.istihdam	Perakendecilik sek.istihdam	Hizmetler sek.istihdam	Tarım sek.istihdam	Profesyonel işgücü	Tarım dışı istihdam	Ücretli çalışanlar	Tarım dışı ür. sek. çalış. ulaştı. mak.
Cattaneo	Arnav	2006	Giriş yeri																
Miguel, Gertler, Levine	Endon.	2006	Giriş yeri																
Poncet	Çin	2006	Giriş yeri																
Yamauchi, Tanabe	Tayland	2006	Giriş yeri																
Lin, Wang, Zao	Çin	2004	Giriş yeri																
Garasky	ABD	2002	Giriş yeri																
Butzer, Larson, Mundlak	Venez.	2002	Giriş yeri																
Hemmasi, Protok	Türkiye	2002	Giriş yeri																
Üçdoğruk	TC, İzmir	2002	Giriş yeri																
Patridge, Richman	ABD	1999	Giriş yeri																
Gang, Stuart	SSCB (1959-88)	1999	Giriş yeri																
Nord	ABD	1998	Giriş yeri																
Portnov	İsrail	1998	Giriş yeri																
Kriek 1997	ABD	1997	Giriş yeri																
Beenstock	İsrail	1997	Giriş yeri																
Banerjee, Bucci	Hindistan	1995	Giriş yeri																
Herzog, Schlottmann	ABD	1983	Giriş yeri																
Cattaneo	Arnav	2006	Çıkış yeri /göçmen öz.																
Yamauchi, Tanabe	Tayland	2006	Çıkış yeri /göçmen öz.																
Lin, Wang, Zao	Çin	2004	Çıkış yeri /göçmen öz.																
Hemmasi, Protok	Türkiye	2002	Çıkış yeri /göçmen öz.																
Üçdoğruk	TC, İzmir	2002	Çıkış yeri /göçmen öz.																
Patridge, Richman	ABD	1999	Çıkış yeri /göçmen öz.																
Gang, Stuart	SSCB (1959-88)	1999	Çıkış yeri /göçmen öz.																
Nord	ABD	1998	Çıkış yeri /göçmen öz.																
Portnov	İsrail	1998	Çıkış yeri /göçmen öz.																
Kriek 1998	ABD	1997	Çıkış yeri /göçmen öz.																
Beenstock	İsrail	1997	Çıkış yeri /göçmen öz.																
Banerjee, Bucci	Hindistan	1995	Çıkış yeri /göçmen öz.																
Herzog, Schlottmann	ABD	1983	Çıkış yeri /göçmen öz.																
	Artı																		
	Eksi																		

Üçüncü olarak gelir ve istihdam olanakları kadar olmamakla birlikte servet unsurlarının da yazında modellemelere dâhil edildiği görülmektedir. Servet unsuru olarak kullanılan değişkenlere bakıldığında, konut sahipliği, dükkân sayısı, arazi - ürün veren tarla

sahipliği, kiracı olmak, hane başına düşen sermaye stoğu gibi çeşitli göstergelerin, çalışmaların konusu ve veri imkânlarına göre çeşitlendiği görülmektedir. Çalışmalarda yapılan modellemelerde elde edilen bulgular da genel olarak örtüşmenin olduğu görülmektedir. Çıkış yerlerinde servet düzeyi arttıkça çıkış yerinin itici etkisi azaldığından göç ediş azalmakta, varılacak yerlerdeki servet düzeyi arttıkça ise çıkış yerinin çekici etkisi arttığından göç alış artmaktadır (Çizelge 3.5).

Çizelge 3.5 Önceki Çalışmalarda Servet Unsurlarının Etkileri

Yazar	Ülke	Tarih		Konut sahipliği	Konut fiyatı	Kamu sermayesi (Devlet mevduatı, gayrimenkulu vb)	Arazi sahipliği	Verimsiz varlıklar (ekilemeyen arazi gibi)	Ailenin mülkiyetindeki arazi büyüklüğü	Fert başı toprak büyüklüğü
Gang, Stuart	SSCB (1959-88)	1999	Giriş yeri							
Mendola	Bangladeş	2008	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Taylor, Rozelle, Braow	Çin	2003	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Bover, Arellano	İspanya	2002	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Zhu	Çin	2002	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Gang, Stuart	SSCB (1959-88)	1999	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Zhao	Çin	1999	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Krieg	ABD	1997	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
Westerlund	İsveç	1997	Çıkış yeri / göçmen özelliği							
	Artı									
	Eksi									

3.2.2. Çalışma Sorusu (Hipotez)

Neo-klasik iktisat yaklaşımına göre göçte iktisadi faktörler etkilidir. Bu fonksiyonel ilişki “etki-tepki” üzerinde artık günümüzde genel uzlaşma sağlanmış konumdadır. Ancak göç hareketlerinin yön bulmasında, ekonomik eşitsizliklerin yanı sıra sosyal sermaye ya da kültürel benzerlikler gibi sosyal faktörlerin de etkisi olabilir. Bu noktada temel sorunsal, oluşum sebebinin ötesinde göç hareketinin yön bulmasında iktisadi faktörlerin mi yoksa sosyal faktörlerin mi belirleyici olduğu, belirleyicilikteki hiyerarşinin ne şekilde gerçekleştiği hususudur.

İktisadi faktörler göçün yön bulmasında, sosyal faktörlerden daha çok belirleyiciyse, yatırım teşvikleri gibi maliye politikası araçlarını kullanarak göçe yön vermek ve şekillendirmek (durdurmak ya da arttırmak) mümkündür. Çünkü rasyonel birey, nerede daha çok iş bulma imkânı varsa ve nerede daha çok gelir elde ediyorsa sosyal sebeplerden ciddi etkilenme durumu olmaksızın oraya göç edecektir.

Sosyal faktörler, göçün yön bulmasında iktisadi faktörlerden daha çok belirleyiciliğe sahipse, göçe yön vermek ve şekillendirmek teknik olarak güçleşecektir. Çünkü birey, rasyonel davranmanın ötesinde varış yerinin seçiminde dost, akraba, hemşeri, dernek gibi sosyal ağın oluşumunu sağlayan unsurların varlığından etkilenecektir. Böylesi bir durumda ise, yeni istihdam ya da ek gelir artışlarının sağlanması; doğrudan göç çekişini arttırmayabilecektir. Varış yerlerinde oluşan çekici faktörler, ancak aracı olarak da kabul edilebilecek olan sosyal ağın oluşumunu sağlayan bireyler “eş-dost, akraba, hemşeri” ve kuruluşların “dernekler, vakıflar, cemaatler gibi sivil toplum kuruluşları” organizasyonu ile göçmene ulaşılması imkânını sağlayabilecektir. Bunun anlamıysa, kamunun doğrudan yön verici fonksiyonunun dolaylı yön verici fonksiyona dönüşeceği

3.2.2.1. Birinci Ana Hipotez “Teorem”: İtme-Çekme Yaklaşımıyla Göçün Yön Bulmasında İktisadi Gelişmişliğin Etki Sınaması

1. Ana Hipotez: Bölgesel gelişmişlik farklılıkları göçün yön bulmasında istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahip

H_0 : -tir,

H_1 : değildir.

Bu hipotezi test etmek için diskriminant analizi yöntemi kullanılmıştır. Uygulamada, 53 iktisadi değişkenden hangilerinin göç hareketini anlamlı ve pratik önemlilik düzeyinde açıklama kabiliyetine sahip olup – olmadığı sınanmıştır.

3.2.2.2. İkinci Ana Hipotez “Teorem”: Göçün Varış Yerlerindeki İktisadi Olanaklara Duyarlılığıyla Hemşeri Miktarına Duyarlılığının Karşılaştırması İçin Sınama

2. Ana Hipotez: Göçmenlerin varış yerlerindeki iktisadi olanaklara duyarlılığı hemşeri miktarına duyarlılık düzeyine göre

H_0 : yüksektir,

H_1 : düşüktür.

Bu hipotezi test etmek için Atkinson bölgelerarası eşitsizlik endekslerinden yararlanılmıştır. Uygulamada, 81 ilin her birisi için hemşeriliğe duyarlılık da dâhil olmak üzere 59 farklı göstergeye göre “toplam 4779 katsayı ve katsayılara bağlı duyarlılık katsayıları” göçmenlerin varış yerlerindeki olanaklara duyarlılıkları hesaplanmıştır. Varış yerlerindeki hemşeri miktarlarına duyarlılık düzeyi karşılaştırma çıpası olarak alınarak, ana hipoteze bağlı 58 alt hipotez oluşturularak, 58 iktisadi olanağın hemşerililiğe duyarlılık düzeylerine göre yüksek ya da düşük olma durumuna göre sınama tamamlanmıştır.

3.2.3. Değişkenlerin Seçimi

Geleneksel olarak, bölgesel ekonomi araştırmalarında yürütülen istatistiksel modeller metrik ya da kategorik verilerle oran ölçümü ya da farklılıkları tartmak üzerine odaklanmıştır. Doğal bilimlerde gözlemler altında yüksek kaliteli veriler elde edilebilmektedir. Ancak bölgesel ekonomi araştırmalarında genellikle resmi sayımlardan, anket çalışmalarından elde edilen veriler sıklıkla metrik olmayan kategorik verilerden oluştuğundan, istatistiksel uygulamalar için elverişsiz olabilmektedir [261]. Buradan hareketle şu sonuçlara ulaşılabilir:

- Bölgesel ekonomi çalışmalarında, nümerik olmayan verilerle yapılandırılan istatistiksel uygulamalarda veri kalitesi açısından çoğu kez ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır.
- Buna bağlı olarak göç konusunda yapılan sınırlı anket çalışmalarından elde edilen şıklı “a,b,c,d...” cevaplarla istatistiksel uygulamalara gitme durumunda yapılacak

istatistiksel uygulamalarda da veri kalitesinde oluşması muhtemel niteliksel yetersizlikler nedeniyle çoğu zaman ciddi sorunlarla karşılaşılması mümkündür.

- Buradan hareketle bölgesel ekonomi çalışmalarında ve alt çalışma alanı olarak da göç çalışmalarında yapılacak istatistiksel uygulamalarda kullanılacak verilerin kantitatif özellikte olması, niteliksel yeterliliği genel olarak kategorik “kalitatif” verilere göre yüksek olduğundan istatistiksel uygulamalardan daha verimli sonuçlar alınmasına katkı sağlayabilecektr.

Bu çalışmada kullanılan açıklayıcı değişkenlerin hiçbirisi kalitatif özellikte değildir. DİE, DPT ve Bankalar Birliği’den edinilen verilerin oluşumu da kalitatif anket sonuçlarından türetilmemiş olup, verilerin bütünü nümerik özellikte ve resmi sayım sonuçlarına dayanmaktadır.

Veri edinimi ve veri işleme süreci özetle şu şekilde takip edilmiştir: Çalışmada **girdi olarak** son nüfus sayımından göç verileri, çeşitli resmi sayımlardan iktisadi gelişmişlik göstergeleri alınarak kullanılmıştır. **Veri girdi süreci** sonrasında **veri tabanı oluşturulmuş**; ardında **veri işleme ve analizleri, istatistik paket programları ve excelde oluşturulan modelleme** gerçekleştirilerek **gösterim ve üretimler** sağlanmış ve **istatistik çıktıları** elde edilmiştir.

Çalışma kapsamında yapılan istatistiksel uygulamalarda 1995–2000 döneminde Türkiye’de iller arası göç karakteri ve illerarası göçün yön bulmasını etkileyen faktörlere odaklanılmıştır. Uygulamalarda değişken ataması yapılmadan önce, hem yurt dışında hem de yurt içinde yapılan çalışmalarda gerçekleştirilen uygulamalarda kullanılan değişkenler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Uluslar arası ve ulusal yazında kullanılan değişkenler ağırlıklı olarak gelir, istihdam ve servet unsurlarından oluşmaktadır. Ülkelerin veri kaynaklarındaki değişiklikler, çalışmaların içerik ve yöntem farklılaşmaları, birebir aynı değişkenlerin sıklıkla kullanılabilmesine imkân tanımamaktadır. Ancak çalışmalar arasındaki farklılaşmalara karşılık kullanılan değişkenlerin bu üç ana başlık altında toplanması mümkündür. Buna ek olarak demografik özellikler, siyasi gelişmeler, iklim gibi çeşitli ilave değişkenlerin olduğu çalışmalar da mevcuttur.

Uluslar arası ve ulusal yazında göçün yön bulmasında etkili olan iktisadi olanakların gelir, istihdam ve servet olarak üç ana başlık altında toplandığının tespiti sonrasında, ülkemizdeki mevcut verilerin değerlendirilmesine geçilmiştir. Çalışmanın bölgelerarası ekonomik eşitsizliklere odaklanması sebebiyle, gelir bileşeni için iller bazında sektörler itibarıyla üretim düzeyleri, sektörler toplamı ve GSYİH ile kamu yatırımları ve krediler bileşenleri kullanılmıştır. İstihdam bileşeni içinse, 12 yaş üstü nüfusun mesleklere göre iller bazında miktarları, işteki duruma göre istihdam düzeyleri ve tarım dışı sektörlerdeki istihdam düzeyleri alınmıştır. Servet bileşeni için ise mevduat ve konut bileşenleri kullanılmıştır.

Uygulamalarda illerarası göç verileri eski adıyla Devlet İstatistik Enstitüsü, yeni adıyla Türkiye İstatistik Kurumu'nca yayınlanan rapordan temin edilmiştir [4]. İktisadi değişkenler ise çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarınca yayınlanan raporlardan ve bilgi merkezlerinden sağlanmıştır.

Diskriminant analizlerinde kategorik değişken konumundaki net göç verisi - yansız - net göç alış durumunu açıklamada kullanılan iktisadi gelişmişlik göstergelerinin sayısı toplam elli üçtür. Elli üç değişken, sekiz farklı bileşenin alt kalemi özelliğindedir.

Diskriminant analizi sonrasında gerçekleştirilen Atkinson endeksleme yaklaşımında ise, diskriminant analizlerinde kullanılan elli üç değişkene ek olarak, sektörler toplamı, GSYİH, 12 yaş üstü nüfus toplamı, işteki duruma göre istihdam toplamı ve tarım dışı iktisadi faaliyet kollarına göre istihdam toplamı da değişkenlere dâhil edilmiştir (Çizelge 3.6).

Çizelge 3.6. Diskriminant Analizlerinde ve Atkinson Endekslerinin Hesaplanmasında Kullanılan Değişkenler

A- GSYİH Bileşenleri	29. 5 odalı konut sayısı
1. Sanayi	F- Meslekteki Konuma Göre 12 Yaş Üstü Nüfus Bileşenleri
2. İnşaat	30. İlmi-teknik elemanlar, serb. meslek sah. Vb. meslekler
3. Ticaret	31. Müteşebbisler, direktörler ve üst kad. yön.
4. Ulaştırma ve haberleşme	32. İdari personel ve benzeri işlerde çalışanlar
5. Mali kuruluşlar	33. Ticaret ve satış personeli
6. Serbest meslek ve hizmetler	34. Hizmet işlerinde çalışanlar
7. Devlet hizmetleri	35. Tarım, hayv., ormancılık, balıkçılık ve avcılık işl. çalış.
8. Tarım	36. Tarım dışı üretim faal. çalışanlar ve ulş. mak. kul.
9. Sektörler toplamı	37. Mesleği olmayan
10. GSYİH bütünü	38. Meslekteki konumuna göre 12 yaş üstü nüfus toplamı
B- Kamu Yatırımları Bileşenleri	G- İsteki Duruma Göre İstihdam Bileşenleri
11. Eğitim yatırımı	39. Ücretli, maaşlı veya yevmiyeli
12. Sağlık yatırımı	40. İşveren
13. İktisadi yatırımlar	41. Tarım dışında kendi hesabına çalışan
14. Diğer kamu hizmetleri	42. Tarımda kendi hesabına çalışanlar
15. İstihdam	43. Tarım dışı ücretsiz aile efradı
C- Krediler Bileşeni	44. Tarımda ücretsiz aile efradı
16. Tarım kredileri	45. İsteki Durumuna Göre İstihdam Toplamı
17. Mesleki krediler	H- Tarım Dışı İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Bileşenleri
18. Diğer ihtisas kredileri	46. Madencilik ve taşocakçılığında istihdam
19. İhtisas dışı krediler	47. İmalat sanayisinde çalışan
D- Mevduat (Menkul Sermaye) Bileşenleri	48. Elektrik, Gaz, Su hizmetlerinde çalışan
20. Tasarruf Mevduatı	49. İnşaat alt sektöründe çalışan
21. Resmi Kuruluşlar Mevduatı	50. Toptan ve perakende ticarete çalışan
22. Ticari Kuruluşlar Mevduatı	51. Otel, lokanta ve kahvehanelerde çalış.
23. Döviz Tevdiatı	52. Ulaştırma, depolama ve hab. alt sektöründe çalışan
24. Diğer Mevduat	53. Mali aracı kuruluş faaliyetlerinde çalışan
E- Konut Bileşenleri	54. Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetlerinde çalışan
25. 1 odalı konut sayısı	55. Eğitim alt sektöründe çalışan
26. 2 odalı konut sayısı	56. Sağlık işleri ve sosyal hizmetlerde çalışan
27. 3 odalı konut sayısı	57. Diğer sosyal, topl. ve kişisel hizmet faal. çalışan
28. 4 odalı konut sayısı	58. Tarım Dışı İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Toplamı
Diskriminant analizlerinde yer almayan değişkenlerdir.	

3.3. İstatistiksel Uygulama Yöntemleri

3.3.1. Diskriminant Analizi

Bu analizin amacı, bir gözlem ya da gözlemlerin bilinen gruplar içerisinde sınıflandırılmasıdır [262]. Uygulamaya geçilmeden önce açıklayıcı değişkenlerin çok değişkenli normal dağılım varsayımına uyup-uymadıklarının test edilmesi gerekir. Çünkü istatistiksel yaklaşımlarda pek çok problem normal dağılım teorisine dayanır. Hem çoğu istatistik için örneklem dağılımı hem de modelin belirli doğal olgusu normal

dağılım teorisiyle şekillendirilir [263]. Dolayısıyla çoğu çok değişkenli uygulamada çok değişkenli normal dağılım temel hareket noktası olarak alınmaktadır [264].

Diskriminant analizindeki uygulama süreci şu şekilde özetlenebilir:

İlk olarak maksimum grup farklılığını ortaya çıkararak diskriminant fonksiyonlarının hesaplanmasıyla başlanır. Diskriminant faktörlerinin sayısı, grup sayısının bir eksiği kadardır. Bu faktörleri tespit etmek için diskriminant faktör ölçütü ve Wilks'in lamdasının hesaplanması gerekir. Wilks'in lamdasından yararlanılarak hesaplanan χ^2 değerleriyle de faktörlerin istatistiksel olarak anlamlılıkları test edilir. Diskriminant faktörlerinin her birinin varyans açıklama yüzdeleri bulunur. Böylece diskriminant analizinde hangi diskriminant fonksiyonun ağırlıklı açıklayıcı olduğuna karar verilir. Ayrıca kanonik korelasyon katsayıları hesaplanarak değişkenlerle elde edilen diskriminant fonksiyonları arasındaki ilişki de bulunur [265], [266], [267]. Daha sonra, diskriminant analizini manova'dan ayıran ikinci prosedür başlar ve gözlemlerin doğru sınıflandırılıp sınıflandırılmadığı test edilerek gözlemlerin nihai olarak atıldıkları küme içerisinde olma olasılıkları tespit edilir [268].

Diskriminant analizinde iki anlamlılık testine bakılmaktadır: Grup ortalamalarının eşitliği ve kovaryans matris eşitliği hipotezinin testi. Grup ortalamalarının eşitliği testinde, tüm açıklayıcı değişkenler için tek tek değişkenlerin ayırıcı güçte olup-olmadığı test edilir. Kovaryans matris eşitliği hipotezi testindeyse, grup farklılıklarının anlamlı olup-olmadığı test edilir [269].

Diskriminant analizinde bir diğer önemli test ise pratiksel anlamlılığın sınanmasıdır. Bu sınamada kullanılan gösterge değeri ise ayırıcı fonksiyonun kanonik korelasyon değeridir. Kanonik korelasyon değeri, tıpkı regresyon analizinde belirginlik katsayısında olduğu gibi, gruplar arasındaki değişimin yüzde kaçının bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir. Ancak bu kanonik korelasyon için olması gereken en düşük değer konusunda bir standart bulunmamaktadır. Bu sebeple diğer benzer sonuçlara bakılarak mukayeseye gitmek gerekmektedir [270]. Ancak Kazım Özdamar [271] örnek hacmi büyükse %30 olan kanonik korelasyonun istatistiksel olarak önemli olacağını ifade ederek asgari kısıt belirtmektedir.

Diskriminantta bir diğer önemli bulgu ise yapısal matrise dayanarak tespit edilir. Yapısal matriste, açıklayıcı değişkenlerin diskriminant fonksiyonlarıyla korelasyonları karşılaştırmalı olarak sunulur. Mutlak değeri en yüksek olan korelasyon değerinden en düşüğe doğru sıralamaya gidilir. Bu sıralamaya göre de açıklayıcı değişkenlerin ayırma işlemindeki önem sıraları tespit edilir [272], [273].

Saraçoğlu [266] un çalışması, uygulama prosedürünün işleyişini sistematik şekilde göstermesi açısından oldukça önemlidir. Saraçoğlu'nun 1989 yılı verilerine dayanarak yaptığı çalışmayı 9 yıl sonra Karpat ve Açıkgöz [274], 1999 yılı verilerine dayanarak yeniden sınamışlardır. Bu iki çalışmada diskriminant analizinin kullanım tarzı açık şekilde incelenebilir.

3.3.2. Atkinson Eşitsizlik Endeksi Yöntemi

Bölgesel eşitsizlik ölçümlerinde pek çok eşitsizlik endeksinden yararlanılmaktadır. Gini katsayısı en bilinen ve yaygın olan eşitsizlik ölçüsü konumundadır [275], [276], [277]. Eşitsizlik ölçümünde en eski endeks olan Gini katsayısı ilk kez 1912'de kullanılmıştır [278]. Ancak, Gini endeksi gibi ortalama ya da diğer ölçülerden sapmaya dayanan Dahl'in endeksi, Nagel'in endeksi veya entropi veya bilgi teorisine dayanan değişim katsayısı "coefficient of variation", logaritmik varyans "logarithmic variance", Theil endeksi veya normatif sosyal fayda modellerine dayanan Atkinson endeksi gibi çok sayıda ölçü de mevcuttur [279].

Eşitsizlik endekslerinin gösterge kabiliyetleri konusunda da tartışmalar mevcut olup bu çerçevede istatistiksel testler yapılmıştır. Örneğin Harvey [280] Gini katsayısı ile Atkinson endeksi arasında yüksek ilişkinin olduğunu savunurken karşı tez olarak Garcia ve Molina [281], en iyi göstergenin Atkinson endeksi olduğunu savunmaktadır. Salas [282] a göre de, standart fayda içerikli eşitsizlik endekslerinden birisi olan Atkinson endeksinin performansı son derece tatminkârdır.

Atkinson endeksini başta Gini endeksi olmak üzere diğer eşitsizlik endekslerinden ayıran özellikleri şu şekilde ifade etmek mümkündür: İlk olarak eşitsizlik ölçümü için etik uygulamaların modern versiyonuna 1970'te Antony B. Atkinson tarafından geliştirilen bu endeks öncülük etmektedir [283]. İkinci olarak Atkinson endeks değeri,

aynı fayda seviyesinin eşit dağılım durumuna göre oluşan mevcut sosyal refah kaybıyla bütünleştirildiğinde çok duyarlı bir yoksulluk endeksi özelliğindedir.

Atkinson çalışmasında orijinal sosyal refah endeksi

$$I = 1 - \left[\sum_i \left(\frac{y_i}{\mu} \right)^{1-\varepsilon} f(y_i) \right]^{\frac{1}{1-\varepsilon}} \quad (3.17)$$

ile formüle edilmektedir [284]. Buna göre y geliri, μ ortalama geliri, ε ise farklı gelir seviyelerinde gelir transferine duyarlılık düzeyini ifade etmektedir.

Bölgeler arası eşitsizlik için Atkinson endeksi ise;

$$A_{(\Omega)} = 1 - \left[\frac{P_i}{P} \times \left(\sum_{i=1}^n \frac{Y_i / P_i}{\bar{Y} / P} \right)^{1-\Omega} \right]^{\frac{1}{1-\Omega}} \quad \text{eğer } \Omega \neq 1 \quad (3.18)$$

ile formüle edilmektedir. Bu bölümde yapılan uygulamalarda $A_{(\Omega,i)}$, i ilinden diğer 80 ile göç edenler için Atkinson endeksini; Ω genelde 2 değeri verilen katsayıyı; G_i , i ilinden diğer 80 ile göç edenlerin toplam sayısını; $\bar{Y}_i$, sosyal refah düzeyi ölçülen fayda verici değerlerin “gelir, istihdam gibi” i ili dışındaki 80 il toplamını; $g_{i \rightarrow j}$, i ilinden j iline göç eden göçmen sayısını; $\bar{Y}_i$, fayda verici değer 80’e bölünmesiyle bulunan ağırlıksız ortalama değerini; $\bar{g}_i$, i ilinden diğer illere göç edenlerin ağırlıksız ortalamasını (i ilinden göç edenler toplamının 80’e bölünmesi) temsil etmektedir.

Araştırmacılar Ω duyarlılık parametresine verecekleri değerde özgürdürler ve genel de hesaplama kolaylığı ve yüksek duyarlılığın olduğu gerekçesiyle 2 değerini vermektedirler [285]. Bu parametre zenginden çok zengin olmayana, fakirden çok fakir olmayana göre yeniden dağılımına karşılaştırmalı duyarlılığı yansıtır. Daha yüksek Ω değeri, gelir dağılımı transferinin daha düşük olan arka kısmındakilerin duyarlılığının “orta-düşük gelirli” daha yüksek hissedilmesini sağlar [286]. Arka kısımda kalan fakirlerdeki yeniden dağıtım, zenginlere göre ölçeksel bazda daha düşük olacaktır.

Bunu standartlaştırır. Ayrıca endeksle sosyal refah düzeyine ulaşılmaktadır. Bölgelerarası eşitsizlikten kaynaklanan sosyal refah kaybını rahat şekilde tespit etmek mümkün olmaktadır. Hesaplanan Atkinson değeri bölgelerarasındaki eşit olmayan dağılımdan kaynaklanan sosyal refah “fayda” kaybını tanımlamaktadır. Buna göre örneğin Atkinson endeks değeri 0.15 ise, bölgelerarası eşit dağılım durumunda aynı sosyal faydanın $[100 \cdot (1 - \text{Atkinson})]$ %85’inden aynı düzeyde sağlanacağı anlamını taşımaktadır [287]. Dolayısıyla Atkinson endeksi, diğer endekslerin aksine bilim adamları için net şekilde elde edilen sosyal refah “fayda” düzeyini ve bölgelerarası eşitsizlikten kaynaklanan sosyal refah “fayda” kaybını hesaplama imkânını da vermektedir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Birinci Uygulama: İtme-Çekme Yaklaşımıyla Göçün Yön Bulmasında İktisadi Gelişmişlik Göstergelerinin İstatistiksel Anlamlılığı ve Önemliliği

İtme-çekme perspektifinde; çıkış yapılan yerdeki olanaklardan sağlanan faydayla varış yerlerinde ümid edilen fayda düzeyleri arasındaki karşılaştırmalı üstünlüğe bakılması esası söz konusudur. Eğer yaşanan yerdeki olanaklar gidilecek yerdeki olanaklardan daha düşükse, göç öncesi yaşanan yerdeki olanaksızlıklar göçmeni itecek, varış yeri olanaklarıysa çekecektir. Eğer yaşanan yerdeki bazı değerler gidilecek yerdeki türdeş değerlerden “tarımda çalışan sayısı gibi” yüksekse, bu defa yaşanan yerdeki karşılaştırmalı üstünlük göçmeni gidilecek yerlerden alıkoyacaktır, diğer bir deyişle çekici faktör oluşmayacak, dolayısıyla da gidilecek yerler de göç edecekleri kendisinden itecektir.

Bu pespektifle yapılacak uygulamalarda logit, probit ya da diskriminant analizlerinden birisini kullanmak yerinde olacaktır. Çünkü analizde bir yandan çıkış yapılan ille gidilen il arasındaki gelişmişlik farklılığı katsal olarak alınırken; diğer yandan gidilen iller arasındaki gelişmişlik farklılıkları birarada test edilebilmektedir. Logit-probit modellerle yapılan uygulamalarda çeşitli sorunlarla karşılaşmıştır. Yaşanan sorunlar, modellerde temsillilik (R^2) oranlarının %1’in altında kalması, istatistiksel anlamlılığı sağlayan değişken sayısının son derece sınırlı sayıda kalması ve beta katsayılarında zaman zaman karşılaşılan yönsel sapmalar olarak sıralanabilir. Bu sebeple çalışmada diskriminant analizi kullanılmıştır.

Diskriminant uygulamalarına geçilmeden önce açıklayıcı değişkenlerin “iktisadi gelişmişlik göstergeleri” seçimi için 53 değişkenin tümü faktör analizine tabi tutulmuştur. Ancak teorik olarak birbiri içerisine geçmemiş olan kabul edilebilir değişken toplaşması sağlanamamıştır. Bu sebeple 53 değişken, 8 gelişmişlik gösterge grubuna ayrılarak diskriminant analizlerine geçilmiştir.

Uygulama süreci, iller arasındaki göç giriş-çıkış mukayeselerine dayanarak oluşturulan kategorik verinin hesaplanmasıyla başlatılmıştır.

$$D_{i,j} = \begin{pmatrix} D_{i,j} = M_{i \rightarrow j} - M_{j \leftarrow i} < 0 \Rightarrow D_{i,j} = 1 \\ D_{i,j} = M_{i \rightarrow j} - M_{j \leftarrow i} = 0 \Rightarrow \text{veri çıkartılacak} \\ D_{i,j} = M_{i \rightarrow j} - M_{j \leftarrow i} > 0 \Rightarrow D_{i,j} = 2 \end{pmatrix} \quad (4.1)$$

Kategorik verinin oluşturulmasında iki ihtimalli durum hesaplanmıştır:

1. İlk ihtimalde i ve j illeri arasında i ilinden j iline göç girişinin j ilinden i iline göç girişinden düşük olduğu “yani net göç çıkışı” durumu homojen bir grup içinde toplanmıştır ve 1 kategorik değeri verilerek gruplanmıştır.

$$D_{i,j} < 0 \Rightarrow \text{Net göç çıkışı var; } D_{i,j} = 1 \quad (4.2)$$

2. Ara durum konumundaki göç giriş ve çıkışlarının birbirine eşit olduğu, yani i ve j illeri arasındaki net göçün sıfır olduğu durumlar tespit edilerek çalışma kapsamı dışına çıkartılmıştır. Çıkartılan veriler 6400 durum içerisinde 48 ile sınırlı olup toplamda %1’in altındadır.

$$D_{i,j} = 0 \Rightarrow \text{Göç çıkışı} \equiv \text{Göç girişi; veri çıkartılacak} \quad (4.3)$$

3. ihtimalde i ve j illeri arasında i ilinden j iline göç girişinin j ilinden i iline göç girişinden yüksek olduğu, yani i iline net göç girişinin olduğu durumlar hesaplanarak bir başka tek kümede toplanmıştır ve 2 kategorik değeri verilerek gruplanmıştır.

Birbirlerinden tamamen ayrı olan bu iki küme üyelerini temsilen 1 ve 2 kategorik değeri verilerek gruplanmıştır.

$$D_{i,j} > 0 \Rightarrow \text{Net göç girişi var; } D_{i,j} = 2 \quad (4.4)$$

Kategorik değişken oluşturulduktan sonra, her uygulama seti içerisinde çok değişkenli normal dağılım varsayımını sağlayan sekiz iktisadi gelişmişlik bileşenleri (GSYİH,

mesleğe göre nüfus, işteki duruma göre istihdam, iktisadi faaliyet kollarına göre tarım dışı istihdam, kamu yatırımları, krediler, konut, mevduat) için toplam sekiz farklı uygulama yapılmıştır. Bu uygulamaların her birisinde ikili diskriminant analizi uygulaması yapılması sebebiyle kategorik değişkende ayırıcı güce sahip tek fonksiyon “diskriminant fonksiyonu” SPSS 13 istatistik paket programında tespit edilmiştir.

Yapılan diskriminant uygulamalarında mevcut olanaklar ile destinasyondaki olanaklar arasında karşılaştırmalı üstünlükler, açıklayıcı konumdadır ve

$$D_{i,j} = f \left\{ \frac{Y_{1i}}{Y_{1j}}, \frac{Y_{2i}}{Y_{2j}}, \dots, \frac{Y_{ni}}{Y_{nj}} \right\} \quad (4.5)$$

şeklinde formülize edilebilir. Regresyon yaklaşımıyla ayırıcı fonksiyonlar aşağıdaki eşitlikle tahmin edilmektedir:

$$D_{i,j} = \text{Sabit} + \frac{Y_{1i}}{Y_{1j}} + \frac{Y_{2i}}{Y_{2j}} + \dots + \frac{Y_{ni}}{Y_{nj}} + e \quad (4.6)$$

Denklikte $D_{i,j}$ başlangıçta 1, 2 değerlerini alan ayırıcı fonksiyonu sembolize ederken; $\frac{Y_{ni}}{Y_{nj}}$ ise, göçmenlerin başlangıçta bulundukları ildeki iktisadi bileşen “sanayi üretimi, ticari üretim gibi” miktarının gidilen ildeki iktisadi bileşen miktarına bölünmesini ifade eden karşılaştırmalı üstünlük katsayısıdır.

$$\frac{Y_{ni}}{Y_{nj}} = \frac{\text{İlk Yerdeki Ekonomik Olanak}}{\text{Varış Yerindeki Ekonomik Olanak}} = \frac{\text{Mevcut}}{\text{Ümit Edilen}} \quad (4.7)$$

$$\frac{Y_{ni}}{Y_{nj}} > 1 \Rightarrow \text{Çıkış yeri destinasyondan üstün} \quad (4.8)$$

$$\frac{Y_{ni}}{Y_{nj}} < 1 \Rightarrow \text{Varış yeri çıkış yerinden üstün} \quad (4.9)$$

Sekiz bileşen grubu için ayrı ayrı yapılan uygulamalarda elde edilen sonuçlara göre, tüm iktisadi gelişmişlik bileşenlerinde kovaryans matris eşitliği hipotezi sağlanmıştır (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1 Kovaryans Matris Eşitliği Hipotez Testi Toplu Sonuçları

		Değişken sayısı	Box's M	F			
				Approx.	df1	df2	Sig.
Üretim-yatırım-kredi değişkenleri							
1. uygulama	GSYİH Bileşenleri	8	37553.3	1041.79	36	1.39E+08	0.000
2. uygulama	Kamu yatırımları	5	9431.5	628.246	15	1.66E+08	0.000
3. uygulama	Krediler bileşeni	4	11586.1	1157.83	10	1.98E+08	0.000
Servet değişkenleri							
4. uygulama	Mevduat	5	9168.5	610.73	15	1.66E+08	0.000
5. uygulama	Konut	5	23948.3	1595.23	15	1.66E+08	0.000
İstihdam değişkenleri							
6. uygulama	Mesleğe göre işgücü	8	18832.2	522.433	36	1.39E+08	0.000
7. uygulama	İşteki duruma göre istihdam	6	14724.4	700.469	21	1.52E+08	0.000
8. uygulama	Tarım dışı İktisadi faaliyet kollarına göre istihdam	12	49646.2	635.26	78	1.31E+08	0.000

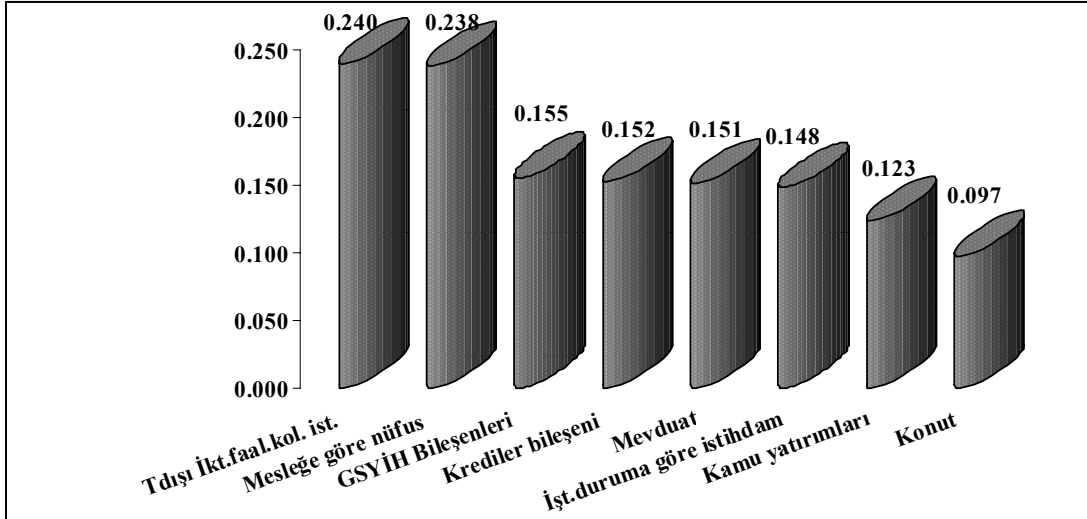
Uygulamaların istatistiksel anlamlılığı Wilks'in lambasıyla test edilmiş olup, dokuz iktisadi gelişmişlik bileşeninin tümünün istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ayırıcı güce sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak kanonik korelasyon düzeyleri, dokuz iktisadi gelişmişlik bileşeninin hiç birisinde %30 düzeyine ulaşamamıştır (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2 Anlamlılık Testleriyle İlgili Değerler – Kanonik Korelasyon Düzeyleri

		Özdeğer	Kanonik korelasyon	Wilks'in Lambdası	Ki-kare	Serbestlik derecesi	Anlamlılık düzeyi
Üretim-yatırım-kredi değişkenleri							
1. uygulama	GSYİH Bileşenleri	0.025	0.155	0.976	156.7	8	0.000
2. uygulama	Kamu yatırımları	0.015	0.123	0.985	97.2	5	0.000
3. uygulama	Krediler bileşeni	0.024	0.152	0.977	150.3	4	0.000
Servet değişkenleri							
4. uygulama	Mevduat	0.023	0.151	0.977	148.8	5	0.000
5. uygulama	Konut	0.009	0.097	0.991	60.3	5	0.000
İstihdam değişkenleri							
6. uygulama	Mesleğe göre nüfus	0.060	0.238	0.944	373.4	8	0.000
7. uygulama	İşteki duruma göre istihdam	0.023	0.148	0.978	143	6	0.000
8. uygulama	Tarım dışı İkt. faaliyet kollarına göre istihdam	0.061	0.240	0.942	382.5	12	0.000

Metodoloji bölümünde ifade edildiği üzere diskriminant analizinde pratiksel anlamlılığın sınanmasında kanonik korelasyondan yararlanılmaktadır. Kanonik korelasyon için en düşük değer konusunda bir standart bulunmadığının ifade edilmesine karşılık Özdamar'ın örnek hacmi büyük olan uygulamalarda %30'un, açıklayıcı değişkenlerin gruplar arasında istatistiksel olarak önemli bir ayırıcı güce sahip olduğunu göstereceğini vurgulaması, bu çalışmada yapılan uygulamalar açısından oldukça değerlidir. Çünkü uygulamalardaki örneklem büyüklüğümüz, 6432 gözleme

dayanmaktadır. Bu gözlem sayısı ise, makro çalışmalar için çok büyük bir örneklem hacmine ulaşıldığı anlamına gelmektedir. Buradan hareketle önemlilik için % 30'luk kanonik korelasyonu istatistiksel önemlilik için alt limit alırsak, hiçbir sosyo-ekonomik bileşen grubunun göçte istatistiksel olarak pratiksel önemlilikte ayırıcı güce sahip olmadığı sonucuna varılacaktır.

Şekil 4.1 Uygulamalarda 1. Diskriminant Fonksiyonlarının Kanonik Korelasyonları (Değişken Bileşenlerinin Ayırıcı Güçlerine Göre Karşılaştırmalı Durumu, % Olarak)

Şimdi uygulamaların sonuçlarını ayrı ayrı yorumlayalım:

İlk uygulamada GSYİH'nın sekiz bileşeni açıklayıcı değişken olarak alınmıştır. Yapılan ilk uygulamada, sekiz bileşenin tümü için kovaryans matris eşitliği hipotezi anlamlı bulunmuştur. Yapısal matris incelendiğinde, devlet hizmetlerinin birinci ayırıcı fonksiyonla korelasyonu %94.5 ile en yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. İkinci sırada ise %68.5'lik korelasyonla inşaat sektörü yer almıştır. Mali ve ulaştırma sektörlerinin ise ayırıcı fonksiyonla korelasyonları %58 civarında gerçekleşmiştir. Buna göre GSYİH bileşenleri içerisinde devlet hizmetleri göçün yön bulmasında en yüksek öneme sahiptir.

İkinci uygulamada yatırım grubunda beş bileşen açıklayıcı değişken olarak alınmıştır (Ek 3.6). Uygulamada değişkenlerin beşinin de grup ortalamalarının eşitliği testinden % 1'lik hata payında geçtiği tespit edilmiştir. Kovaryans matris eşitliği hipotezi testi de anlamlı bulunmuştur. Yapısal matriste, ayırıcı fonksiyonla korelasyonlar eğitim yatırımında %79, iktisadi yatırımlarda %66, yaratılan istihdam ise %57 düzeyindedir.

Diğer kamu yatırımları ve sağlık yatırımları değişkenlerinin ayırıcı fonksiyonla korelasyonu %36 ve %33 gibi düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Buna göre göçün yön bulmasında eğitim yatırımları, iktisadi yatırımlar ve yaratılan istihdamın yüksek öneme sahip etkide oldukları sonucuna varılmıştır.

Üçüncü uygulamada krediler grubunda dört bileşen açıklayıcı değişken olarak alınmıştır. Uygulamada değişkenlerin dördü de grup ortalamalarının eşitliği testinden % 1'lik hata payında geçtiği tespit edilmiştir. Kovaryans matris eşitliği hipotezi testi de anlamlı bulunmuştur. Yapısal matriste, ayırıcı fonksiyonla korelasyonlar mesleki krediler %94 ile en yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Diğer ihtisas kredilerinde bu oran %69 olarak gerçekleşmiş, ihtisas dışı kredilerde ise %60'a ulaşılmıştır. Tarım kredilerinde ise korelasyon düzeyi %9 ile neredeyse ilişkisizlik düzeyinde gerçekleşmiştir. Buna göre göçün yön bulmasında mesleki kredilerin yüksek öneme sahip etkide oldukları sonucuna varılmıştır.

Dördüncü uygulamada mevduat “menkul sermaye” grubu içerisindeki beş bileşen açıklayıcı değişken olarak alınmıştır. Bütün değişkenler % 1'lik hata payında grup ortalamalarının eşitliği testinden geçmiştir. Kovaryans matris eşitliği hipotezi testi anlamlı bulunmuştur. Yapısal matriste, diğer mevduatın ayırıcı fonksiyonla korelasyonu %92, resmi mevduatın korelasyonu %65, döviz tevdiatın ise korelasyonu %60 olarak bulunmuştur. Tasarruf ve ticari mevduatın ise korelasyon düzeyleri %40'ın altında gerçekleşmiştir. Buna göre göçün yön bulmasında diğer mevduat en yüksek öneme sahiptir.

Beşinci uygulamada oda sayılarına göre konut stoğundaki beş bileşen açıklayıcı değişken olarak alınmıştır. Uygulamada bütün değişkenlerin grup ortalamalarının eşitliği testinden % 1'lik hata payında geçtiği tespit edilmiştir. Kovaryans matris eşitliği hipotezi testi anlamlı bulunmuştur. Yapısal matriste, ayırıcı fonksiyonla korelasyonlar 3 odalı konut sayısında %92, 5 odalı konut sayısında %91'dir. Buna göre göçün yön bulmasında 5 odalı ve 3 odalı konut sayıları kendi bileşen grubu içerisinde en yüksek etkiye sahiptir.

Altıncı uygulamada mesleğe göre 12 yaş üstü nüfusun sekiz bileşeni açıklayıcı değişken olarak alınmıştır. Yapılan uygulamada bütün değişkenlerin grup ortalamalarının eşitliği

testinden % 1'lik hata payında geçtiği tespit edilmiştir. Uygulamada kovaryans matris eşitliği hipotezi testi anlamlı bulunmuştur. Yapısal matris incelendiğinde, ayırıcı fonksiyonla korelasyonlar tüm değişkenler için %50'nin altında gerçekleşmiştir. Buna göre göçün yön bulmasında ilmi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve bunlarla ilgili mesleklerin ve ticaret ve satış personelinin diğer mesleklerle göre kısmen daha yüksek etki gücüne sahip oldukları tespit edilmiştir.

Yedinci uygulamada işteki duruma göre istihdamın altı bileşeni açıklayıcı değişken olarak alınmıştır. Yapılan uygulamada değişkenlerden ücretliler dışındaki diğer beşinin grup ortalamalarının eşitliği testinden % 1'lik hata payında geçtiği tespit edilmiştir. Uygulamada kovaryans matris eşitliği hipotezi testi anlamlı bulunmuştur. Yapısal matrise göre, tarımda kendi hesabına çalışanların ayırıcı fonksiyonla korelasyonu %92 ile en yüksek düzeyde gerçekleşmiştir.

Sekizinci uygulamada iktisadi faaliyet kollarına göre istihdamın on iki bileşeni açıklayıcı değişken olarak alınmıştır. Yapılan uygulamada değişkenlerin tümü grup ortalamalarının eşitliği testinden geçmiştir. Uygulamada kovaryans matris eşitliği hipotezi testi anlamlı bulunmuştur. Yapısal matriste, ayırıcı fonksiyonla madencilik sektöründe - mali sektörde – imalat sanayinde – sağlık işleri ve sosyal hizmetlerde çalışanların, %50'nin üzerinde korelasyona sahip oldukları tespit edilmiştir. Diğer değişkenlerdeyse oran, %50'nin altında gerçekleşmiştir.

Çizelge 4.3 İtme-Çekme Perspektifi ve Karşılaştırmalı Üstünlüğe Dayalı Uygulamalara Göre Yapılandırılan Alt Hipotez Sonuçları

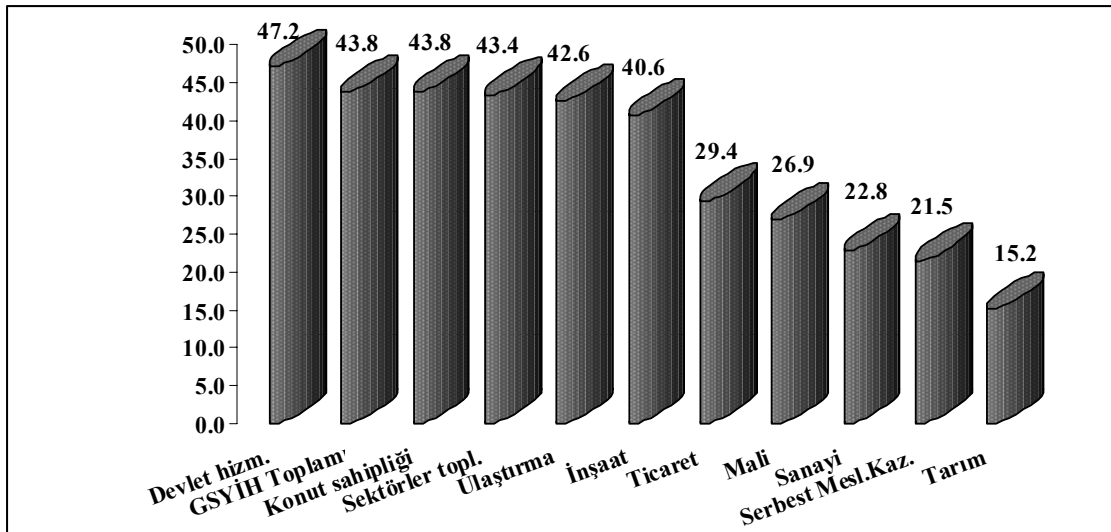
Gösterge Bileşenleri Grupları	Göçle			
	Anlamlı İlişki var		Pratik Önemlilik Düzeyinde	
	-dir	değildir	-dir	değildir
1- GSYİH Bileşenleri Grubu	X			X
2-Kamu Yatırımları Grubu	X			X
3-Krediler Grubu	X			X
4- Mevduat Grubu	X			X
5-Konut Grubu	X			X
6- Meslekteki Kon. Göre 12 yaş üstü Nüfus Bileşenleri Grubu	X			X
7- İşteki Duruma Göre İstihdam Bileşenleri Grubu	X			X
8- Tarımdışı İktisadi Faaliyet K. Göre İstihdam Bilş. Grubu	X			X

4.2. İkinci Uygulama: Göçün Varış Yerlerindeki İktisadi Olanaklara Duyarlılığıyla Hemşeri Miktarına Duyarlılığının Atkinson Endeksi Yöntemiyle Karşılaştırması

Sekiz temel iktisadi gelişmişlik gösterge grubunda yer alan 58 değişken “53 değişken ve beş ara toplam değişkeni” ve hemşerilik değişkeni için yapılan uygulama sonuçlarının ayrıntıları ek-c ve ek-d’de sunulmuştur.

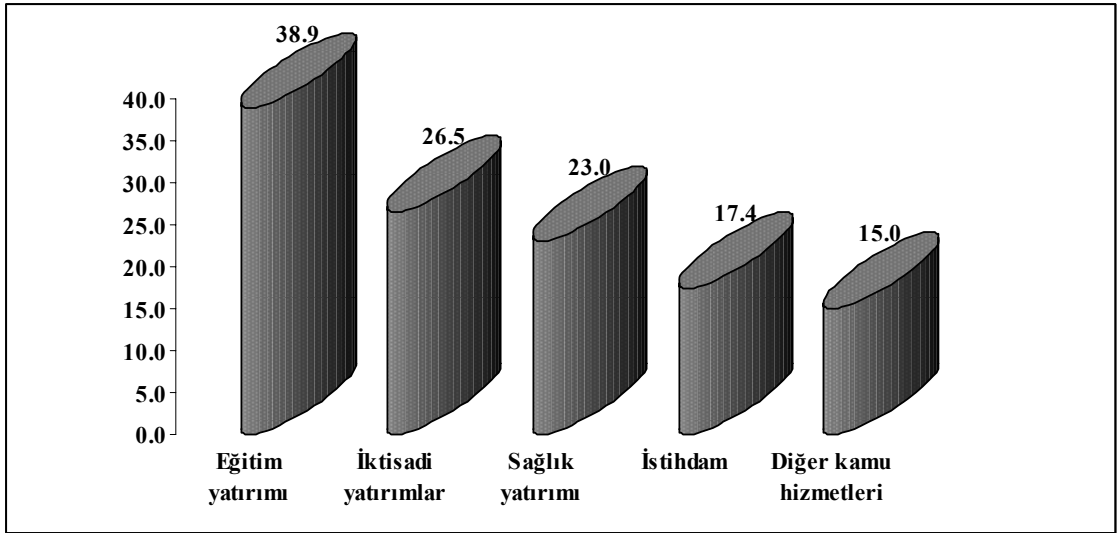
Değişkenlerin kendi aralarındaki hiyerarşisi ise şu şekilde gerçekleşmiştir:

İllerin GSYİH bileşenleri içerisinde göçmenlerin duyarlılık düzeylerinin en yüksek olduğu üretim çeşidi devlet hizmetleridir. Devlet hizmetlerini konut sahipliği, ulaştırma ve inşaat kalemleri takip etmektedir. Sektörler toplamı da bu dört kaleme yakın düzeyde gerçekleşmiştir. Göçmen duyarlılığının en düşük olduğu sektör ise tarımdır. Serbest meslek kazançları ile sanayide de duyarlılık düzeyi oldukça düşüktür. Ticaret ve mali sektör kalemlerinde de potansiyel sosyal refah düzeyi % 30’un altında oldukça düşük düzeydedirler (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 GSYİH Bileşenlerinden Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”

İllerin kamu yatırım bileşenleri içerisindeki değişkenlere göçmenlerin duyarlılık düzeyleri arasında çok ciddi farklılıklar mevcuttur. Eğitim yatırımları, mesleki ve ihtisas dışı krediler için %35’ler düzeyinde olan potansiyel sosyal refah düzeyleri, tarım kredileri için %5’lere kadar gerilemektedir (Şekil 4.3). Ancak tüm değişkenlere duyarlılık düzeyi, son derece düşüktür.

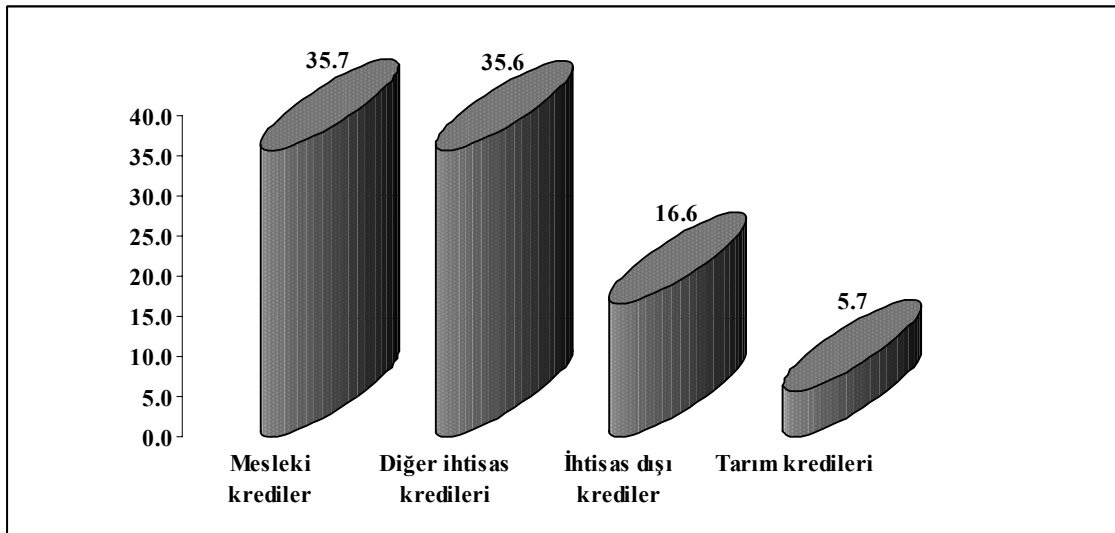

Şekil 4.3 Yatırım Bileşenlerinden Sağlanan Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”

Kamu yatırımları içerisinde eğitim yatırımlarına göçmen duyarlılığının görece yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Bu bulgu, destinasyondaki “göç edilen-gidilen il” iktisadi imkan olarak değerlendirildiğinde yanıltıcı olabilir. Eğitim yatırımları, özellikle göçün de katkısıyla birlikte oluşan yüksek nüfus artışının yaşandığı yerlerde yeni eğitim kurumlarının oluşturulması ve yoğun olarak eğitim kurumlarının bulunduğu yerlerde mevcut eğitim kurumlarının yenilenmesini de kapsadığından, iktisadi olanak özelliğini taşımasından ziyade kalabalık yerlerde nüfusun toplulaşmasına işaret eden özelliktedir. Dolayısıyla da elde edilen bulguyu değerlendirirken temkinli olunmasında fayda olacaktır.

İllerin kredi bileşenleri içerisindeki değişkenlere göçmenlerin duyarlılık düzeyleri arasında da çok ciddi farklılıklar mevcuttur. Ancak dört bileşen içerisinde mesleki ve diğer ihtisas kredileri, %35’in biraz üzerindeki düzeyleriyle birbirleriyle paralellik arz etmektedir. Her iki bileşen de bir yönüyle piyasa ekonomisinin kurumsallaşma düzeyini, diğer yönüyle ise ekonomik büyüklüğü tanımlama kabiliyetindeki göstergelerdir. Çünkü geleneksel geçimlik ekonominin yoğun olduğu yerlerde kredi düzeyleri düşük düzeyde gerçekleşmekte olup, yabancı sermaye kullanımı da sınırlı kalabilmektedir. Üretimin parasal karşılığı da görece düşük olmaktadır. Somutlaştırmak gerekirse kentlerde reçel, bir tüketim malı olarak piyasada alınıp – satılırken, köylerde genelde evde mevcut bağ – bahçeden elde edilen ve herhangi bir parasal bedel ödemediği üretilmektedir.

Dolayısıyla da parasal karşılığı, alım – satımın olduğu kentler dışında genelde yoktur. Böyle bir dual yapı içerisinde de kredi kullanımı, ya yatırım yaparak mevcut kapasiteyi genişletmek için ya da işletme kredisi olarak zaman zaman karşılaşılan finansal sorunların geçici olarak çözümlenmesinde ağırlıklı olarak kentlerde kullanılmaktadır. Bir açıdan kontrat ekonomisi olarak da tanımlanabilecek olan piyasa ekonomisinin kurumsallaşması yükseldikçe de banka ve benzeri finans kuruluşlarından kredi temini tercihi artmaktadır. Kırsal alanlarda ise kredi temini ihtiyacı hem sınırlı olmakta hem de zaman zaman ihtiyaç olursa bile daha çok tefecilik mekanizması işlemektedir. Dolayısıyla da kredi bileşenlerine göçmen duyarlılıkları, bir yönüyle piyasa ekonomisinin kurumsallaşma düzeyine duyarlılık olarak da tanımlanabilir. Dikkat edilecek olursa mesleki ve ihtisas dışı krediler için %35’ler düzeyinde olan potansiyel sosyal refah düzeyleri, tarım kredileri için %5’lere kadar gerilemektedir (Şekil 4.4).

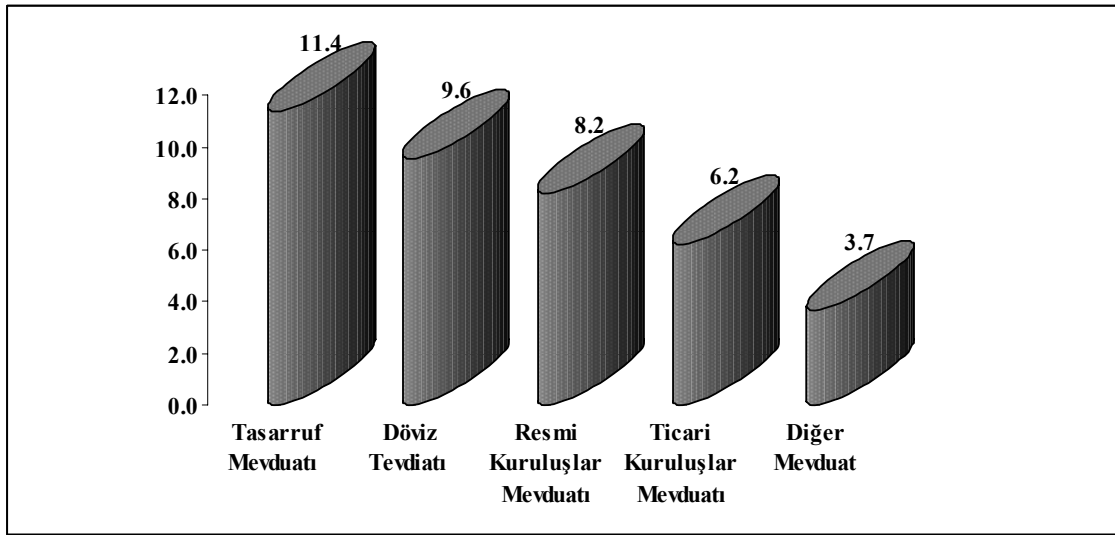

Şekil 4.4 Kredi Bileşenlerinden Sağlanan Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”

Göçmenler açısından göç edecekleri yeri tespitte üretim ve piyasa yapısının kurumsallaşmışlığı gibi servet düzeyinin de teşvik edici unsur olduğunu savunmak mümkündür. Neticede göç edecekler için çekici faktör olarak gidecekleri illerdeki zenginlik, geleceğe yönelik refah beklentilerinin oluşumuna da katkı sağlamaktadır. Bu noktada ise illerin zenginlik göstergelerinin neler olabileceğinin tespiti önem taşımaktadır. Örneğin ilk bakışta kara taşıtları, yarı menkul servet olarak kabul edilebilir. Ancak kara taşıtlarının parasal değeri bilinmeden, sadece taşıt sayılarına göre

bakılarak model marka farklılıkları sebebiyle iller arası homojen yapının varlığı savunulamaz. Bu durumda da iller arası refah hiyerarşisini tayin etmek olanaksızlaşır. Bu sorunun görece düşük olduğu istisnai iki gösterge grubunun olduğunu savunmak mümkündür. İlki menkul servet özelliğindeki banka mevduatları, ikincisi ise oda sayılarına göre konut stoğudur.

İllerin mevduat (menkul sermaye) bileşenleri içerisindeki değişkenlere göçmenlerin duyarlılık düzeylerine bakıldığında, tasarruf mevduatı dışında hiçbir mevduat çeşidine göre göçmen duyarlılığının %10'a dahi ulaşmadığı görülmektedir. Tasarruf mevduatın da bu oran %11.4'le sınırlıdır (Şekil 4.5).

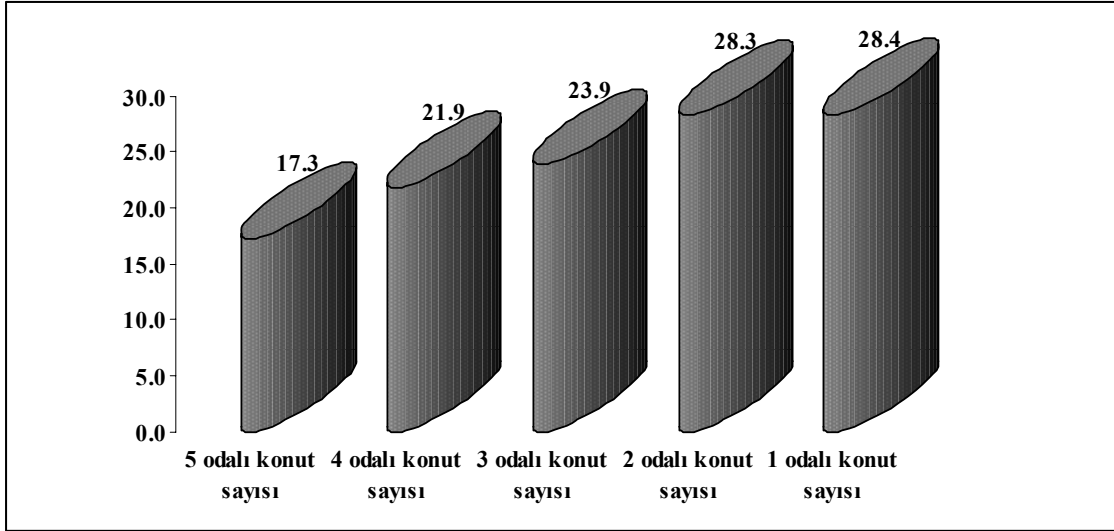

Şekil 4.5 Mevduat (Menkul Sermaye) Bileşenlerinden Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”

Mevduata karşı göçmenlerin neredeyse kayıtsız oluşları son derece önemlidir. Çünkü bu denli düşük duyarlılığın oluşu, temelde yaşanan iç göç hareketinin yön bulmasında göçmenlerin zengin olma işgüdüsüyle değil, mevcut refah düzeylerini görece mütevazî düzeyde arttırma güdüsüyle hareket ettiklerini desteklemektedir. Diğer bir deyişle zengin olma hayaliyle oradan oraya sürüklenen bir göçmen profili yoktur. Daha insanca yaşama amacıyla gidilecek yerin tespit edilmesi durumu söz konusudur. Nitekim oda sayısına göre konut stoğuna duyarlılık düzeyleri incelendiğinde de bu yapının teyidi ile karşılaşılmaktadır.

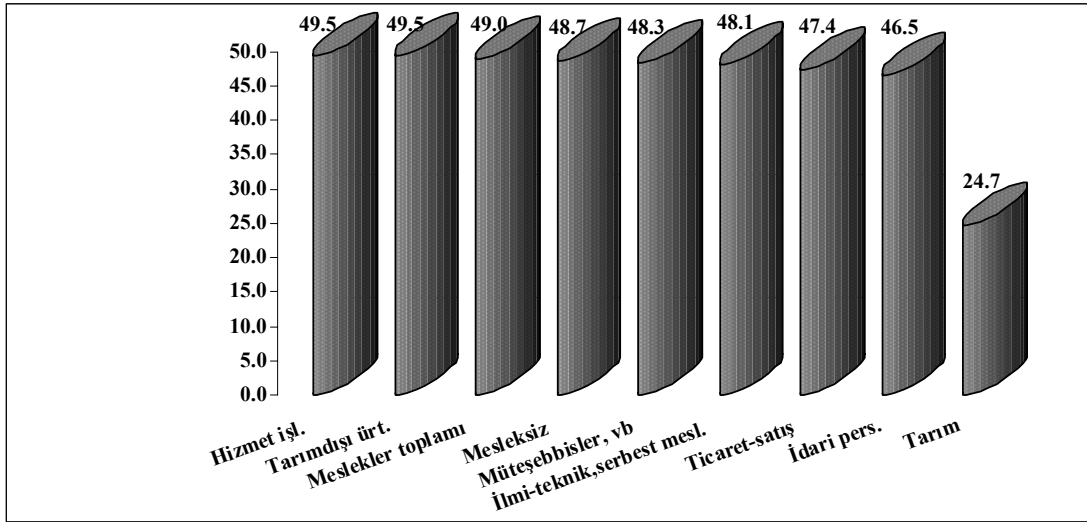
İllerin oda sayılarına göre konut bileşenleri içerisindeki değişkenlere göçmenlerin duyarlılık düzeyleri incelendiğinde, oda sayısı arttıkça duyarlılığın giderek düştüğü

görülmektedir. En yüksek duyarlılığın olduğu 1 ve 2 odalı konutlarda dahi duyarlılık düzeyi %28 civarındadır. Bu düzey lüks konut sınıfı olarak kabul edilebilecek olan 5 odalı konutlar içinse % 17.3'e kadar gerilemektedir (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 Konut Bileşenlerinden Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”

Göç hareketinin yön bulmasında servete “zenginliğe” duyarlılığın zayıf olmasına karşılık istihdam olanaklarına duyarlılık görece yüksek düzeydedir. Meslekteki konuma göre 12 yaş üstü nüfus bileşenleri içerisindeki değişkenlere göçmenlerin duyarlılık düzeyleri genel olarak %50 dolayında gerçekleşmiştir. Bu oranlar 8 temel iktisadi gelişmişlik gösterge grubu içinde en yüksek düzeyleri oluşturmaktadır. Göçmen duyarlılığının görece düşük olduğu tek sektör ise %24.7 ile tarım sektöründe faaliyet gösteren 12 yaş üstü nüfus olarak gerçekleşmiştir (Şekil 4.7).

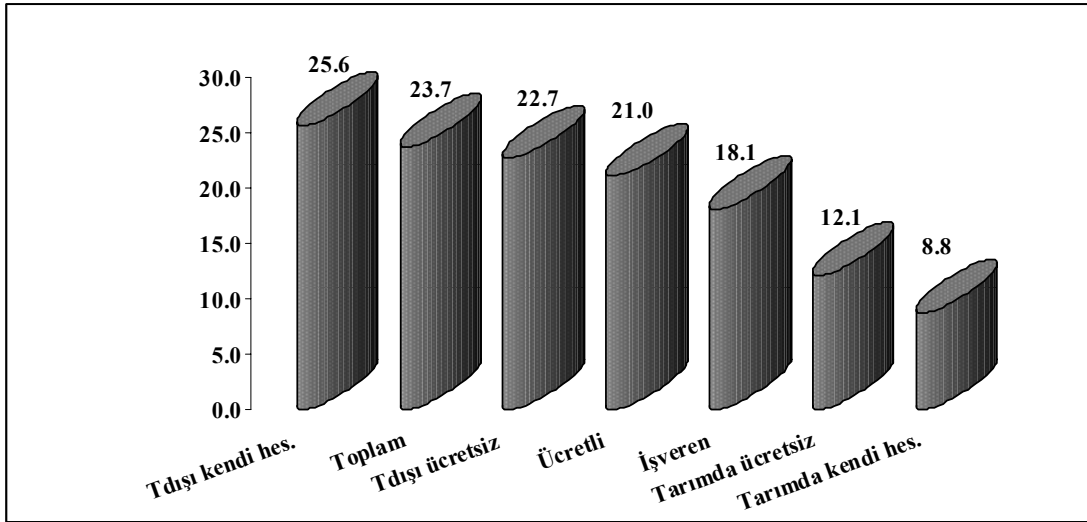

Şekil 4.7 Meslekteki Konuma Göre Nüfus Bileşenlerinden Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”

Grafikte de görüleceği üzere tarım dışı sektörlerdeki mesleklerine göre 12 yaş üstü nüfus hacmi arttıkça, o yoğunlaşmanın olduğu lokasyonlara doğru göçün yönelmesi durumu görülmektedir. Burada kritik olan, istihdam edilen, işsiz olan ya da bir sebepten iş piyasasında emeğini arz etmeyen yani işgücü dışında kalanların bütünü olarak ülke genelinde 50 milyonu aşan aktif nüfusa göre dağılımlar söz konusudur. Diğer bir deyişle ister iş bulmuş olsun isterse iş bulamamış olsun mesleklere göre mevcut olan kütlenin bütünü, göç edenlerin göç edeceği yeri tespit ve tercih etmesinde diğer imkânlarla göre daha yüksek duyarlılıkta göç edenlerden karşılık bulmaktadır. Bu sonuç da aslında doğaldır. Çünkü ülkemizde sigortalı istihdam oranı çoğu yıl %50'nin altında olup 10 milyon civarında dolanmaktadır. Geriye kalan 40–45 milyonluk nüfusun mesleği, çalışıp-çalışmadığı, çalışıyorsa hangi sektörde çalıştığı tam bilinmemektedir. Bu sebeple de 2000 nüfus sayımı sonuçlarına dayanarak 12 yaş üstü nüfusun mesleki özelliklerine göre durumu, resmi istihdam rakamlarından fazlasını göstermektedir. Neticede meslekteki konuma göre 12 yaş üstü nüfus, istihdam edilenlerle sınırlı olmamakla birlikte, istihdam edilsin-edilmesin meslekler için çalışma potansiyelini ifade etmektedir. Çıkan sonuçlarda tarım dışında her meslek grubu için destinasyonlardaki miktarlar, göç edenler açısından çalışma ümidi olarak değerlendirilebilir. Bu da neden duyarlılığın görece yüksek olduğunu açıklama kabiliyetindedir.

İşteki duruma göre istihdam bileşenleri içerisindeki değişkenlere göçmenlerin duyarlılık düzeyleri ise oldukça düşüktür. Bu düşük duyarlılık içerisinde en yüksek duyarlılık ise

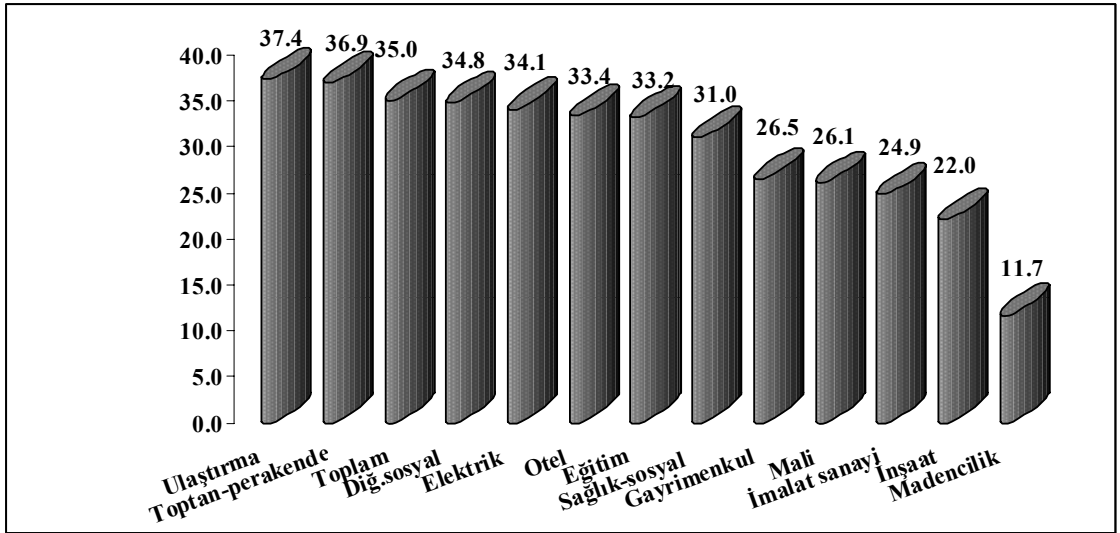
tarım dışında kendi hesabına çalışanların sayısıdır. En düşük duyarlılık tarımda kendi hesabına çalışanların sayısıdır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 İşteki Duruma Göre İstihdam Bileşenlerinden Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”

Grafikte sunulan bulgularda da görüleceği üzere işteki duruma göre istihdam bileşenleri içerisinde tarım sektöründe çalışanlara göçmenlerin duyarlılığı son derece düşüktür. Buna karşılık tarım dışı sektörlerde çalışanlara göçmenlerin duyarlılığı, tarım sektöründeki çalışanlara göçmen duyarlılığının yaklaşık üç katına kadar ulaşabilmektedir. Bu da kırsal alanların çekiciliğinin zayıf, kentlerin çekiciliğinin yüksek olduğunu teyit etmektedir. Ayrıca elde edilen bulgular, iç göçün yön bulmasında istihdam olanakları perspektifiyle değerlendirildiğinde ekonomik faaliyetler açısından kırsal üretimin itici, kentsel üretim faaliyetlerinin ise çekici özellikte olduğunu desteklemektedir.

Tarım dışı iktisadi faaliyete göre istihdam bileşenleri içerisindeki değişkenlere göçmenlerin duyarlılık düzeyleri, meslekteki konuma göre nüfus bileşenlerinden düşük, işteki duruma göre istihdam bileşenlerinden ise yüksek düzeydedir. (Şekil 4.9).

Şekil 4.9 Tarım Dışı Sektörlerde İktisadi Faaliyete Göre İstihdam Bileşenlerinden Potansiyel Sosyal Refah Düzeyleri “Göçmen Duyarlılığı”

Şekilde de görüleceği üzere en yüksek duyarlılığın olduğu bileşen toptan ve perakende ticaretken, en düşük duyarlılık düzeyi madencilikte gerçekleşmiştir. Dikkat edilecek olursa bir önceki uygulamada en yüksek duyarlılık tarım dışında kendi hesabına çalışanlar için çıkmıştır. Bir önceki sonuçla paralel olarak toptan ve perakende ticarete de esnaflar ve zanaatkârlar ağırlıklı istihdam grubunu teşkil etmektedir. Mesleki konuma göre nüfus bileşenleri içerisinde de hizmet işlerinde çalışanlar en yüksek duyarlılık düzeyini sağlamıştı. O halde varış yerlerindeki küçük esnaf ve zanaatkâr sayısının özellikle elinde küçük birikimi olan göçmenler için göç hareketinin yön bulmasında etkili olduğunun savunulması mümkündür.

Göçmenlerin varış yerlerindeki “destinasyon” iktisadi olanaklara duyarlılıklarına bir arada bakıldığında, ağırlıklı olarak istihdam imkanları ile GSYİH ve bileşenlerinin bir bölümünün yüksek önemliliğe sahip olduğu dikkat çekmektedir. Bu bulgu, Todaro’nun gelir olanakları ile istihdam olanaklarının göçü şekillendirmedeki tesirine yönelik yaklaşımıyla da örtüşmektedir. Buna karşılık zenginlik imkânlarına duyarlılığın görece zayıf oluşu ise, göç edenlerin göç edecekleri yeri seçişlerinde görece rasyonel davranarak, varış yeri zenginliğinden ziyade gelir olanaklarını arttıracakları ve iş bulma ihtimallerinin yüksek olduğu yerlere doğru yöneldiklerini de desteklemektedir. Ancak hiçbir iktisadi olanağa duyarlılığın %50’yi bulamaması da dikkat çekicidir (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4 Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” İktisadi Olanaklara Duyarlılıkları – İktisadi Olanakların Önem Sıraları Toplu Sonuç Çizelgesi

Önem sırası		Atkinson endeks değeri	Potansiyel Refah Düzeyi	Önem sırası		Atkinson endeks değeri	Potansiyel Refah Düzeyi
GSYİH Bileşenleri				40	İnşaat alt sektöründe çalışan	0.780	22.0
48	Tarım	0.848	15.2	16	Toptan-perk.ticarette çalışan	0.631	36.9
38	Sanayi	0.772	22.8	22	Otel, lokanta ve kahv. çalışan	0.666	33.4
13	İnşaat	0.594	40.6	15	Ulaştırma, depolama ve hab. alt sektöründe çalışan	0.626	37.4
25	Ticaret	0.706	29.4	31	Mali aracı kuruluşların faaliyetlerinde çalışan	0.739	26.1
12	Ulaştırma	0.574	42.6	29	Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetlerinde çalışan	0.735	26.5
28	Mali Sektör	0.731	26.9	23	Eğitim alt sektöründe çalışan	0.668	33.2
42	Serb. Meslek Kazancı	0.785	21.5	24	Sağlık işleri, sosyal hizm.çal.	0.690	31.0
11	Sektörler Toplamı	0.566	43.4	20	Diğer sosyal, Toplumsal ve Kişisel hizmet faal. çalışan	0.652	34.8
8	Devlet Hizmetleri	0.528	47.2	36	Toplam		23.7
10	GSYİH	0.562	43.8	Yatırım Bileşenleri			
Meslekteki Konumuna Göre Nüfus Bileşenleri				14	Eğitim yatırımı	0.611	38.9
6	İlmi ve teknik elemanlar, serb. meslek vb	0.519	48.1	37	Sağlık yatırımı	0.770	23.0
5	Müştebbisler, direktörler ve üst kademe yöneticileri	0.517	48.3	30	İktisadi yatırımlar	0.735	26.5
9	İdari pers. vb işl. çalışanlar	0.535	46.5	49	Diğer kamu hizmetleri	0.850	15.0
7	Ticaret ve satış pers.	0.526	47.4	45	İstihdam	0.826	17.4
1	Hizmet işl. çalışanlar	0.505	49.5	Kredi Bileşenleri			
34	Tarım, hayv. orm, balıkçılık ve avcılık işl. çalışanlar	0.753	24.7	57	Tarım kredileri	0.943	5.7
2	Tarım dışı üretim faal.çal., ulaştırma mak. kullananlar	0.505	49.5	17	Mesleki krediler	0.643	35.7
4	Mesleği olmayan	0.513	48.7	18	Diğer ihtisas kredileri	0.644	35.6
3	Meslekler toplamı	0.510	49.0	47	İhtisas dışı krediler	0.834	16.6
İşteki Durumuna Göre İstihdam Bileşenleri				Konut Bileşenleri			
43	Ücretli, maaşlı, yevmiyeli	0.790	21.0	26	1 odalı konut sayısı	0.716	28.4
44	İşveren	0.819	18.1	27	2 odalı konut sayısı	0.717	28.3
32	Tarım dışında kendi hesabına çalışan	0.744	25.6	35	3 odalı konut sayısı	0.761	23.9
54	Tarımda kendi hes.çalş.	0.912	8.8	41	4 odalı konut sayısı	0.781	21.9
39	Tarımdışı ücretsiz aile efr.	0.773	22.7	46	5 odalı konut sayısı	0.827	17.3
50	Tarımda ücretsiz aile efr.	0.879	12.1	Mevduat (Menkul Sermaye) Bileşenleri			
19	İstihdam toplamı	0.650	35.0	52	Tasarruf Mevduatı	0.886	11.4
Tarım Dışı İkt. Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Bileşenleri				55	Resmi Kuruluşlar Mevduatı	0.918	8.2
51	Maden-taşocakçılığında ist	0.883	11.7	56	Ticari Kuruluşlar Mevduatı	0.938	6.2
33	İmalat san. çalışan	0.751	24.9	53	Döviz Tevdiatı	0.904	9.6
21	Elektrik, Gaz, Su hizm. çalışan	0.659	34.1	58	Diğer Mevduat	0.963	3.7

Destinasyonlardaki iktisadi olanaklara yönelik göçmen duyarlılıklarının hiç birisinin %50'yi bulamadığı bir yapıda, destinasyonlardaki önceden göç eden hemşerilere duyarlılık düzeyi %72'ye ulaşmaktadır. Bu çerçevede Atkinson eşitsizlik endeksi yaklaşımıyla yapılan uygulama sonuçları incelendiğinde, genel olarak göçmenlerin varış yerlerindeki hemşeri miktarlarına oldukça duyarlı oldukları görülmektedir (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5 İBBS'ye Göre Göçmenlerin Hemşerililiğe Duyarlılık Düzeyleri

İBBS Bölgeleri	Atkinson Hemşerililik Endeksi	Hemşerilere Duyarlılık Düzeyi %
Kuzeydoğu Anadolu	0.251	74.9
Ortadoğu Anadolu	0.286	71.4
Güneydoğu Anadolu	0.250	75.0
İstanbul	0.245	75.5
Batı Marmara	0.404	59.6
Ege	0.317	68.3
Doğu Marmara	0.229	77.1
Batı Anadolu	0.289	71.1
Akdeniz	0.322	67.8
Orta Anadolu	0.289	71.1
Batı Karadeniz	0.272	72.8
Doğu Karadeniz	0.219	78.1
Türkiye Ortalaması	0.280	72.0

Atkinson hemşerililik endeks değeri Türkiye ağırlıksız ortalaması 0.280'dir. Bu endeks değeri, gidilen illerde yaşayan hemşeri sayısı ile oldukça uyumlu bir göç çıkışının yaşandığını göstermektedir. Sosyal fayda fonksiyonuna dönerek sonuçları yorumlamak gerekirse, Türkiye'de ortalama bir ilinden göç çıkışında göçmenlerin hemşerililikten elde edecekleri potansiyel sosyal fayda düzeyinin % 72'ye ulaşacağı sonucuyla karşılaşılmaktadır. Diğer bir deyişle göçmenlerin hemşerilere duyarlılık düzeyi ortalama %72'dir.

Göçte hemşerilere en yüksek duyarlılığın olduğu İBBS bölgesi %78,1 ile Doğu Karadeniz Bölgesi'dir. Doğu Karadeniz'i %77,1'lik düzeyle Doğu Marmara bölgesi takip etmektedir. En düşük duyarlılık İBBS bölgesi %59,6'lık oranla Batı Marmara'dadır (Çizelge 4.6).

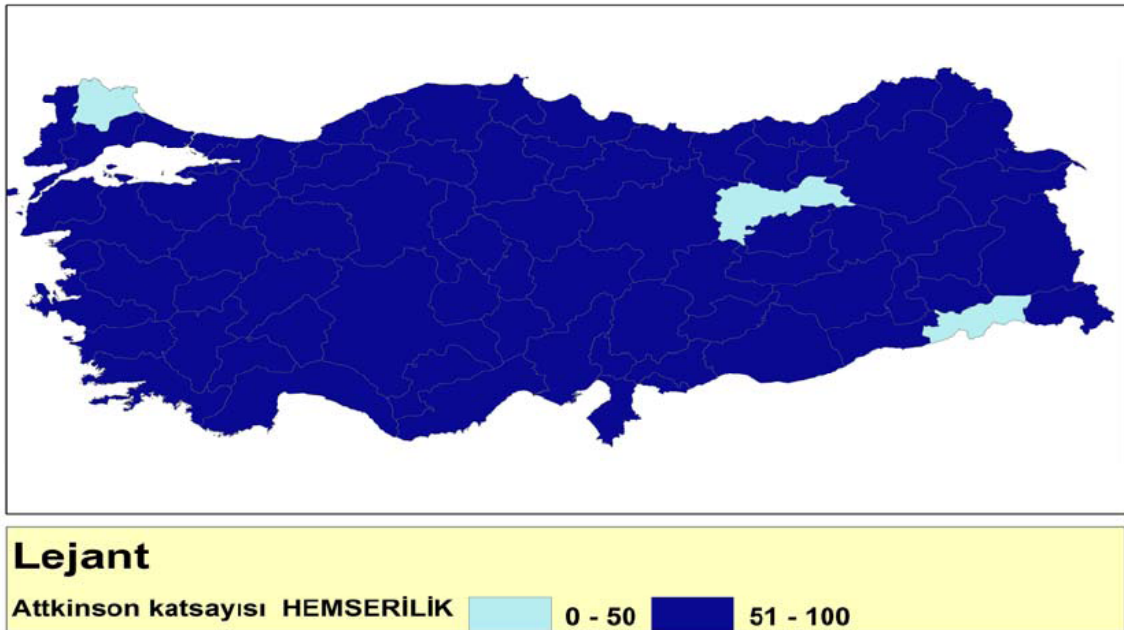
Çizelge 4.6 En düşük ve En Yüksek İlk 3 İl ve 3 Metropol'e Göre Hemşerililiğe Duyarlılık Düzeyleri

	Atkinson Hemş. Endeksi	Hemşerilere Duyarlılık Düzeyi %
En yüksek hemşerililik duyarlılığının olduğu ilk 3 il		
Zonguldak	0.049	95.1
Hatay	0.099	90.1
Van	0.135	86.5
En düşük hemşerililik duyarlılığının olduğu ilk 3 il		
Kırklareli	0.545	45.5
Şırnak	0.530	47.0
Erzincan	0.523	47.7
Üç büyük metropol		
Ankara	0.137	86.3
İzmir	0.139	86.1
İstanbul	0.213	78.7

Yukarıdaki tablo incelendiğinde; en düşük duyarlılığın Kırklareli, Şırnak ve Erzincan'da olduğu; en yüksek duyarlılığın ise Zonguldak, Hatay ve Van'da yaşandığı görülmektedir. Üç büyük metropol incelendiğinde ise birbirine yakın seviyede oldukları görülmektedir. Genel olarak elde edilen bulgulardan göçün yön bulmasında yani gidilecek ilin seçiminde gidilecek illerde yaşayan hemşeri stoğunun yüksek düzeyde olmasının etkili olduğunu savunmak mümkündür.

4.3. Üçüncü Uygulama: Göçmenlerin İllere Göre İktisadi Olanaklardan ve Hemşerilerden Sağladıkları Sosyal Fayda Düzeylerinin Haritalarla İncelenmesi

Göçmenlerin varış yerlerindeki “destinasyon” hemşeri veya iktisadi olanaklara duyarlılıkları incelendiğinde, genel olarak iller arasında ciddi sapmaların olmadığı görülmektedir. Sapmaların olup – olmamasından daha da önemlisi, üç istisnai ilden çıkışlar dışında “Kırklareli, Şırnak ve Erzincan” yetmiş sekiz ilden diğer illere yönelik göç çıkışlarında varış yerlerindeki hemşerilere duyarlılık “hemşerilerden sağlanan sosyal fayda” düzeyi %50'nin altında gerçekleşmemektedir. %40 - %60 arası oranda hemşerilerden sağlanan sosyal fayda düzeyinin gerçekleştiği il sayısı dahi on beşe sınırlıdır. Buna karşılık hemşerilerden sağlanan sosyal fayda düzeyinin %80 ve üzeri olduğu il sayısı ise on sekize ulaşmaktadır (Şekil 4.10).

Şekil 4.10 Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Hemşerilere Duyarlılıkları (%) - Harita

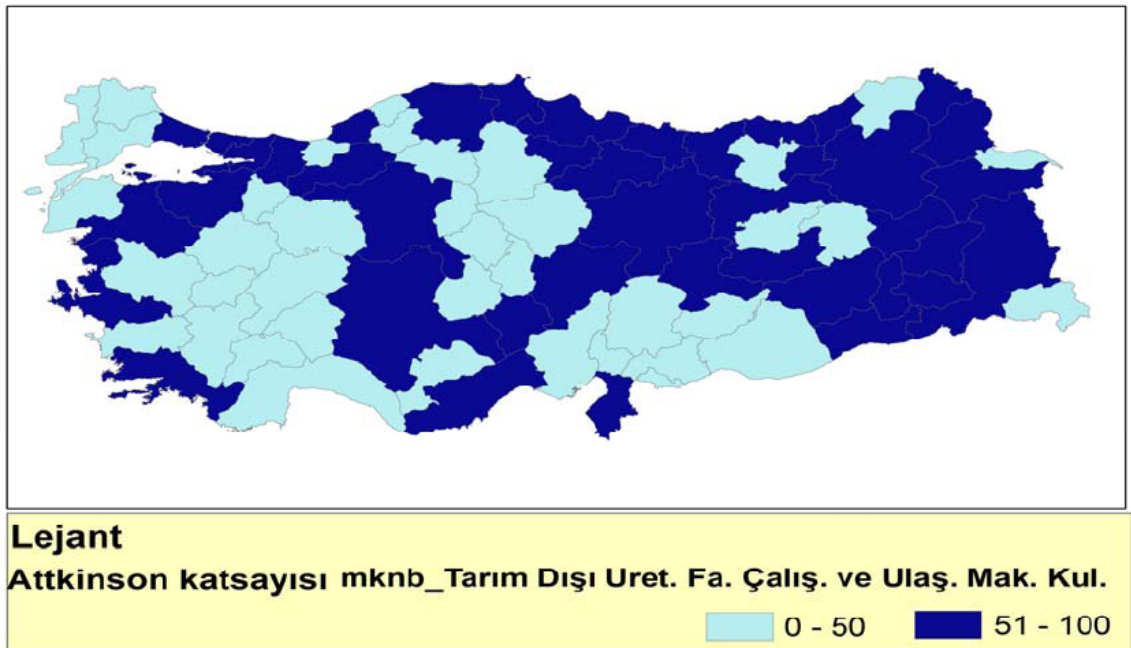
İçgöç hareketinde hemşerilikten sağlanan sosyal fayda düzeylerinin üç istisna dışında %50'nin, on beş il dışında da %60'ın altında olmaması, buna karşılık %80'nin üzerinde sosyal fayda sağlayan il sayısının on sekize ulaşması, Türkiye'de gerçekleşen iç göç hareketinin yön bulmasında hemşeriliğin çok ciddi belirleyici konumunda olduğunu teyit etmektedir. Neticede iller arasında varış yerlerindeki hemşerilere duyarlılık oranları %47 "Kırklareli" ile %95.1 "Zonguldak" arasında gayet istikrarlı ve iktisadi olanaklara duyarlılığa göre birbirine oldukça benzeyen şekilde gerçekleşmektedir. Çünkü göç hareketinde, genel olarak gidilecek yerin tayininde önceki göç eden hemşerilerin belirleyiciliğinin ülke bütününde geçerli olduğu anlamını taşımaktadır. Buna karşılık varış yerlerindeki iktisadi olanaklara duyarlılık düzeyleri hem hemşerilere duyarlılık düzeylerine göre ülke genelinde düşük oranda gerçekleşmekte, hem de kendi içerisinde iller arasında ciddi sapmalar oluşarak gerçekleşmektedir.

Varış yerlerindeki iktisadi olanaklara göçmen duyarlılığının ülke ortalamasına göre en yüksek gerçekleştiği hizmet işlerinde çalışan miktarıdır. Ülke ortalamasına göre göçmenlerin varış yerlerindeki hizmet işlerinde çalışan miktarına duyarlılığı %49.5'e ulaşmaktadır. Ancak hemşeriliğe duyarlılığın aksine hizmet işlerinde çalışanlara duyarlılık oranları %11.2 ile %78.2 arasında çok geniş bir bantta dalgalanmaktadır. Bunun anlamı ise, ülke bütünü açısından birbiriyle paralel duyarlılık söz konusu değildir.

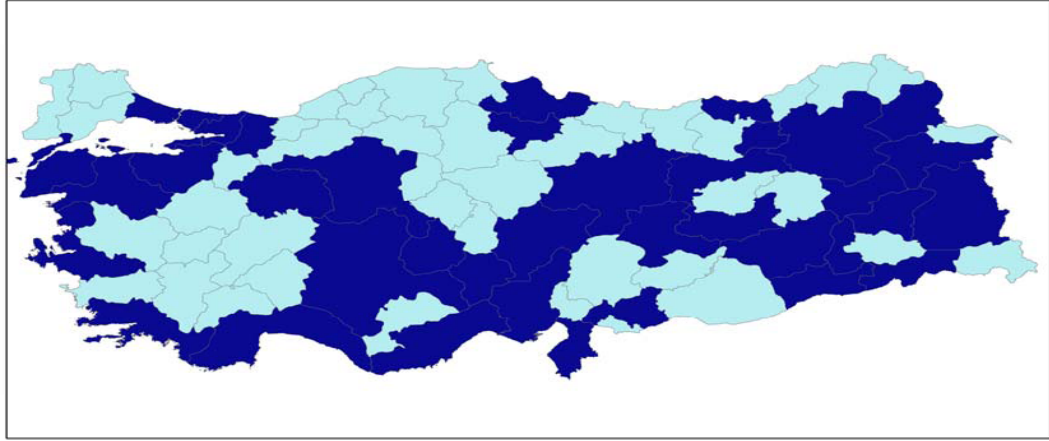
Şekil 4.11 Göçmenlerin Varış Yerlerindeki "Destinasyon" Hizmet İşlerinde Çalışan Miktarlarına Duyarlılıkları (%) – Harita

Göçmenlerin varış yerlerindeki tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve üretim makinaları kullananların miktarlarına duyarlılıkları açısından bakıldığında da hizmet işlerinde çalışan miktarına duyarlılık düzeylerindeki yapıyla benzer bir durumun varlığı ile karşılaşılmaktadır. İktisadi olanaklara duyarlılıklar içerisinde ikinci yüksek duyarlılığın gerçekleştiği bu meslek grubuna duyarlılık, ülke ortalamasına göre %49.5 iken, en düşük duyarlılık %14.2 ve en yüksek duyarlılık düzeyi ise %78.7 düzeyinde gerçekleşmiştir. Diğer bir deyişle en yüksek duyarlılıkla en düşük duyarlılık arasında beş katı aşan farklılık mevcuttur (Şekil 4.12).

Şekil 4.12 Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Tarım Dışı Üretim Faaliyetlerinde Çalışanlar ve Üretim makinaları Kullananların Miktarlarına Duyarlılıkları (%) - Harita

Ülke ortalamasına göre göçmenlerin varış yerindeki iktisadi olanaklara duyarlılık düzeylerine göre en yüksek üçüncü iktisadi olanak konumundaki iktisadi olanak, mesleklere göre 12 yaş üstü nüfus bütünüdür. Ülke ortalamasının %49 olduğu meslekler toplamından sağlanan sosyal fayda “göçmen duyarlılığı” düzeyi, %13.9 ile %79.3 arasında çok geniş bir bantta dalgalanmaktadır. En düşük ve en yüksek göçmen duyarlılığı arasındaki fark, 5.7 katı aşmış konumdadır. Böylesi geniş bir dalgalanmanın varlığı ise, ülke bütününde benzer bir karakteristik yapının hemşeriliğe duyarlılıkta olduğu gibi gerçekleşemediği anlamını taşımaktadır (Şekil 4.13).

Lejant

Attkinson katsayısı Çalışma Çağı Nüfusu 0 - 50 51 - 100

Şekil 4.13 Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Mesleklere Göre 12 Yaş Üstü Nüfusa Duyarlılıkları (%) - Harita

Ülke ortalamasına göre göçmenlerin varış yerindeki iktisadi olanaklara duyarlılıklarının en yüksek düzeyde olduğu dördüncü iktisadi olanak ise, mesleksizler bütünüdür. Ülke ortalaması %48.7 olup, illerde %13 - %78.1 arasında çok geniş bir bantta dalgalanmaktadır. En düşük ve en yüksek düzey arasındaki fark, 6 katı aşmıştır. Dolayısıyla illerarasında ciddi farklılaşma vardır (Şekil 4.14).

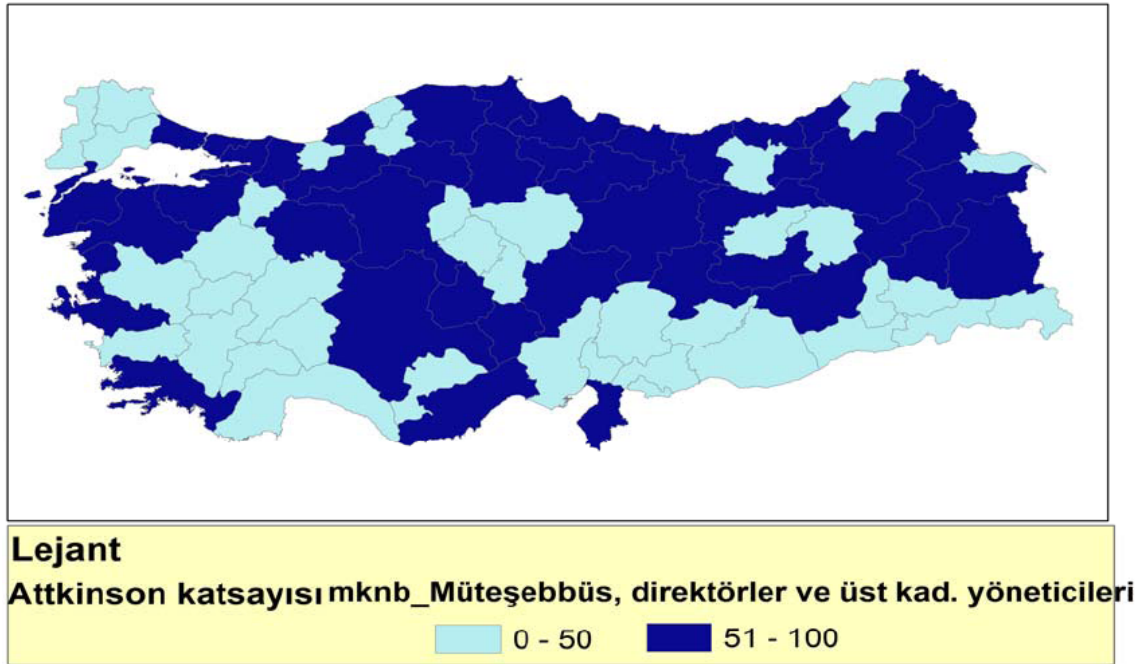

Lejant

Attkinson katsayısı mknb*_Mesleği Olmayanlar 0 - 50 51 - 100

Şekil 4.14 Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Mesleği Olmayanlar “Niteliksiz İşgücü” Miktarına Duyarlılıkları (%) – Harita

Ülke ortalamasına göre göçmenlerin varış yerindeki iktisadi olanaklara duyarlılık düzeylerine göre en yüksek beşinci iktisadi olanak ise, müteşebbisler, direktörler ve üst düzey yöneticiler işgücü bütünüdür. Ülke ortalamasının %48.3 olduğu sosyal fayda “göçmen duyarlılığı” düzeyi, %10.6 ile %74.5 arasında çok geniş bir bantta dalgalanmaktadır. En düşük ve en yüksek göçmen duyarlılığı arasındaki fark da, 7 katı aşmış konumdadır. Bu bulgu ise, önceki iktisadi olanaklara duyarlılıkta olduğu gibi ülke bütününde benzer bir karakteristik yapının hemşeriliğe duyarlılıkta olduğu gibi gerçekleşemediği anlamını taşımaktadır (Şekil 4.15).

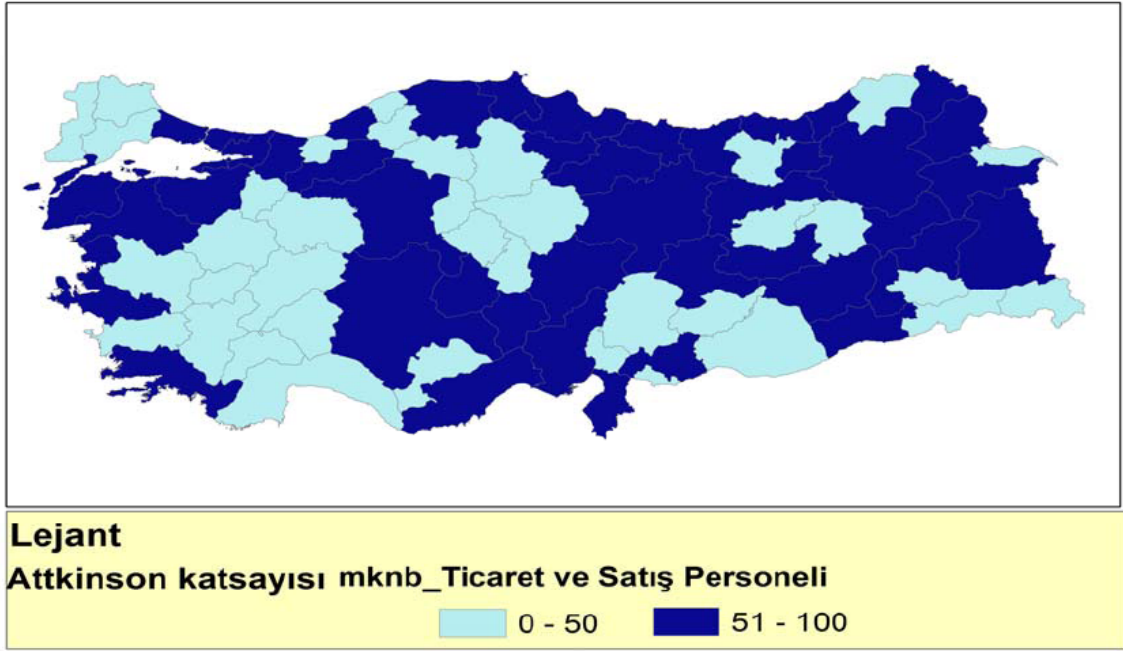
Şekil 4.15 Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Müteşebbisler, Direktörler ve Üst Düzey Yöneticiler Miktarına Duyarlılıkları (%) - Harita

Ülke ortalamasına göre göçmenlerin varış yerindeki iktisadi olanaklara duyarlılık düzeylerine göre en yüksek altıncı iktisadi olanak ise, ilmi ve teknik elemanlar ile serbest meslek sahipleri işgücü bütünüdür. Bu grup ağırlıklı olarak esnaf – küçük ticaret erbabından teşkilidir. Ülke ortalamasının %48.1 olduğu sosyal fayda düzeyi, %8.4 ile %78.2 arasında çok geniş bir bantta dalgalanmaktadır. En düşük ve en yüksek göçmen duyarlılığı arasındaki fark, 9.3 katı aşmış konumdadır. Bu bulgu ise, önceki iktisadi olanaklara duyarlılıkta olduğu gibi ülke bütününde benzer bir karakteristik yapının hemşeriliğe duyarlılıkta olduğu gibi gerçekleşemediği anlamını taşımaktadır (Şekil 4.16).

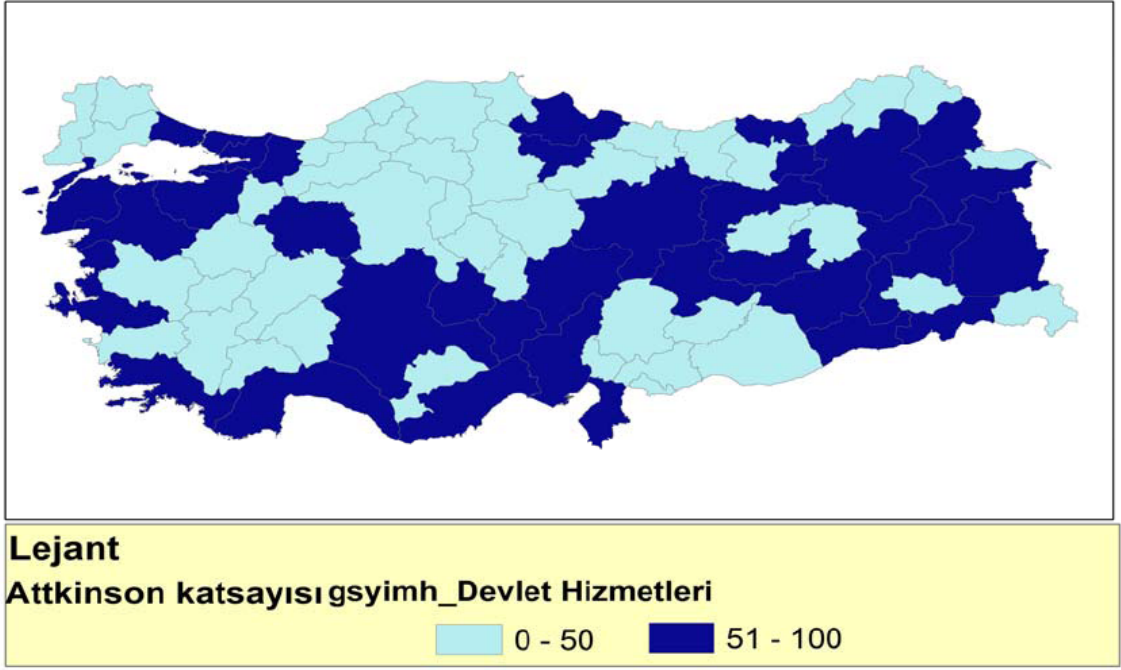
Şekil 4.16 Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” İlmi ve Teknik Elemanlar ile Serbest Meslek Sahipleri Miktarına Duyarlılıkları (%) - Harita

Ülke ortalamasına göre göçmenlerin varış yerindeki iktisadi olanaklara duyarlılık düzeylerine göre en yüksek yedinci iktisadi olanak, ticaret ve satış personeli işgücü bütünüdür. Bu grup ağırlıklı olarak perakende ticaret yapan işletmelerde maaşlı – ücretli – yevmiyeli olarak çalışan geniş kitleleri tanımlamaktadır. Ülke ortalamasının %47.4 olduğu sosyal fayda “göçmen duyarlılığı” düzeyi, %13.5 ile %78.2 arasında çok geniş bir bantta dalgalanmaktadır. En düşük ve en yüksek göçmen duyarlılığı arasındaki fark, 5.7 katı aşmış konumdadır. Bu bulgu ise, önceki iktisadi olanaklara duyarlılıkta olduğu gibi ülke bütününde benzer bir karakteristik yapının hemşeriliğe duyarlılıkta olduğu gibi gerçekleşemediği anlamını taşımaktadır (Şekil 4.17).

Şekil 4.17 Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” Ticaret ve Satış Personeli Miktarına Duyarlılıkları (%) - Harita

Ülke ortalamasına göre göçmenlerin varış yerindeki iktisadi olanaklara duyarlılık düzeylerine göre en yüksek sekizinci iktisadi olanak ise, varış yerlerindeki GSYİH içerisinde yer alan devlet harcamaları düzeyleridir. Ülke ortalamasının %47.2 olduğu sosyal fayda “göçmen duyarlılığı” düzeyi, %10 ile %75.7 arasında çok geniş bir bantta dalgalanmaktadır. En düşük ve en yüksek göçmen duyarlılığı arasındaki fark, 7.5 katı aşmış konumdadır. Bu bulgu ise, önceki iktisadi olanaklara duyarlılıkta olduğu gibi ülke bütününde benzer bir karakteristik yapının hemşeriliğe duyarlılıkta olduğu gibi gerçekleşmediği anlamını taşımaktadır (Şekil 4.18).

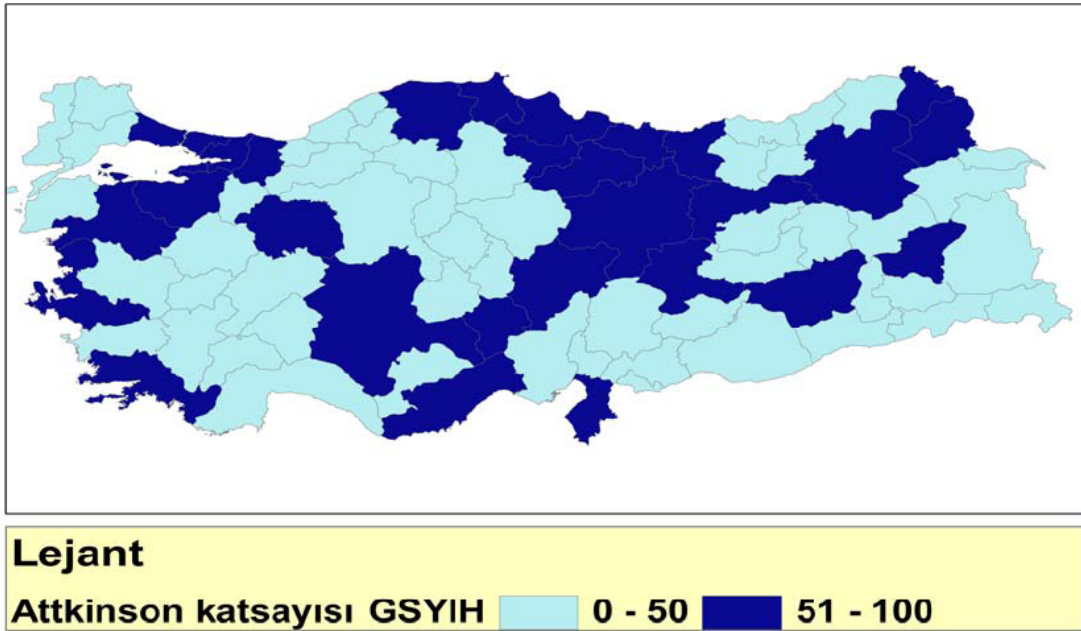
Şekil 4.18 Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” GSYİH Bileşeni Olarak Devlet Hizmetleri Miktarına Duyarlılıkları (%)

Ülke ortalamasına göre göçmenlerin varış yerindeki iktisadi olanaklara duyarlılık düzeylerine göre en yüksek dokuzuncu iktisadi olanak ise, idari personel ve benzeri işlerde çalışanlar bütünüdür. Bu grup ağırlıklı olarak beyaz yakalıları tanımlamaktadır. Ülke ortalamasının %46.5 olduğu sosyal fayda “göçmen duyarlılığı” düzeyi, %9.6 ile %77.8 arasında çok geniş bir bantta dalgalanmaktadır. En düşük ve en yüksek göçmen duyarlılığı arasındaki fark, 8 katı aşmış konumdadır. Bu bulgu ise, önceki iktisadi olanaklara duyarlılıkta olduğu gibi ülke bütününde benzer bir karakteristik yapının hemşeriliğe duyarlılıkta olduğu gibi gerçekleşemediği anlamını taşımaktadır (Şekil 4.19).

Şekil 4.19 Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” İdari Personel ve benzeri İşlerde Çalışanlar Miktarına Duyarlılıkları (%) - Harita

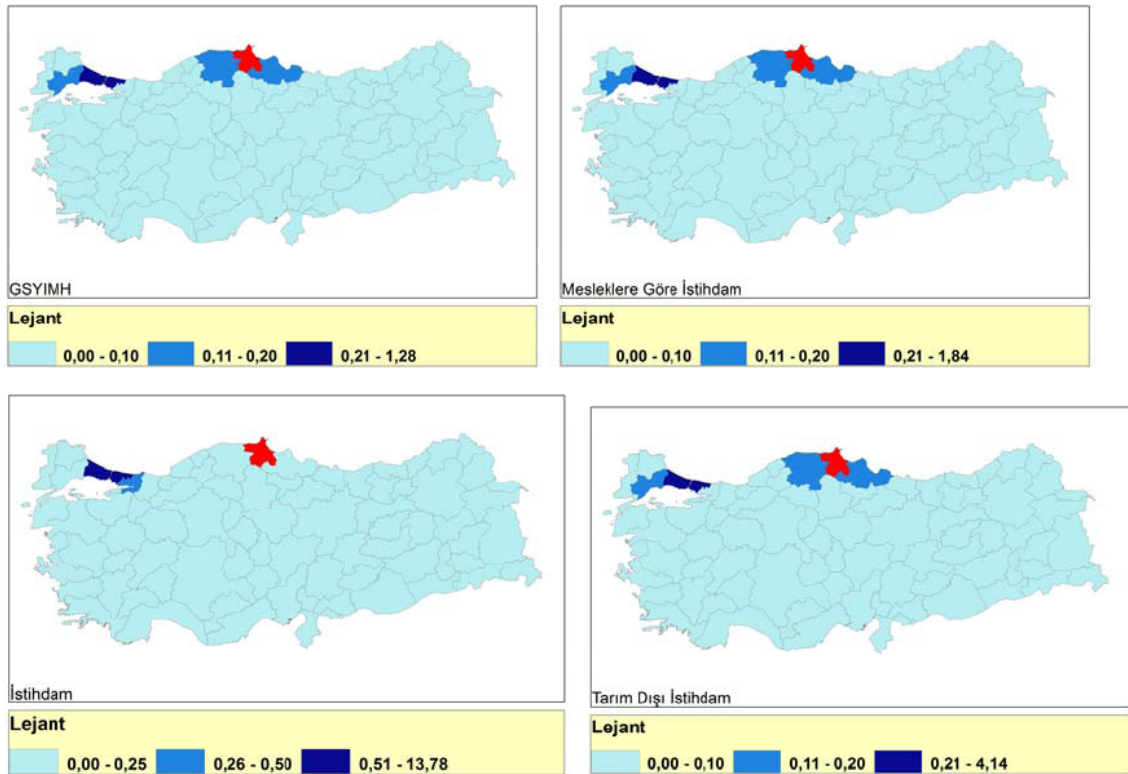
Ülke ortalamasına göre göçmenlerin varış yerindeki iktisadi olanaklara duyarlılık düzeylerine göre en yüksek onuncu iktisadi olanak konumundaki iktisadi olanak ise, varış yerlerindeki GSYİH’dır. Ülke ortalamasının %43.8 olduğu GSYİH’dan sağlanan sosyal fayda %7.6 ile %70.4 arasında çok geniş bir bantta dalgalanmaktadır. En düşük ve en yüksek göçmen duyarlılığı arasındaki fark, 9 katı aşmıştır. Dolayısıyla, hemşeriliğe duyarlılığın aksine, iller arasında duyarlılıklarda ciddi sapmalar vardır (Şekil 4.20).

Şekil 4.20 Göçmenlerin Varış Yerlerindeki “Destinasyon” GSYİH’ya Duyarlılıkları (%) – Harita

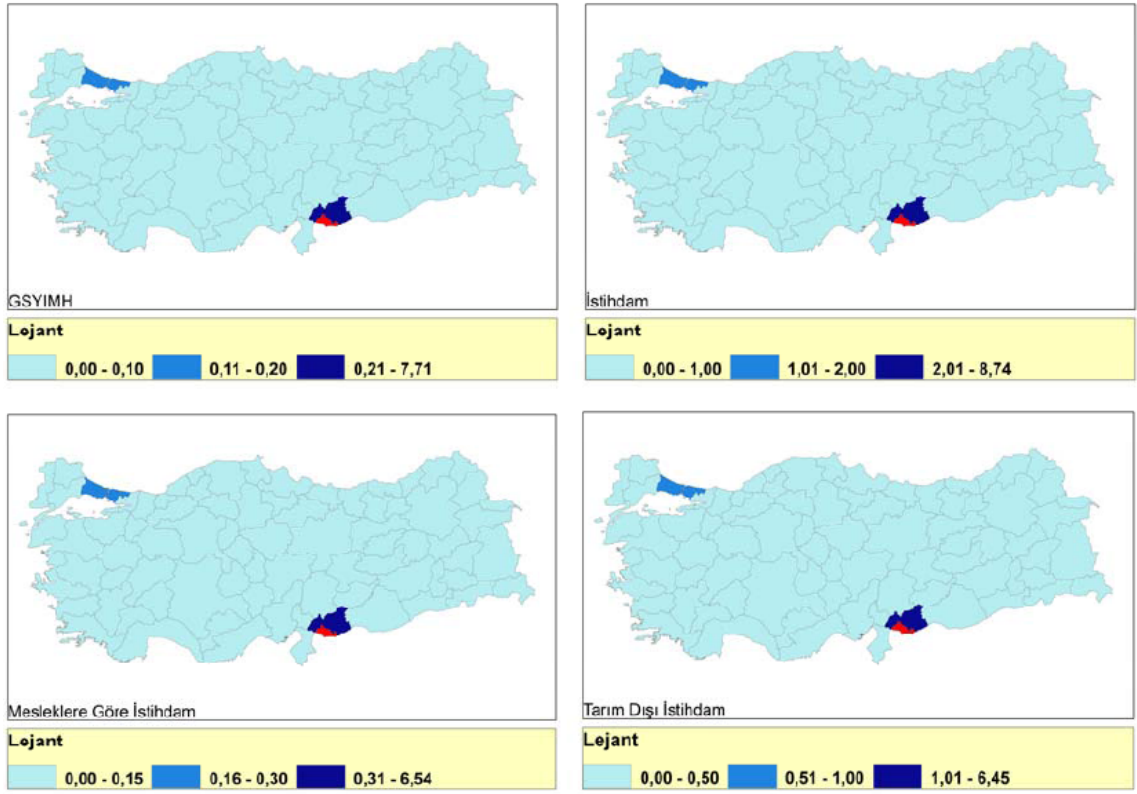
İç göç hareketlerinde, gidilen illerdeki ekonomik olanaklardan sağlanan sosyal fayda düzeyinin hemşerilerden sağlanan sosyal fayda düzeyinin altında kalmasında genel olarak metropoller ve özellikle de İstanbul ile bölge içindeki bir veya birkaç görece büyük ile yönelik göçün aşırı olması etkili olmaktadır. Atkinson katsayılarının hesaplanmasında kullanılan il skorlarıyla illere yönelik yoğunlaşmayı son derece net şekilde tespit etmek mümkündür. Bu konuda Sinop ve Kilis, son derece açıklayıcı iki örnek konumundadır:

Sinop incelendiğinde, Atkinson skorları itibarıyla varış yerlerindeki GSYİH, çalışma çağı nüfusu, istihdam ve tarım dışı istihdam açısından İstanbul'a, İstanbul'un sunduğu ekonomik olanakların çok üzerinde Sinoplu göçünün gerçekleştiği görülmektedir. Buna ek olarak iki komşu ile yönelik Sinop'tan yaşanan göç çıkışı da, komşu iki ilin sunduğu ekonomik olanaklardan çok daha yüksek düzeyde gerçekleşmektedir (Bkz. Şekil 4.21).

Şekil 4.21 Sinop İçin Varış Yerlerindeki “Göç Edilen İl” Atkinson Skorları

Kilis incelendiğinde ise, Atkinson skorları itibarıyla varış yerlerindeki GSYİH, çalışma çağı nüfusu, istihdam ve tarım dışı istihdam açısından önce komşu il olan Gaziantep'e, Gaziantep'in sunduğu ekonomik olanakların çok üzerinde Kilisli göçünün gerçekleştiği görülmektedir. İkinci yoğun göç ise İstanbul'adır (Bkz. Şekil 4.21).

Şekil 4.22 Kilis İçin Varış Yerlerindeki “Göç Edilen İl” Atkinson Skorları

SONUÇ VE ÖNERİLER

İç göç olgusu, modern dünyada hemen her toplumu yakından ilgilendiren bir konu özelliğinde olup günümüzde gelinen noktaya bakıldığında, dünya bütününde Zelinsky' nin işaret ettiği üçüncü “geç geçiş toplumunda” veya dördüncü “ileri toplum” evresinin yaşanmakta olduğu görülmektedir. Her iki evrede de yaşanan iç göç hareketi, yüksek hareketliliğin olması anlamına gelmektedir. Artık tahminen %70' lik kentleşme düzeyiyle üçüncü evreden dördüncü evreye geçilen ülkemizde iç göç hareketleri, giderek karmaşılaşan ve belirsizliğin arttığı bir yapıdadır. Ülkemizde yalnızca 1995–2000 döneminde 4.8 milyon kişi yer değiştirmiştir. İl içerisinde yer değiştirenler de eklendiğinde, ülkemizdeki coğrafi nüfus hareketliliğinin toplam nüfusun onda birine yaklaşmış olduğu sonucuyla karşılaşılmaktadır. Böylesi devasa boyutlara ulaşan hareketlilikse, özellikle kentlere ve hatta ülke ekonomisine büyük ek yükler getirebilmektedir. Bu hareketlilik şehir planlama çalışmalarını da zorlaştırmakta, çoğu zaman etkisiz kılabilir. Neticede bir mekânı planlarken, konut stoğundan ulaşım ve altyapı sistemlerine kadar pek çok konu nüfus bağlamında planlanmakta, uzun dönemli yatırımlar yapılmaktadır. Ancak, göç hareketleri sonucu tüm bu yatırımların ya eşik maliyetleri aşılmakta ya da atıl kapasiteler oluşmaktadır. Bu belirsizlikle oluşan yüksek risk ortamı da idarelerin, doğal olarak iç göç hareketlerine yön vermek için daha yoğun çaba sarfetmesini, akılcı politikalar üretmesini gerektirmektedir. İç göçü yönlendirmek için de öncelikle göç hareketine yön veren faktörlerin detaylı ve etkin şekilde tahmini gerekmektedir.

Neo-klasik iktisat, iç göçte bölgelerarası karşılaştırmalı gelir üstünlüğünü göç sebebi olarak almaktadır. Hicks’ ten Lewis’e, Todaro’dan Lee’ ye kadar oluşmuş bütün yaklaşımların özeti göçün gelir artışı sağlama amacıyla yapıldığıdır. Göçün sebebi konusunda yazında bu çerçevede uzlaşma sağlandığını savunmak mümkündür. Diğer bir deyişle göç etmede iktisadi sebeplerin varlığı, artık tartışma konusu olmaktan çıkmış konumdadır. Ancak neo-klasik iktisadın artık tartışmaya açık olmayan bu varsayımı, tek başına çok şey ifade etmemektedir. Çünkü göçün sebebi ile göç hareketinin yön bulması her zaman birebir örtüşmeyebilmektedir. İşte bu çalışmada:

- Ülkemizdeki iç göç hareketlerine yol açan bölgelerarası iktisadi gelişmişlik farklılıklarının etkisinden ziyade, iç göç hareketlerinin yön bulmasında yani gidilecek illerin seçişinde hangi iktisadi gelişmişlik göstergelerinin hangi düzeyde etkili olduğuna,
- İç göç hareketinin yön bulmasında iktisadi gelişmişlik farklılıklarının yanı sıra sosyal ağ unsuru olarak gidilecek illerdeki hemşeri varlığı ile iktisadi gelişmişlik olanaklarına duyarlılıkların karşılıklı karşılaştırmasına odaklanılmıştır.

Türkiye’deki göç hareketine yön verebilmek için öncelikle ihtiyaç duyulan; hangi iktisadi gelişmişlik göstergelerinin göç hareketini açıklama kabiliyetine sahip olduğunu tespit etmektir. Ancak tespit için kullanılabilecek veri kaynakları hem sınırlı hem de sınırlı mevcut kaynaklarda da detaylandırma eksiklikleri mevcuttur. Örneğin iller arasında göç alış – verişleri, toplam göç miktarlarını tanımlamakta olup, göç sebeplerine ya da mesleklere göre bir ayırım halen bulunmamaktadır.

Mevcut imkznsızlıklara karşılık yapılan diskriminant analizleri neticesinde, Türkiye’de 1995–2000 arasında gerçekleşen illerarası göç hareketinde, çıkış (orijin) ve varış (destinasyon) yerlerindeki iktisadi olanaklar açısından karşılaştırmalı üstünlüğün, 53 gösterge için istatistiksel olarak anlamlı açıklayıcılığa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak söz konusu açıklayıcılık, pratik önemlilik düzeyinin kabul edilebilir alt sınırından çok daha düşük seviyededir.

İktisadi gelişmişlik düzeylerinde illerarası karşılaştırmalı üstünlüğün göçe yön vermedeki açıklayıcılığının asgari pratik önemlilik düzeyinden uzak olması, göçün yön bulmasında başka faktörlerin de etkisinin sınanması ihtiyacını doğurmaktadır. Ancak

iktisadi gelişmişlik göstergeleri dışında özellikle de sosyal ağ için kullanılabilir veri bulmak oldukça güçtür. Sosyal ağ-sosyal sermaye perspektifi kapsamında belirli ölçüde temsil edebilirlik kalitesine sahip ulusal sayıma dayanan makro düzeyde kullanılabilir tek gösterge ise varış yerlerindeki hemşeri sayılarıdır.

Varış yerlerindeki iktisadi olanaklarla (gelir, istihdam, servet vb) hemşeri miktarlarına göçmen duyarlılığını hesaplamada, bölge biliminde yaygın olarak kullanılan tekli eşitsizlik endekslerinden birisini teşkil eden Atkinson endekslerinden yararlanılmıştır. Excelde hesaplanan 4698 (58 x 81 “gösterge sayısı x il sayısı”) Atkinson endeks katsayısından elde edilen bulgularsa diskriminant analizlerinden elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Elde edilen bulgular, göçmenlerin varış yerlerindeki hemşeri miktarına duyarlılık düzeylerinin, varış yerlerindeki iktisadi olanaklara duyarlılık düzeylerinden daha yüksek seviyede olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle göçün yön bulmasında, gidilecek illerdeki hemşeri miktarı varış yerlerindeki iktisadi olanaklara göre daha yüksek yönlendirme gücüne sahiptir.

Elde edilen bulgular, politika yapıcıların göçe yön vermede zorlanacaklarına işaret etmektedir. Kaotik yapının sebeplerini özetlemek gerekirse:

- İller arası ulusal göç hareketinde çıkış ve varış yerleri arasındaki karşılaştırmalı üstünlükler, sadece düşük pratik önemlilikte açıklanabilmektedir.
- Göçün yönü oluşurken varış yerlerindeki iktisadi olanaklara karşı duyarlılık düzeyleri, varış yerlerindeki hemşeri miktarına duyarlılık düzeyinin son derece altındadır. Dolayısıyla göçmen profili için genel olarak fayda-maliyet analizinde sosyal ağlara dayanma eğiliminin güçlü olduğunun işaretleri görülmektedir.

Bu çerçevede;

- Üç metropol içerisindeki hemşerilik ilişkisinin, politika yapıcıların göçe yön vermede zorlanmalarına yol açacağı sonucuna varılabilir. Üç metropol sakinleri içerisinde diğer illerden gelenlerin sayısı, pek çok ilin kendi sınırları içerisindeki nüfusundan bile daha çoktur. Bu sebeple, göç alışıta üç metropoldeki yığılmayı makul seviyelerde azaltmak dahi son derece güçtür. Bu da üç metropolün büyümeye devam edeceği anlamını taşımaktadır.

- Düşük pratik önemde de olsa iktisadi göstergeler içerisinde çalışma çağı nüfusu-istihdamın yüksek oluşu, politika yapıcılar tarafından istihdamın göçe yön vermede kullanılmasında verimli sonuçlar alınması ihtimalini güçlendirmektedir. Diğer bir deyişle parasal anlamda bölgesel bazda sermaye ya da üretim artışlarından ziyade, istihdam arttırıcı politikaların uygulanması göçe yön vermede daha başarılı sonuçlar alınmasını sağlama potansiyeline sahiptir.

Özellikle ikinci sonuç aslında bölgesel ekonomi disiplini açısından çok önemlidir. Çünkü mevcut globalleşme döneminde uluslar arası yazında inovatif “yaratıcı” kentler üzerinde odaklanılmış durumdadır. Yaratıcı kentler, endüstriyel üretimde yüksek teknolojinin kullanıldığı ve lokal istihdamın üniversite mezunu olduğu, birkaç yabancı dile hâkim yüksek nitelikli işgücünden oluşması ihtiyacını doğurmaktadır. Hâlbuki parasal anlamda belki dünyanın üst sıralarında yer alınmasını sağlayacak olan yaratıcı kentlerin toplumda çarpan etkisi, büyük ölçüde beklenildiği kadar yüksek olmayacaktır. Çünkü halen işgücünün büyük bölümü, düşük eğitim düzeyinde ve bir kısmı da herhangi bir mesleği bulunmayan kişilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla göçe yön vermede kullanılacak bölgesel istihdam arttırıcı politikalarda, bir yandan parasal sermayenin ve üretimin yüksek düzeyde arttırılmasında yaratıcı kentler yaklaşımı takip edilirken, diğer yandan klasik iş konularında istihdam arttırıcı önlemlerin alınması ihtiyacı vardır. Son tahlilde ekonomi 19. yüzyıl Batı Avrupasında kır-kent olarak ikili yapıya sahipken bu yapı günümüzde dönüşüm geçirerek özde aynı-yapıda farklı olan bilgi ekonomisi – klasik sanayi ve ticaret ekonomisi şeklinde ikili ekonomik sisteme evrilmiştir. Mevcut nüfusun sosyo-ekonomik özellikleri dikkate alındığında da geniş ölçüde istihdam arttırıcı işlerin klasik sanayi ve ticaret ekonomisi kapsamındaki işler olduğu görülmektedir. Göçün üç metropole odaklanmasında, birbirinden mekânsal anlamda bile büyük ölçüde kopmuş iki ekonominin bu üç metropolde bir arada yaşıyor olmasının etkisini yadsımamak gerekir. Aşağıdaki çizelgede de görüleceği gibi üç metropolde gerçekleştirilen imalat sanayi üretiminde bile, yüksek teknolojiye dayalı işlerde çalışanların ağırlığı çok düşüktür.

Çizelge 5.1 Üç Metropolde Metropolîçi İmalat Sanayi Toplamı İçinde Anahtar Sanayiler

İstanbul İmalat Sanayi Toplamında Anahtar Sanayiler (%)			
	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	Katma Değer
Yüksek Teknolojili Sanayi	2.82	7	18.25
Orta-Yüksek Teknolojili Sanayi	9.6	9.86	11.28
Orta-Düşük Teknolojili Sanayi	11.26	7.9	5.45
Düşük Teknolojili Sanayi	43.01	42.53	26.46
Ankara İmalat Sanayi Toplamında Anahtar Sanayiler (%)			
	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	Katma Değer
Yüksek Teknolojili Sanayi	2.71	6.84	10.61
Orta-Yüksek Teknolojili Sanayi	15.08	17.92	19.49
Orta-Düşük Teknolojili Sanayi	11.31	9.77	7.68
Düşük Teknolojili Sanayi	13.19	10.7	11.94
İzmir İmalat Sanayi Toplamında Anahtar Sanayiler (%)			
	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	Katma Değer
Yüksek Teknolojili Sanayi	0.88	0.43	0.09
Orta-Yüksek Teknolojili Sanayi	12.73	15.52	9.4
Orta-Düşük Teknolojili Sanayi	6.86	7.48	42.41
Düşük Teknolojili Sanayi	9.89	21.07	14.45

Kaynak: Kumral, [24]

İki ekonominin üç büyük metropolde bir arada varolmasına imar aflarıyla oluşan kentsel rant olanakları da eklenince, üç metropolle alternatif çekim gücüne sahip olacak düzeyde alternatif merkezlerin oluşumu da güçleşmektedir. Bu noktada 1985 – 90 arasındaki zirve sonrasında göç hızındaki düzenli düşüşün, üç metropolün çekim gücünde zayıflamasına bağlanması da oldukça güçtür. Üç metropol, nüfus taşıma kapasitesinin sınırına gelmiş olsa da, halen net göç almaktadır. Dolayısıyla da en temel konulardan birisi olarak atıl konut stoğunun İstanbul örneğinde olduğu gibi yüksek düzeylerde bulunmasına karşılık barınma maliyetleri, iç göç hareketinin belirgin şekilde kendini hissettirdiği 1950’lerdeki gibi düşük değildir. Bu ve benzeri sebeplerden kaynaklanan yaşam maliyetlerindeki yükseliş, göç hızlarında oransal düşüşü desteklemektedir. Ancak halen çok ciddi göç alış söz konusudur. Bu noktada

- Metropoller üzerindeki göç baskısının hafifletilmesinde, tarım – madencilik – doğal güzellikler ve turizm gibi kent imkânlarına dayanan içsel büyüme dinamiklerini harekete geçirecek politikaların geliştirilmesi, göç çıkışlarını azaltıcı etki gösterebilir.
- Devletin ekonomiye müdahale imkânlarının sınırlanması ve üretimin fordizmdeki gibi bir veya birkaç kuruluşla mekânı çekici kılma imkânından yoksun oluşu düşünüldüğünde, kaynak aktarımın küçük parçalar halinde her ile yönlendirilmesi

yerine, bölgesel büyüme merkezleri tayin edilebilir. Tespit edilecek büyüme merkezlerinde, yeni üretim yapısıyla uyumlu ekonomi tasarımları yapılabilir. Japonya'daki Toyota örneğinin benzerleri, organize sanayi bölgelerinin teknoloji kullanımı – pazarlama – organizasyon – finansal ihtiyaçlar ve benzeri konularda eşgüdümlü faaliyette bulunmaları sağlanabilir. Yerel menkul kıymet borsaları kurularak, firmaların kaynak ihtiyaçları karşılanabilir. Böylece de ülke geneline göre daha yüksek büyüme sağlayabilen ve ilave istihdam yaratabilen illerin göç alışları artarak, metropoller üzerindeki nüfus baskısının artışı sınırlandırılabilir.

Çalışma kapsamında yapılan analizlerde de tespit edildiği üzere, pratik önemlilik düzeyine ulaşamamış olmakla birlikte göçün yön bulmasında üretim ve istihdam olanaklarının anlamlı etkisi mevcuttur. Metropollere göre daha yüksek üretim ve ilave istihdam yaratma performansına ulaşacak yeni büyüme merkezlerinin, başta çevre illerden olmak üzere ciddi göç çekme potansiyelinin olacağını savunmak mümkündür.

Ekonomi perspektifiyle göç hareketine yön verme amacından hareket edilmesi önemlidir. Başarılı örnekler verilmesi mümkündür. Ancak konu, sosyal ilişkiler bağlamında irdelendiğinde, üç metropolle rekabet edebilir konuma gelen yeni çekim merkezlerinin oluşması durumunda dahi, üç metropolün üzerindeki ilave nüfus baskısının son bulması kısa dönemde çok mümkün görünmemektedir. Çalışma kapsamında yapılan istatistiksel analizler neticesinde elde edilen bulgulardan çıkan sonuç, hemşerilik ilişkilerinin ekonomik olanakların çekiciliğine göre göç hareketinin yön bulmasında daha önemli rol oynadığı yönündedir. Üç metropolde yaşayan diğer il doğumluların çok yüksek oranda olduğu dikkate alınacak olursa, başarılı örnekler verilmesi durumunda da üç metropolün net göç alışının uzun yıllar süreceğini beklemek mümkündür.

KAYNAKLAR

- [1] Yalçın, C., (2004). Göç Sosyolojisi, Anı yayıncılık, Ankara.
- [2] Öztaş, C. ve Zengin, E., (2006). “Göç ve Azerbaycan”, Uluslar arası Göç Sempozyumu Bildirileri, Zeytinburnu Belediye Başkanlığı, İstanbul, 65–75.
- [3] Ünalın, T., (1998). “Türkiye’de İç Göçe Yönelik Veri Kaynaklarının Değerlendirilmesi”, Türkiye’de İç Göç: Türkiye’de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı, 6–7 Haziran 1997 Bolu Gerede, Tarih Vakfı, İstanbul, 91–103.
- [4] DİE (2005). Genel Nüfus Sayımı 2000 Göç İstatistikleri, Ankara.
- [5] Renkow, M. ve Hoover, D., (2000). “Commuting, Migration and Rural – Urban Population Dynamics”, Journal of Regional Science, 40 (2): 261–287.
- [6] Jochelson, K., (2004). The Public Health Impact of Cities & Urban Planning, London Development Agency, London.
- [7] Arslan, R., (1974). “İstanbul Kentleşme Sürecinde Yapısal Değişme”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyoloji Konferansları, 12: 101–123.
- [8] Termote, M., (1975). The Measurement of Commuting”, The Measurement of Urbanization and Projection of Urban Population, ed. Sidney Goldstein ve David F. Sly, International Union for the Scientific Study of Population, Dolhain - Belgium, 211-224.
- [9] Tekse, K., (1975). The Measurement of Rural-Urban Migration”, The Measurement of Urbanization and Projection of Urban Population, ed. Sidney Goldstein ve David F. Sly, International Union for the Scientific Study of Population, Dolhain – Belgium, 143–209.
- [10] Atalık, G., (2007). “Bölge Biliminin Gelişimi ve Bölge Bilimi Türk Milli Komitesi”, Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar – Bildiriler Kitabı, 12. Ulusal Bölge Bilimi / Bölge Planlama Kongresi, Bölge Bilim Türk Milli Komitesi, İTÜ, DPT, İstanbul: 1–8.
- [11] Yavan, N., (2007). “Bölge Biliminin Gelişiminde Coğrafyacıların Rolü”, Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar – Bildiriler Kitabı, 12. Ulusal Bölge Bilimi / Bölge Planlama Kongresi, Bölge Bilim Türk Milli Komitesi, İTÜ, DPT, İstanbul: 110–126.

- [12] Nijkamp, P. ve Mills, E. S., (1986). "Advances in Regional Economics", Handbook of Regional and Urban Economics, Volume I: Regional Economics, ed. Peter Nijkamp, Elsevier Science Publishers B.V., North-Holland, et. al.: 1-17.
- [13] Takayama, T. ve Labys, W. C., (1986). "Spatial Equilibrium Analysis", Handbook of Regional and Urban Economics, Volume I: Regional Economics, ed. Peter Nijkamp, Elsevier Science Publishers B.V., North-Holland, et. al.: 171-199.
- [14] Nijkamp, P. ve Rietveld, P. (1986)., "Multiple Objective Decision in Regional Economics", Handbook of Regional and Urban Economics, Volume I: Regional Economics, ed. Peter Nijkamp, Elsevier Science Publishers B.V., North-Holland, et. al.: 493-541.
- [15] Batten, D.F. ve Boyce, D.E., (1986). "Spatial Interaction, Transportation and Interregional Commodity Flow Models", In Handbook of Regional and Urban Economics. Vol. 1. ed. P. Nijkamp, 357-406. Amsterdam: North-Holland.
- [16] Nijkamp, P., Rietveld, P. ve Snickars, F., (1986). "Regional and Multiregional Economic Models: A Survey", Handbook of Regional and Urban Economics, Volume I: Regional Economics, ed. Peter Nijkamp, Elsevier Science Publishers B.V., North-Holland, et. al.: 257-94.
- [17] Tekeli, İ., (2004). "Bir Bölge Plancısının Çözmeğe Çalıştığı Sorunun Büyüklüğü Karşısında Yaşadığı İç Huzursuzlukları", Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, Cilt II, DPT ve Pamukkale Üniversitesi yayını: 244–262.
- [18] Hansen, N., (1976). Systems Approaches to Human Settlements, IIASA Series on Human Settlement Systems, 76–3.
- [19] Gezici, F., (1991). Trakya Alt Merkezlerinde Büyüme Merkezlerinin Gelişimine İlişkin Bir Değerlendirme, Y. lisans tezi, İTÜ, İstanbul.
- [20] Yavuz, A., (1995). Esnek Çalışma ve Endüstri İlişkilerine Etkisi, KAMU-İŞ, Ankara.
- [21] Eraydın, A., (1992). Post Fordizm ve Değişen Mekansal Öncelikler, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Ankara.
- [22] Kozlu, C. (1995). Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri, 5. bs., Türkiye İş bankası Kültür yayınları, Ankara.
- [23] Richardson, H. W. ve Townrou, P. M., (1986). "Regional Policies in Developing Countries", Handbook of Regional and Urban Economics, Volume I: Regional Economics, ed. Peter Nijkamp, Elsevier Science Publishers B.V., North-Holland, et. al.:647 – 78.
- [24] Kumral, N., (2006). "Bölgesel Rekabet Gücünü Arttırmaya Yönelik Politikalar", Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 7–8 Eylül 2006: 275–87.
- [25] Şenlier, N. ve Eryılmaz, S. S., (2004). "Kentlerarası Rekabette İstanbul'un Yeri", Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, Cilt II, DPT ve Pamukkale Üniversitesi yayını: 232–243.

- [26] Hall, P., (2005). "The Worlds Urban Systems: A European Perspectives", Global Urban Development, 1 (1): 1-12.
- [27] Marın, M. C., (2004). "Globalleşme Sürecinde Kent ve Bölgelerin Mekânsal Ekonomilerdeki Rolü ve Ekonomik Coğrafya Eşitsizliği: Bir Yerleşim Kuramı Yaklaşımı", Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, Cilt II, DPT ve Pamukkale Üniversitesi yayını: 20–38.
- [28] Krugman, P., (1995). "Urban Concentration: The Role of Increasing Returns and Transport Costs", Proceedings of the World Bank Annual Conference on Development Economics 1994, World Bank, Washington D. C: 241–63.
- [29] Manisalı, E., (1975). Gelişme Ekonomisi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi yayını, İstanbul.
- [30] Özgüven, A., (1988). İktisadi Büyüme İktisadi Kalkınma Sosyal Kalkınma Planlama ve Japon Kalkınması, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- [31] Başkaya, F., (1994). Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü, İmge kitabevi, Ankara.
- [32] Şenses, F., (1996). "Gelişme İktisadi ve İktisadi Gelişme: Nereden Nereye?" Kalkınma İktisadi: Yükselişi ve Gerilemesi, ed. Fikret Şenses, İletişim Yayınları, İstanbul, 93–128.
- [33] Erkal, M. E., (1978). "Bölge Gelişmesi ve Bölgelerarası Dengesizlik", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyoloji Konferansları, 16: 39–54.
- [34] Marques, H., (2001). The "New" Economic Theories, Working Paper, No. 101, FACULDADE DE ECONOMIA, UNIVERSIDADE DO PORTO, Porto – Portugal.
- [35] Rosenstein – Rodan, P. N., (1943). "Problems of Industrialisation of Eastern and South-Eastern Europe", The Economic Journal, 53 (210/211): 202-211.
- [36] Abel, A. B. ve Bernanke, B. S., (2001). Macroeconomics. 4.bs. Addison Willey Longman inc. Boston, San Francisco, New York.
- [37] Kuznets, S., (1955). "Economic Growth and Income Inequality", The American Economic Review, 45 (1): 1- 28.
- [38] Kakwani, N., Prakash, B. ve Son, H., (2000). "Growth, Inequality, and Poverty: An Introduction", Asian Development Review, 18 (2): 1–21.
- [39] Eastwood, R. ve Lipton, M., (2000). "Pro-poor Growth and Pro-growth Poverty Reduction: Meaning, Evidence, and Policy Implications", Asian Development Review, 18 (2): 22–58.
- [40] Foster, J. ve Székely, M., (2000). "How Good is Growth?", Asian Development Review, 18(2): 59–73.
- [41] Osmani, S. R., (2000). "Growth Strategies and Poverty Reduction", Asian Development Review, 18 (2): 85-130.
- [42] Morley, S. A., (2001). the Income Distribution Problem in Latin America and the Caribbean, United Nations, Economic Comission for Latin America and the Caribbean, Santiago.

- [43] Beer, L. ve Boswell, T., (2002). "The Resilience of Dependency Effects in Explaining Income Inequality in the Global Economy: A Cross-National Analysis, 1975–1995", *Journal of World-Systems Research*, VIII, 1, (Winter 2002): 30–59.
- [44] Ravallion, M., (2005). A Poverty-Inequality Trade-off? World Bank Policy Research, Working Paper, No: 3570, Washington, D.C.
- [45] Alderson, A. S. Beckfield, J. ve Nielsen, F. (2005)., "Exactly How Has Income Inequality Changed? Patterns of Distributional Change in Core Society", *International Journal of Comparative Sociology*, 46 (5–6): 405–423.
- [46] Frazer, G., (2006). "Inequality and Development Across and Within Countries", *World Development*, 34 (9): 1459–1481.
- [47] Marelli, E., (2006). "Specialisation and Convergence of European Regions", *The European Journal of Comparative Economics*, 4 (2): 149-178
- [48] Mora-Sitja, N., (2006). Exploring Changes in Earnings Inequality during Industrialization: Barcelona, 1856–1905, University of Oxford Discussion Papers in Economic and Social History, No: 61, Oxford.
- [49] Ramaswamy, K. V., (2007). Growth and Employment in India: The Regional Dimension, National University of Singapore, Institute of South Asian Studies, Working Paper, No: 22, Singapore.
- [50] Lim, A. S. K. ve Tang, K. K., (2008). "Human Capital Inequality and The Kuznets Curve", *The Developing Economies*, XLVI–1 (March): 26–51.
- [51] Grant, O. W., (2002). Does Industrialization Push up Inequality? New Evidence on the Kuznets Cure from Nineteenth-Century Prussian Tax Statistics, University of Oxford Discussion Papers in Economic and Social History, No: 42, Oxford.
- [52] Angeles, L., (2004). Income Inequality and Colonialism. How Much Does History Matter, Universidad Diego Portales Centro de Investigacion y Desarrollo Empresarial.
- [53] Bhide, S. ve Shand, R., (2000). "Inequalities in Income Growth in India Before and After Reforms", *South Asia Economic Journal* 1: 19-51.
- [54] Hewings, G. J. D., (200?) Overview of Regional Development Issues, Regional Economics Applications Laboratory, University of Illinois, Urbana – Illinois.
- [55] Sen, A. K., (1983). "Development: Which Way Now", *The Economic Journal*, 93 (372): 745–762.
- [56] Bulutay, T., (1972). İktisadi Büyüme Modelleri Üzerine Açıklamalar ve Eleştirmeler, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayınları, Ankara.
- [57] Sen, A. K. (1985). "Reply". *The Standart of Living*. ed. Amartya Sen, Cambridge University Press, Amsterdam, New York, Oxford: 103 – 112.
- [58] Sen, A. K., (1998). "Mortality As An Indicator of Economic Success and Failure", *The Economic Journal*, 108 (January): 1–25.

- [59] Sen, A. K., (1979). *Collective Choice and Social Welfare*, Elsevier Science Publishers, Amsterdam, New York, Oxford.
- [60] Sen, A. K., (1985). *Commodities and Capabilities*, Elsevier Science Publishers, Amsterdam, New York, Oxford.
- [61] Kazgan, G., (1971). "Türk Ekonomisinde "Yaşama düzeyi" Ülkelerarası ve Zaman Dönemleri Arası Mukayese (1963)", Refii Şükrü Suvla' ya Armağan, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi yayını: 85–114.
- [62] UNDP (1990). *Human Development Report 1990*, Oxford University Press, New York, Oxford.
- [63] UNDP (1991). *Human Development Report 1991*, Oxford University Press, New York, Oxford.
- [64] UNDP (1992). *Human Development Report 1992*, Oxford University Press, New York, Oxford.
- [65] UNDP (1994). *Human Development Report 1994*, Oxford University Press, New York, Oxford.
- [66] UNDP (1995). *Human Development Report 1995*, Oxford University Press, New York, Oxford.
- [67] UNDP (1999). *Human Development Report 1999*, Oxford University Press, New York, Oxford.
- [68] UNDP (2006). *Human Development Report 2006*. New York
- [69] UNDP (2010). *Human Development Report 2010*, New York.
- [70] Gedik, A., (1996). *Internal Migration in Turkey, 1965-1985: Test of Some Conflicting Findings in the Literature*, Working Papers in Demography, The Australian National University, Canberra.
- [71] Planea, A., Henrie, C. J. ve Perryd M. J., (2005). "Migration up and down the urban hierarchy and across the life course", *PNAS*, 102 (43): 15313–15318.
- [72] Maddison, A., (2001). *The World Economy, A Millenial Perspective*, Development Centre of OECD, Paris.
- [73] Williamson, J. G. ve Clingingsmith, D., (2005). *India's Deindustrialization in the 18th and 19th Centuries*, Harvard Institute of Economic Research, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
- [74] Long, J., (2005). "Rural-Urban Migration and Socioeconomic Mobility in Victorian Britain", *The Journal of Economic History*, 65 (1): 1–35.
- [75] Njoh, A. J., (2003). "Urbanization and development in sub-Saharan Africa". *Cities*. 20 (3): 167–174.
- [76] Cohen, J. E., (2001) , "Linking Human and Natural History: A Review Essay", *Population and Development Review*, 27, (3): s. 574.
- [77] Goldstein, S. ve Sly, D. F., (1977). "Recent and Projected Trends in World Urbanization", *Patterns of Urbanization: Comparative Country Studies*, Volume

1. ed. S. Goldstein, D. F. Sly. International Union for the Scientific Study of the Population, Dolhain-Belgium, 41–92.
- [78] United Nations (1982). World Population Trends and Policies – 1981 Monitoring Report, Volume 1 “Population Trends”, New York.
- [79] United Nations (1995). Compendium of Human Settlements Statistics 1995, New York.
- [80] Williamson, J. G., (1998). Real Wages and Relative Factor Prices in the Third World 1820 – 1940: The Mediterranean Basin, Harvard Institute of Economic Research, No: 1842, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
- [81] Tekse, K., (1975). “Projections of Urban Population”, The Measurement of Urbanization and Projection of Urban Population, ed. Sidney Goldstein ve David F. Sly, International Union for the Scientific Study of Population, Dolhain – Belgium, 89–142.
- [82] Bedford, R.; Goodwin, J.; Ho, E. ve Lidgard, J., (1999). “Internal Migration in New Zeland’s Settlement Hierarchy, 1991-96”, New Zeland Journal of Geography, April: 26-33.
- [83] Burnley, I. H. ve Murphy, P.A., (2002). “Change, Continuity or Cycles: The Population Turnaround in New South Wales”, Journal of Population Research, 19 (2): 137-154.
- [84] Champion, T., (2005). “The Counterurbanisation cascade in England and Wales since 1991: the Evidence of a New Migration Data Set”, Belgeo 1–2: 85–101.
- [85] Tekeli, İ., (2008). Göç ve Ötesi, Tarih Vakfı Yurt yayınları, İstanbul.
- [86] Keleş, İ., (1997). “Türkiyede Göç Eğilimleri ve Şehirleşme Süreçleri”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(2).
- [87] DİE (1997). 1990 Genel Nüfus Sayımı, Daimi İkametgâha Göre İç Göçün Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Ankara.
- [88] TÜİK’in resmi web sitesinden alınan veriler için bkz.

Çalışma çağı nüfusu ve istihdam verileri:

http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=569

http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=1323

http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=542

Kurulan – kapanan şirket verileri:

http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=537

Yıllık ortalama net göç hızı hesaplaması için (2007 – 10) için veriler:

http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=38&ust_id=11

2010 yılı nüfus, kent – kır nüfus oranı hesaplaması için veriler:

http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=943

1980 – 2010 reel büyüme hesapları için veriler:

http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=527

http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=1221

- [89] Keleş, R., (1970). “Türkiye’de Şehirleşme Eğilimleri”, AÜ SBF Dergisi, 25(4),: 41–83.
- [90] Demirtaş, N., (2009). Social Spatilazition in a Turkish Squatter Settlement, Peter Lang GmbH.
- [91] Kıray, M., (1972). “Gecekondu-Az gelişmiş Ülkelerde Hızla Toprakdan Kopma ve Kentle Bütünleşememe”, AÜ SBF Dergisi, 27 (3): 561–573.
- [92] Öngör, S., (1965) “Türkiye’ de İç Göçler Karşısında Yüzbinden Fazla Nüfusun Şehirlerin Durumu”, AÜ SBF Dergisi, 20 (1): 261–265.
- [93] Yaşa, İ., (1972). “The Gecekondu Family”, AÜ SBF Dergisi, 27 (3): 575–584.
- [94] Karpat, K. H., (1976). The Gecekondu – Rural Migration and Urbanization, the Syndics of the Cambridge University Press, New York.
- [95] DPT (1963). Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1963–67, Ankara.
- [96] DPT (1968). Kalkınma Planı (İkinci Beş Yıl) 1968–72, Ankara.
- [97] DPT (1973). Kalkınma Planı (Üçüncü Beş Yıl) 1973–77, Ankara.
- [98] Mutlu, S., (2009). Türkiye’de Bölge Planlama Deneyimleri Eleştirel Bir Yaklaşım”, 3. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 227-253.
- [99] DPT (1978). Kalkınma Planı (Dördüncü Beş Yıl) 1979–83, Ankara.
- [100] DPT (1984). Kalkınma Planı (Beşinci Beş Yıl) 1985–89. Ankara.
- [101] Eşiyok, B.A., (2002). Kalkınmada Bölgesel Farklılıklar, Büyüme Kutupları ve GAP (Tespitler ve Çözüm Önerileri), Türkiye Kalkınma Bankası AŞ yayını, Ankara.
- [102] DPT (1989). Kalkınma Planı (Altıncı Beş Yıl) 1990–94, Ankara.
- [103] DPT (1995). Kalkınma Planı (Yedinci Beş Yıl) 1996–2000, Ankara.
- [104] TÜİK (2011), Türkiye İstatistik Yıllığı 2010, Ankara.
- [105] DPT (2000). Kalkınma Planı (Sekizinci Beş Yıl) 2001–2005, Ankara.
- [106] DPT (2006). Kalkınma Planı (Dokuzuncu Beş Yıl) 2007–2013, Ankara.
- [107] Vogler, M. ve Rotte, R., (2000). “The Effect of Development on Migration: Theoretical Issues and New Empirical Evidence”, Journal of Population Economics, 13: 485–508.
- [108] Wimmer, A. ve Schliller, N. G., (2002). “Methodological Nationalism and Beyond: Nation – State Building, Migration and the Social Sciencies”, Global Network, 2 (4): 301–334.
- [109] Bijak, J. Kupiszewski, M. ve Kicingier, A., (2004). International Migration Scenarios for 27 European Countries, 2002-2052, Central European Forum For Migration Research, Warsaw.

- [110] Fan, C. C., (2005). "Interprovincial Migration, Population Redistribution, and Regional Development in China: 1990 and 2000 Census Comparison", *The Professional Geographer*, 57 (2): 295–311.
- [111] Dodge, R. ve Colorado N., (1999). Migration and "The Mobility Transition 1955–1995, Doktora tezi, University of Denver, Connecticut.
- [112] Dorigo, D. ve Tobler, W., (1983). "Push Pull Migration Laws", *Annals of the Association of American Geographers*, 73 (1): 1–17.
- [113] Greenwood, M. J. ve Gary, L. H., (2003). "The Early History of Migration Research", *International Regional Science Review*, 26 (1): 3–37.
- [114] Ravenstein, E. G., (1885). "The Laws of Migration", *Journal of the Statistical Society of London*, 48 (2): 167-235.
- [115] Ravenstein, E. G., (1889). "The Laws of Migration", *Journal of the Statistical Society of London*, 52 (2): 241-305.
- [116] Massey, D. S., (2003). Patterns and Processes of International Migration in the 21st Century, Conference on African Migration in Comparative Perspective, 4–7 June, Johannesburg, South Africa.
- [117] Borjas, G. J., (2000). "Economics of Migration", *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, Section No. 3.4, Article No. 38.
- [118] Reisinger, M. E., (2004). U.S. Internal Migration as a Response to the Economic Restructuring of Local Labor Market Areas' Economies 1985–1990, Doktora tezi, Indiana University, Indiana.
- [119] Howe, N. ve Jackson, R., (2006). Long-Term Immigration Projection Methods: Current Practice and How to Improve It, Center for Retirement D. Research at Boston College, Chestnut Hill.
- [120] Khavaja, M., (2002). Internal Migration in Syria: Finding from a National Survey, Fafa report, Norway.
- [121] Tapananont, J., (1995). U.S. Migration and Structure of the Labor Market in Bangkok, Doktora tezi, University of Missouri, Columbia.
- [122] Pasay, N. H., (1988). A Growth Technical Progress, Migration and Unemployment: An Empirical Study of Wage Rigidity Model of Labor Market in Indonesia, Doktora tezi, University of Pittsburgh, Pittsburgh.
- [123] Barnett Cohen, N., (1991). Wage Determinants and Labor Market Segmentation in Khartoum, Sudan, Doktora tezi, University of California at Berkeley, California.
- [124] Tacoli, C., (1998). "Rural-urban interactions: a guide to the literature", *Environment and Urbanization*, 10 (1): 147-166.
- [125] Rogers, M. H., (2001). The Economic Effects of Immigration: Bedford, UK 1951 – 2001, London Schools of Economics, London.

- [126] Massey, D. S., (1988). "Economic Development and International Migration in Comparative Perspective", *Population and Development Review*, 14, (3): 383–413.
- [127] Krichel, T. ve Levine, P., (1999). "The Welfare Economics of Rural to Urban Migration: The Haris-Todaro Model to Revisited", *Journal of Regional Science*, 39 (3): 429–447.
- [128] Liu, T., (1988). *Internal Migration in Socialist China: An Institutional Approach*, Doktora tezi, University of Washington, Washington D.C.
- [129] Basu, B., (2004). "Efficiency Wages, Agglomeration, and a Developing Dual Economy", *Annual Regional Science*, 38: 607–625.
- [130] Fields, G. S., (2005). "A welfare economic analysis of labor market policies in the Harris–Todaro model", *Journal of Development Economics*, 76: 127– 146.
- [131] Todaro, M. P., (1969). "A Model of Labor Migration and Urban Unemployment in Less Developed Countries", *the American Economic Review*, 59 (1): 138-148.
- [132] Snjay Kumar, D., (1980). *An Analysis Of Internal Migration In India*, Doktora tezi, Yale University.
- [133] Reyes, B. I. (1994). *New Repeat and Return Migration: The Puerto Rican Migration Experience and Poverty*, Doktora tezi, California University at Berkeley, California.
- [134] Li, C. H., (2001). *Family and Internal Migration in Taiwan*, Doktora tezi, Michigan State University, Michigan.
- [135] Yang, L., (2004). *Essay on the Determinants and Consequences of Internal Migration*, Doktora tezi, The University of Chicago, Chicago-İllinois.
- [136] Park, C. ve Kim, M. S., (2007). "Searching, Matching and Migration", *Annal Regional Science*, 41: 105–124.
- [137] İşgüden, T., (1984). "Ekonomi Teorisinin Sosyolojik Niteliği", *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1 (1): 15–33.
- [138] Dewal, O.S.; Mahmood, A. ve Sharma, D. K. (?). *Integrating Migration Education into Social Science Curriculum India - Analysis of Social Science Curriculum with reference to Migration Issues*, National Council of Educational Research and Training, New Delhi.
- [139] Mahesh, R., (2002). *Labor Mobility in Rural Area: A Village Level Study*, Kerala Research Programme on Local Level Development, Centre for Development Studies, Thiruvananthapuram.
- [140] Todaro, M. P., (1967). *The Urban Employment Problem in Less Developed Countries: An Analysis of Demand and Supply*, Doktora tezi, Yale University.
- [141] Harris, R. J. ve Todaro, M., (1970). "Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis", *The American Economic Review*, 60 (1): 126-142.

- [142] Franklin, R. S. ve Plane, D. A., (2006). "American Community Survey Pandora's Box: The Potential and Peril of Migration Data from the American Community Survey", *International Regional Science Review*, 29 (3): 231–246.
- [143] Tobler, W., (1995). "Migration: Ravenstein, Thorntwaite, and Beyond", *Urban Geography*, 16 (4): 327–343.
- [144] Mukherjee, R., (2000). Sydney: Its labour market, housing market and internal migration between 1986 and 1996, 10th Biennial Conference of the Australian Population Association POPULATION AND GLOBALISATION: AUSTRALIA IN THE 21ST CENTURY Melbourne 28th November to 1st December 2000, Melbourne - Australia
- [145] Raymer, J., (2003). The Estimation of Place-to-Place Migration Flows, Doktora tezi, University of Colorado, Colorado.
- [146] Zolnik, E. J., (2004). A Multilevel Model of U.S. Internal Migration, Doktora tezi, University of Connecticut, Connecticut.
- [147] Massey, D. S., Axinn, W. G. ve Ghimire, D. J., (2007). Environmental Change and Out-Migration: Evidence from Nepal. Research Report, 07–615, Population Studies Center, University of Michigan Institute for Social Research.
- [148] Massey, D. S. ve Aysa, M., (2005). Social Capital and International Migration From Latin America. Expert Group Meeting on International Migration and Development in Latin America and the Caribbean, Population Division Department of Economic and Social Affairs United Nations Secretariat, 30 November – 2 December 2005, Mexico City.
- [149] Jusoff, H. K.; Gregor, P. ve Baba, B., (2008). "Today's Relevancy of the Migration Determinants Theory", *Asian Social Sciences*, 4 (9): 84–95.
- [150] Massey, D. S. ve Phillips, J. A., (1999). "The New Labor Market: Immigrants and Wages after IRCA", *Demography*, 36 (2): 233–246.
- [151] Sampson, R. C.; Morenoff, J. D. ve Earls, F., (1999). "Beyond Social Capital: Spatial Dynamics of Collective Efficacy for Children", *American Sociological Review*, 64 (October): 633-660.
- [152] Massey, D. S., Goldring, L. ve Durand, J., (1994). "Continuities in Transnational Migration: An Analysis of Nineteen Mexican Communities", *American Journal of Sociology*, 99 (6): 1492-1533.
- [151] Massey, D. S., (1995). "The New Immigration and Ethnicity in the United States", *Population and Development Review*, 21 (3): 631-652.
- [152] Massey, D. S., (2001). "Residential Segregation and Neighborhood Conditions in U.S. Metropolitan Areas", *America Becoming: Racial Trends and Their Consequences*, Volume 1. ed. Neil J. Smelser, William Julius Wilson, and Faith Mitchell, National Academy of Science, National Research Council, Washington D. C.

- [153] Reyes, B. I., (1997). Dynamics of Immigration: Return Migration to Western Mexico, Public Policy Institute of California, San Francisco.
- [154] Massey, D. S. ve Constant, A. (2001). Guestworkers of the 1980's and 1990's: Who is Going Back and who is staying in Germany, At the 2001 meetings of the European Society of Population Economics, June 14-17, 2001, Athens, Greece.
- [155] Durand, J. ve Massey, D. S., (2004). "What We Learned from the Mexican Migration Project", Crossing the Border: Research from the Mexican Migration Project, Russell Sage Foundation, New York.
- [156] Quinlan, R. J., (2005). "Kinship, Gender & Migration from a Rural Caribbean Community", Migration Letters, 2 (1): 1 – 11.
- [157] Guzman, M. G.; Haslag, J. H. ve Orrenius, P. M., (2004). Accounting for Fluctuations in Social Network Usage and Migration Dynamics, Research Department Working Paper 0402, Federal Reserve Bank of Dallas, Dallas.
- [158] Iversen, V., (2006). Segmentation, Network Multipliers and Spillovers: A Theory of Rural Urban Migration for a Traditional Economy, Working Paper, 9, the Development Research Centre on Migration, Globalisation and Poverty, University of Sussex, Brighton.
- [159] Massey, D. S. ve Sanchez, M., (2005). Latino and American Identities as Perceived by Immigrants. CMD Working Paper #05-02j (The Center for Migration and Development Working Paper Series). Princeton University, Princeton.
- [160] Stamm, S., (2006). Social Networks among Return Migrants to Post-War Lebanon, Working Paper, No. 9-2006, Center for Comparative and International Studies, (Swiss Federal Institute of Technology Zurich and University of Zurich). Zurich.
- [161] Winters, P; de Janvry, A. ve Sadoulet, E., (1999). Family and Community Networks in Mexico-US Migration, Working Paper Series in Agricultural and Resource Economics, No. 99-12, University of New England.
- [162] Ndoen, M.L. Gorter, K. Nijkamp, P. ve Rietveld, P., (2002) "Entrepreneurial migration and regional opportunities in developing countries", The Annals of Regional Science, 36: 421–436
- [163] Heering, L.; van der Erf, R. ve van Wissen, L., (2004). "The Role of Family Networks and Migration Culture in the Continuation of Moroccan Emigration: A Gender Perspective", Journal of Ethnic and Migration Studies, 30 (2): 323–337.

- [164] Thongyou, M. ve Ayuwat, D., (2005). Social Network Of Laotian Migrant Workers in Thailand, Working Paper Series, No. 80, City University of Hong Kong.
- [165] Constant, A.; Zimmermann, K. F., (2007). Circular Migration: Counts of Exits and Years Away from the Host Country, Discussion Paper No. 2999, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, Bonn.
- [166] Kuhn, R., (2002). Identities in Motion: Social Exchange Networks and Rural-Urban Migration in Bangladesh, WORKING PAPER PAC2002-0001, INSTITUTE OF BEHAVIORAL SCIENCE, POPULATION AGING CENTER, University of Colorado at Boulder, Boulder.
- [167] Grenier, G., (2007). "The internal migration of the immigrant and nativeborn populations in Canada between 1976 and 1996", The Journal of Socio-Economics: 1-21.
- [168] Yamauchi, F. ve Tanabe, S., (2006). "Nonmarket networks among migrants: evidence from metropolitan Bangkok, Thailand", Journal of Population Economics, 1-16.
- [169] Hotton, T. J. ve Bailey, R. E., (2002). "Natives and Migrants in the London Labour Market, 1929-1931", Journal of Population Economics, 15: 59-81.
- [170] Zhao, Y., (1999). "Labor migration and earnings differences: The case of rural China", Economic Development and Cultural Change, 47 (4): 767-782.
- [171] Osili, U. O., (2004). "Migrants and Housing Investments: Theory and Evidence from Nigeria", Economic Development and Cultural Change, 52 (4): 821-849.
- [172] Agesa, R., (2001). "Migration and the urban to rural earnings difference: A sample selection approach", Economic Development and Cultural Change, 49 (4): 847-865.
- [173] Garasky, S., (2002). "Where are they going? A comparison of urban and rural youths' locational choices after leaving the parental home", Social Science Research, 31: 409-431.
- [174] Kriegh R. G., (1997). "Occupational change, employer change, internal migration, and earnings", Regional Science and Urban Economics, 27: 1-15.
- [175] Funkhouser, E., (1997). "Labor market adjustment to political conflict Changes in the labor market in El Salvador during the 1980s", Journal of Development Economics, 52: 31-64.
- [176] Curran, S.; Garip, F. ve Chung, C., (2005). Advancing Theory and Evidence about Migration and Cumulative Causation: Destination and Gender in Thailand, Princeton University the Center for Development, Princeton.
- [177] Liang, Z. ve Chen, Y. P., (2004). "Migration and Gender in China: An Origin-Destination Linked Approach", Economic Development and Cultural Change, 52 (2): 423-443.

- [178] Beenstock, M., (1997). "The Internal Migration of Immigrants: Israel 1969–1972", *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 37: 263–284.
- [179] Banerjee, B. ve Bucci, G. A., (1995). "On-the-job search in a developing country: An analysis based on Indian Data on Migrants", *Economic Development and Cultural Change*, 43 (3): 565–583.
- [180] Cobb-Clark, D.; Connolly, M. D. ve Worswick, C., (2005). "Post-migration investments in education and job search: a family perspective", *Journal of Population Economics*, 18: 663-690.
- [181] Jacobsen, J. P. ve Levin, L. M., (2000). "The effects of internal migration on the relative economic status of women and men", *Journal of Socio-Economics*, 29: 291–304.
- [182] Lanzona, L. A., (1998). "Migration, self-selection and earnings in Philippine rural communities", *Journal of Development Economics*, 56: 27–50.
- [183] Bover, O. ve Arellano, M., (2002). "Learning About Migration Decision from the Migrants: Using Complementary Datasets to Model Intra-Regional Migrations in Spain", *Journal of Population Economics*, 15: 357–380.
- [184] Dustmann, C. ve Kirchkamp, O., (2002). "The optimal migration duration and activity choice after re-migration", *Journal of Development Economics*, 67: 351–372.
- [185] Campbella, C. ve Lee, J., (2001). "Free and unfree labor in Qing China Emigration and escape among the bannermen of northeast China, 1789–1909", *History of the Family*, 6: 455–476.
- [186] Portes, A. ve Shafer, S., (2006). *Revisiting the Enclave Hypothesis: Miami Twenty-Five Years Later*, Princeton University the Center for Development, Princeton.
- [187] Ilahi, N. ve Jafarey, S., (1999). "Guestworker migration, remittances and the extended family: evidence from Pakistan", *Journal of Development Economics*, 58: 485–512.
- [188] Gang, I. N. ve Stuart R. C., (1999). "Mobility where mobility is illegal: Internal migration and city growth in the Soviet Union", *Journal of Population Economics*, 12: 117–134.
- [189] Patridge, M. D. ve Rickman, D. S., (1999). "A Note on the Benefits to Current Residents of State Employment Growth: Is There an Industry Mix Effect on Migration", *Journal of Regional Science*, 39 (1): 167–181.
- [190] Hunt, J. ve Kau, J B., (1985). "Migration and Wage Growth: A Human Capital Approach", *Southern Economic Journal*, 51 (3): 697–710.
- [191] Farber, S. C., (1983). "Post-Migration Earnings Profiles: An Application of Human Capital and Job Search Models", *Southern Economic Journal*, 49 (3): 693–705.

- [192] Rosenbaum, H., (1993). "Selectivity Among Various Types of Inter-Provincial Migrants, Canada 1976–1981", *Canadian Studies in Population*, 20 (1): 85–106.
- [193] Zhu, N., (2002). "The impacts of income gaps on migration decisions in China", *China Economic Review*, 13: 213–230.
- [194] Lin, J. Y.; Wang, G. ve Zhao, Y., (2004). "Regional Inequality and Labor Transfers in China", *Economic Development and Cultural Change*, 52 (3): 587–603.
- [195] Mendola, M., (2008). "Migration and technological change in rural households: Complements or substitutes?", *Journal of Development Economics*, 85: 150–175.
- [196] Bhandari, P., (2004). "Relative Deprivation and Migration in an Agricultural Setting of Nepal", *Population and Environment*, 25 (5): 475–499.
- [197] Dessendre, C. D.; Drapier, C. ve Jayet, H., (2004). "The Impact of Migration on Wages: Empirical Evidence from French Youth", *Journal of Regional Science*, 44 (4): 661–691.
- [198] Boustan, L. P. Fishback, P. V. ve Kantor, S. E., (2007). *The Effect of Internal Migration on Local Labor Markets: American Cities During The Great Depression*, National Bureau of Economic Research, Cambridge.
- [199] Shear, W. B., (1983). "Urban Housing Rehabilitation and Move Decisions", *Southern Economic Journal*, 49 (1–4): 1030–1052.
- [200] Grant E. K. ve Wanderkamp, J., (1985). "Migrant Information and the Remigration Decision: Further Evidence", *Southern Economic Journal*, 51 (1–4): 1202–1215.
- [201] Hare, D., (2002). "The determinants of job location and its effect on migrants' wages: Evidence from Rural China", *Economic Development and Cultural Change*, 50 (3): 557–579.
- [202] Dessendre, C. D. ve Molho, I., (1999). "Migration and Changing Employment Status: A Hazard Function Analysis", *Journal of Regional Science*, 39 (1): 103–123.
- [203] Shioji, E., (2001). "Composition Effect of Migration and Regional Growth in Japan", *Journal of the Japanese and International Economies*, 15: 29–49.
- [204] Yankow, J. J., (2003). "Migration, Job Change, and Wage Growth: A New Perspective on the Pecuniary Return to Geographic Mobility", *Journal of Regional Science*, 43 (3): 483–516.
- [205] Mberu, B. U., (2007). "Internal Migration and Household Living Conditions in Ethiopia", *Demographic Research*, 14: 509–540.
- [206] Woodruff, C. ve Zenteno, R., (2007). "Migration networks and microenterprises in Mexico", *Journal of Development Economics*, 82: 509–528.

- [207] Hsieh, C. ve Liu, B. C., (1983). "The Pursuance of Better Quality of Life: In the Long Run, Better Quality of Social Life Is the Most Important Factor in Migration", *American Journal of Economics and Sociology*, 12 (1): 431-440.
- [208] Friedlander, D., (1992). "Occupational Structure, Wages, and Migration in Late Nineteenth-Century England and Wales", *Economic Development and Cultural Change*, 40 (2): 295-318.
- [209] Shrestha, N. R.; Velu, R. P. ve Convey, D., (1993). "Frontier migration and upward mobility: The case of Nepal", *Economic Development and Cultural Change*, 41 (4): 787-816.
- [210] Westerlund, O., (1997). "Employment Opportunities, Wages and Interregional Migration in Sweden, 1970-1989", *Journal of Regional Science*, 37 (1): 55-73.
- [211] Portnov B. A., (1998). "The effect of housing on migrations in Israel: 1988–1994", *Journal of Population Economics*, 11: 379–394.
- [212] Gawande, K. Bohara, A. K.; Berrens, R. P. ve Wang, P., (2000). "Internal migration and the environmental Kuznets curve for US hazardous waste sites", *Ecological Economics*, 33: 151–166.
- [213] Huarez, J. P., (2000). "Analysis of Interregional Labor Migration in Spain Using Gross Flows", *Journal of Regional Science*, 40 (2): 377-399.
- [214] Aroca, P. ve Hewings, G. J. D., (2002). "Migration and regional labor market adjustment: Chile 1977–1982 and 1987–1992", *The Annals of Regional Science*, 36:197–218
- [215] Butzer, R. Larson, D. F. ve Mundlak, Y., (2002). "Intersectoral migration in Venezuela", *Economic Development and Cultural Change*, 50 (2): 227-248.
- [216] Devillanova, C ve García-Fortes, W., (2004). "Migration Across Spanish Provinces: Evidence From The Social Security Records (1978–1992)", *Investigaciones Económicas*, XXVIII (3): 461–487.
- [217] Fidrmuch, J., (2004). "Migration and regional adjustment to asymmetric shocks in transition economies", *Journal of Comparative Economics*, 32: 230–247.
- [218] Ponchet, S., (2006). "Provincial migration dynamics in China: Borders, costs and economic motivations", *Regional Science and Urban Economics*, 36: 385–398.
- [219] Miguel, E.; Gertler, P. ve Levine, D. I., (2006). "Does Industrialization Build or Destroy Social Networks?", *Economic Development and Cultural Change*, 54 (2): 287-317.
- [220] Ederveen, S. Nahuis, R. ve Parikh, A., (2007). "Labour mobility and regional disparities: the role of female labour participation", *Journal of Population Economics*, 20: 895–913.
- [221] Cattaneo, C., (2006). "The Determinants of Actual Migration and the Role of Wages and Unemployment in Albania: An Empirical Analysis", *Liuc Papers*, 50: 1-35.

- [222] Yezer, A. M. J. ve Thurstone, L., (1976). "Migration Patterns and Income Change: Implications for the Human Capital Approach to Migration", *Southeastern Economic Journal*, 42 (1–4): 693–702.
- [223] Cebula, R. ve Curan, C., (1978). "Property Taxation and Human Migration", *American Journal of Sociology*, 37 (1): 43–49.
- [224] Allen, J., (1979). "Information and Subsequent Migration: Further Analysis and Additional Evidence", *Development Economics and Cultural Change*, 45 (1–4): 1274–1284.
- [225] Herzog, H. V. ve Schlottmann, A. M., (1983). "Migrant Information, Job Search and the Remigration Decision", *Southern Economic Journal*, 50 (1): 43–56.
- [226] Gottschang, T. R., (1987). "Economic Change, Disasters, and Migration: The Historical Case of Manchuria", *Economic Development and Cultural Change*, 35 (3): 461–490.
- [227] Massey, D. S. ve Eggres, M. L. ve Denton, N.A., (1990). *Disentangling the Causes of Concentrated Poverty*, Population Research Center, University of Chicago, Chicago.
- [228] Kettunen, J., (2002). "Labour mobility of unemployed workers", *Regional Science and Urban Economics*, 32: 359–380.
- [229] van der Gaag, N.; van Wissen, L.; Rees, P.; Stillwell J. ve Kupiszewsky, M. (2003). *Study of Past and Future Interregional Migration Trends and Patterns within European Union Countries In Search of a Generally Applicable Explanatory Model*, Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute, Report on behalf of Eurostat, Netherland.
- [230] Kumar, B., (2003). *Migration, poverty and development in Nepal*, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, No: 10, Bangkok.
- [231] Zezza, A.; Carletto, G. ve B. Davis (2005). *Moving away from Poverty A Spatial Analysis of Poverty and Migration in Albania*, ESA Working Paper No: 05–02, The Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). New York.
- [232] Fahr, R. ve Sunde, U., (2006). "Spatial mobility and competition for jobs: Some theory and evidence for Western Germany", *Regional Science and Urban Economics*, 36: 803–825.
- [233] Mckenzie, D. ve Rapoport, H., (2007). "Networks effects and the dynamics of migration and inequality: Theory and evidence from Mexico", *Journal of Development Economics*, 84: 1–24.
- [234] Pons, J.; Paluzie, E.; Silvestre, J. ve Tirado, D. A. (2007). "Testing the New Economic Geography: Migrations and Industrial Agglomerations in Spain", *Journal of Regional Science*, 47 (2): 289–313.
- [235] Taylor, J. E.; Rozelle, S. ve de Brauw, A. (2003). "Migration and Incomes in Sources Communities: A New Economics of Migration Perspective from China", *Economic Development and Cultural Change*, 52 (1): 75–101.

- [236] Barham, B. ve Boucher, S. (1998), "Migration, remittances, and inequality: Estimating the net effects of migration on income distribution", *Journal of Development Economics*, 55: 307–331.
- [237] Nord, M., (1998). "Poor People on the Move: County to County Migration and the Spatial Concentration of Poverty", *Journal of Regional Science*, 38 (2): 329–351.
- [238] Voss, P. R., (2007). "Demography as a Spatial Social Science", *Population Research Policy Review*, 26: 456–477.
- [239] İlem, D., (2007). İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası Dizisi (Cilt 1–56) (1939–2007). İşaret Yayınları, İstanbul.
- [240] Özcan, Y. Z., (1998). "İç Göçün Tanımı ve Verileri İle İlgili Bazı Sorunlar", *Konferans-Türkiye’de İç Göç Bolu-Gerede 6 Haziran 1997, Tarih Vakfı, İstanbul*, 78–90.
- [241] Tümertekin, E., (1968). Türkiye’de İç Göçler, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü yayını, İstanbul.
- [242] Murat, S., (2006). Düünden Bugüne İstanbul’un Nüfus ve Demografik Yapısı, İstanbul Ticaret Odası yayını, İstanbul.
- [243] Demirci, M. ve Sunar, D., (1998). "Nüfus Sayımlarıyla Derlenen İç Göç Bilgisinin Değerlendirilmesi", *Türkiye’de İç Göç: Türkiye’de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı, 6–7 Haziran 1997 Bolu Gerede, Tarih Vakfı, İstanbul*, 125–151.
- [244] Gedik, A., (1998). "Daimi İkametgâha Göre Göç Datası: Eleştiriler ve Öneriler", *Türkiye’de İç Göç: Türkiye’de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı, 6–7 Haziran 1997 Bolu Gerede, Tarih Vakfı, İstanbul*, 152–163.
- [245] Tekeli, İ. ve Erder, L., (1978). "Göç Gözlemlerinde Zamanda ve Alanda Topulaştırma Sorunları", *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler, Hacettepe Üniversitesi yayınları, Ankara*, 59–104.
- [246] Tekeli, İ., (1978). "İstatistiksel Birimlerin Şekil ve Büyüklüklerinin Göç Gözlemlerine Etkilerinin Türkiye Örneğinde Sınanması", *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler, Hacettepe Üniversitesi yayınları, Ankara*, 105–132.
- [247] Tekeli, İ., (1978). "Türkiye’nin Mekân Organizasyonunu Betimleyici Makro Değişkenlerin Göçü Açıklamada Kullanılışı", *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler, Hacettepe Üniversitesi yayınları, Ankara*, 195–240.
- [248] Tekeli, İ., (1978). "Coğrafik Sabitelerin Nüfusun Mekânsal Dağılımının Projeksiyonunda Kullanılışı", *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler, Hacettepe Üniversitesi yayınları, Ankara*, 241–268.

- [249] Tekeli, İ., (1978). "1960–65 Döneminde Türkiye’de Göç Vektörlerinin Yönlülük Analizi ve Mekân Organizasyonda Uyum Sürecinin Yönü", Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler, Hacettepe Üniversitesi yayınları, Ankara, 269–295.
- [250] Erder, L., (1978). "Dolaylı Yöntemlerle Türkiye İçin Yapılan Göç Tahminleri", Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler, Hacettepe Üniversitesi yayınları, Ankara, 133–153.
- [251] Tekeli, İ., (1978). "Kalkınma Sürecinde Marjinal Kesim ve Türkiye Üzerinde Bir Deneme", Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler, Hacettepe Üniversitesi yayınları, Ankara, 331–362.
- [251] Tunalı, İ., (1996). "Migration and remigration of male household heads in Turkey, 1963–1973", *Economic Development and Cultural Change*, 45: 131–67.
- [252] Hemmasi, M. ve Prorok, C. V., (2002). "Women’s migration and quality of life in Turkey", *Geoforum*, 33: 399–411.
- [253] Üçdoğruk, Ş., (2002). "İzmir’deki İç Göç Hareketinin Çok Durumlu Logit Teknikle İncelenmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi*, 17 (1): 157–183.
- [254] Ulutürk Akman, S., (2006). "İstanbul’a Göç Eden Birinci ve İkinci Nesil Göçmenler Arasında Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Yaşam Açısından Farklılık Olup-Olmadığına İlişkin Bir İnceleme", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 49: 53–99.
- [255] Evcil, A. N.; Dökmeci, V. ve Başarır Kiroğlu, G., (2006). *Regional Migration in Turkey: Its Directions and Determinants*, 46th European Congress of the Regional Science Association, August 30th -September 3rd 2006 Volos-Greece.
- [256] Dinçer, İ., (1999). *Kentsel ve Kırsal Yerleşmelerde Sektörel Uzmanlaşmalar-Göç-GSYİH İlişkileri 1985–1990*, YTÜ – doçentlik tezi, İstanbul.
- [257] Yamak, R. ve Yamak, N., (1999). "Türkiye’de Gelir Dağılımı ve İçgöç", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (1): 16–28.
- [258] Gezici, F. ve Keskin, B., (2005). *Interaction between Regional Inequalities and Internal Migration in Turkey*, URL. http://www.feweb.vu.nl/ersa2005/final_papers/132.pdf
- [259] Evcil, A. N. ve Dökmeci, V., (2007). "Türkiye’de Göç Eğilimlerinin Mekânsal, Demografik ve Zaman Açısından Analizi", *Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar – 12. Bölge Planlama Kongresi Bildiriler Kitabı*, Bölge Bilimi Türk Mili Komitesi, İTÜ, DPT, İstanbul, 193–202.
- [260] Kırdar, M. ve Saraçoğlu, Ş., (2007). *Migration and Regional Convergence: An Empirical Investigation for Turkey*, MPRA (Munich Personal RePEc Archive) Paper No. 2648, URL: <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/2648/>

- [261] Wrigley, N. ve Brouwer, F., (1986). "Qualitative Statistical Models for Regional Economic Analysis", Handbook of Regional and Urban Economics, Volume I: Regional Economics, ed. Peter Nijkamp, Elsevier Science Publishers B.V., North-Holland, et. al.: 443-90.
- [262] Hardle, W. ve Hlavka, Z., (2007). Multivariate Statistics: Exercises and Solutions, Springer – Verlag, Berlin.
- [263] Johnston, R. A. ve Wicherin, D. W., (1988). Applied Multivariate Statistical Analysis, Prentice Hall, New Jersey.
- [264] Rencher, A. C., (2002). Methods of Multivariate Analysis. 2. bs. Wiley – Interscience, New York.
- [265] Bolch, B. W. ve Huan, C. J., (1974). Multivariate Statistical Methods for Business and Economics, Prentice Hall, New Jersey.
- [266] Saraçoğlu, B., (1992). "Ülkelerin Ekonomik Kalkınmışlık Düzeyleri Açısından İncelenmesi", Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 10: 17 – 54.
- [267] Amstrong, H. W. ve Read, R., (2000). "Comparing the Economic Performance of Dependent Territories and Sovereign Microstates", Economic Development and Cultural Change, 48 (2): 285 – 306.
- [268] Klecka, W. R., (1980). Discriminant function analysis, SAGE Publications, Newbury Park, London, New Delhi.
- [269] Tatsuoka, M. M., (1971). Multivariate Analysis: Tecniques for Educational and Psychological Researches, John Wiley and Sons inc. New York, vd.
- [270] Albayrak, A. S., (2006). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil yayın-dağıtım, Ankara.
- [271] Özdamar, K., (2004). Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi - 2(Çok Değişkenli İstatistik). 5. bs. Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- [272] Green, P. E. ve Carrol, J. D., (1976). Mathematical Tools for Applied Multivariate Analysis, Academic Pres, New York, San Francisco and London.
- [273] Sharma, S., (1996). Applied Multivariate Techniques, John Wiley & Sons inc. New York, vd.
- [274] Karpat, G. ve Açıkgöz, Ş., (2001). "Ülkelerin Kalkınmışlık Faktörleri Açısından Değerleri", Çukurova Üniversitesi İİBF Ekonometri Bölümü 5. Ulusal Ekonometri Sempozyumu19 – 22 Eylül 2001. URL: <http://idari.cu.edu.tr/sempozyum>
- [275] Ravallion, M., (2001). Growth, Inequality and Poverty: Looking Beyond the Averages, World Bank Policy Research Working Paper. 2558, Washington, DC.
- [276] Fedorov, L., (2002). "Regional Inequality and Regional Polarization in Russia, 1990–99", World Development, 30 (3): 443–456.
- [277] Moran, T. P., (2003). "On the Theoretical and Methodological Context of Cross-National Inequality Data", International Sociology, 18 (2): 351-378.

- [278] Sen, A. K., (1973). *On Economic Inequality*, Oxford University Press, Oxford, etc.
- [279] Chakravarty, S., (1996). "A Measurement of Spatial Disparity: The Case of Income Inequality", *Urban Studies*, 33 (9): 1671–1686.
- [280] Harvey, J., (2005). "A note on the 'natural rate of subjective inequality'hypothesis and the approximate relationship between the Gini coefficient and the Atkinson index", *Journal of Public Economics*, 89: 1021–1025.
- [281] García, I. ve Molina, J. A., (2001). "The Effects of Region on the Welfare and Monetary Income of Spanish Families", *Urban Studies*, 38 (13): 2415-2424.
- [282] Salas, R., (1997). "Welfare-consistent inequality indices in changing populations: The marginal population replication axiom A note", *Journal of Public Economics*, 67: 145–150.
- [283] Pedersen, A. W., (2004). "Measurement Inequality as Relative Deprivation: A Sociological Approach to Inequality", *Acta Sociologica*, 47: 31-49.
- [284] Atkinson, A. B., (1970). "On the Measurement of Inequality", *Journal of Economic Theory*, 2: 244-263.
- [285] Öztürk, L., (2005). "Bölgelerarası Gelir Eşitsizliği: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması'na (İBBS) Göre Eşitsizlik İndeksleri İle Bir Analiz, 1965–2001", *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 10: 95–110.
- [286] Spatz, J., (2006). "Poverty and Inequality in the Era of Structural Reforms: The Case of Bolivia", *Springer Verlag*, Berlin.
- [287] Regidor, E.; Calle, M. E.; Navarro, P. ve Dominguez, V., (2003). "Trends in the Association between Average Income, Poverty and Income Inequality and Life Expectancy in Spain", *Social Science & Medicine*, 56: 961–971.
- [288] DİE (2004). *İllere Göre GSYİH 2000*.
- [289] DİE (2004). *2001 Genel Tarım Sayımı*. Ankara.
- [290] TBB (2001). *Türk Bankacılık Sisteminde Mevduat ve Kredi Çeşitlerinin İllere ve Bölgelere Göre Dağılımı, 2000*, İstanbul.
- [291] DİE (2004). *İnşaat Bina Sayımı 2000*. Ankara.

ÖNCEKİ ÇALIŞMALARDA KULLANILAN VERİLER

Kuzey ve Güney Amerika Örneklem Alanı İçin Yapılmış Çalışmalarda Kullanılan Yöntemler ve Sonuç Özetleri						
Denk. no.	Eser no.	Yazar (lar)	Sıra	Örneklem alanı	Yöntem	Değişkenler ve sonuç*
1	1	Grenier, G. (2007)	1	Kanada (n: 514,583)	probit model	Kanada'da doğanların illerarası göçü = - yaş - yaş kare + evli erkek - bekar kadın + öğrenim süresi - Fr. Ana dili - anadili Fr. dışındakilerden + işsizlik oranı + ortalama ücret (göçten önce yaşanan yerler ve geliş periyodları değişken işaret almıştır) + başka ilde doğan + yurt dışından gelen - yurt dışında doğan
2			2	Kanada (n: 514,583)	probit model	Kanada' ya ülke dışından gelen göçmenlerin iç göçü = + Asya, Orta Afrika ve L. Amerika' da doğanlar + yaş - yaş kare - evli erkek - bekar kadın - evli kadın + öğrenim süresi - Fr. Ana dili - anadili Fr. dışındaki dillerden - işsizlik oranı + ortalama ücret (göçten önce yaşanan yerler ve geliş periyodları değişken işaret almıştır)
3	2	Mckenzie, D., H. Rapoport (2007)	1	Meksika	Spearman korelasyon	Göç oranı 1924; + 1910'da kırdan toprak sahipliği oranı, 1930'da 6-10 yıllık eğt. oranı, + 1930'da bebek ölüm oranı, - 1960'da işgücü gelir eşitsizliği gini katsayısı, - 1960'da işgücü gelir eşitsizliği cof. of variation, + fert başına GSYİH, + üretimde tarımın ağırlığı, - eyaletler arası temel eyalete göre bozulma endeksi, - 100 bin kişiye düşen hastane sayısı, + 100 bin kişiye düşen doktor sayısı, + 100 bin kişiye düşen hemşire sayısı.
4			2	Meksika	Spearman korelasyon	Göç oranı 1955-9; + 1910'da kırdan toprak sahipliği oranı, - 1930'da 6-10 yıllık eğt. oranı, + 1930'da bebek ölüm oranı, + 1960'da işgücü gelir eşitsizliği gini katsayısı, + 1960'da işgücü gelir eşitsizliği cof. of variation, + fert başına GSYİH, + üretimde tarımın ağırlığı, - eyaletler arası temel eyalete göre bozulma endeksi, - 100 bin kişiye düşen hastane sayısı, - 100 bin kişiye düşen doktor sayısı, + 100 bin kişiye düşen hemşire sayısı.
5			3	Meksika (n: 3116; n: 11351)	çoklu regresyon	Göç = + log. kısa dönemli tüketim - log. kısa dönemli tük.karesi + genel göç - genel göç*log.kısa d.tüketim
6			4	Meksika (n: 57)	çoklu regresyon	Göç = + göç oranı (1955-59) - 30 yaş altı kişi oranı + 60 yaş üstü kişi oranı - 6 yıldan az eğt. oranı - en az 9 yıllık eğt. oranı + fert başı GSYİH + tarımsal üretim ağırlığı + bozulma endeksi - 100 bin kişiye düşen hastane
7			5	Meksika (n: 57)	çoklu regresyon	Göç = + göç oranı (1924) + 30 yaş altı kişi oranı + 60 yaş üstü kişi oranı - 6 yıldan az eğt. oranı - en az 9 yıllık eğt. oranı - fert başı GSYİH + tarımsal üretim ağırlığı + bozulma endeksi - 100 bin kişiye düşen hastane
8			6	Meksika (n: 57)	çoklu regresyon	Göç = + göç oranı (1955-59) - göç oranı (1924) + uzun süreli işsizlik - uzun sürede değer kaybetme + 30 yaş altı kişi oranı + 60 yaş üstü kişi oranı - 6 yıldan az eğt. oranı - en az 9 yıllık eğt. oranı + fert başı GSYİH + tarımsal üretim ağırlığı + bozulma endeksi - 100 bin

						kişiyeye düşen hastane
9			7	Meksika (n: 214)	çoklu regresyon	Göç = + göç oranı (1955-59) - 30 yaş altı kişi oranı + 60 yaş üstü kişi oranı + 6 yıldan az eğt. oranı - en az 9 yıllık eğt. oranı + fert başı GSYİH + tarımsal üretim ağırlığı - bozulma endeksi - 100 bin kişiyeye düşen hastane
10			8	Meksika (n: 214)	çoklu regresyon	Göç = + göç oranı (1924) - 30 yaş altı kişi oranı + 60 yaş üstü kişi oranı - 6 yıldan az eğt. oranı - en az 9 yıllık eğt. oranı + fert başı GSYİH + tarımsal üretim ağırlığı - bozulma endeksi - 100 bin kişiyeye düşen hastane
11			9	Meksika (n: 57)	çoklu regresyon	Kısa süreli tüksetim Gini = - genel göç + genel göç kare
12			10	Meksika (n: 33)	çoklu regresyon	Gini değişimi (1992-97) = + göç stoğu değişimi (1992-97)
13			11	Meksika (n: 33)	çoklu regresyon	Gini değişimi (1992-97) = + göç stoğu değişimi (1992-97) - göç st. değ.*1992 göç stoğu - 1992 göç stoğu
14			12	Meksika (n: 33)	çoklu regresyon	Gini değişimi (1992-97) = + göç stoğu değişimi (1992-97) - göç stoğu değişiminin karesi
15			1	ABD (n: 118)	çoklu regresyon	Göç girişi = + kişi başı kamu harcaması + ayda aşırı yağışlı gün sayısı - yağışlı gün sayısı*kent kukla değişkeni + ortalama sıcaklık + kişi başına düşen sanayi işçisi - kişi başına düşen sanayi işçisi*kent kukla değişkeni
16	3	Boustan, L. P., P. V. Fishback ve S. E. Kantor (2007)	2	ABD (n: 118)	çoklu regresyon	Göç çıkışı = + kişi başı kamu harcaması + ayda aşırı yağışlı gün sayısı - yağışlı gün sayısı*kent kukla değişkeni + ortalama sıcaklık + radyosu olan aile oranı - radyosu olan aile oranı*kent kukla değişkeni - 1926'da 1930'a göre kilise cemaatinde olanların oranı
17			1	ABD (n: 1721)	probit model	Yüksek eğitimlilerin yerel çapta iş değiştirmeleri = + potansiyel deneyimdeki değişim - potansiyel deneyimdeki değişimin karesi - kontrat süresindeki değişim + kontrat süresindeki değişimin karesi + yer değiştirme sonrası evlenme - yer değiştirme sonrası boşanma + sendikaya giriş + sendikadan çıkış + konfor değişimi
18			2	ABD (n: 5992)	probit model	Düşük eğitimlilerin yerel çapta iş değiştirmeleri = + potansiyel deneyimdeki değişim - potansiyel deneyimdeki değişimin karesi - kontrat süresindeki değişim + kontrat süresindeki değişimin karesi + yer değiştirme sonrası evlenme + yer değiştirme sonrası boşanma + sendikaya giriş + sendikadan çıkış + konfor değişimi
19			3	ABD (n: 223)	probit model	Yüksek eğitimlilerin göç etme ölçeğinde iş değiştirmeleri = + potansiyel deneyimdeki değişim - potansiyel deneyimdeki değişimin karesi - kontrat süresindeki değişim + kontrat süresindeki değişimin karesi - yer değiştirme sonrası evlenme + yer değiştirme sonrası boşanma + sendikaya giriş - sendikadan çıkış - konfor değişimi
20	4	Yankow, J. J. (2003)	4	ABD (n: 434)	probit model	Düşük eğitimlilerin göç etme ölçeğinde iş değiştirmeleri = + potansiyel deneyimdeki değişim - potansiyel deneyimdeki değişimin karesi - kontrat süresindeki değişim + kontrat süresindeki değişimin karesi + yer değiştirme sonrası evlenme + yer değiştirme sonrası boşanma + sendikaya giriş - sendikadan çıkış + konfor değişimi
21			5	ABD (n: 1944)	probit model	Birleştirilmiş modelde yüksek eğitimlilerin iş değiştirmeleri = - göç + potansiyel deneyimdeki değişim - potansiyel deneyimdeki değişimin karesi - kontrat süresindeki değişim + kontrat süresindeki değişimin karesi + yer değiştirme sonrası evlenme - yer değiştirme sonrası boşanma + sendikaya giriş + sendikadan çıkış - konfor değişimi
22			6	ABD (n: 6426)	probit model	Birleştirilmiş modelde düşük eğitimlilerin iş değiştirmeleri = +göç + potansiyel deneyimdeki değişim - potansiyel deneyimdeki değişimin karesi - kontrat süresindeki değişim + kontrat süresindeki değişimin karesi + yer değiştirme sonrası evlenme + yer değiştirme sonrası boşanma + sendikaya giriş + sendikadan çıkış - konfor değişimi

23	5	Garasky, S. (2002)	1	ABD (n: 19,347)	logit model	Kentlerden genç göçü = - erkek + yaş - yaşkare - zenci - İspanyol - lisede okuyan - ünv. Okuyup ailesinin yanında kalan - lise üstü mezunu + evli + aile birarada + boşanmış aile + aile dışında yaşayan kardeş sayısı - ebeveynler lise veya üstü mezunu - işsizlik oranı + sanayi çalışanlarının istihdamdaki payı + ticaret sektöründe çalışanların istihdamdaki payı + hizmetler sektöründe çalışanların istihdamdaki payı
24			2	ABD (n: 5540)	logit model	Kırdan genç göçü = - erkek + yaş - yaşkare - zenci - lisede okuyan - ünv. Okuyup ailesinin yanında kalan - lise üstü mezunu + evli + aile birarada - boşanmış aile + sanayi çalışanlarının istihdamdaki payı + ticaret sektöründe çalışanların istihdamdaki payı + hizmetler sektöründe çalışanların istihdamdaki payı
25			3	ABD (n: 19,347; 5540)	multi nomial probit	çok durumlu olasılık modelinde aynı verilerle 4 durum test edilmiştir.
26	6	Butzer, R., D. F. Larson ve Y. Mundlak (2002)	1	Venezuela (n: 34)	çoklu regresyon	Kırdan kente göç çıkışı = + kır ve kent arası gelir paritesi + kır ve kent arası işgücü paritesi - ekonominin verimsizlik ölçüsü + enflasyon + işgücünün ortalama öğrenim süresi
27			2	Venezuela (n: 34)	çoklu regresyon	Kırdan kente göç çıkışı = + kır ve kent arası gelir paritesi + kır ve kent arası işgücü paritesi - ekonominin verimsizlik ölçüsü + enflasyon + işgücünün ortalama öğrenim süresi - veremden ölümler + ulusal demiryolu ağına uzaklık + kırsal demiryolu ile kentsel demiryolu paritesi
28			3	Venezuela (n: 34)	asal bileşenler analizi	ABA skoru = + kır ve kent arası gelir paritesi + kır ve kent arası işgücü paritesi - ekonominin verimsizlik ölçüsü + enflasyon + işgücünün ortalama öğrenim süresi - veremden ölümler + ulusal demiryolu ağına uzaklık + kırsal demiryolu ile kentsel demiryolu paritesi
29				Venezuela (n: 34)	çoklu regresyon	Kırdan kente göç çıkışı kararı = + kır ve kent arası gelir paritesi + kır ve kent arası işgücü paritesi - enflasyon
30	7	Jacobsen, J. P. ve L. P. Levin (2000)	1	ABD (n: 12,355)	probit model	Evli çiftlerde taşınma = + net geliri arttı + karısının geliri arttı - 8 yıldan az eğitimi var - biraz liseye devam etti - lise mezunu - biraz üniversiteye devam etti - üniversiteden mezun - karısı 8 yıldan az eğitimi - karısı biraz liseye devam etti + karısı lise mezunu + karısı biraz üniversiteye devam etti - karısı üniversite mezunu - yaş - karısının yaşı
31			2	ABD (n: 17,391)	probit model	Bekarlarda taşınma = net geliri arttı - kadın olma durumu + kadının geliri arttı - 8 yıldan az eğitimi var - biraz liseye devam etti - lise mezunu - biraz üniversiteye devam etti - üniversiteden mezun - yaş
32			3	ABD (n: ?)	korelasyon	Taşınanlar (tümü, geliri artan, geliri azalanlar); - eşlerden birisinin gelir düzeyindeki değişim
33			4	ABD (n: ?)	korelasyon	Yerleşikler (tümü, geliri artan, geliri azalanlar); - eşlerden birisinin gelir düzeyindeki değişim
35	9	Patridge, M. D. ve D. S. Rickman (1999)	1	ABD (n: 528)	Panel data	Eyaletlerin göç oranları = + göç alış + göç veriş - sanayi sektöründe istihdamda büyüme -, + sanayi sektöründe istihdamda büyüme için eyaletlerarası karşılaştırma + bölgesel istihdamda büyüme + reel ücret + 14 yaş altı nüfus oranı + 15-19 yaş arası nüfus ağırlığı + 20-24 yaş arası nüfus ağırlığı + 65 yaş üstü nüfus ağırlığı + lise mezunu ağırlığı + üniversite mezunu ağırlığı + zenci nüfusu ağırlığı + yakın zamanlı göç + nüfus yoğunluğu + nüfus yoğunluğunun karesi
36	10	Barham, B. ve S. Boucher (1998)	1	Nikaragua (n: 125)	bivariate probit	Erkek işgücü göç kararı = + yaş - yaş2 - düşük eğitim - orta eğitim - yüksek eğitim - etnik grup 1 + etnik grup 2 + toplam çocuk - okula giden çocuk + yetişkin sayısı - geri dönüşte gelir - kişi başı gelir
37			2	Nikaragua (n: 106)	bivariate probit	Kadın işgücü göç kararı = + yaş - yaş2 - düşük eğitim - orta eğitim - yüksek eğitim - etnik grup 1 + etnik grup 2 + toplam çocuk - okula giden çocuk + yetişkin sayısı - geri dönüşte gelir - kişi başı gelir
38				Nikaragua (n: 125)	bivariate probit	Erkek işgücü göç kararı (göç etmemiş) = - yaş + yaş2 - etnik grup 1 + toplam çocuk sayısı - yetişkin sayısı + düşük eğitim + orta eğitim + yüksek eğitim - etnik grup 2 - okula giden çocuk - kardeş sayısı - ebeveyn sayısı -

						refah düzeyi + refah düzeyinin karesi
39			4	Nikaragua (n: 106)	bivariate probit	Kadın işgücü göç kararı (göç etmemiş) = - yaş + yaş ² - etnik grup 1 + toplam çocuk sayısı - yetişkin sayısı + düşük eğitim + orta eğitim + yüksek eğitim + etnik grup 2 - okula giden çocuk - kardeş sayısı - ebeveyn sayısı - refah düzeyi + refah düzeyinin karesi
40			1	ABD (n: 2285)	çoklu regresyon	Yoksul göçü = - madencilik - inşaat + sanayi - toptancılık + perakende + hizmet - kamu üretimleri - profesyoneller + satıcılar - ücretliler + evle iş arası gidiş geliş
41			2	ABD (n: 2285)	çoklu regresyon	Yoksul göçü = - madencilik + inşaat + sanayi - toptancılık + perakende + hizmet - kamu üretimleri - profesyoneller + satıcılar - ücretliler + evle iş arası gidiş geliş + düşük ücretliler
42			3	ABD (n: 2285)	çoklu regresyon	Yoksul göçü = - madencilik - inşaat + sanayi - toptancılık + perakende + hizmet - kamu üretimleri + profesyoneller + satıcılar - ücretliler + evle iş arası gidiş geliş - ortalama kira
43			4	ABD (n: 2285)	çoklu regresyon	Yoksul göçü = - madencilik + inşaat + sanayi - toptancılık + perakende + hizmet - kamu üretimleri - profesyoneller + satıcılar - ücretliler + evle iş arası gidiş geliş + düşük ücret - ortalama kira
44			5	ABD (n: 2260)	çoklu regresyon	Yoksul göçü = - madencilik - inşaat + sanayi - toptancılık + perakende + hizmet - kamu üretimleri - profesyoneller + satıcılar - ücretliler + evle iş arası gidiş geliş + düşük ücret + ortalama kira + ortalama konfor
45	11	Nord, M. (1998)	6	ABD (n: 2260)	çoklu regresyon	Yoksul göçü = - madencilik - inşaat + sanayi - toptancılık + perakende + hizmet + kamu üretimleri + profesyoneller + satıcılar - ücretliler + evle iş arası gidiş geliş + düşük ücret + ortalama kira + ortalama konfor + yoksul olmayan çalışma çağındaki göçmenler oranı
46			7	ABD (n: 2285)	çoklu regresyon	Yoksul olmayan göçü = - madencilik - inşaat + sanayi - toptancılık + perakende + hizmet - kamu üretimleri - profesyoneller + satıcılar + ücretliler + evle iş arası gidiş geliş
47			8	ABD (n: 2285)	çoklu regresyon	Yoksul olmayan göçü = - madencilik - inşaat + sanayi - toptancılık + perakende + hizmet - kamu üretimleri - profesyoneller + satıcılar + ücretliler + evle iş arası gidiş geliş + düşük ücret
48			9	ABD (n: 2285)	çoklu regresyon	Yoksul olmayan göçü = - madencilik - inşaat + sanayi - toptancılık + perakende + hizmet - kamu üretimleri - profesyoneller + satıcılar + ücretliler + evle iş arası gidiş geliş + ortalama kira
49			10	ABD (n: 2285)	çoklu regresyon	Yoksul olmayan göçü = - madencilik - inşaat + sanayi - toptancılık + perakende + hizmet - kamu üretimleri - profesyoneller + satıcılar + ücretliler + evle iş arası gidiş geliş + düşük ücret + ortalama kira
50			11	ABD (n: 2260)	çoklu regresyon	Yoksul olmayan göçü = - madencilik - inşaat + sanayi - toptancılık + perakende + hizmet - kamu üretimleri - profesyoneller + satıcılar - ücretliler + evle iş arası gidiş geliş - düşük ücret - ortalama kira + doğal konfor
51	12	Krieg, R. G. (1997)		ABD (n: ?)	probit model	İllerarası göç = - iş güvencesi - ev sahipliği - çocuk sayısı + eğitim süresi + evlilik + erkek + profesyonel
52				ABD (n: ?)	probit model	eyaletlerarası göç = - iş güvencesi - ev sahipliği - çocuk sayısı + eğitim süresi + evlilik + erkek + profesyonel
53	13	Massey, D. S., M. L. Eggres, N.A. Denton (1990)	1	ABD (n:?)	çoklu regresyon	Yoksul bölgelerden net zenci göçü = - Irksal önyargı - zeci ve beyaz evliler arasındaki davranış farklılığı + zeci ailelerin ortalama geliri - zenciler arasındaki gelir eşitsizliği
54			1	Kanada (n: 270; 4,993)	logit model	Geri dönen = - yaş - kadın - evlilik + öğrenci + 1968'deki uzaklık (bölgeler çeşitli işaretle) + beyaz + mavi yakalı - birinci dönem giden - ikinci dönem giden + geri dönen + mesleği olan
55	14	Grant, E. K. ve J. Vanderkamp (1985)	2	Kanada (n: 227; 4,993)	logit model	Gelen göçmen = - yaş - kadın - evlilik + öğrenci + 1968'deki uzaklık (bölgeler çeşitli işaretle) - beyaz - mavi yakalı + birinci dönem giden + ikinci dönem giden + geri dönen + mesleği olan
56			3	Kanada (n: 525; 4,993)	logit model	Giden göçmen = - yaş - kadın - evlilik + öğrenci - 1968'deki uzaklık (bölgeler çeşitli işaretle) - beyaz -

						mavi yakalı + birinci dönem giden + ikinci dönem giden + geri dönen + mesleği olan
57	15	Herzog, H. V. ve A. M. Schlottmann (1983)	1	ABD (n: 51*50)	çoklu regresyon	Doğum yeri ile göç edilen kasaba arasındaki uzaklık = + göç - ortalama yaş + ortalama eğitim süresi + çıkış yapılan ve gidilen eyaletler arasında işsizlik paritesi + ücret çıkış yeri + ücret gidilen yer - büyüme çıkış yeri + büyüme gidilen yer göçmen miktarı - genel uzaklık
58			2	ABD (n: 51*50)	çoklu regresyon	Potansiyel geri göç hareketinde doğum yeri ile göç edilen kasaba arasındaki uzaklık = + göç - ortalama yaş + ortalama eğitim süresi + çıkış yapılan ve gidilen eyaletler arasında işsizlik paritesi - ücret çıkış yeri + ücret gidilen yer - büyüme çıkış yeri - büyüme gidilen yer göçmen miktarı - genel uzaklık
59			3	ABD (n: 51*50)	çoklu regresyon	Potansiyel göçte doğum yeri ile göç edilen kasaba arasındaki uzaklık = + göç - ortalama yaş + ortalama eğitim süresi - çıkış yapılan ve gidilen eyaletler arasında işsizlik paritesi + ücret çıkış yeri + ücret gidilen yer - büyüme çıkış yeri + büyüme gidilen yer göçmen miktarı - genel uzaklık
60			4	ABD (n: 1091)	binary logit model	Göç = - ortalama yaş - ortalama eğitim süresi + çıkış yapılan ve gidilen eyaletler arasında işsizlik paritesi + büyüme çıkış yeri - büyüme gidilen yer göçmen miktarı + gidilen yerdeki tarım dışı istihdam - genel uzaklık
61			5	ABD (n: 817)	binary logit model	Tekrar geri dönmemiş göç = - ortalama yaş + ortalama eğitim süresi + çıkış yapılan ve gidilen eyaletler arasında işsizlik paritesi + büyüme çıkış yeri - büyüme gidilen yer göçmen miktarı - gidilen yerdeki tarım dışı istihdam + genel uzaklık
62	16	Allen, J. (1979)	6	ABD (n: 18-75)	çoklu regresyon	Göç değişim oranı = - uzaklık - çıkış yapılan yerdeki gelir - çıkış yapılan yerdeki nüfus - gelinen yerdeki nüfus.
63	17	Cebula, Curran (1978)	1	ABD istatistiksel alanı (n=70)	çoklu regresyon	beyaz nüfus göçü = + ücretteki büyüme - vergi - iklim
64			2	ABD istatistiksel alanı (n=70)	çoklu regresyon	beyaz nüfus göçü = + GSYİH büyüme - vergi + fert başı GSYİH - iklim + kişi başı eğt. harc.
65			3	ABD istatistiksel alanı (n=70)	çoklu regresyon	GSYİH büyüme = + beyaz göçü - vergi - iklim + ücret + yatırım
66	18	Yezer, A. M. J. ve L. Thurstone (1976)	2	ABD (n: ?)	çoklu regresyon	Yoksulluk sınırı üzerindeki ailelerin bölümü = göç eden ve yerlileri beyaz ve beyaz olmayanlar için ayrı ayrı almış, göçmenleri geldikleri yerlere göre kukla değişkenlerle tanımlayıp göç ediş dönemlerine göre başka kukla değişkenlerle çarparak model kurmuştur. İlk çalışmalardan olduğu için önemli...
* Değişkenlerin yönleri verilmiştir.						

Avrupa, SSCB ve İsrail Örneklem Alanı İçin Yapılmış Çalışmalarda Kullanılan Yöntemler ve Sonuç Özetleri						
Denk no.	Eser no.	Yazar (lar)	Sıra	Örneklem alanı	Yöntem	Değişkenler ve sonuç*
1	1	Ederveen, S. R. Nahuis ve A. Parikh (2007)	5	AB alanı (n: ?)	çoklu regresyon ve panel data	Net göç = - işsizlik + fert başı GSYİH - kadın iş gücüne katılma - erkek iş gücüne katılma
2	2	Pons, J., E. Paluzie, J. Silvestre ve D. A. Tirado (2007)	1	İspanya (n: 492)	çoklu regresyon	İllerarası göç hızı paritesi = + toplam istihdam + ücret - uzaklık + sınır
3			2	İspanya (n: 492)	çoklu regresyon	İllerarası göç hızı paritesi = - tarım çalışanları + sanayi çalışanları + hizmet sektörü çalışanları + ücret - uzaklık + sınır
4			3	İspanya (n: 492)	çoklu regresyon	İllerarası göç hızı paritesi = + sektörel elastikiyet + ulaşım maliyeti + ücret + hizmet sektörü çalışanları + göç maliyeti + sınır
5	3	Fahr, R. ve U. Sunde (2006)	12	Batı Almanya (n: 2106)	çoklu regresyon	İş amaçlı göç (işli olan, olmayan, aynı bölgeden, farklı bölgeden, komşu bölgeden, toplam) = + işsizlik oranları + boş alan varlığı + işsizlik oranları paritesi
6	4	Cattaneo, C. (2006)	1	Arnavutluk (n: 1260)	probit model	Göç = - işsizlik farklılığı + ücret farklılığı
7	5	Zezza, A., G. Carletto ve B. Davis (2005)	1	Arnavutluk (n: ?)	korelasyon	İç ve dış ve toplam göç çıkışları ve toplam girişlerle kişi başına yoksulluk oranı arasında korelasyon sonuçları var.
8	6	van der Gaag, L. van Wissen, P. Rees, J. Stillwell ve M. Kupiszewsky (2003)	?	AB	probit model	Göç çıkışı = gelir, işsizlik ve yoğunluk değişkenleri ve türevleriyle çok sayıda uygulama mevcuttur. İşaretleri değişmektedir.
9	7	Bover, O. ve M. Arellano (2002)	1	İspanya (n: ?)	multi nomial probit	küçük kentten küçük kentlere göç olasılığı = - 30-44 yaş - 45-64 yaş + 8 yıllık eğitim mezunu + 11 yıve üstü eğitim mezunu + işsizlik oranı - işsizlik oranı ile 8 yıllık eğitim mezunu çarpımı - işsizlik oranı ile 11 yıl ve üstü eğitim mezunu çarpımı + ev fiyatı + ev fiyatı ile 30-44 yaş çarpımı + ev fiyatı ile 45-64 yaş çarpımı
10			2	İspanya (n: ?)	multi nomial probit	küçük kentten orta kentlere göç olasılığı = - 30-44 yaş - 45-64 yaş + 8 yıllık eğitim mezunu + 11 yıve üstü eğitim mezunu + işsizlik oranı - işsizlik oranı ile 8 yıllık eğitim mezunu çarpımı - işsizlik oranı ile 11 yıl ve üstü eğitim mezunu çarpımı + ev fiyatı + ev fiyatı ile 30-44 yaş çarpımı + ev fiyatı ile 45-64 yaş çarpımı
11			3	İspanya (n: ?)	multi nomial probit	küçük kentten büyük kentlere göç olasılığı = - 30-44 yaş - 45-64 yaş - 8 yıllık eğitim mezunu - 11 yıve üstü eğitim mezunu + işsizlik oranı - işsizlik oranı ile 8 yıllık eğitim mezunu çarpımı - işsizlik oranı ile 11 yıl ve üstü eğitim mezunu çarpımı + ev fiyatı - ev fiyatı ile 30-44 yaş çarpımı - ev fiyatı ile 45-64 yaş çarpımı
12			4	İspanya (n: ?)	multi nomial probit	orta kentten küçük kentlere göç olasılığı = - 30-44 yaş - 45-64 yaş + 8 yıllık eğitim mezunu + 11 yıve üstü eğitim mezunu + işsizlik oranı - işsizlik oranı ile 8 yıllık eğitim mezunu çarpımı - işsizlik oranı ile 11 yıl ve üstü eğitim mezunu çarpımı + ev fiyatı + ev fiyatı ile 30-44 yaş çarpımı + ev fiyatı ile 45-64 yaş çarpımı
13			5	İspanya (n: ?)	multi nomial probit	orta kentten orta kentlere göç olasılığı = - 30-44 yaş - 45-64 yaş + 8 yıllık eğitim mezunu + 11 yıve üstü eğitim mezunu + işsizlik oranı - işsizlik oranı ile 8 yıllık eğitim mezunu çarpımı - işsizlik oranı ile 11 yıl ve üstü eğitim mezunu çarpımı + ev fiyatı + ev fiyatı ile 30-44 yaş çarpımı + ev fiyatı ile 45-64 yaş çarpımı
14			6	İspanya (n: ?)	multi nomial probit	orta kentten büyük kentlere göç olasılığı = - 30-44 yaş - 45-64 yaş + 8 yıllık eğitim mezunu + 11 yıve üstü eğitim mezunu + işsizlik oranı - işsizlik oranı ile 8 yıllık eğitim mezunu çarpımı - işsizlik oranı ile 11 yıl ve üstü eğitim mezunu çarpımı + ev fiyatı + ev fiyatı ile 30-44 yaş çarpımı + ev fiyatı ile 45-64 yaş çarpımı
15			7	İspanya (n: ?)	multi nomial probit	büyük kentten küçük kentlere göç olasılığı = - 30-44 yaş - 45-64 yaş + 8 yıllık eğitim mezunu + 11 yıve üstü eğitim mezunu - işsizlik oranı + işsizlik oranı ile 8 yıllık eğitim

						mezunu çarpımı + işsizlik oranı ile 11 yıl ve üstü eğitim mezunu çarpımı + ev fiyatı + ev fiyatı ile 30-44 yaş çarpımı + ev fiyatı ile 45-64 yaş çarpımı
16			8	İspanya (n: ?)	multi nomial probit	büyük kentten orta kentlere göç olasılığı = - 30-44 yaş - 45-64 yaş + 8 yıllık eğitim mezunu + 11 yılve üstü eğitim mezunu - işsizlik oranı + işsizlik oranı ile 8 yıllık eğitim mezunu çarpımı + işsizlik oranı ile 11 yıl ve üstü eğitim mezunu çarpımı + ev fiyatı + ev fiyatı ile 30-44 yaş çarpımı + ev fiyatı ile 45-64 yaş çarpımı
17			9	İspanya (n: ?)	multi nomial probit	büyük kentten büyük kentlere göç olasılığı = - 30-44 yaş - 45-64 yaş + 8 yıllık eğitim mezunu + 11 yılve üstü eğitim mezunu + işsizlik oranı + işsizlik oranı ile 8 yıllık eğitim mezunu çarpımı + işsizlik oranı ile 11 yıl ve üstü eğitim mezunu çarpımı + ev fiyatı + ev fiyatı ile 30-44 yaş çarpımı + ev fiyatı ile 45-64 yaş çarpımı
18	8	Kettunen, J. (2002)	1	Finlandiya (n: ?)	çoklu regresyon	coğrafi hareketlilik = - sendikadan sağlanan fayda oranı - sendika üyeliği - yaş - bölgesel talep + mesleki talep
19			1	İspanya (n: 272)	Tekli regresyon	Göçmen/İstihdam = - Uzaklık
20			2	İspanya (n: 8380)	Panel data	Göçmen/İstihdam = - işsizlik çıkış yeri - işsizlik gidilen yer - çıkış/gidiş yeri ücret oranı + + çıkış/gidiş yerindeki fiyatlar + çıkış yerinde işgücündeki büyüme - gidilen yerdeki işgücündeki büyüme + göçmen/istihdam
21			3	İspanya (n: 8380)	Panel data	Göçmen/İstihdam = + işsizlik çıkış yeri - işsizlik gidilen yer - çıkış/gidiş yeri ücret oranı + çıkış/gidiş yerindeki fiyatlar + çıkış yerinde işgücündeki büyüme - gidilen yerdeki işgücündeki büyüme + göçmen/istihdam
22			4	İspanya (n: 8380)	Panel data	Göçmen/İstihdam = + işsizlik çıkış yeri - işsizlik gidilen yer - çıkış/gidiş yeri ücret oranı + çıkış/gidiş yerindeki fiyatlar - (çıkış yeri - gidilen yer) işgücündeki büyüme + göçmen/istihdam
23			5	İspanya (n: 8380)	Panel data	Göçmen/İstihdam = - işsizlik çıkış yeri + işsizlik çıkış yeri karesi - işsizlik gidilen yer - çıkış/gidiş yeri ücret oranı - çıkış/gidiş yerindeki fiyatlar - (çıkış yeri - gidilen yer) işgücündeki büyüme + göçmen/istihdam
24			6	İspanya (n: 8380)	Panel data	Göçmen/İstihdam = + işsizlik çıkış yeri - işsizlik çıkış yeri karesi - işsizlik gidilen yer - çıkış/gidiş yeri ücret oranı + çıkış/gidiş yerindeki fiyatlar + (çıkış yeri - gidilen yer) işgücündeki büyüme + göçmen/istihdam
25			7	İspanya (n: 8380)	Panel data	Göçmen/İstihdam = - işsizlik (çıkış yeri - gidilen yer)' te bir önceki yıla göre değişim.
26			1	SSCB (n: 308)	çoklu regresyon	illegal net göç (1959) = + büyüme sınırı + toplam sınırlama - nüfus/1000 + nüfus2/milyon + cumh. Sermayesi + Rusya + Ukrayna
27			2	SSCB (n: 308)	çoklu regresyon	illegal net göç (1970) = - büyüme sınırı - toplam sınırlama - nüfus/1000 + nüfus2/milyon + cumh. Sermayesi + Rusya + Ukrayna
28			3	SSCB (n: 308)	çoklu regresyon	illegal net göç (1980) = - büyüme sınırı - toplam sınırlama - nüfus/1000 + nüfus2/milyon + cumh. Sermayesi + Rusya + Ukrayna
29			4	SSCB (n: 308)	çoklu regresyon	illegal net göç (1988) = - büyüme sınırı - toplam sınırlama + nüfus/1000 + nüfus2/milyon + cumh. Sermayesi + Rusya + Ukrayna
30			5	SSCB (n: 29)	çoklu regresyon	illegal net göç (1970) = + toplam sınırlama + nüfus/1000 - nüfus2/milyon + cumh. Sermayesi + Rusya + Ukrayna - kişi başına yaşam alanı (m2)/10 + kişi başı perakende tic./10 + ünv. öğrencileri/10 - 100 bin kişi başı doktor
31			6	SSCB (n: 29)	çoklu regresyon	illegal net göç (1980) = + toplam sınırlama + nüfus/1000 - nüfus2/milyon + cumh. Sermayesi + Rusya + Ukrayna + kişi başına yaşam alanı (m2)/10 + kişi başı perakende tic./10 - ünv. öğrencileri/10 + 100 bin kişi başı doktor
32			7	SSCB (n: 29)	çoklu regresyon	illegal net göç (1988) = + toplam sınırlama + nüfus/1000 - nüfus2/milyon + cumh. Sermayesi + Rusya + Ukrayna - kişi başına yaşam alanı (m2)/10 - kişi başı perakende tic./10 + ünv. öğrencileri/10 - 100 bin kişi başı doktor
33	11	Detang-Dessentre, C. ve I. Molho (1999)		İngiltere (n: 22,223)	logit model	Toplam göç, 60 km' den az, 60 km' den çok, 25 km' den az göç = göçmenlerin eğitim durumu, göç ediş süreleri ve iş değişikliği (yeni iş kazandı, aynı durumda ya da işini kaybetti) şeklinde değişkenlerle test edilmiş.

34	12	Portnov, B. A. (1998)	1	İsrail (n: 42)	çoklu regresyon	Net göç (dışarıdan göç) = + istihdam + iklim - nüfus yoğunluğu - nüfus + fiyat
35	13	Beenstock, M. (1997)	1	İsrail (n: 3290)	multi nomial probit	4 göç edilen il: yaş, cinsiyet, yurt dışından gelen bölge ve Siyonist olup-olmama.
36			2	İsrail (n: 3021, 2710, 3045, 700)	logit model	yurt dışından göç ediştten geçen süre - 4 seçenekli: yaş, cinsiyet, medeni hal, yurt dışından gelen bölge, eğitim süresi, mesleki yeterlilik, gidilen İsrail içindeki 3 bölge, mülk sahipliği, kiracılık.
37			2	İsrail (n: 42)	çoklu regresyon	Net göç (içgöç) = + istihdam + iklim - nüfus yoğunluğu + nüfus - fiyat
38			3	İsrail (n: 42)	çoklu regresyon	Net göç (aile yapısının etkisiyle yeniden yapılandırılmış dışarıdan göç) = + istihdam + iklim + nüfus yoğunluğu + bir önceki yıldaki nüfus + fiyat
39			4	İsrail (n: 42)	çoklu regresyon	Net göç (aile yapısının etkisiyle yeniden yapılandırılmış içgöç) = + istihdam + iklim - nüfus yoğunluğu + bir önceki yıldaki nüfus - fiyat
40	14	Westerlund, O. (1997)	1	İsveç (n: 480)	Panel data	Göç çıkışı = + çıkış yapılan ilde arz fazlası - giriş yerinde arz fazlası - çıkış yerinde ücret - giriş yerinde ücret - çıkış yerinde işe başlayan işçi + toplam işçi + çıkış yerine son üç dönem içinde gelen göçmen - çıkış konut sahipliği + nüfus
41			2	İsveç (n: 480)	Panel data	Göç çıkışı = + çıkış yapılan ilde arz fazlası - giriş yerinde arz fazlası - çıkış yerinde ücret - giriş yerinde ücret - çıkış yerinde işe başlayan işçi + toplam işçi + çıkış yerine son üç dönem içinde gelen göçmen - çıkış konut sahipliği + çıkış yapılan yerde 20-29 yaş arası nüfus + nüfus
42			3	İsveç (n: 480)	Panel data	Göç girişi = - çıkış yapılan ilde arz fazlası + giriş yerinde arz fazlası + çıkış yerinde ücret + giriş yerinde ücret + giriş yerinde işe başlayan + toplam işçi + giriş yerine son üç dönem içinde gelen göçmen - giriş konut sahipliği + çıkış yapılan yerde 20-29 yaş arası nüfus + nüfus
43			4	İsveç (n: 480)	Panel data	Göç girişi = - çıkış yapılan ilde arz fazlası + giriş yerinde arz fazlası - çıkış yerinde ücret + giriş yerinde ücret + giriş yerinde işe başlayan + toplam işçi + giriş yerine son üç dönem içinde gelen göçmen - giriş konut sahipliği + çıkış yapılan yerde 20-29 yaş arası nüfus + çıkış yapılan yerde 20-29 yaş arası nüfus + nüfus
44	15	Friendlander, D. (1992).	1	İngiltere ve Galler alanı (n: 500'den çok)	çoklu regresyon	Erkek göç (1851-60) = - tarım - sanayi - madencilik + şehirleşme oranı + ücret düzeyi
45			2	İngiltere ve Galler alanı (n: 500'den çok)	çoklu regresyon	Kadın göç (1851-60) = - tarım - sanayi - tarım üretiminde değişim (1861-70) + şehirleşme oranı + ücret düzeyi
46			3	İngiltere ve Galler alanı (n: 500'den çok)	çoklu regresyon	Erkek göç (1861-70) = - tarım - tekstil - tarım üretiminde değişim (1861-70) - tekstil üretiminde değişim (1861-70) - sanayi üretiminde değişim (1861-70) + madencilik üretiminde değişim (1861-70) + şehirleşme oranı + ücret düzeyi
47			4	İngiltere ve Galler alanı (n: 500'den çok)	çoklu regresyon	Kadın göç (1861-70) = + sanayi + madencilik - tarım üretiminde değişim (1861-70) + km2ye kişi + ücret düzeyi
48			5	İngiltere ve Galler alanı (n: 500'den çok)	çoklu regresyon	Erkek göç (1871-80) = - tarım + madencilik - tarım üretiminde değişim (1861-70) - tekstil üretiminde değişim (1861-70) + şehirleşme oranı + ücret düzeyi
49			6	İngiltere ve Galler alanı (n: 500'den çok)	çoklu regresyon	Kadın göç (1871-80) = - tarım + madencilik - tarım üretiminde değişim (1861-70) - tekstil üretiminde değişim (1861-70) + şehirleşme oranı + ücret düzeyi
50			7	İngiltere ve Galler alanı (n: 500'den çok)	çoklu regresyon	Net göç (1851-60) = - tarım + kentsel benzerlik + ücret düzeyi
51			8	İngiltere ve Galler alanı	çoklu regresyon	Net göç (1861-70) = - tarım üretiminde değişim (1861-70) + kentsel benzerlik + ücret düzeyi

				(n: 500'den çok)		
52			9	İngiltere ve Galler alanı (n: 500'den çok)	çoklu regresyon	Net göç (1871-80) = + tekstil + kentsel benzerlik + ücret düzeyi
53			10	İngiltere ve Galler alanı (n: 500'den çok)	çoklu regresyon	Net göç (1881-90) = - tarım - tekstil - tarım üretiminde değişim (1861-70)
54			11	İngiltere ve Galler alanı (n: 500'den çok)	çoklu regresyon	Net göç (1861-70) = - uzaklık + ücret düzeyi + sanayi işçi miktarındaki değişim (1861-71)
* Değişkenlerin yönleri verilmiştir.						

Asya ve Afrika Örneklem Alanı İçin Yapılmış Çalışmalarda Kullanılan Yöntemler ve Sonuç Özetleri						
Denk. no.	Eser no.	Yazar (lar)	Sıra	Örneklem alanı	Yöntem	Değişkenler ve sonuç*
1	1	Mendola, M. (2008)	1	Bangladeş (n: 3404)	çoklu regresyon	Geçici göç = - ailede erkek sayısı - ailede çocuk sayısı + Müslüman + yoksulluk düzeyi - arazi sahipliği + arazi sahipliği karesi büyükbaş hayvan sahipliği - ailede en yüksek eğitim düzeyi + köyde geçici göç oranı
2			2	Bangladeş (n: 3404)	çoklu regresyon	Uzun süreli göç = - ailede erkek sayısı - ailede çocuk sayısı - arazi sahipliği + arazi sahipliği karesi büyükbaş hayvan sahipliği + ailede en yüksek eğitim düzeyi + köyden göçmen oranı
3	2	Miguel, E., P. Gertler ve D. I. Levine (2006)	1	Endonezya (n: 274)	çoklu regresyon	Göç çıkış oranındaki bir önceki döneme göre değişim = - giriş-çıkış yerleri arasında sanayi işçileri oranındaki bir önceki döneme göre değişim + 200 km'ye kadar uzaklıktaki giriş-çıkış yerleri arasında sanayi işçileri oranındaki bir önceki döneme göre değişim + yol kalitesi - giriş-çıkış yerleri arasında ilköğretimde okullaşma oranlarındaki değişim
4			2	Endonezya (n: 274)	çoklu regresyon	Göç giriş oranındaki bir önceki döneme göre değişim = + giriş-çıkış yerleri arasında sanayi işçileri oranındaki bir önceki döneme göre değişim - 200 km'ye kadar uzaklıktaki giriş-çıkış yerleri arasında sanayi işçileri oranındaki bir önceki döneme göre değişim - yol kalitesi - giriş-çıkış yerleri arasında ilköğretimde okullaşma oranlarındaki değişim
5			3	Endonezya (n: 1,212,396)	çoklu regresyon	Göç = - sanayi işçilerinin çalışma çağı nüfusuna oranı + 200km ye kadar uzaklıktaki sanayi işçilerinin çalışma çağı nüfusuna oranı + eğitim süresi + kadın + evlilik - 5-15 yaş - 30-39 yaş - 40-49 yaş - 50-59 yaş - 60 ve üstü yaş
6			4	Endonezya (n: 5335)	çoklu regresyon	Göç = + kadın - 5-15 yaş + 30-39 yaş + 40-49 yaş - 50-59 yaş - 60 ve üstü yaş
7	3	Poncet, S. (2006)	11	Çin (n: 594-820 arası)	çoklu regresyon	İl göç toplamı içinde ağırlık = + gelir farklılığı - işsizlik oranı - uzaklık + illerin komşuluğu + il içi
8	4	Yamauchi, F. ve S.Tanabe (2006).	1	Tayland (n: 521)	probit model	Göçmenin istihdam olasılığı = - ağ büyüklüğü - ağ büyüklüğünün karesi + istihdam olasılığı - istihdam olasılığının karesi + ağ büyüklüğüyle istihdam olasılığının çarpımı + yaş - yaş kare + erkek + aile fertlerinin sayısı + bekar - aile büyüklüğü.
9			2	Tayland (n: 521)	probit model	Göçmenin istihdam olasılığı = + istihdam olasılığı - istihdam olasılığının karesi + ağ büyüklüğüyle istihdam olasılığının çarpımı + yaş - yaş kare + erkek + aile fertlerinin sayısı + bekar - aile büyüklüğü.
10			3	Tayland (n: 521)	probit model	Göçmenin istihdam olasılığı = + istihdam olasılığı + ağ büyüklüğüyle istihdam olasılığının çarpımı + yaş - yaş kare + erkek + aile fertlerinin sayısı + bekar - aile büyüklüğü.
11			4	Tayland (n: 521)	probit model	Göçmenin istihdam olasılığı = + ağ büyüklüğü - ağ büyüklüğünün karesi + yaş - yaş kare + erkek + aile fertlerinin sayısı + bekar - aile büyüklüğü.
12			5	Tayland (n: 521)	probit model	Göçmenin istihdam olasılığı = + ağ büyüklüğü + yaş - yaş kare + erkek + aile fertlerinin sayısı + bekar - aile büyüklüğü.
13	5	Mberu, B. U. (2006)	1	Etiyopya (n: 1554)	korelasyon	Hayat standartları (asal bileşen skoru); - göç etmeyenler, + uzun süreli göç edenler, - geri dönen göçmenler, -15-29 yaştakiler, +30-49 yaştakiler, - çekirdek aile, + orta büyüklükte aile, + büyük aile, - eğitimsizler, + ortaöğretim mezunları, + yükseköğretim mezunları, + Ordadoks, + Protestan vb, - Müslümanlar, - tarımsal gelir, + tarım dışı gelir, - ev sahipliği, + kiracı, + kentsel yerde yaşam, - kırsal yerde yaşam.
14	6	Curran, S., Garip, F. ve C. Chung (2005)	7	Tayland (n: ?)	logit model	Nang Rong dışında yaşama = + yaş + yaşkare + erkek +biraz ortaöğretim okulları + ortaöğretim okulları + evlilik + mezra + 6 bölgeye göç oranlarının hepsi için (diğer 6 modelin bazılarında işaret negatif olmuştur.)
15	7	Lin, J. Y., G. Wang ve Y. Zhao (2004)	2	Çin (n: 785, 712)	çoklu regresyon	İllerarası göç kararı = - çıkış yerinin başkentle uzaklığı + ortalama kişi başına gelir - çıkış yapılan ilde ortalama öğrenim görme süresi + gidilen ilde ortalama öğrenim görme süresi + çıkış yapılan ilde işsizlik oranı - gidilen ilde işsizlik oranı - şehir nüfusları farklılığı
16	8	Bhandari, P. (2004)	1	Nepal (n: 1465)	logistik regresyon	Göç = + çıkış yerinde 10 birimden az gelir + çıkış yerinde 10-19 birim gelir - çıkış yerinde 30-40 birim gelir - çıkış yerinde 40-50 birim gelir - çıkış yerinde 50 birimden çok gelir + aile başına erkek sayısı - aile başına erkek sayısının karesi + aile başına kadın sayısı - aile başına kadın sayısının karesi
17			2	Nepal (n: ?)	logistik	Göç = + çıkış yerinde 10 birimden az gelir + çıkış yerinde 10-19

				1465)	regresyon	birim gelir - çıkış yerinde 30-40 birim gelir - çıkış yerinde 40-50 birim gelir - çıkış yerinde 50 birimden çok gelir + aile başına erkek sayısı - aile başına erkek sayısının karesi + aile başına kadın sayısı - aile başına kadın sayısının karesi + toprak sahipliği 1. bölge + toprak sahipliği 2. bölge + ürün veren tarla sahipliği 1. bölge - ürün veren tarla sahipliği 2. bölge + kiracı olarak toprak 2. bölge+ Tibetli + üst sınıf Hindu + alt sınıf Hindu + dağlı Tibetli + 1 ve 3. bölgelerarası coğrafi lokasyon - tarımdan pazarlara yakınlık
18			1	Çin (n: 8990)	logistik regresyon	Göç = + 30-39 yaş + 40-49 yaş + ortaokul mezunu + lise mezunu + teknik lise mezunu + teknik üniversite veya üstü mezunu + şehir kökenli + evli
19			2	Çin (n: 8990)	logistik regresyon	Göç = + 30-39 yaş + 40-49 yaş + ortaokul mezunu + lise mezunu + teknik lise mezunu + teknik üniversite veya üstü mezunu + şehir kökenli + evli + evli*kadın
20			3	Çin (n: 11,183)	logistik regresyon	Profesyonel ve yöneticilerin göçü = + uzun süreli göç*kadın - hareketli göç - hareketli göç*kadın - 15-19 yaş - 20-29 yaş -30-39 yaş -40-49 yaş + ortaokul mezunu + lise mezunu + teknik lise mezunu + teknik üniversite ve üstü mezunu + ortaokul mezunu*kadın + lise mezunu *kadın + teknik lise mezunu*kadın + teknik üniversite mezunu*kadın + kentsel yerleşim + evli
21			4	Çin (n: 11,183)	logistik regresyon	Satıcı ve hizmet sektörü çalışanlarının göçü = + kadın + uzun süreli göç - hareketli göç*kadın - 15-19 yaş - 20-29 yaş -30-39 yaş -40-49 yaş + lise mezunu + teknik lise mezunu + teknik üniversite ve üstü mezunu + kentsel yerleşim + Guangdong' dan gelen +evli
22			5	Çin (n: 164,372)	logistik regresyon	Profesyonel ve yönetici erkeklerin göçü = + hareketli göç - 15-19 yaş - 20-29 yaş -30-39 yaş - 40-49 yaş + ortaokul mezunu + lise ve üstü mezunu - ortaokul mezunu*hareketli göç - lise ve üstü mezunu*hareketli göç + kentsel yerleşim + evlilik
23			6	Çin (n: 164,372)	logistik regresyon	Satıcı ve hizmet sektöründe çalışan erkeklerin göçü = + hareketli göç - 15-19 yaş - 20-29 yaş -30-39 yaş - 40-49 yaş + ortaokul mezunu + lise ve üstü mezunu - ortaokul mezunu*hareketli göç - lise ve üstü mezunu*hareketli göç + kentsel yerleşim + evlilik
24			7	Çin (n: 136,969)	logistik regresyon	Profesyonel ve yönetici kadınların göçü = - hareketli göç - 15-19 yaş - 20-29 yaş -30-39 yaş - 40-49 yaş + ortaokul mezunu + lise ve üstü mezunu + ortaokul mezunu*hareketli göç - lise ve üstü mezunu*hareketli göç + kentsel yerleşim - evlilik
25			8	Çin (n: 136,969)	logistik regresyon	Satıcı ve hizmet sektöründe çalışan kadınların göçü = + hareketli göç - 15-19 yaş - 20-29 yaş -30-39 yaş + 40-49 yaş + ortaokul mezunu + lise ve üstü mezunu - ortaokul mezunu*hareketli göç - lise ve üstü mezunu*hareketli göç + kentsel yerleşim - evlilik
26	10	Kumar, B. (2003)	1	Nepal (n: ?)	korelasyon	Göç alışı ve verişleri ile Birleşmiş Milletler Beşeri Kalkınma Endeks göstergeleri arasında korelasyon yapılmıştır.
27	11	Taylor, J. E., S. Rozelle ve A. de Brauw (2003)	1	Çin (n: 34)	çoklu regresyon	Köyden göç edenler oranı = + aile büyüklüğü - genç bağımlılar - kişi başı deneyim + kişi başı eğitim süresi - verimsiz varlıklar + kişi başı arazi büyüklüğü - köyde işgücü işletme oranı - köy nüfusu - kırsal endüstri + köyde dükkan sayısı - göç edenlerin toplam işgücüne oranı.
28			1	Çin (n: 198)	çoklu regresyon	Erkek göçmen gelir = + yaş - yaş ² /100 + ilkokul + ortaokul + lise + kişi başı GSYİH/100 + mil tersi (uzaklık) oranı
29			2	Çin (n: 512)	çoklu regresyon	Erkek göçmen olmayan gelir = + yaş - yaş ² /100 + ilkokul + ortaokul + lise + kişi başı GSYİH/100 - mil tersi (uzaklık) oranı
30			3	Çin (n: 186)	çoklu regresyon	Kadın göçmen gelir = - yaş ² /100 - ilkokul + ortaokul + lise + kişi başı GSYİH/100 - mil tersi (uzaklık) oranı
31			4	Çin (n: 457)	çoklu regresyon	Kadın göçmen olmayan gelir = + yaş - yaş ² /100 - ilkokul + ortaokul + lise + kişi başı GSYİH/100 + mil tersi (uzaklık) oranı
32			5	Çin (n: 717)	binomial probit (azalan)	Erkek göçmen = + yaş - yaş ² /100 + ilkokul + ortaokul + lise + kişi başı GSYİH/100 - aile toprak büyüklüğü - evlilik + aile büyüklüğü + kardeş sayısı + en yaşlının konumu - kent ve kır gelir farklılığı
33			6	Çin (n: 654)	binomial probit (azalan)	Kadın göçmen = + yaş - yaş ² /100 - ilkokul + ortaokul + lise + kişi başı GSYİH/100 - aile toprak büyüklüğü - evlilik + aile büyüklüğü - kardeş sayısı + en yaşlının konumu - kent ve kır gelir farklılığı
34			7	Çin (n: 717)	binomial probit (yapılandırılmış)	Erkek göçmen = + yaş - yaş ² /100 + ilkokul + ortaokul + lise + kişi başı GSYİH/100 - aile toprak büyüklüğü - evlilik + aile büyüklüğü - kardeş sayısı + en yaşlının konumu - kent ve kır gelir farklılığı
35			8	Çin (n: 654)	binomial probit	Kadın göçmen = + yaş - yaş ² /100 + ilkokul - ortaokul - lise + kişi

					(yapılandırılmış)	başı GSYİH/100 - aile toprak büyüklüğü - evlilik + aile büyüklüğü - kardeş sayısı + en yaşlının konumu - kent ve kır gelir farklılığı
36	13	Hare, D. (2002)	6	Çin (n: 264)	probit model	(6 modelde bu sonuçlar çıkmış olup tek denklemde bu sonuçlar alınmamıştır.) İş için bölge seçimi = - öğrenim süresi - deneyim kare - hane başı sermaye stoğu - köyde kişi başı arazi büyüklüğü - köyün en yakın ticari merkeze uzaklığı.
37	14	Zhao, Y. (1999)	1	Çin (n: 4942)	logit model	Kırdan kente göç kararı = - kadın - evli + yaş - yaşkare - okul öncesi çocuk sahipliği - kaldırım yolu + ilkokul mezunu + ortaokul mezunu + lise mezunu.
38			2	Çin (n: 4942)	logit model	Kırda tarım dışı çalışma = - kadın - evli + yaş - yaşkare - okul öncesi çocuk sahipliği - kişi başına düşen toprak büyüklüğü +kaldırım yolu + ilkokul mezunu + ortaokul mezunu + lise mezunu.
39			3	Çin (n: 4942)	logit model	Kırdan göç = - kadın - evli - yaş - yaşkare - okul öncesi çocuk sahipliği - kişi başına düşen toprak büyüklüğü - kaldırım yolu + ilkokul mezunu + ortaokul mezunu + lise mezunu.
40	15	Banerjee, B. ve G. A. Bucci (1995)	1	Delhi, Hindistan (n: 1574)	logit model	İş amaçlı göç = + ücret oransal farklılık + 8 yıldan az eğt. + 8-9 yıllık eğt. + 10-13 yıllık eğt. + 14 yıl ve üstü eğt. - yaş + evlilik 6 aydan az çalışma + 6-11 aylık çalışma + 12-23 aylık çalışma + 24-35 aylık çalışma + sınıf + kırdan yaşayanlar
41			2	Delhi, Hindistan (n: 1574)	logit model	İş amaçlı göç = + ücret oransal farklılık + 8 yıldan az eğt. + 8-9 yıllık eğt. + 10-13 yıllık eğt. + 14 yıl ve üstü eğt. - yaş + evlilik 6 aydan az çalışma + 6-11 aylık çalışma + 12-23 aylık çalışma + 24-35 aylık çalışma - ücretli çalışanlar + sınıf + kırdan yaşayanlar
42			3	Delhi, Hindistan (n: 1574)	logit model	İş amaçlı göç = + ücret oransal farklılık + 8 yıldan az eğt. + 8-9 yıllık eğt. + 10-13 yıllık eğt. + 14 yıl ve üstü eğt. - yaş + evlilik 6 aydan az çalışma + 6-11 aylık çalışma + 12-23 aylık çalışma + 24-35 aylık çalışma - kamu sektörü çalışanları - özel sektör çalışanları - enformel sektör ücretliliği- ücretli çalışanlar + sınıf + kırdan yaşayanlar
43	16	Gottschang, T. R. (1987)	1	Çin - Mançurya (n: 40)	çoklu regresyon	Bir önceki yıla göre göçteki değişim (kuzey Çin'den Mançurya'ya) =- Mançurya işgücü + Mançurya tren yükü + Mançurya'da uluslar arası ticaret + çıkış yerinde işgücü - çıkış yerinde tren yükü + çıkış yerinde uluslararası ticaret + çıkış yapılan yerde felaket - Mançurya' da felaket - bir önceki yıl göçü
44			2	Çin - Mançurya (n: 40)	çoklu regresyon	Göçmen sayısı (kuzey Çin'den Mançurya'ya) =- Mançurya işgücü + Mançurya tren yükü + Mançurya'da uluslar arası ticaret + çıkış yerinde işgücü - çıkış yerinde tren yükü + çıkış yerinde uluslararası ticaret + çıkış yapılan yerde felaket - Mançurya' da felaket
45			3	Çin - Mançurya (n: 40)	çoklu regresyon	Bir önceki yıla göre göçteki değişim (kuzey Shandong' tan Mançurya'ya) =- Mançurya işgücü - Mançurya tren yükü - Mançurya'da uluslar arası ticaret + çıkış yerinde işgücü + çıkış yerinde tren yükü + çıkış yerinde uluslararası ticaret - çıkış yapılan yerde felaket - Mançurya' da felaket - bir önceki yıl göçü
46			4	Çin - Mançurya (n: 40)	çoklu regresyon	Göçmen sayısı (kuzey Shandong' tan Mançurya'ya) =- Mançurya işgücü - Mançurya tren yükü - Mançurya'da uluslar arası ticaret + çıkış yerinde işgücü + çıkış yerinde tren yükü + çıkış yerinde uluslararası ticaret - çıkış yapılan yerde felaket - Mançurya' da felaket
47			5	Çin - Mançurya (n: 39)	çoklu regresyon	Göç oranı (Kuzey Shandong' tan Mançurya'ya) = + önceki göç + Mançurya' da kişi başı demiryolu + Mançurya' da kişi başı ticaret - çıkış yerinde kişi başına demiryolu + çıkış yerinde kişi başı ticaret + çıkış yerinde felaket - Mançurya' da felaket
48			6	Çin - Mançurya (n: 39)	çoklu regresyon	Göç oranı (kuzey Shandong' tan Mançurya'ya) =+ önceki göç + Mançurya' da kişi başı demiryolu + Mançurya' da kişi başı ticaret + çıkış yerinde kişi başına demiryolu + çıkış yerinde kişi başı ticaret + çıkış yerinde felaket - Mançurya' da felaket
* Değişkenlerin yönleri verilmiştir.						

Türkiye Örneklem Alanı İçin Yapılmış Çalışmalarda Kullanılan Yöntemler ve Sonuç Özetleri						
Denk. no.	Eser no.	Yazar (lar)	Sıra	Örnek-lem alanı	Yöntem	Değişkenler ve sonuç*
1	1	Evciil, N., Dökmeci, V. (2007)	1	Türkiye (n: 81)	çoklu regresyon	Göç = bağımsız değişkenler olarak alınan göç etme sebeplerinin yüzdelik ağırlıkları, adımsal "stepwise" yöntemiyle test edilmiştir.
2	2	Hemmasi, M. ve C. V. Prorok (2002)	2	Türkiye (n: 72)	çoklu regresyon asal bileşen skorlarıyla	Göç alış = + BİRİNCİ ASAL BİLEŞEN SKORU {+ hizmet sektöründe çalışan kadınların oranı + bin kişiye düşen doktor sayısı + on bin kişiye düşen gazete sayısı + kasaba nüfusunun il nüfusuna oranı + kadın işsizlik oranı + üniversitede kadınların oranı + kadınlarda ölüm oranı + lise mezunu kadın oranı + konutlarda kişi başı elektrik tüketim miktarı + hastanelerde bin kişiye düşen yatak sayısı + sanayi sektöründe çalışan kadınların oranı - tarımda çalışan kadın oranı + on bin kişiye düşen motorlu araç sayısı + kadınlarda boşanma oranı + on bin kişiye düşen telefon sayısı} - İKİNCİ ASAL BİLEŞEN SKORU {- üniversitede kadınların oranı - kadınlarda ölüm oranı - lise mezunu kadın oranı - konutlarda kişi başı elektrik tüketim miktarı + hastanelerde bin kişiye düşen yatak sayısı - sanayi sektöründe çalışan kadınların oranı + kırd a aile büyüklüğü + okuma yazma bilmeyen kadınların oranı + kadın başına düşen çocuk sayısı + erkek/kadın işsizlik oranı - on bin kişiye düşen motorlu araç sayısı - kadınlarda boşanma oranı - on bin kişiye düşen telefon sayısı}
3	3	Tunalı, İ. (1996)	1	Türkiye (n: 5042)	multi nomial logit	Son beş yılda 1 kez yer değiştirmiş ilde yaşayan = + kırd a yerleşim + Karadenizli + uzaklık - kent merkezine uzaklık + kalkınmışlık - yaş + eğitim süresi + hiçbir sosyal güvence ya da sendika vb. üyeliği olmayan + işsiz - ilk işi tarım - uzun süreli ikamet
4			2	Türkiye (n: 5042)	multi nomial logit	Son beş yılda 1 kez yer değiştirmiş ilçede yaşayan = + kırd a yerleşim + Karadenizli - kent merkezine uzaklık + kalkınmışlık - yaş + eğitim süresi + vasıflı + hiçbir sosyal güvence ya da sendika vb. üyeliği olmayan + işsiz - ilk işi tarım - uzun süreli ikamet + meslek sahibi
5			3	Türkiye (n: 5042)	multi nomial logit	Son beş yılda 1 kez yer değiştirmiş köyde yaşayan = + kırd a yerleşim + Karadenizli + uzaklık - kent merkezine uzaklık + kalkınmışlık - yaş + eğitim süresi + vasıflı + hiçbir sosyal güvence ya da sendika vb. üyeliği olmayan + işsiz - ilk işi tarım - uzun süreli ikamet + meslek sahibi
6			4	Türkiye (n: 5042)	multi nomial logit	Son on yılda 1 kez yer değiştirmiş ilde yaşayan = + kırd a yerleşim + Karadenizli + kalkınmışlık - yaş + eğitim süresi + vasıflı + hiçbir sosyal güvence ya da sendika vb. üyeliği olmayan + işsiz - ilk işi tarım - uzun süreli ikamet + meslek sahibi
7			5	Türkiye (n: 5042)	multi nomial logit	Son on yılda 1 kez yer değiştirmiş ilçede yaşayan = + kırd a yerleşim - yaş + eğitim süresi + hiçbir sosyal güvence ya da sendika vb. üyeliği olmayan + işsiz - ilk işi tarım - uzun süreli ikamet + meslek sahibi
8			6	Türkiye (n: 5042)	multi nomial logit	Son on yılda 1 kez yer değiştirmiş köyde yaşayan = + kırd a yerleşim - kent merkezine uzaklık + kalkınmışlık - yaş + eğitim süresi + vasıflı + hiçbir sosyal güvence ya da sendika vb. üyeliği olmayan + işsiz - ilk işi tarım - uzun süreli ikamet + meslek sahibi
9			7	Türkiye (n: 5042)	multi nomial logit	Son on yılda geri dönen ilde yaşayan = + kırd a yerleşim + kalkınmışlık - yaş + eğitim süresi + vasıflı + hiçbir sosyal güvence ya da sendika vb. üyeliği olmayan + işsiz + meslek sahibi
10			8	Türkiye (n: 5042)	multi nomial logit	Son on yılda tekrar göç eden ilde yaşayan = + kırd a yaşayan + Karadenizli - yaş + eğitim süresi - tarım dışında kendi işine sahip + vasıflı - ilk işi tarım + işsiz + meslek sahibi
11			9	Türkiye (n: 5042)	multi nomial logit	Son on yılda geri dönen ilçede yaşayan = - 3 metropolden birinde yaşayan - kırd a yerleşim - yaş + eğitim süresi + vasıflı + hiçbir sosyal güvence ya da sendika vb. üyeliği olmayan + işsiz + meslek sahibi
12			10	Türkiye (n: 5042)	multi nomial logit	

Son on yılda tekrar göç eden ilçede yaşayan = - 3 metropolden birinde yaşayan - kırd a yerleşim + kırd a yaşayan + Karadenizli + kalkınmışlık - yaş + eğitim süresi - tarım dışında kendi işine sahip + vasıflı - ilk işi tarım + hiçbir sosyal güvence ya da sendika vb.

						üyeliliği olmayan + işsiz + meslek sahibi	
13			11	Türkiye (n: 5042)	multi nomial logit	Son on yılda geri dönen köyde yaşayan = - 3 metropolden birinde yaşayan - yaş + eğitim süresi + vasıflı + hiçbir sosyal güvence ya da sendika vb. üyeliliği olmayan + işsiz - uzun süreli ikamet + meslek sahibi	
14			12	Türkiye (n: 5042)	multi nomial logit	Son on yılda tekrar göç eden köyde yaşayan = - 3 metropolden birinde yaşayan + kırdaki yerleşim + kırdaki yaşayan + Karadenizli + uzaklık + kalkınmışlık - yaş + eğitim süresi + vasıflı - ilk işi tarım + hiçbir sosyal güvence ya da sendika vb. üyeliliği olmayan + işsiz + meslek sahibi	
15		4	Üçdoğruk, Ş. (2002)	1	Türkiye (n: 1321)	ikili logit modelleri	5 yıl önce İzmir'e göç edenler = + 18-25 yaş + 26-35 yaş + 36-45 yaş - tarım dışı üretim sektörlerinde çalışanlar ve ulaştırma makinaları kullananlar
16				2	Türkiye (n: 1321)	ikili logit modelleri	5 yıl önce büyük kent ve yurt dışından İzmir'e göç edenler = + 18-25 yaş + 26-35 yaş + özel sektörde çalışanlar
17				3	Türkiye (n: 1321)	ikili logit modelleri	5 yıl önce ilçe ve köyden İzmir'e göç edenler = + 18-25 yaş + 26- 35 yaş + eğitim düzeyi
18				4	Türkiye (n: 1321)	çok durumlu logit modelleri	5 yıl önce büyük kent ve yurt dışından İzmir'e göç edenler = + 18-25 yaş + 26-35 yaş - ev hanımı
19				5	Türkiye (n: 1321)	çok durumlu logit modelleri	5 yıl önce büyük kent ve yurt dışından İzmir'e göç edenler = + 18-25 yaş
20		5	Yamak, R. ve N. Yamak (1999)	2	Türkiye (n: 67)	Tekli regresyon	iki modelde 1980-85 ve 1985-90 için net göç = - Türkiye ortalamasından yüzdesel sapmasına göre fert başına düşen GSYİH
21				4	Türkiye (n: 50)	Tekli regresyon	Net göç veren illerde iki modelde 1980-85 ve 1985-90 için net göç = - Türkiye ortalamasından yüzdesel sapmasına göre fert başına düşen GSYİH
22				6	Türkiye (n: 17)	Tekli regresyon	Net göç alan illerde iki modelde 1980-85 ve 1985-90 için net göç = + Türkiye ortalamasından yüzdesel sapmasına göre fert başına düşen GSYİH
* Değişkenlerin yönleri verilmiştir.							

UYGULAMALARDA KULLANILAN DEĞİŞKENLER – VERİ EDİNİM KAYNAKLARI

Değişken	Yıl	Birim	Kaynakça
GSYİH Bileşenleri [288]			
Sanayi	2000	Milyar TL	DİE,[288]
İnşaat	2000	Milyar TL	DİE,[288]
Ticaret	2000	Milyar TL	DİE,[288]
Ulaştırma ve haberleşme	2000	Milyar TL	DİE,[288]
Mali kuruluşlar	2000	Milyar TL	DİE,[288]
Serbest meslek ve hizmetler	2000	Milyar TL	DİE,[288]
Devlet hizmetleri	2000	Milyar TL	DİE,[288]
Tarım	2000	Milyar TL	DİE,[288]
Meslekteki Konuma Göre İstihdam Bileşenleri			
İlmi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve bunlarla ilgili meslekler	2000	Kişi	https://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesellstatistik/tabloOlustur.do#
Müteşebbisler, direktörler ve üst kademe yöneticileri	2000	Kişi	https://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesellstatistik/tabloOlustur.do#
İdari personel ve benzeri işlerde çalışanlar	2000	Kişi	https://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesellstatistik/tabloOlustur.do#
Ticaret ve satış personeli	2000	Kişi	https://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesellstatistik/tabloOlustur.do#
Hizmet işlerinde çalışanlar	2000	Kişi	https://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesellstatistik/tabloOlustur.do#
Tarım, hayvancılık, ormancılık, balıkçılık ve avcılık işlerinde çalışanlar	2000	Kişi	https://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesellstatistik/tabloOlustur.do#
Tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve taşıma makinaları kullananlar	2000	Kişi	https://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesellstatistik/tabloOlustur.do#
Mesleği olmayan	2000	Kişi	https://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesellstatistik/tabloOlustur.do#
İşteki Duruma Göre İstihdam Bileşenleri			
Ücretli, maaşlı veya yevmiyeli	2000	Kişi	https://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesellstatistik/tabloOlustur.do#
İşveren	2000	Kişi	https://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesellstatistik/tabloOlustur.do#

			lustur.do#
Tarım dışında kendi hesabına çalışan	2000	Kişi	https://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesellstatistik/tabloO lustur.do#
Tarımda kendi hesabına çalışanlar	2000	Kişi	DİE (2004). 2001 Genel Tarım Sayımı . Ankara.
Tarım dışı ücretsiz aile efradı	2000	Kişi	https://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesellstatistik/tabloO lustur.do#
Tarımda ücretsiz aile efradı	2000	Kişi	DİE [289]
İkisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam			
Madencilik ve taşocakçılığında istihdam	2002	Kişi	TÜİK Başkanlığı İstanbul Bölge Müdürlüğü.
İmalat sanayisinde çalışan	2002	Kişi	TÜİK Başkanlığı İstanbul Bölge Müdürlüğü.
Elektrik, Gaz , Su hizmetlerinde çalışan	2002	Kişi	TÜİK Başkanlığı İstanbul Bölge Müdürlüğü.
İnşaat alt sektöründe çalışan	2002	Kişi	TÜİK Başkanlığı İstanbul Bölge Müdürlüğü.
Toptan ve perakende ticarete çalışan	2002	Kişi	TÜİK Başkanlığı İstanbul Bölge Müdürlüğü.
Otel, lokanta ve kahvehanelerde çış.	2002	Kişi	TÜİK Bş. İstanbul Bölge Müdürlüğü.
Ulaştırma, depolama ve hab. alt sektöründe çalışan	2002	Kişi	TÜİK Başkanlığı İstanbul Bölge Müdürlüğü.
Mali aracı kurl. faaliyetlerinde çalışan	2002	Kişi	TÜİK Bş. İstanbul Bölge Müdürlüğü.
Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetlerinde çalışan	2002	Kişi	TÜİK Başkanlığı İstanbul Bölge Müdürlüğü.
Eğitim alt sektöründe çışan	2002	Kişi	TÜİK Bş. İstanbul Bölge Müdürlüğü.
Sağlık işleri ve sosyal hizmetlerde çalışan	2002	Kişi	TÜİK Başkanlığı İstanbul Bölge Müdürlüğü.
Diğer sosyal, Toplumsal ve Kişisel hizmet faal. çalışan	2002	Kişi	TÜİK Başkanlığı İstanbul Bölge Müdürlüğü.
Yatırım-Kredi Bileşenleri			
Eğitim yatırımı	2000	Milyon TL	http://www.dpt.gov.tr/kamuyat/il/2000-ozet-iller.xls
Sağlık yatırımı	2000	Milyon TL	http://www.dpt.gov.tr/kamuyat/il/2000-ozet-iller.xls
İktisadi yatırımlar	2000	Milyon TL	http://www.dpt.gov.tr/kamuyat/il/2000-ozet-iller.xls
Diğer kamu hizmetleri	2000	Milyon TL	http://www.dpt.gov.tr/kamuyat/il/2000-ozet-iller.xls
Yatırımla elde edilecek ilave istihdam [290]	2000	Kişi	TBB [290]

Tarım kredileri	2000	Milyar TL	TBB [290]
Mesleki krediler	2000	Milyar TL	TBB [290]
Diğer ihtisas kredileri	2000	Milyar TL	TBB [290]
İhtisas dışı krediler	2000	Milyar TL	TBB [290]
Konut Bileşenleri			
1 odalı konut sayısı	2000	Adet	DİE [291]
2 odalı konut sayısı	2000	Adet	DİE [291]
3 odalı konut sayısı	2000	Adet	DİE [291]
4 odalı konut sayısı	2000	Adet	DİE [291]
5 odalı konut sayısı	2000	Adet	DİE [291]
Mevduat (Menkul Sermaye) Bileşenleri			
Tasarruf Mevduatı	2000	Milyar TL	http://www.tbb.org.tr/turkce/bulten/yillik/2000/m-evkredi/mevduat_illere_gore_dagilim.htm
Resmî Kuruluşlar Mevduatı	2000	Milyar TL	http://www.tbb.org.tr/turkce/bulten/yillik/2000/m-evkredi/mevduat_illere_gore_dagilim.htm
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	2000	Milyar TL	http://www.tbb.org.tr/turkce/bulten/yillik/2000/m-evkredi/mevduat_illere_gore_dagilim.htm
Döviz Tevdiatı	2000	Milyar TL	http://www.tbb.org.tr/turkce/bulten/yillik/2000/m-evkredi/mevduat_illere_gore_dagilim.htm
Diğer Mevduat	2000	Milyar TL	http://www.tbb.org.tr/turkce/bulten/yillik/2000/m-evkredi/mevduat_illere_gore_dagilim.htm

VİLAYETLERE GÖRE ATKINSON ENDEKS SONUÇLARI

İller İçin Atkinson Kayıtsızlık Endeks Değerleri: GSYİH ve Bileşenleri											
	TARIM	SANAYİ	İNŞAAT	TİCARET	ULŞ	MALİ S.	KONUT S.	SER. MES.	SEK. TOPL	DEVLET H	GSYİH
Adana	0.755	0.823	0.639	0.766	0.649	0.798	0.493	0.858	0.563	0.469	0.559
Adıyaman	0.859	0.762	0.703	0.702	0.721	0.851	0.620	0.837	0.664	0.623	0.668
AFYON	0.718	0.832	0.695	0.756	0.717	0.827	0.728	0.832	0.700	0.707	0.704
Ağrı	0.878	0.882	0.540	0.761	0.503	0.674	0.440	0.834	0.540	0.318	0.524
Amasya	0.928	0.625	0.427	0.548	0.380	0.621	0.372	0.626	0.362	0.393	0.364
Ankara	0.537	0.850	0.612	0.821	0.681	0.850	0.582	0.905	0.634	0.540	0.630
Antalya	0.743	0.837	0.639	0.733	0.542	0.802	0.593	0.822	0.598	0.497	0.599
Artvin	0.851	0.820	0.715	0.747	0.638	0.810	0.712	0.841	0.681	0.702	0.678
Aydın	0.697	0.735	0.593	0.624	0.600	0.734	0.611	0.774	0.548	0.628	0.548
Balıkesir	0.762	0.646	0.526	0.630	0.460	0.704	0.452	0.717	0.399	0.487	0.397
Bilecik	0.863	0.769	0.778	0.761	0.752	0.868	0.796	0.843	0.740	0.724	0.742
Bingöl	0.926	0.781	0.663	0.818	0.759	0.869	0.654	0.874	0.728	0.519	0.721
Bitlis	0.920	0.758	0.536	0.704	0.462	0.727	0.368	0.848	0.467	0.367	0.449
Bolu	0.870	0.748	0.820	0.714	0.681	0.803	0.523	0.779	0.600	0.581	0.594
Burdur	0.798	0.946	0.838	0.862	0.861	0.932	0.884	0.901	0.864	0.864	0.868
Bursa	0.842	0.721	0.415	0.687	0.384	0.653	0.410	0.771	0.364	0.243	0.354
Çanakkale	0.853	0.741	0.546	0.725	0.500	0.704	0.423	0.780	0.513	0.471	0.511
Çankırı	0.927	0.790	0.414	0.662	0.580	0.742	0.586	0.670	0.641	0.601	0.622
Çorum	0.897	0.801	0.393	0.642	0.516	0.756	0.549	0.663	0.610	0.512	0.591
Denizli	0.612	0.858	0.654	0.722	0.667	0.804	0.619	0.817	0.627	0.641	0.633
Diyarbakır	0.817	0.721	0.520	0.768	0.465	0.712	0.394	0.879	0.430	0.299	0.417
Edirne	0.921	0.743	0.713	0.868	0.796	0.872	0.777	0.880	0.729	0.803	0.733
Elazığ	0.860	0.888	0.623	0.820	0.683	0.796	0.577	0.879	0.632	0.337	0.609
Erzincan	0.931	0.879	0.422	0.619	0.443	0.559	0.427	0.770	0.459	0.352	0.439
Erzurum	0.891	0.693	0.448	0.562	0.348	0.552	0.402	0.710	0.343	0.365	0.331
Eskişehir	0.772	0.650	0.466	0.773	0.471	0.771	0.586	0.777	0.456	0.338	0.448
Gaziantep	0.794	0.961	0.891	0.958	0.925	0.954	0.885	0.971	0.905	0.790	0.900
Giresun	0.966	0.729	0.517	0.545	0.457	0.544	0.520	0.629	0.469	0.564	0.471
Gümüşhane	0.910	0.869	0.791	0.779	0.672	0.802	0.742	0.879	0.728	0.572	0.723
Hakkari	0.897	0.975	0.935	0.954	0.891	0.970	0.870	0.970	0.930	0.761	0.924
Hatay	0.799	0.749	0.506	0.649	0.505	0.682	0.402	0.773	0.398	0.349	0.392
Isparta	0.748	0.905	0.659	0.696	0.653	0.858	0.738	0.812	0.698	0.720	0.708
Mersin	0.728	0.815	0.554	0.806	0.486	0.739	0.514	0.879	0.480	0.336	0.472
İstanbul	0.468	0.760	0.467	0.657	0.407	0.490	0.431	0.731	0.416	0.338	0.413
Izmir	0.754	0.740	0.441	0.608	0.444	0.679	0.348	0.741	0.363	0.379	0.363
Kars	0.923	0.792	0.432	0.610	0.413	0.488	0.373	0.705	0.396	0.334	0.376
Kastamonu	0.972	0.631	0.532	0.513	0.476	0.439	0.465	0.543	0.448	0.611	0.455
Kayseri	0.828	0.764	0.471	0.677	0.417	0.719	0.455	0.805	0.478	0.363	0.475
Kırklareli	0.913	0.788	0.727	0.878	0.810	0.875	0.799	0.889	0.758	0.818	0.762
Kırşehir	0.869	0.800	0.595	0.815	0.694	0.813	0.662	0.730	0.676	0.673	0.665
Kocaeli	0.910	0.689	0.450	0.558	0.404	0.620	0.421	0.679	0.348	0.388	0.345
Konya	0.701	0.838	0.471	0.704	0.472	0.744	0.516	0.820	0.493	0.420	0.494
Kütahya	0.715	0.810	0.676	0.721	0.665	0.797	0.666	0.770	0.649	0.637	0.652
Malatya	0.930	0.559	0.371	0.495	0.344	0.574	0.242	0.664	0.302	0.284	0.296
Manisa	0.753	0.749	0.661	0.740	0.585	0.708	0.579	0.788	0.596	0.611	0.584
Kahramanmaraş	0.805	0.852	0.664	0.706	0.783	0.785	0.547	0.789	0.652	0.566	0.653
Mardin	0.853	0.807	0.617	0.852	0.536	0.767	0.562	0.907	0.530	0.399	0.517
Muğla	0.697	0.778	0.445	0.582	0.462	0.676	0.394	0.713	0.420	0.437	0.421
Muş	0.867	0.875	0.744	0.817	0.671	0.798	0.577	0.869	0.657	0.464	0.642
Neveşehir	0.904	0.871	0.636	0.772	0.691	0.859	0.715	0.861	0.731	0.608	0.727
Niğde	0.870	0.811	0.432	0.691	0.339	0.640	0.428	0.829	0.398	0.324	0.391
Ordu	0.963	0.573	0.487	0.489	0.468	0.514	0.488	0.551	0.424	0.537	0.429
Rize	0.956	0.678	0.537	0.539	0.472	0.608	0.587	0.678	0.509	0.522	0.512
Sakarya	0.917	0.545	0.636	0.613	0.491	0.649	0.470	0.693	0.397	0.455	0.383
Samsun	0.939	0.736	0.446	0.588	0.362	0.658	0.436	0.657	0.418	0.446	0.417
Siirt	0.935	0.837	0.723	0.890	0.646	0.806	0.615	0.959	0.635	0.532	0.631
Sinop	0.974	0.554	0.535	0.561	0.508	0.512	0.540	0.560	0.489	0.628	0.495
Sivas	0.934	0.607	0.375	0.485	0.422	0.652	0.441	0.576	0.421	0.390	0.413
Tekirdağ	0.929	0.715	0.663	0.755	0.637	0.754	0.634	0.807	0.565	0.622	0.571
Tokat	0.967	0.580	0.450	0.473	0.400	0.467	0.413	0.529	0.398	0.531	0.400

Trabzon	0.919	0.904	0.548	0.677	0.467	0.695	0.532	0.817	0.531	0.452	0.527
Tunceli	0.883	0.784	0.693	0.822	0.753	0.868	0.652	0.876	0.732	0.514	0.725
Şanlıurfa	0.715	0.818	0.678	0.702	0.705	0.803	0.540	0.811	0.635	0.670	0.643
Uşak	0.696	0.744	0.651	0.761	0.634	0.788	0.644	0.807	0.605	0.661	0.610
Van	0.903	0.834	0.604	0.798	0.590	0.724	0.443	0.861	0.534	0.328	0.511
Yozgat	0.877	0.774	0.438	0.668	0.567	0.779	0.581	0.698	0.617	0.517	0.604
Zonguldak	0.952	0.634	0.600	0.649	0.534	0.581	0.499	0.666	0.501	0.636	0.509
Aksaray	0.820	0.764	0.439	0.709	0.422	0.750	0.512	0.818	0.533	0.477	0.532
Bayburt	0.935	0.906	0.608	0.690	0.504	0.674	0.584	0.819	0.566	0.480	0.560
Karaman	0.765	0.892	0.762	0.855	0.762	0.918	0.811	0.898	0.814	0.811	0.818
Kırıkkale	0.879	0.831	0.475	0.698	0.580	0.790	0.605	0.743	0.675	0.570	0.660
Batman	0.929	0.793	0.645	0.847	0.559	0.803	0.515	0.944	0.547	0.426	0.538
Şırnak	0.701	0.856	0.724	0.786	0.610	0.868	0.567	0.921	0.635	0.422	0.626
Bartın	0.968	0.534	0.672	0.594	0.615	0.548	0.575	0.648	0.524	0.718	0.525
Ardahan	0.958	0.659	0.501	0.527	0.473	0.522	0.491	0.713	0.449	0.538	0.440
Iğdır	0.923	0.961	0.846	0.881	0.843	0.880	0.780	0.953	0.828	0.581	0.819
Yalova	0.920	0.633	0.444	0.542	0.366	0.565	0.435	0.640	0.364	0.457	0.359
Karabük	0.943	0.779	0.688	0.727	0.524	0.721	0.602	0.779	0.624	0.636	0.621
Kilis	0.926	0.909	0.872	0.852	0.908	0.919	0.784	0.913	0.877	0.900	0.881
Osmaniye	0.679	0.788	0.727	0.737	0.667	0.812	0.712	0.844	0.623	0.604	0.624
Düzce	0.902	0.704	0.607	0.672	0.543	0.791	0.599	0.742	0.549	0.607	0.548

İller İçin Atkinson Kayıtsızlık Endeks Değerleri:Gidilen İllerde Mesleğe Göre Nüfus ve Bileşenleri									
	Meslekler Toplamı	İlmi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve bunlarla ilgili meslekler	Müşet., direktörler ve üst kademe yöneticileri	İdari personel ve benzeri işlerde çalışanlar	Ticaret ve satış personeli	Hizmet işlerinde çalışanlar	Tarım, hayvancılık, ormancılık, balıkçılık ve avcılık işlerinde çalışanlar	Tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makinaları kullananlar	Mesleği olmayan
Adana	0.421	0.540	0.566	0.577	0.510	0.859	0.580	0.500	0.428
Adıyaman	0.574	0.675	0.682	0.689	0.628	0.662	0.719	0.637	0.556
Afyon	0.691	0.698	0.704	0.730	0.715	0.700	0.709	0.689	0.742
Ağrı	0.326	0.399	0.367	0.411	0.372	0.333	0.706	0.328	0.352
Amasya	0.355	0.332	0.331	0.357	0.321	0.357	0.809	0.358	0.346
Ankara	0.207	0.260	0.272	0.294	0.331	0.240	0.564	0.289	0.231
Antalya	0.494	0.523	0.521	0.623	0.607	0.531	0.628	0.582	0.507
Artvin	0.648	0.668	0.638	0.680	0.670	0.676	0.772	0.603	0.655
Aydın	0.601	0.563	0.581	0.598	0.584	0.515	0.678	0.586	0.695
Balıkesir	0.452	0.463	0.456	0.508	0.462	0.430	0.662	0.456	0.471
Bilecik	0.764	0.722	0.751	0.758	0.788	0.766	0.859	0.763	0.728
Bingöl	0.621	0.663	0.711	0.691	0.716	0.637	0.819	0.657	0.586
Bitlis	0.340	0.391	0.394	0.366	0.332	0.304	0.786	0.300	0.334
Bolu	0.519	0.535	0.435	0.535	0.543	0.494	0.780	0.490	0.550
Burdur	0.844	0.837	0.847	0.855	0.843	0.809	0.816	0.858	0.870
Bursa	0.298	0.307	0.293	0.354	0.364	0.279	0.667	0.303	0.310
Çanakkale	0.480	0.467	0.471	0.510	0.470	0.450	0.715	0.500	0.496
Çankırı	0.697	0.500	0.479	0.509	0.657	0.612	0.911	0.695	0.646
Çorum	0.641	0.452	0.432	0.464	0.612	0.561	0.885	0.654	0.595
Denizli	0.601	0.616	0.623	0.675	0.645	0.563	0.595	0.645	0.680
Diyarbakır	0.304	0.377	0.390	0.407	0.359	0.277	0.652	0.309	0.299
Edirne	0.790	0.777	0.794	0.793	0.779	0.754	0.861	0.728	0.827
Elazığ	0.366	0.454	0.464	0.486	0.448	0.382	0.685	0.419	0.361
Erzincan	0.346	0.298	0.297	0.308	0.315	0.290	0.813	0.285	0.333
Erzurum	0.337	0.285	0.264	0.289	0.296	0.284	0.750	0.251	0.333
Eskişehir	0.495	0.500	0.460	0.540	0.603	0.459	0.687	0.503	0.503
Gaziantep	0.407	0.572	0.593	0.617	0.533	0.495	0.589	0.510	0.389
Giresun	0.525	0.440	0.427	0.409	0.406	0.474	0.896	0.413	0.505
Gümüşhane	0.577	0.601	0.628	0.632	0.622	0.616	0.782	0.621	0.588
Hakkari	0.807	0.895	0.894	0.872	0.865	0.832	0.778	0.836	0.817
Hatay	0.293	0.369	0.405	0.407	0.328	0.309	0.615	0.311	0.288
Isparta	0.673	0.657	0.657	0.695	0.668	0.576	0.696	0.718	0.714
Mersin	0.309	0.447	0.459	0.479	0.407	0.380	0.557	0.394	0.309
İstanbul	0.321	0.360	0.353	0.374	0.352	0.322	0.404	0.308	0.389
İzmir	0.316	0.369	0.374	0.430	0.371	0.290	0.563	0.377	0.405
Kars	0.363	0.285	0.271	0.279	0.290	0.288	0.806	0.291	0.355
Kastamonu	0.556	0.438	0.425	0.386	0.417	0.459	0.915	0.444	0.520
Kayseri	0.344	0.421	0.436	0.462	0.455	0.418	0.659	0.447	0.380
Kırklareli	0.807	0.794	0.811	0.810	0.797	0.774	0.863	0.753	0.840
Kırşehir	0.678	0.612	0.637	0.610	0.708	0.663	0.872	0.699	0.634
Kocaeli	0.370	0.342	0.308	0.349	0.339	0.323	0.773	0.294	0.395
Konya	0.402	0.445	0.462	0.502	0.471	0.408	0.595	0.466	0.437
Kütahya	0.616	0.648	0.629	0.698	0.676	0.649	0.688	0.627	0.631
Malatya	0.270	0.218	0.255	0.222	0.218	0.218	0.807	0.213	0.219
Manisa	0.633	0.569	0.599	0.596	0.586	0.579	0.774	0.589	0.644
Kahramanmaraş	0.516	0.632	0.652	0.653	0.585	0.600	0.669	0.532	0.491
Mardin	0.428	0.514	0.534	0.513	0.459	0.413	0.716	0.418	0.410
Muğla	0.404	0.395	0.407	0.450	0.404	0.332	0.586	0.425	0.473
Muş	0.398	0.513	0.467	0.513	0.493	0.428	0.704	0.449	0.385
Nevşehir	0.644	0.676	0.687	0.701	0.701	0.723	0.807	0.655	0.619
Niğde	0.294	0.337	0.335	0.370	0.310	0.331	0.710	0.303	0.283
Ordu	0.507	0.412	0.418	0.384	0.366	0.443	0.889	0.410	0.496
Rize	0.506	0.430	0.441	0.432	0.478	0.477	0.873	0.455	0.486
Sakarya	0.480	0.459	0.413	0.457	0.483	0.437	0.792	0.375	0.501
Samsun	0.404	0.356	0.336	0.353	0.354	0.374	0.833	0.365	0.392
Siirt	0.504	0.621	0.616	0.626	0.580	0.499	0.827	0.490	0.464

Sinop	0.601	0.496	0.492	0.459	0.466	0.515	0.921	0.494	0.586
Sivas	0.403	0.342	0.330	0.351	0.335	0.420	0.825	0.338	0.361
Tekirdağ	0.625	0.614	0.629	0.630	0.593	0.568	0.828	0.593	0.669
Tokat	0.500	0.370	0.376	0.309	0.330	0.400	0.900	0.388	0.467
Trabzon	0.418	0.453	0.437	0.478	0.478	0.458	0.785	0.397	0.432
Tunceli	0.623	0.657	0.708	0.694	0.721	0.635	0.766	0.668	0.594
Şanlıurfa	0.588	0.708	0.668	0.701	0.608	0.642	0.671	0.589	0.580
Uşak	0.610	0.651	0.652	0.686	0.656	0.633	0.642	0.620	0.671
Van	0.285	0.352	0.321	0.348	0.314	0.239	0.745	0.291	0.288
Yozgat	0.603	0.508	0.512	0.532	0.612	0.599	0.848	0.612	0.556
Zonguldak	0.528	0.488	0.468	0.491	0.512	0.468	0.866	0.443	0.531
Aksaray	0.462	0.495	0.484	0.533	0.519	0.532	0.720	0.536	0.461
Bayburt	0.454	0.443	0.448	0.467	0.474	0.462	0.823	0.427	0.452
Karaman	0.760	0.814	0.804	0.833	0.799	0.832	0.726	0.801	0.762
Kırıkkale	0.690	0.532	0.526	0.551	0.676	0.631	0.895	0.704	0.649
Batman	0.426	0.526	0.525	0.526	0.457	0.372	0.806	0.427	0.407
Şırnak	0.421	0.626	0.607	0.628	0.555	0.479	0.522	0.487	0.425
Bartın	0.630	0.580	0.583	0.564	0.613	0.579	0.908	0.562	0.600
Ardahan	0.520	0.422	0.398	0.376	0.406	0.435	0.882	0.395	0.501
İğdır	0.593	0.701	0.685	0.698	0.664	0.642	0.792	0.673	0.660
Yalova	0.398	0.344	0.312	0.338	0.350	0.348	0.798	0.299	0.392
Karabük	0.576	0.588	0.578	0.589	0.641	0.570	0.844	0.565	0.596
Kilis	0.861	0.916	0.883	0.904	0.854	0.888	0.907	0.842	0.832
Osmaniye	0.574	0.649	0.690	0.679	0.621	0.620	0.660	0.581	0.558
Düzce	0.625	0.643	0.595	0.648	0.685	0.590	0.790	0.600	0.659

İller İçin Atkinson Kayıtsızlık Endeks Değerleri: Gidilen İllerde İşteki Duruma Göre İstihdam ve Bileşenleri							
	İşteki duruma göre çalışanlar toplamı	Ücretli, maaşlı veya yevmiyeli	İşveren	Tarım dışında kendi hesabına çalışan	Tarımda kendi hesabına çalışanlar	Tarım dışı ücretsiz aile efradı	Tarımda ücretsiz aile efradı
Adana	0.687	0.807	0.879	0.701	0.868	0.649	0.768
Adıyaman	0.770	0.823	0.862	0.740	0.922	0.727	0.838
Afyon	0.682	0.707	0.753	0.669	0.801	0.737	0.874
Ağrı	0.755	0.806	0.834	0.730	0.936	0.754	0.871
Amasya	0.824	0.841	0.841	0.773	0.964	0.801	0.902
Ankara	0.589	0.645	0.698	0.527	0.891	0.570	0.803
Antalya	0.638	0.691	0.760	0.601	0.850	0.663	0.826
Artvin	0.800	0.839	0.862	0.805	0.909	0.824	0.849
Aydın	0.561	0.593	0.611	0.550	0.825	0.693	0.928
Balıkesir	0.625	0.674	0.724	0.612	0.872	0.692	0.892
Bilecik	0.819	0.823	0.855	0.842	0.912	0.879	0.817
Bingöl	0.847	0.867	0.882	0.818	0.960	0.815	0.898
Bitlis	0.814	0.841	0.866	0.772	0.960	0.784	0.893
Bolu	0.763	0.791	0.820	0.764	0.928	0.802	0.870
Burdur	0.835	0.844	0.850	0.807	0.843	0.826	0.896
Bursa	0.689	0.736	0.775	0.655	0.917	0.705	0.819
Çanakkale	0.718	0.749	0.771	0.663	0.923	0.730	0.861
Çankırı	0.844	0.793	0.803	0.863	0.959	0.906	0.949
Çorum	0.795	0.729	0.754	0.826	0.942	0.880	0.936
Denizli	0.581	0.646	0.678	0.522	0.759	0.630	0.866
Diyarbakır	0.650	0.707	0.773	0.625	0.905	0.661	0.881
Edirne	0.868	0.863	0.890	0.849	0.957	0.868	0.918
Elazığ	0.705	0.759	0.828	0.674	0.924	0.693	0.830
Erzincan	0.831	0.849	0.861	0.787	0.966	0.812	0.906
Erzurum	0.781	0.812	0.835	0.757	0.944	0.789	0.887
Eskişehir	0.648	0.662	0.751	0.637	0.871	0.711	0.847
Gaziantep	0.609	0.700	0.777	0.571	0.874	0.567	0.771
Giresun	0.917	0.929	0.931	0.895	0.983	0.904	0.942
Gümüşhane	0.849	0.891	0.912	0.847	0.949	0.856	0.871
Hakkari	0.836	0.888	0.938	0.842	0.888	0.768	0.895
Hatay	0.668	0.745	0.817	0.647	0.897	0.644	0.802
Isparta	0.712	0.728	0.730	0.669	0.847	0.717	0.853
Mersin	0.584	0.628	0.688	0.549	0.855	0.592	0.791
İstanbul	0.601	0.741	0.816	0.656	0.489	0.677	0.683
İzmir	0.572	0.583	0.595	0.538	0.870	0.602	0.746
Kars	0.840	0.867	0.883	0.822	0.961	0.844	0.911
Kastamonu	0.925	0.930	0.928	0.897	0.986	0.908	0.951
Kayseri	0.663	0.719	0.762	0.625	0.907	0.663	0.839
Kırklareli	0.864	0.854	0.885	0.845	0.953	0.871	0.917
Kırşehir	0.756	0.695	0.727	0.800	0.916	0.861	0.930
Kocaeli	0.783	0.801	0.801	0.725	0.955	0.759	0.870
Konya	0.566	0.605	0.669	0.544	0.837	0.630	0.836
Kütahya	0.646	0.697	0.718	0.632	0.817	0.702	0.883
Malatya	0.825	0.841	0.846	0.773	0.965	0.796	0.898
Manisa	0.515	0.436	0.462	0.584	0.860	0.775	0.968
Kahramanmaraş	0.688	0.764	0.804	0.675	0.885	0.688	0.793
Mardin	0.705	0.747	0.798	0.679	0.924	0.714	0.915
Muğla	0.527	0.560	0.605	0.484	0.834	0.610	0.878
Muş	0.741	0.786	0.831	0.712	0.929	0.725	0.860
Nevşehir	0.832	0.888	0.893	0.802	0.945	0.816	0.880
Niğde	0.740	0.783	0.815	0.701	0.934	0.722	0.857
Ordu	0.908	0.919	0.919	0.880	0.982	0.891	0.939
Rize	0.889	0.901	0.902	0.854	0.978	0.869	0.928
Sakarya	0.892	0.926	0.943	0.899	0.957	0.905	0.896

Samsun	0.851	0.866	0.869	0.808	0.969	0.830	0.905
Siirt	0.854	0.876	0.895	0.822	0.968	0.821	0.899
Sinop	0.932	0.937	0.936	0.907	0.987	0.917	0.956
Sivas	0.846	0.874	0.875	0.804	0.966	0.824	0.910
Tekirdağ	0.852	0.863	0.881	0.820	0.964	0.834	0.901
Tokat	0.915	0.922	0.921	0.885	0.984	0.897	0.946
Trabzon	0.824	0.859	0.874	0.795	0.958	0.811	0.876
Tunceli	0.793	0.827	0.859	0.776	0.930	0.773	0.896
Şanlıurfa	0.701	0.728	0.780	0.683	0.834	0.699	0.867
Uşak	0.581	0.649	0.687	0.565	0.799	0.655	0.907
Van	0.790	0.824	0.855	0.755	0.951	0.767	0.870
Yozgat	0.775	0.786	0.798	0.791	0.928	0.845	0.914
Zonguldak	0.881	0.894	0.898	0.849	0.976	0.864	0.921
Aksaray	0.708	0.702	0.750	0.712	0.902	0.755	0.891
Bayburt	0.854	0.878	0.890	0.826	0.967	0.842	0.899
Karaman	0.863	0.867	0.917	0.881	0.845	0.869	0.948
Kırıkkale	0.785	0.674	0.718	0.835	0.926	0.891	0.942
Batman	0.828	0.852	0.875	0.791	0.964	0.797	0.894
Şırnak	0.564	0.686	0.800	0.585	0.812	0.550	0.738
Bartın	0.915	0.921	0.921	0.884	0.984	0.896	0.944
Ardahan	0.908	0.922	0.929	0.892	0.979	0.903	0.937
Iğdır	0.824	0.862	0.878	0.778	0.958	0.797	0.891
Yalova	0.839	0.865	0.879	0.818	0.960	0.836	0.887
Karabük	0.867	0.888	0.901	0.841	0.969	0.853	0.907
Kilis	0.909	0.894	0.887	0.901	0.954	0.910	0.950
Osmaniye	0.684	0.703	0.771	0.668	0.818	0.681	0.839
Düzce	0.850	0.887	0.908	0.848	0.947	0.856	0.873

İller İçin Atkinson Kayıtsızlık Endeks Değerleri: Gidilen İllerde Tarım Dışı İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam ve Bileşenleri													
	İkti. Faaliyet Kollarında Çal. Toplamı	Maden. ve taşocakçılığın da istihdam	İmalat san. çalışan	Elk, Gaz. Su hiz. çalışan	İnş. alt sek. çalışan	Toptan ve per. Tic. Çal.	Otel, lok. ve kahv. çalışan	Uls. dep. ve haberl. Sek. çalışan	Mali aracı kur. Faal. çalışan	Gayrimenkul kir. ve iş faal. çalışan	Eğitim alt sek. çalışan	Sağ.ışl.& sos. hiz. çalışan	Diğ. sos. Topl ve Kiş. Hiz. faal. çalışan
Adana	0.648	0.919	0.790	0.612	0.820	0.573	0.680	0.549	0.737	0.777	0.649	0.670	0.606
Adıyaman	0.747	0.962	0.793	0.741	0.837	0.710	0.783	0.729	0.837	0.845	0.765	0.670	0.726
Afyon	0.674	0.849	0.722	0.720	0.816	0.688	0.716	0.734	0.805	0.780	0.736	0.736	0.726
Ağrı	0.565	0.889	0.801	0.580	0.864	0.536	0.565	0.454	0.664	0.721	0.630	0.664	0.596
Amasya	0.608	0.853	0.677	0.682	0.740	0.579	0.640	0.611	0.663	0.656	0.588	0.613	0.614
Ankara	0.477	0.833	0.676	0.423	0.635	0.425	0.524	0.365	0.576	0.600	0.491	0.538	0.484
Antalya	0.661	0.913	0.755	0.538	0.859	0.618	0.651	0.621	0.724	0.763	0.707	0.722	0.678
Artvin	0.653	0.903	0.689	0.713	0.840	0.689	0.722	0.669	0.810	0.822	0.711	0.776	0.708
Aydın	0.464	0.798	0.732	0.482	0.711	0.469	0.387	0.462	0.640	0.632	0.609	0.539	0.498
Balıkesir	0.482	0.745	0.611	0.466	0.727	0.458	0.487	0.531	0.650	0.628	0.551	0.582	0.467
Bilecik	0.751	0.806	0.740	0.777	0.860	0.766	0.794	0.768	0.855	0.819	0.739	0.773	0.766
Bingöl	0.788	0.883	0.884	0.707	0.803	0.756	0.794	0.732	0.829	0.871	0.708	0.681	0.759
Bitlis	0.631	0.937	0.762	0.671	0.755	0.590	0.626	0.591	0.731	0.734	0.633	0.667	0.621
Bolu	0.592	0.859	0.689	0.676	0.725	0.594	0.614	0.538	0.728	0.694	0.673	0.689	0.632
Burdur	0.849	0.971	0.923	0.882	0.862	0.840	0.807	0.852	0.903	0.874	0.861	0.865	0.861
Bursa	0.493	0.862	0.662	0.523	0.732	0.474	0.502	0.448	0.644	0.636	0.556	0.607	0.498
Çanakkale	0.574	0.821	0.700	0.681	0.765	0.546	0.548	0.562	0.693	0.675	0.579	0.657	0.543
Çankırı	0.669	0.803	0.776	0.630	0.608	0.683	0.734	0.663	0.624	0.572	0.608	0.625	0.685
Çorum	0.624	0.773	0.752	0.547	0.638	0.628	0.693	0.598	0.583	0.553	0.569	0.594	0.634
Denizli	0.639	0.878	0.792	0.652	0.823	0.602	0.518	0.597	0.731	0.755	0.690	0.702	0.619
Diyarbakır	0.519	0.868	0.753	0.475	0.698	0.455	0.526	0.428	0.685	0.715	0.522	0.608	0.518
Edirne	0.760	0.933	0.727	0.831	0.898	0.817	0.812	0.834	0.884	0.874	0.813	0.837	0.800
Elazığ	0.661	0.907	0.835	0.602	0.736	0.619	0.645	0.574	0.739	0.790	0.703	0.747	0.643
Erzincan	0.635	0.904	0.765	0.672	0.724	0.616	0.636	0.607	0.693	0.684	0.650	0.701	0.628
Erzurum	0.493	0.851	0.627	0.563	0.693	0.493	0.533	0.499	0.638	0.613	0.518	0.545	0.523
Eskişehir	0.536	0.773	0.621	0.575	0.807	0.602	0.578	0.504	0.709	0.709	0.645	0.721	0.578
Gaziantep	0.658	0.952	0.788	0.608	0.802	0.591	0.715	0.569	0.781	0.833	0.704	0.751	0.627
Giresun	0.751	0.925	0.771	0.820	0.796	0.746	0.761	0.766	0.809	0.730	0.717	0.755	0.751
Gümüşhane	0.757	0.957	0.852	0.703	0.769	0.733	0.739	0.686	0.804	0.853	0.782	0.734	0.754
Hakkari	0.913	0.991	0.965	0.855	0.960	0.884	0.886	0.804	0.942	0.966	0.945	0.935	0.911
Hatay	0.519	0.908	0.709	0.543	0.731	0.450	0.557	0.451	0.648	0.662	0.521	0.546	0.474
Isparta	0.683	0.953	0.860	0.777	0.838	0.648	0.514	0.645	0.771	0.750	0.700	0.691	0.665
Mersin	0.557	0.908	0.750	0.520	0.756	0.492	0.614	0.465	0.668	0.728	0.621	0.625	0.548
İstanbul	0.514	0.875	0.704	0.470	0.768	0.487	0.525	0.429	0.670	0.730	0.624	0.634	0.535
İzmir	0.330	0.797	0.565	0.419	0.666	0.298	0.323	0.359	0.428	0.486	0.423	0.435	0.308
Kars	0.567	0.875	0.722	0.643	0.791	0.558	0.592	0.565	0.659	0.631	0.598	0.612	0.581
Kastamonu	0.779	0.925	0.785	0.846	0.835	0.777	0.796	0.794	0.824	0.751	0.753	0.779	0.784
Kayseri	0.584	0.832	0.728	0.534	0.742	0.524	0.611	0.484	0.648	0.699	0.603	0.642	0.582
Kırklareli	0.768	0.913	0.747	0.852	0.893	0.825	0.820	0.844	0.891	0.872	0.811	0.837	0.808
Kırşehir	0.700	0.837	0.788	0.552	0.695	0.690	0.762	0.648	0.756	0.744	0.612	0.703	0.713
Kocaeli	0.578	0.880	0.675	0.636	0.707	0.556	0.586	0.582	0.702	0.646	0.597	0.630	0.589
Konya	0.519	0.867	0.703	0.535	0.669	0.483	0.533	0.474	0.640	0.661	0.586	0.627	0.513
Kütahya	0.621	0.833	0.635	0.659	0.825	0.633	0.657	0.668	0.776	0.739	0.639	0.697	0.600
Malatya	0.596	0.868	0.686	0.665	0.716	0.570	0.628	0.590	0.694	0.656	0.560	0.591	0.585
Manisa	0.338	0.785	0.559	0.434	0.660	0.322	0.370	0.336	0.506	0.509	0.423	0.485	0.340

K.maraş	0.683	0.954	0.790	0.637	0.879	0.617	0.738	0.661	0.777	0.800	0.659	0.685	0.640
Mardin	0.619	0.870	0.804	0.565	0.808	0.554	0.608	0.544	0.725	0.737	0.628	0.661	0.614
Muğla	0.415	0.819	0.651	0.524	0.657	0.367	0.298	0.379	0.577	0.576	0.475	0.500	0.398
Muş	0.665	0.896	0.850	0.604	0.759	0.631	0.631	0.546	0.756	0.793	0.741	0.776	0.668
Nevşehir	0.754	0.900	0.786	0.699	0.826	0.735	0.823	0.774	0.796	0.811	0.713	0.768	0.734
Niğde	0.538	0.849	0.684	0.566	0.729	0.488	0.594	0.502	0.646	0.613	0.545	0.564	0.523
Ordu	0.734	0.908	0.755	0.808	0.799	0.726	0.750	0.753	0.781	0.717	0.708	0.731	0.734
Rize	0.732	0.934	0.807	0.780	0.780	0.718	0.728	0.728	0.781	0.755	0.733	0.707	0.719
Sakarya	0.591	0.883	0.619	0.694	0.713	0.616	0.615	0.601	0.739	0.656	0.628	0.671	0.618
Samsun	0.649	0.889	0.709	0.720	0.766	0.634	0.668	0.651	0.731	0.678	0.636	0.673	0.650
Siirt	0.769	0.886	0.896	0.730	0.870	0.742	0.770	0.729	0.877	0.868	0.775	0.840	0.777
Sinop	0.794	0.923	0.795	0.859	0.841	0.793	0.809	0.814	0.839	0.761	0.769	0.788	0.797
Sivas	0.621	0.851	0.650	0.687	0.715	0.612	0.697	0.653	0.710	0.661	0.549	0.621	0.623
Tekirdağ	0.726	0.930	0.751	0.774	0.893	0.731	0.718	0.746	0.791	0.819	0.767	0.786	0.725
Tokat	0.745	0.906	0.760	0.820	0.805	0.741	0.764	0.764	0.799	0.710	0.711	0.744	0.747
Trabzon	0.663	0.910	0.763	0.677	0.757	0.643	0.672	0.626	0.732	0.757	0.683	0.723	0.667
Tunceli	0.760	0.853	0.877	0.614	0.757	0.723	0.770	0.677	0.805	0.870	0.672	0.597	0.724
Şanlıurfa	0.659	0.975	0.729	0.673	0.816	0.627	0.719	0.684	0.803	0.789	0.716	0.658	0.632
Uşak	0.577	0.793	0.664	0.587	0.773	0.597	0.620	0.648	0.758	0.719	0.642	0.692	0.620
Van	0.619	0.905	0.812	0.619	0.784	0.576	0.612	0.536	0.707	0.745	0.665	0.711	0.617
Yozgat	0.630	0.810	0.718	0.535	0.655	0.625	0.724	0.639	0.651	0.655	0.540	0.625	0.630
Zonguldak	0.694	0.851	0.717	0.784	0.804	0.701	0.711	0.706	0.779	0.732	0.708	0.725	0.715
Aksaray	0.600	0.819	0.707	0.535	0.737	0.557	0.660	0.548	0.684	0.678	0.643	0.628	0.609
Bayburt	0.699	0.934	0.792	0.712	0.765	0.683	0.696	0.666	0.761	0.767	0.702	0.736	0.696
Karaman	0.833	0.922	0.859	0.802	0.899	0.804	0.871	0.803	0.898	0.857	0.862	0.835	0.841
Kırıkkale	0.656	0.812	0.786	0.520	0.613	0.655	0.721	0.633	0.557	0.591	0.593	0.615	0.654
Batman	0.718	0.898	0.842	0.706	0.811	0.675	0.709	0.676	0.781	0.842	0.721	0.745	0.709
Şırnak	0.706	0.924	0.865	0.558	0.828	0.635	0.720	0.539	0.780	0.864	0.746	0.772	0.712
Bartın	0.773	0.905	0.776	0.837	0.856	0.780	0.793	0.786	0.839	0.787	0.773	0.787	0.794
Ardahan	0.712	0.907	0.749	0.786	0.835	0.711	0.730	0.730	0.780	0.714	0.686	0.727	0.721
İğdır	0.828	0.960	0.924	0.760	0.959	0.775	0.802	0.745	0.827	0.906	0.879	0.860	0.828
Yalova	0.573	0.878	0.660	0.668	0.689	0.581	0.598	0.593	0.706	0.624	0.572	0.639	0.592
Karabük	0.713	0.858	0.761	0.765	0.836	0.717	0.729	0.696	0.797	0.769	0.733	0.749	0.740
Kilis	0.868	0.996	0.832	0.860	0.940	0.871	0.916	0.909	0.943	0.933	0.914	0.857	0.870
Osmaniye	0.682	0.938	0.768	0.693	0.739	0.647	0.757	0.661	0.780	0.769	0.684	0.672	0.652
Düzce	0.703	0.912	0.717	0.752	0.853	0.712	0.701	0.718	0.809	0.795	0.772	0.772	0.738

İller için Atkinson Kayıtsızlık Endeks Değerleri: Gidilen İllerde Yatırım-Kredi Hacimlerine Göre									
	Eğitim yatırımları	Sağlık yatırımları	İktisadi yatırımlar	Diğ.kamu hizmetleri	İstihdam	Tarım kredileri	Mesleki krediler	Diğ. ihtisas kredileri	İhtisas dışı krediler
Adana	0.613	0.757	0.797	0.860	0.777	0.924	0.572	0.755	0.886
Adıyaman	0.711	0.679	0.771	0.913	0.757	0.954	0.787	0.763	0.898
Afyon	0.665	0.852	0.769	0.922	0.805	0.882	0.639	0.796	0.867
Ağrı	0.433	0.747	0.646	0.945	0.834	0.962	0.603	0.533	0.831
Amasya	0.547	0.660	0.629	0.819	0.775	0.978	0.616	0.491	0.754
Ankara	0.331	0.747	0.578	0.779	0.822	0.929	0.383	0.439	0.820
Antalya	0.822	0.927	0.755	0.871	0.824	0.913	0.545	0.753	0.910
Artvin	0.761	0.842	0.739	0.844	0.877	0.939	0.609	0.837	0.855
Aydın	0.663	0.974	0.596	0.869	0.734	0.871	0.505	0.766	0.831
Balıkesir	0.613	0.796	0.693	0.941	0.867	0.915	0.405	0.608	0.817
Bilecik	0.706	0.805	0.720	0.912	0.731	0.938	0.784	0.777	0.883
Bingöl	0.704	0.623	0.885	0.898	0.820	0.978	0.848	0.734	0.933
Bitlis	0.535	0.614	0.673	0.840	0.787	0.977	0.670	0.593	0.843
Bolu	0.293	0.687	0.904	0.875	0.797	0.955	0.539	0.386	0.889
Burdur	0.821	0.889	0.897	0.893	0.899	0.903	0.815	0.877	0.945
Bursa	0.295	0.738	0.545	0.917	0.770	0.951	0.421	0.533	0.817
Çanakkale	0.544	0.824	0.646	0.874	0.841	0.955	0.524	0.633	0.854
Çankırı	0.551	0.605	0.840	0.640	0.838	0.960	0.748	0.339	0.642
Çorum	0.511	0.601	0.805	0.705	0.822	0.936	0.686	0.367	0.723
Denizli	0.747	0.967	0.702	0.936	0.782	0.851	0.518	0.783	0.906
Diyarbakır	0.529	0.614	0.669	0.827	0.769	0.950	0.580	0.587	0.843
Edirne	0.847	0.951	0.903	0.985	0.968	0.973	0.803	0.868	0.932
Elazığ	0.461	0.844	0.548	0.837	0.833	0.957	0.656	0.618	0.887
Erzincan	0.499	0.818	0.591	0.761	0.797	0.979	0.631	0.539	0.775
Erzurum	0.537	0.734	0.542	0.800	0.736	0.966	0.521	0.501	0.743
Eskişehir	0.377	0.755	0.624	0.953	0.664	0.911	0.448	0.637	0.850
Gaziantep	0.760	0.781	0.788	0.806	0.728	0.935	0.612	0.663	0.916
Giresun	0.667	0.763	0.681	0.702	0.836	0.987	0.775	0.629	0.682
Gümüşhane	0.710	0.923	0.789	0.892	0.907	0.971	0.669	0.761	0.907
Hakkari	0.816	0.844	0.958	0.959	0.963	0.963	0.935	0.911	0.984
Hatay	0.561	0.770	0.669	0.731	0.662	0.940	0.520	0.603	0.809
Isparta	0.798	0.883	0.800	0.875	0.726	0.889	0.628	0.758	0.896
Mersin	0.555	0.708	0.770	0.817	0.754	0.920	0.557	0.598	0.864
İstanbul	0.418	0.860	0.668	0.905	0.879	0.752	0.327	0.616	0.745
İzmir	0.439	0.907	0.648	0.932	0.835	0.918	0.358	0.613	0.827
Kars	0.474	0.622	0.581	0.902	0.777	0.976	0.625	0.458	0.695
Kastamonu	0.692	0.769	0.697	0.777	0.862	0.992	0.808	0.571	0.683
Kayseri	0.520	0.697	0.731	0.919	0.872	0.943	0.476	0.605	0.874
Kırklareli	0.832	0.919	0.918	0.979	0.823	0.971	0.815	0.879	0.941
Kırşehir	0.580	0.601	0.848	0.852	0.879	0.870	0.686	0.712	0.902
Kocaeli	0.389	0.835	0.681	0.809	0.796	0.973	0.535	0.520	0.822
Konya	0.578	0.693	0.809	0.864	0.809	0.894	0.517	0.555	0.871
Kütahya	0.723	0.960	0.778	0.919	0.838	0.878	0.600	0.708	0.892

Malatya	0.501	0.685	0.585	0.695	0.748	0.980	0.653	0.392	0.746
Manisa	0.748	0.858	0.617	0.947	0.779	0.857	0.566	0.647	0.826
Kahramanmaraş	0.723	0.759	0.829	0.883	0.820	0.933	0.635	0.796	0.909
Mardin	0.637	0.624	0.659	0.824	0.821	0.960	0.640	0.661	0.865
Muğla	0.529	0.663	0.560	0.890	0.693	0.890	0.374	0.584	0.814
Muş	0.548	0.690	0.709	0.864	0.934	0.960	0.592	0.680	0.894
Neveşehir	0.763	0.921	0.916	0.872	0.972	0.966	0.735	0.696	0.911
Niğde	0.522	0.617	0.820	0.847	0.830	0.961	0.570	0.569	0.807
Ordu	0.661	0.713	0.680	0.770	0.849	0.989	0.762	0.536	0.672
Rize	0.622	0.721	0.661	0.771	0.841	0.987	0.728	0.737	0.786
Sakarya	0.396	0.688	0.780	0.843	0.784	0.976	0.609	0.490	0.779
Samsun	0.585	0.761	0.613	0.788	0.803	0.982	0.649	0.538	0.739
Silirt	0.707	0.721	0.848	0.855	0.859	0.985	0.813	0.793	0.904
Sinop	0.726	0.747	0.715	0.822	0.843	0.993	0.825	0.618	0.688
Sivas	0.608	0.629	0.789	0.752	0.877	0.980	0.662	0.442	0.674
Tekirdağ	0.782	0.951	0.806	0.981	0.979	0.978	0.685	0.814	0.893
Tokat	0.667	0.704	0.640	0.740	0.834	0.991	0.781	0.501	0.635
Trabzon	0.539	0.816	0.660	0.807	0.862	0.976	0.596	0.687	0.841
Tunceli	0.712	0.717	0.886	0.907	0.790	0.963	0.834	0.720	0.935
Şanlıurfa	0.770	0.732	0.763	0.883	0.794	0.892	0.683	0.697	0.878
Uşak	0.672	0.813	0.777	0.983	0.864	0.870	0.510	0.770	0.858
Van	0.427	0.821	0.607	0.803	0.879	0.974	0.595	0.582	0.851
Yozgat	0.601	0.807	0.843	0.776	0.928	0.932	0.661	0.511	0.817
Zonguldak	0.607	0.755	0.778	0.806	0.829	0.986	0.714	0.578	0.786
Aksaray	0.566	0.779	0.780	0.894	0.913	0.932	0.590	0.741	0.871
Bayburt	0.608	0.784	0.640	0.812	0.831	0.980	0.664	0.703	0.836
Karaman	0.853	0.766	0.883	0.938	0.965	0.900	0.835	0.935	0.954
Kırıkkale	0.567	0.813	0.839	0.747	0.915	0.841	0.714	0.419	0.813
Batman	0.604	0.765	0.767	0.922	0.870	0.980	0.710	0.758	0.890
Şırnak	0.635	0.784	0.802	0.919	0.826	0.925	0.634	0.774	0.919
Bartın	0.652	0.807	0.750	0.798	0.876	0.991	0.782	0.563	0.703
Ardahan	0.648	0.665	0.636	0.711	0.792	0.988	0.748	0.535	0.642
İğdır	0.588	0.899	0.834	0.963	0.898	0.975	0.734	0.786	0.935
Yalova	0.575	0.728	0.539	0.742	0.808	0.976	0.593	0.563	0.705
Karabük	0.481	0.644	0.673	0.811	0.794	0.982	0.662	0.585	0.820
Kilis	0.937	0.866	0.899	0.731	0.730	0.968	0.909	0.840	0.934
Osmaniye	0.754	0.762	0.844	0.801	0.829	0.872	0.718	0.709	0.856
Düzce	0.367	0.837	0.802	0.879	0.805	0.970	0.597	0.567	0.901

İller için Atkinson Kayıtsızlık Endeks Değerleri:Konut Bileşenlerine Göre					
	1 odalı konut sayısı	2 odalı konut sayısı	3 odalı konut sayısı	4 odalı konut sayısı	5 odalı konut sayısı
Adana	0.604	0.640	0.747	0.804	0.785
Adıyaman	0.812	0.745	0.777	0.807	0.823
AFYON	0.780	0.734	0.704	0.700	0.727
Ağrı	0.616	0.645	0.759	0.818	0.853
Amasya	0.731	0.749	0.805	0.815	0.875
Ankara	0.514	0.520	0.597	0.613	0.707
Antalya	0.725	0.675	0.669	0.640	0.690
Artvin	0.876	0.841	0.833	0.854	0.860
Aydın	0.552	0.517	0.572	0.616	0.678
Balıkesir	0.730	0.649	0.609	0.654	0.721
Bilecik	0.872	0.821	0.795	0.833	0.867
Bingöl	0.839	0.843	0.849	0.842	0.879
Bitlis	0.667	0.726	0.801	0.827	0.873
Bolu	0.662	0.707	0.802	0.813	0.838
Burdur	0.886	0.870	0.863	0.838	0.845
Bursa	0.598	0.601	0.683	0.741	0.797
Çanakkale	0.628	0.626	0.687	0.736	0.800
Çankırı	0.837	0.789	0.815	0.775	0.882
Çorum	0.807	0.742	0.765	0.705	0.841
Denizli	0.646	0.599	0.620	0.617	0.663
Diyarbakır	0.553	0.571	0.644	0.692	0.752
Edirne	0.890	0.868	0.862	0.860	0.894
Elazığ	0.706	0.673	0.711	0.748	0.793
Erzincan	0.683	0.741	0.812	0.837	0.888
Erzurum	0.690	0.694	0.772	0.823	0.863
Eskişehir	0.746	0.645	0.649	0.666	0.720
Gaziantep	0.526	0.549	0.630	0.678	0.714
Giresun	0.836	0.868	0.910	0.926	0.947
Gümüşhane	0.832	0.814	0.868	0.906	0.915
Hakkari	0.793	0.814	0.876	0.885	0.872
Hatay	0.511	0.567	0.684	0.745	0.773
Isparta	0.732	0.726	0.743	0.713	0.755
Mersin	0.463	0.476	0.566	0.609	0.696
İstanbul	0.664	0.599	0.703	0.795	0.780
İzmir	0.622	0.534	0.517	0.588	0.700
Kars	0.715	0.746	0.835	0.878	0.905
Kastamonu	0.833	0.875	0.911	0.919	0.949
Kayseri	0.582	0.633	0.681	0.684	0.748
Kırklareli	0.838	0.847	0.861	0.864	0.890
Kırşehir	0.801	0.738	0.743	0.660	0.796
Kocaeli	0.623	0.709	0.767	0.774	0.845
Konya	0.607	0.548	0.583	0.586	0.667
Kütahya	0.810	0.717	0.647	0.635	0.663

Malatya	0.677	0.737	0.800	0.816	0.877
Manisa	0.553	0.397	0.370	0.475	0.649
Kahramanmaraş	0.613	0.605	0.702	0.748	0.777
Mardin	0.596	0.612	0.687	0.734	0.798
Muğla	0.475	0.458	0.517	0.546	0.652
Muş	0.640	0.661	0.737	0.791	0.828
Nevşehir	0.864	0.824	0.852	0.854	0.860
Niğde	0.619	0.669	0.736	0.759	0.814
Ordu	0.821	0.856	0.898	0.912	0.938
Rize	0.799	0.832	0.878	0.889	0.923
Sakarya	0.809	0.826	0.909	0.944	0.947
Samsun	0.756	0.782	0.835	0.850	0.895
Silirt	0.740	0.783	0.842	0.863	0.898
Sinop	0.852	0.888	0.921	0.929	0.954
Sivas	0.789	0.786	0.837	0.850	0.890
Tekirdağ	0.893	0.851	0.838	0.841	0.890
Tokat	0.816	0.860	0.901	0.913	0.942
Trabzon	0.751	0.769	0.829	0.857	0.886
Tunceli	0.829	0.822	0.812	0.800	0.826
Şanlıurfa	0.513	0.556	0.677	0.752	0.786
Uşak	0.756	0.682	0.609	0.607	0.641
Van	0.613	0.687	0.784	0.828	0.865
Yozgat	0.814	0.744	0.772	0.741	0.815
Zonguldak	0.791	0.822	0.871	0.888	0.920
Aksaray	0.588	0.691	0.698	0.688	0.786
Bayburt	0.772	0.790	0.848	0.877	0.907
Karaman	0.736	0.894	0.874	0.876	0.902
Kırıkkale	0.824	0.748	0.755	0.658	0.825
Batman	0.718	0.760	0.817	0.835	0.884
Şırnak	0.555	0.539	0.624	0.689	0.703
Bartın	0.837	0.866	0.901	0.910	0.941
Ardahan	0.820	0.849	0.902	0.926	0.945
Iğdır	0.725	0.742	0.819	0.845	0.886
Yalova	0.747	0.765	0.834	0.874	0.901
Karabük	0.820	0.819	0.865	0.887	0.912
Kilis	0.776	0.780	0.878	0.918	0.936
Osmaniye	0.498	0.557	0.642	0.707	0.767
Düzce	0.751	0.806	0.874	0.905	0.910

İller için Atkinson Kayıtsızlık Endeks Değerleri: Menkul Servet “Mevduat” Bileşenlerine Göre					
	Tasarruf Mevduatı	Resmi Kuruluşlar Mevduatı	Ticari Kuruluşlar Mevduatı	Döviz Tevdiatı	Diğer Mevduat
Adana	0.958	0.930	0.964	0.954	0.990
Adıyaman	0.942	0.927	0.959	0.936	0.982
AFYON	0.812	0.892	0.892	0.836	0.956
Ağrı	0.908	0.919	0.941	0.926	0.971
Amasya	0.971	0.977	0.980	0.974	0.993
Ankara	0.934	0.938	0.956	0.943	0.985
Antalya	0.833	0.901	0.911	0.858	0.959
Artvin	0.925	0.933	0.946	0.938	0.977
Aydın	0.737	0.873	0.890	0.792	0.940
Balıkesir	0.816	0.880	0.912	0.856	0.931
Bilecik	0.893	0.941	0.919	0.916	0.967
Bingöl	0.929	0.948	0.958	0.932	0.980
Bitlis	0.932	0.945	0.957	0.935	0.976
Bolu	0.895	0.906	0.941	0.916	0.963
Burdur	0.885	0.937	0.947	0.904	0.981
Bursa	0.856	0.901	0.922	0.889	0.953
Çanakkale	0.828	0.924	0.924	0.872	0.946
Çankırı	0.816	0.888	0.901	0.849	0.897
Çorum	0.782	0.846	0.877	0.818	0.877
Denizli	0.771	0.889	0.914	0.820	0.954
Diyarbakır	0.901	0.886	0.929	0.899	0.971
Edirne	0.918	0.961	0.966	0.941	0.981
Elazığ	0.901	0.906	0.941	0.903	0.966
Erzincan	0.896	0.946	0.952	0.917	0.957
Erzurum	0.897	0.925	0.938	0.921	0.967
Eskişehir	0.818	0.858	0.914	0.871	0.944
Gaziantep	0.905	0.897	0.938	0.904	0.974
Giresun	0.951	0.973	0.976	0.964	0.982
Gümüşhane	0.951	0.953	0.967	0.961	0.986
Hakkari	0.981	0.979	0.981	0.981	0.989
Hatay	0.926	0.911	0.943	0.924	0.982
İsparta	0.795	0.902	0.917	0.840	0.960
Mersin	0.815	0.869	0.893	0.852	0.936
İstanbul	0.907	0.870	0.929	0.931	0.975
İzmir	0.703	0.854	0.847	0.709	0.885
Kars	0.928	0.943	0.955	0.946	0.977
Kastamonu	0.938	0.976	0.977	0.953	0.968
Kayseri	0.868	0.890	0.923	0.867	0.964
Kırklareli	0.899	0.963	0.964	0.936	0.978
Kırşehir	0.800	0.783	0.873	0.809	0.935
Kocaeli	0.846	0.931	0.941	0.876	0.929
Konya	0.817	0.836	0.901	0.833	0.959
Kütahya	0.795	0.884	0.928	0.812	0.942

Malatya	0.891	0.945	0.951	0.909	0.961
Manisa	0.645	0.774	0.807	0.686	0.879
Kahramanmaraş	0.900	0.941	0.939	0.922	0.975
Mardin	0.907	0.900	0.940	0.914	0.967
Muğla	0.740	0.836	0.872	0.790	0.934
Muş	0.928	0.913	0.942	0.945	0.975
Nevşehir	0.911	0.933	0.970	0.950	0.979
Niğde	0.901	0.914	0.941	0.907	0.974
Ordu	0.938	0.971	0.972	0.954	0.975
Rize	0.921	0.965	0.967	0.940	0.968
Sakarya	0.971	0.957	0.974	0.979	0.992
Samsun	0.898	0.954	0.956	0.924	0.956
Siirt	0.952	0.954	0.968	0.956	0.984
Sinop	0.946	0.979	0.979	0.961	0.974
Sivas	0.901	0.947	0.961	0.933	0.966
Tekirdağ	0.922	0.943	0.963	0.937	0.977
Tokat	0.935	0.973	0.974	0.952	0.971
Trabzon	0.921	0.946	0.955	0.936	0.972
Tunceli	0.926	0.930	0.948	0.922	0.982
Şanlıurfa	0.912	0.912	0.937	0.907	0.980
Uşak	0.803	0.873	0.898	0.814	0.937
Van	0.927	0.934	0.950	0.943	0.976
Yozgat	0.824	0.861	0.929	0.888	0.948
Zonguldak	0.921	0.962	0.965	0.942	0.971
Aksaray	0.825	0.871	0.892	0.841	0.947
Bayburt	0.928	0.954	0.962	0.943	0.974
Karaman	0.962	0.922	0.958	0.955	0.991
Kırıkkale	0.757	0.729	0.838	0.777	0.899
Batman	0.930	0.947	0.960	0.940	0.968
Şırnak	0.921	0.885	0.937	0.924	0.976
Bartın	0.931	0.973	0.974	0.949	0.967
Ardahan	0.953	0.969	0.973	0.966	0.985
Iğdır	0.928	0.957	0.967	0.934	0.975
Yalova	0.926	0.944	0.953	0.945	0.977
Karabük	0.927	0.957	0.964	0.949	0.972
Kilis	0.955	0.972	0.967	0.951	0.988
Osmaniye	0.883	0.916	0.908	0.895	0.971
Düzce	0.947	0.943	0.962	0.960	0.984

VİLAYETLERE GÖRE GÖÇMENLERİN VARİŞ YERİNDEKİ OLANAKLARA DUYARLILIK DÜZEYLERİNE DAİR SONUÇLAR

GSYİH Bileşenlerinin Potansiyel Sosyal Refahına Göçmen Duyarlılığı: Gidilen İllerde GSYİH ve Bileşenlerine Göre, Yüzde Olarak											
	TARIM	SANAYİ	İNŞAAT	TİCARET	ULŞ	MALİ S.	KONUT S.	SER. MES.	SEK. TOPL.	DEVLET H.	GSYİH
Adana	24.5	17.7	36.1	23.4	35.1	20.2	50.7	14.2	43.7	53.1	44.1
Adıyaman	14.1	23.8	29.7	29.8	27.9	14.9	38.0	16.3	33.6	37.7	33.2
AFYON	28.2	16.8	30.5	24.4	28.3	17.3	27.2	16.8	30.0	29.3	29.6
Ağrı	12.2	11.8	46.0	23.9	49.7	32.6	56.0	16.6	46.0	68.2	47.6
Amasya	7.2	37.5	57.3	45.2	62.0	37.9	62.8	37.4	63.8	60.7	63.6
Ankara	46.3	15.0	38.8	17.9	31.9	15.0	41.8	9.5	36.6	46.0	37.0
Antalya	25.7	16.3	36.1	26.7	45.8	19.8	40.7	17.8	40.2	50.3	40.1
Artvin	14.9	18.0	28.5	25.3	36.2	19.0	28.8	15.9	31.9	29.8	32.2
Aydın	30.3	26.5	40.7	37.6	40.0	26.6	38.9	22.6	45.2	37.2	45.2
Balıkesir	23.8	35.4	47.4	37.0	54.0	29.6	54.8	28.3	60.1	51.3	60.3
Bilecik	13.7	23.1	22.2	23.9	24.8	13.2	20.4	15.7	26.0	27.6	25.8
Bingöl	7.4	21.9	33.7	18.2	24.1	13.1	34.6	12.6	27.2	48.1	27.9
Bitlis	8.0	24.2	46.4	29.6	53.8	27.3	63.2	15.2	53.3	63.3	55.1
Bolu	13.0	25.2	18.0	28.6	31.9	19.7	47.7	22.1	40.0	41.9	40.6
Burdur	20.2	5.4	16.2	13.8	13.9	6.8	11.6	9.9	13.6	13.6	13.2
Bursa	15.8	27.9	58.5	31.3	61.6	34.7	59.0	22.9	63.6	75.7	64.6
Çanakkale	14.7	25.9	45.4	27.5	50.0	29.6	57.7	22.0	48.7	52.9	48.9
Çankırı	7.3	21.0	58.6	33.8	42.0	25.8	41.4	33.0	35.9	39.9	37.8
Çorum	10.3	19.9	60.7	35.8	48.4	24.4	45.1	33.7	39.0	48.8	40.9
Denizli	38.8	14.2	34.6	27.8	33.3	19.6	38.1	18.3	37.3	35.9	36.7
Diyarbakır	18.3	27.9	48.0	23.2	53.5	28.8	60.6	12.1	57.0	70.1	58.3
Edirne	7.9	25.7	28.7	13.2	20.4	12.8	22.3	12.0	27.1	19.7	26.7
Elazığ	14.0	11.2	37.7	18.0	31.7	20.4	42.3	12.1	36.8	66.3	39.1
Erzincan	6.9	12.1	57.8	38.1	55.7	44.1	57.3	23.0	54.1	64.8	56.1
Erzurum	10.9	30.7	55.2	43.8	65.2	44.8	59.8	29.0	65.7	63.5	66.9
Eskişehir	22.8	35.0	53.4	22.7	52.9	22.9	41.4	22.3	54.4	66.2	55.2
Gaziantep	20.6	3.9	10.9	4.2	7.5	4.6	11.5	2.9	9.5	21.0	10.0
Giresun	3.4	27.1	48.3	45.5	54.3	45.6	48.0	37.1	53.1	43.6	52.9
Gümüşhane	9.0	13.1	20.9	22.1	32.8	19.8	25.8	12.1	27.2	42.8	27.7
Hakkari	10.3	2.5	6.5	4.6	10.9	3.0	13.0	3.0	7.0	23.9	7.6
Hatay	20.1	25.1	49.4	35.1	49.5	31.8	59.8	22.7	60.2	65.1	60.8
Isparta	25.2	9.5	34.1	30.4	34.7	14.2	26.2	18.8	30.2	28.0	29.2
Mersin	27.2	18.5	44.6	19.4	51.4	26.1	48.6	12.1	52.0	66.4	52.8
İstanbul	53.2	24.0	53.3	34.3	59.3	51.0	56.9	26.9	58.4	66.2	58.7
İzmir	24.6	26.0	55.9	39.2	55.6	32.1	65.2	25.9	63.7	62.1	63.7
Kars	7.7	20.8	56.8	39.0	58.7	51.2	62.7	29.5	60.4	66.6	62.4
Kastamonu	2.8	36.9	46.8	48.7	52.4	56.1	53.5	45.7	55.2	38.9	54.5
Kayseri	17.2	23.6	52.9	32.3	58.3	28.1	54.5	19.5	52.2	63.7	52.5
Kırklareli	8.7	21.2	27.3	12.2	19.0	12.5	20.1	11.1	24.2	18.2	23.8
Kırşehir	13.1	20.0	40.5	18.5	30.6	18.7	33.8	27.0	32.4	32.7	33.5
Kocaeli	9.0	31.1	55.0	44.2	59.6	38.0	57.9	32.1	65.2	61.2	65.5
Konya	29.9	16.2	52.9	29.6	52.8	25.6	48.4	18.0	50.7	58.0	50.6
Kütahya	28.5	19.0	32.4	27.9	33.5	20.3	33.4	23.0	35.1	36.3	34.8
Malatya	7.0	44.1	62.9	50.5	65.6	42.6	75.8	33.6	69.8	71.6	70.4
Manisa	24.7	25.1	33.9	26.0	41.5	29.2	42.1	21.2	40.4	38.9	41.6
Kahramanmaraş	19.5	14.8	33.6	29.4	21.7	21.5	45.3	21.1	34.8	43.4	34.7
Mardin	14.7	19.3	38.3	14.8	46.4	23.3	43.8	9.3	47.0	60.1	48.3
Muğla	30.3	22.2	55.5	41.8	53.8	32.4	60.6	28.7	58.0	56.3	57.9
Muş	13.3	12.5	25.6	18.3	32.9	20.2	42.3	13.1	34.3	53.6	35.8

Nevşehir	9.6	12.9	36.4	22.8	30.9	14.1	28.5	13.9	26.9	39.2	27.3
Niğde	13.0	18.9	56.8	30.9	66.1	36.0	57.2	17.1	60.2	67.6	60.9
Ordu	3.7	42.7	51.3	51.1	53.2	48.6	51.2	44.9	57.6	46.3	57.1
Rize	4.4	32.2	46.3	46.1	52.8	39.2	41.3	32.2	49.1	47.8	48.8
Sakarya	8.3	45.5	36.4	38.7	50.9	35.1	53.0	30.7	60.3	54.5	61.7
Samsun	6.1	26.4	55.4	41.2	63.8	34.2	56.4	34.3	58.2	55.4	58.3
Siirt	6.5	16.3	27.7	11.0	35.4	19.4	38.5	4.1	36.5	46.8	36.9
Sinop	2.6	44.6	46.5	43.9	49.2	48.8	46.0	44.0	51.1	37.2	50.5
Sivas	6.6	39.3	62.5	51.5	57.8	34.8	55.9	42.4	57.9	61.0	58.7
Tekirdağ	7.1	28.5	33.7	24.5	36.3	24.6	36.6	19.3	43.5	37.8	42.9
Tokat	3.3	42.0	55.0	52.7	60.0	53.3	58.7	47.1	60.2	46.9	60.0
Trabzon	8.1	9.6	45.2	32.3	53.3	30.5	46.8	18.3	46.9	54.8	47.3
Tunceli	11.7	21.6	30.7	17.8	24.7	13.2	34.8	12.4	26.8	48.6	27.5
Şanlıurfa	28.5	18.2	32.2	29.8	29.5	19.7	46.0	18.9	36.5	33.0	35.7
Uşak	30.4	25.6	34.9	23.9	36.6	21.2	35.6	19.3	39.5	33.9	39.0
Van	9.7	16.6	39.6	20.2	41.0	27.6	55.7	13.9	46.6	67.2	48.9
Yozgat	12.3	22.6	56.2	33.2	43.3	22.1	41.9	30.2	38.3	48.3	39.6
Zonguldak	4.8	36.6	40.0	35.1	46.6	41.9	50.1	33.4	49.9	36.4	49.1
Aksaray	18.0	23.6	56.1	29.1	57.8	25.0	48.8	18.2	46.7	52.3	46.8
Bayburt	6.5	9.4	39.2	31.0	49.6	32.6	41.6	18.1	43.4	52.0	44.0
Karaman	23.5	10.8	23.8	14.5	23.8	8.2	18.9	10.2	18.6	18.9	18.2
Kırıkkale	12.1	16.9	52.5	30.2	42.0	21.0	39.5	25.7	32.5	43.0	34.0
Batman	7.1	20.7	35.5	15.3	44.1	19.7	48.5	5.6	45.3	57.4	46.2
Şırnak	29.9	14.4	27.6	21.4	39.0	13.2	43.3	7.9	36.5	57.8	37.4
Bartın	3.2	46.6	32.8	40.6	38.5	45.2	42.5	35.2	47.6	28.2	47.5
Ardahan	4.2	34.1	49.9	47.3	52.7	47.8	50.9	28.7	55.1	46.2	56.0
Iğdır	7.7	3.9	15.4	11.9	15.7	12.0	22.0	4.7	17.2	41.9	18.1
Yalova	8.0	36.7	55.6	45.8	63.4	43.5	56.5	36.0	63.6	54.3	64.1
Karabük	5.7	22.1	31.2	27.3	47.6	27.9	39.8	22.1	37.6	36.4	37.9
Kilis	7.4	9.1	12.8	14.8	9.2	8.1	21.6	8.7	12.3	10.0	11.9
Osmaniye	32.1	21.2	27.3	26.3	33.3	18.8	28.8	15.6	37.7	39.6	37.6
Düzce	9.8	29.6	39.3	32.8	45.7	20.9	40.1	25.8	45.1	39.3	45.2

Meslekteki Konuma Göre Nüfus Bileşenlerinin Potansiyel Sosyal Refahına Göçmen Duyarlılığı: Gidilen İllerde Mesleğe Göre 12 Yaşüstü Nüfus ve Bileşenlerine Göre, Yüzde Olarak									
	Meslekler Toplamı	İlimi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve bunlarla ilgili meslekler	Müşet., direktörler ve üst kademe yöneticileri	İdari personel ve benzeri işlerde çalışanlar	Ticaret ve satış personeli	Hizmet işlerinde çalışanlar	Tarım, hayvancılık, ormancılık, balıkçılık ve avcılık işlerinde çalışanlar	Tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makinaları kullananlar	Mesleği olmayan
Adana	57.9	46.0	43.4	42.3	49.0	14.1	42.0	50.0	57.2
Adıyaman	42.6	32.5	31.8	31.1	37.2	33.8	28.1	36.3	44.4
Afyon	30.9	30.2	29.6	27.0	28.5	30.0	29.1	31.1	25.8
Ağrı	67.4	60.1	63.3	58.9	62.8	66.7	29.4	67.2	64.8
Amasya	64.5	66.8	66.9	64.3	67.9	64.3	19.1	64.2	65.4
Ankara	79.3	74.0	72.8	70.6	66.9	76.0	43.6	71.1	76.9
Antalya	50.6	47.7	47.9	37.7	39.3	46.9	37.2	41.8	49.3
Artvin	35.2	33.2	36.2	32.0	33.0	32.4	22.8	39.7	34.5
Aydın	39.9	43.7	41.9	40.2	41.6	48.5	32.2	41.4	30.5
Balıkesir	54.8	53.7	54.4	49.2	53.8	57.0	33.8	54.4	52.9
Bilecik	23.6	27.8	24.9	24.2	21.2	23.4	14.1	23.7	27.2
Bingöl	37.9	33.7	28.9	30.9	28.4	36.3	18.1	34.3	41.4
Bitlis	66.0	60.9	60.6	63.4	66.8	69.6	21.4	70.0	66.6
Bolu	48.1	46.5	56.5	46.5	45.7	50.6	22.0	51.0	45.0
Burdur	15.6	16.3	15.3	14.5	15.7	19.1	18.4	14.2	13.0
Bursa	70.2	69.3	70.7	64.6	63.6	72.1	33.3	69.7	69.0
Çanakkale	52.0	53.3	52.9	49.0	53.0	55.0	28.5	50.0	50.4
Çankırı	30.3	50.0	52.1	49.1	34.3	38.8	8.9	30.5	35.4
Çorum	35.9	54.8	56.8	53.6	38.8	43.9	11.5	34.6	40.5
Denizli	39.9	38.4	37.7	32.5	35.5	43.7	40.5	35.5	32.0
Diyarbakır	69.6	62.3	61.0	59.3	64.1	72.3	34.8	69.1	70.1
Edirne	21.0	22.3	20.6	20.7	22.1	24.6	13.9	27.2	17.3
Elazığ	63.4	54.6	53.6	51.4	55.2	61.8	31.5	58.1	63.9
Erzincan	65.4	70.2	70.3	69.2	68.5	71.0	18.7	71.5	66.7
Erzurum	66.3	71.5	73.6	71.1	70.4	71.6	25.0	74.9	66.7
Eskişehir	50.5	50.0	54.0	46.0	39.7	54.1	31.3	49.7	49.7
Gaziantep	59.3	42.8	40.7	38.3	46.7	50.5	41.1	49.0	61.1
Giresun	47.5	56.0	57.3	59.1	59.4	52.6	10.4	58.7	49.5
Gümüşhane	42.3	39.9	37.2	36.8	37.8	38.4	21.8	37.9	41.2
Hakkari	19.3	10.5	10.6	12.8	13.5	16.8	22.2	16.4	18.3
Hatay	70.7	63.1	59.5	59.3	67.2	69.1	38.5	68.9	71.2
Isparta	32.7	34.3	34.3	30.5	33.2	42.4	30.4	28.2	28.6
Mersin	69.1	55.3	54.1	52.1	59.3	62.0	44.3	60.6	69.1
İstanbul	67.9	64.0	64.7	62.6	64.8	67.8	59.6	69.2	61.1
İzmir	68.4	63.1	62.6	57.0	62.9	71.0	43.7	62.3	59.5
Kars	63.7	71.5	72.9	72.1	71.0	71.2	19.4	70.9	64.5
Kastamonu	44.4	56.2	57.5	61.4	58.3	54.1	8.5	55.6	48.0
Kayseri	65.6	57.9	56.4	53.8	54.5	58.2	34.1	55.3	62.0
Kırklareli	19.3	20.6	18.9	19.0	20.3	22.6	13.7	24.7	16.0
Kırşehir	32.2	38.8	36.3	39.0	29.2	33.7	12.8	30.1	36.6
Kocaeli	63.0	65.8	69.2	65.1	66.1	67.7	22.7	70.6	60.5
Konya	59.8	55.5	53.8	49.8	52.9	59.2	40.5	53.4	56.3

Kütahya	38.4	35.2	37.1	30.2	32.4	35.1	31.2	37.3	36.9
Malatya	73.0	78.2	74.5	77.8	78.2	78.2	19.3	78.7	78.1
Manisa	36.7	43.1	40.1	40.4	41.4	42.1	22.6	41.1	35.6
Kahramanmaraş	48.4	36.8	34.8	34.7	41.5	40.0	33.1	46.8	50.9
Mardin	57.2	48.6	46.6	48.7	54.1	58.7	28.4	58.2	59.0
Muğla	59.6	60.5	59.3	55.0	59.6	66.8	41.4	57.5	52.7
Muş	60.2	48.7	53.3	48.7	50.7	57.2	29.6	55.1	61.5
Nevşehir	35.6	32.4	31.3	29.9	29.9	27.7	19.3	34.5	38.1
Niğde	70.6	66.3	66.5	63.0	69.0	66.9	29.0	69.7	71.7
Ordu	49.3	58.8	58.2	61.6	63.4	55.7	11.1	59.0	50.4
Rize	49.4	57.0	55.9	56.8	52.2	52.3	12.7	54.5	51.4
Sakarya	52.0	54.1	58.7	54.3	51.7	56.3	20.8	62.5	49.9
Samsun	59.6	64.4	66.4	64.7	64.6	62.6	16.7	63.5	60.8
Siirt	49.6	37.9	38.4	37.4	42.0	50.1	17.3	51.0	53.6
Sinop	39.9	50.4	50.8	54.1	53.4	48.5	7.9	50.6	41.4
Sivas	59.7	65.8	67.0	64.9	66.5	58.0	17.5	66.2	63.9
Tekirdağ	37.5	38.6	37.1	37.0	40.7	43.2	17.2	40.7	33.1
Tokat	50.0	63.0	62.4	69.1	67.0	60.0	10.0	61.2	53.3
Trabzon	58.2	54.7	56.3	52.2	52.2	54.2	21.5	60.3	56.8
Tunceli	37.7	34.3	29.2	30.6	27.9	36.5	23.4	33.2	40.6
Şanlıurfa	41.2	29.2	33.2	29.9	39.2	35.8	32.9	41.1	42.0
Uşak	39.0	34.9	34.8	31.4	34.4	36.7	35.8	38.0	32.9
Van	71.5	64.8	67.9	65.2	68.6	76.1	25.5	70.9	71.2
Yozgat	39.7	49.2	48.8	46.8	38.8	40.1	15.2	38.8	44.4
Zonguldak	47.2	51.2	53.2	50.9	48.8	53.2	13.4	55.7	46.9
Aksaray	53.8	50.5	51.6	46.7	48.1	46.8	28.0	46.4	53.9
Bayburt	54.6	55.7	55.2	53.3	52.6	53.8	17.7	57.3	54.8
Karaman	24.0	18.6	19.6	16.7	20.1	16.8	27.4	19.9	23.8
Kırıkkale	31.0	46.8	47.4	44.9	32.4	36.9	10.5	29.6	35.1
Batman	57.4	47.4	47.5	47.4	54.3	62.8	19.4	57.3	59.3
Şırnak	57.9	37.4	39.3	37.2	44.5	52.1	47.8	51.3	57.5
Bartın	37.0	42.0	41.7	43.6	38.7	42.1	9.2	43.8	40.0
Ardahan	48.0	57.8	60.2	62.4	59.4	56.5	11.8	60.5	49.9
İğdır	40.7	29.9	31.5	30.2	33.6	35.8	20.8	32.7	34.0
Yalova	60.2	65.6	68.8	66.2	65.0	65.2	20.2	70.1	60.8
Karabük	42.4	41.2	42.2	41.1	35.9	43.0	15.6	43.5	40.4
Kilis	13.9	8.4	11.7	9.6	14.6	11.2	9.3	15.8	16.8
Osmaniye	42.6	35.1	31.0	32.1	37.9	38.0	34.0	41.9	44.2
Düzce	37.5	35.7	40.5	35.2	31.5	41.0	21.0	40.0	34.1

İşteki Duruma Göre İstihdam Bileşenlerinin Potansiyel Sosyal Refahına Göçmen Duyarlılığı: Gidilen illerde işteki Duruma Göre İstihdam ve Bileşenleri, Yüzde Olarak							
	İşteki duruma göre çalışanlar toplamı	Ücretli, maaşlı veya yevmiyeli	İşveren	Tarım dışında kendi hesabına çalışan	Tarımda kendi hesabına çalışanlar	Tarım dışı ücretsiz aile efradı	Tarımda ücretsiz aile efradı
Adana	31.3	19.3	12.1	29.9	13.2	35.1	23.2
Adıyaman	23.0	17.7	13.8	26.0	7.8	27.3	16.2
Afyon	31.8	29.3	24.7	33.1	19.9	26.3	12.6
Ağrı	24.5	19.4	16.6	27.0	6.4	24.6	12.9
Amasya	17.6	15.9	15.9	22.7	3.6	19.9	9.8
Ankara	41.1	35.5	30.2	47.3	10.9	43.0	19.7
Antalya	36.2	30.9	24.0	39.9	15.0	33.7	17.4
Artvin	20.0	16.1	13.8	19.5	9.1	17.6	15.1
Aydın	43.9	40.7	38.9	45.0	17.5	30.7	7.2
Balıkesir	37.5	32.6	27.6	38.8	12.8	30.8	10.8
Bilecik	18.1	17.7	14.5	15.8	8.8	12.1	18.3
Bingöl	15.3	13.3	11.8	18.2	4.0	18.5	10.2
Bitlis	18.6	15.9	13.4	22.8	4.0	21.6	10.7
Bolu	23.7	20.9	18.0	23.6	7.2	19.8	13.0
Burdur	16.5	15.6	15.0	19.3	15.7	17.4	10.4
Bursa	31.1	26.4	22.5	34.5	8.3	29.5	18.1
Çanakkale	28.2	25.1	22.9	33.7	7.7	27.0	13.9
Çankırı	15.6	20.7	19.7	13.7	4.1	9.4	5.1
Çorum	20.5	27.1	24.6	17.4	5.8	12.0	6.4
Denizli	41.9	35.4	32.2	47.8	24.1	37.0	13.4
Diyarbakır	35.0	29.3	22.7	37.5	9.5	33.9	11.9
Edirne	13.2	13.7	11.0	15.1	4.3	13.2	8.2
Elazığ	29.5	24.1	17.2	32.6	7.6	30.7	17.0
Erzincan	16.9	15.1	13.9	21.3	3.4	18.8	9.4
Erzurum	21.9	18.8	16.5	24.3	5.6	21.1	11.3
Eskişehir	35.2	33.8	24.9	36.3	12.9	28.9	15.3
Gaziantep	39.1	30.0	22.3	42.9	12.6	43.3	22.9
Giresun	8.3	7.1	6.9	10.5	1.7	9.6	5.8
Gümüşhane	15.1	10.9	8.8	15.3	5.1	14.4	12.9
Hakkari	16.4	11.2	6.2	15.8	11.2	23.2	10.5
Hatay	33.2	25.5	18.3	35.3	10.3	35.6	19.8
Isparta	28.8	27.2	27.0	33.1	15.3	28.3	14.7
Mersin	41.6	37.2	31.2	45.1	14.5	40.8	20.9
İstanbul	39.9	25.9	18.4	34.4	51.1	32.3	31.7
İzmir	42.8	41.7	40.5	46.2	13.0	39.8	25.4
Kars	16.0	13.3	11.7	17.8	3.9	15.6	8.9
Kastamonu	7.5	7.0	7.2	10.3	1.4	9.2	4.9
Kayseri	33.7	28.1	23.8	37.5	9.3	33.7	16.1
Kırklareli	13.6	14.6	11.5	15.5	4.7	12.9	8.3
Kırşehir	24.4	30.5	27.3	20.0	8.4	13.9	7.0
Kocaeli	21.7	19.9	19.9	27.5	4.5	24.1	13.0
Konya	43.4	39.5	33.1	45.6	16.3	37.0	16.4

Kütahya	35.4	30.3	28.2	36.8	18.3	29.8	11.7
Malatya	17.5	15.9	15.4	22.7	3.5	20.4	10.2
Manisa	48.5	56.4	53.8	41.6	14.0	22.5	3.2
Kahramanmaraş	31.2	23.6	19.6	32.5	11.5	31.2	20.7
Mardin	29.5	25.3	20.2	32.1	7.6	28.6	8.5
Muğla	47.3	44.0	39.5	51.6	16.6	39.0	12.2
Muş	25.9	21.4	16.9	28.8	7.1	27.5	14.0
Nevşehir	16.8	11.2	10.7	19.8	5.5	18.4	12.0
Niğde	26.0	21.7	18.5	29.9	6.6	27.8	14.3
Ordu	9.2	8.1	8.1	12.0	1.8	10.9	6.1
Rize	11.1	9.9	9.8	14.6	2.2	13.1	7.2
Sakarya	10.8	7.4	5.7	10.1	4.3	9.5	10.4
Samsun	14.9	13.4	13.1	19.2	3.1	17.0	9.5
Siirt	14.6	12.4	10.5	17.8	3.2	17.9	10.1
Sinop	6.8	6.3	6.4	9.3	1.3	8.3	4.4
Sivas	15.4	12.6	12.5	19.6	3.4	17.6	9.0
Tekirdağ	14.8	13.7	11.9	18.0	3.6	16.6	9.9
Tokat	8.5	7.8	7.9	11.5	1.6	10.3	5.4
Trabzon	17.6	14.1	12.6	20.5	4.2	18.9	12.4
Tunceli	20.7	17.3	14.1	22.4	7.0	22.7	10.4
Şanlıurfa	29.9	27.2	22.0	31.7	16.6	30.1	13.3
Uşak	41.9	35.1	31.3	43.5	20.1	34.5	9.3
Van	21.0	17.6	14.5	24.5	4.9	23.3	13.0
Yozgat	22.5	21.4	20.2	20.9	7.2	15.5	8.6
Zonguldak	11.9	10.6	10.2	15.1	2.4	13.6	7.9
Aksaray	29.2	29.8	25.0	28.8	9.8	24.5	10.9
Bayburt	14.6	12.2	11.0	17.4	3.3	15.8	10.1
Karaman	13.7	13.3	8.3	11.9	15.5	13.1	5.2
Kırıkkale	21.5	32.6	28.2	16.5	7.4	10.9	5.8
Batman	17.2	14.8	12.5	20.9	3.6	20.3	10.6
Şırnak	43.6	31.4	20.0	41.5	18.8	45.0	26.2
Bartın	8.5	7.9	7.9	11.6	1.6	10.4	5.6
Ardahan	9.2	7.8	7.1	10.8	2.1	9.7	6.3
Iğdır	17.6	13.8	12.2	22.2	4.2	20.3	10.9
Yalova	16.1	13.5	12.1	18.2	4.0	16.4	11.3
Karabük	13.3	11.2	9.9	15.9	3.1	14.7	9.3
Kilis	9.1	10.6	11.3	9.9	4.6	9.0	5.0
Osmaniye	31.6	29.7	22.9	33.2	18.2	31.9	16.1
Düzce	15.0	11.3	9.2	15.2	5.3	14.4	12.7

Tarım Dışı İktisadi Faaliyete Göre İstihdam Bileşenlerinin Potansiyel Sosyal Refahına Göçmen Duyarlılığı: Gidilen İllerde İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam ve Bileşenleri, Yüzde Olarak

	İkti. Faaliyet Kollarında Çal. Toplamı	Maden. ve taşocakçılığın da istihdam	İmalat san. çalışan	Elk, Gaz, Su hiz. çalışan	İnş. alt sek. çalışan	Toptan ve per. Tic. Çal.	Otel, lok. ve kahv. çalışan	Uş, dep. ve haberl. Sek. çalışan	Mali aracı kur. Faal. çalışan	Gayrimenk ul kir. ve iş faal. çalışan	Eğitim alt sek. çalışan	Sağ.İşl. & sos. hiz. çalışan	Diğ. sos. Topl ve Kiş. Hiz. faal. çalışan
Adana	35.2	8.1	21.0	38.8	18.0	42.7	32.0	45.1	26.3	22.3	35.1	33.0	39.4
Adıyaman	25.3	3.8	20.7	25.9	16.3	29.0	21.7	27.1	16.3	15.5	23.5	33.0	27.4
Afyon	32.6	15.1	27.8	28.0	18.4	31.2	28.4	26.6	19.5	22.0	26.4	26.4	27.4
Ağrı	43.5	11.1	19.9	42.0	13.6	46.4	43.5	54.6	33.6	27.9	37.0	33.6	40.4
Amasya	39.2	14.7	32.3	31.8	26.0	42.1	36.0	38.9	33.7	34.4	41.2	38.7	38.6
Ankara	52.3	16.7	32.4	57.7	36.5	57.5	47.6	63.5	42.4	40.0	50.9	46.2	51.6
Antalya	33.9	8.7	24.5	46.2	14.1	38.2	34.9	37.9	27.6	23.7	29.3	27.8	32.2
Artvin	34.7	9.7	31.1	28.7	16.0	31.1	27.8	33.1	19.0	17.8	28.9	22.4	29.2
Aydın	53.6	20.2	26.8	51.8	28.9	53.1	61.3	53.8	36.0	36.8	39.1	46.1	50.2
Balıkesir	51.8	25.5	38.9	53.4	27.3	54.2	51.3	46.9	35.0	37.2	44.9	41.8	53.3
Bilecik	24.9	19.4	26.0	22.3	14.0	23.4	20.6	23.2	14.5	18.1	26.1	22.7	23.4
Bingöl	21.2	11.7	11.6	29.3	19.7	24.4	20.6	26.8	17.1	12.9	29.2	31.9	24.1
Bitlis	36.9	6.3	23.8	32.9	24.5	41.0	37.4	40.9	26.9	26.6	36.7	33.3	37.9
Bolu	40.8	14.1	31.1	32.4	27.5	40.6	38.6	46.2	27.2	30.6	32.7	31.1	36.8
Burdur	15.1	2.9	7.7	11.8	13.8	16.0	19.3	14.8	9.7	12.6	13.9	13.5	13.9
Bursa	50.7	13.8	33.8	47.7	26.8	52.6	49.8	55.2	35.6	36.4	44.4	39.3	50.2
Çanakkale	42.6	17.9	30.0	31.9	23.5	45.4	45.2	43.8	30.7	32.5	42.1	34.3	45.7
Çankırı	33.1	19.7	22.4	37.0	39.2	31.7	26.6	33.7	37.6	42.8	39.2	37.5	31.5
Çorum	37.6	22.7	24.8	45.3	36.2	37.2	30.7	40.2	41.7	44.7	43.1	40.6	36.6
Denizli	36.1	12.2	20.8	34.8	17.7	39.8	48.2	40.3	26.9	24.5	31.0	29.8	38.1
Diyarbakır	48.1	13.2	24.7	52.5	30.2	54.5	47.4	57.2	31.5	28.5	47.8	39.2	48.2
Edirne	24.0	6.7	27.3	16.9	10.2	18.3	18.8	16.6	11.6	12.6	18.7	16.3	20.0
Elazığ	33.9	9.3	16.5	39.8	26.4	38.1	35.5	42.6	26.1	21.0	29.7	25.3	35.7
Erzincan	36.5	9.6	23.5	32.8	27.6	38.4	36.4	39.3	30.7	31.6	35.0	29.9	37.2
Erzurum	50.7	14.9	37.3	43.7	30.7	50.7	46.7	50.1	36.2	38.7	48.2	45.5	47.7
Eskişehir	46.4	22.7	37.9	42.5	19.3	39.8	42.2	49.6	29.1	29.1	35.5	27.9	42.2
Gaziantep	34.2	4.8	21.2	39.2	19.8	40.9	28.5	43.1	21.9	16.7	29.6	24.9	37.3
Giresun	24.9	7.5	22.9	18.0	20.4	25.4	23.9	23.4	19.1	27.0	28.3	24.5	24.9
Gümüşhane	24.3	4.3	14.8	29.7	23.1	26.7	26.1	31.4	19.6	14.7	21.8	26.6	24.6
Hakkari	8.7	0.9	3.5	14.5	4.0	11.6	11.4	19.6	5.8	3.4	5.5	6.5	8.9
Hatay	48.1	9.2	29.1	45.7	26.9	55.0	44.3	54.9	35.2	33.8	47.9	45.4	52.6
Isparta	31.7	4.7	14.0	22.3	16.2	35.2	48.6	35.5	22.9	25.0	30.0	30.9	33.5
Mersin	44.3	9.2	25.0	48.0	24.4	50.8	38.6	53.5	33.2	27.2	37.9	37.5	45.2

İstanbul	48.6	12.5	29.6	53.0	23.2	51.3	47.5	57.1	33.0	27.0	37.6	36.6	46.5
İzmir	67.0	20.3	43.5	58.1	33.4	70.2	67.7	64.1	57.2	51.4	57.7	56.5	69.2
Kars	43.3	12.5	27.8	35.7	20.9	44.2	40.8	43.5	34.1	36.9	40.2	38.8	41.9
Kastamonu	22.1	7.5	21.5	15.4	16.5	22.3	20.4	20.6	17.6	24.9	24.7	22.1	21.6
Kayseri	41.6	16.8	27.2	46.6	25.8	47.6	38.9	51.6	35.2	30.1	39.7	35.8	41.8
Kırklareli	23.2	8.7	25.3	14.8	10.7	17.5	18.0	15.6	10.9	12.8	18.9	16.3	19.2
Kırşehir	30.0	16.3	21.2	44.8	30.5	31.0	23.8	35.2	24.4	25.6	38.8	29.7	28.7
Kocaeli	42.2	12.0	32.5	36.4	29.3	44.4	41.4	41.8	29.8	35.4	40.3	37.0	41.1
Konya	48.1	13.3	29.7	46.5	33.1	51.7	46.7	52.6	36.0	33.9	41.4	37.3	48.7
Kütahya	37.9	16.7	36.5	34.1	17.5	36.7	34.3	33.2	22.4	26.1	36.1	30.3	40.0
Malatya	40.4	13.2	31.4	33.5	28.4	43.0	37.2	41.0	30.6	34.4	44.0	40.9	41.5
Manisa	66.2	21.5	44.1	56.6	34.0	67.8	63.0	66.4	49.4	49.1	57.7	51.5	66.0
K.maraş	31.7	4.6	21.0	36.3	12.1	38.3	26.2	33.9	22.3	20.0	34.1	31.5	36.0
Mardin	38.1	13.0	19.6	43.5	19.2	44.6	39.2	45.6	27.5	26.3	37.2	33.9	38.6
Muğla	58.5	18.1	34.9	47.6	34.3	63.3	70.2	62.1	42.3	42.4	52.5	50.0	60.2
Muş	33.5	10.4	15.0	39.6	24.1	36.9	36.9	45.4	24.4	20.7	25.9	22.4	33.2
Nevşehir	24.6	10.0	21.4	30.1	17.4	26.5	17.7	22.6	20.4	18.9	28.7	23.2	26.6
Niğde	46.2	15.1	31.6	43.4	27.1	51.2	40.6	49.8	35.4	38.7	45.5	43.6	47.7
Ordu	26.6	9.2	24.5	19.2	20.1	27.4	25.0	24.7	21.9	28.3	29.2	26.9	26.6
Rize	26.8	6.6	19.3	22.0	22.0	28.2	27.2	27.2	21.9	24.5	26.7	29.3	28.1
Sakarya	40.9	11.7	38.1	30.6	28.7	38.4	38.5	39.9	26.1	34.4	37.2	32.9	38.2
Samsun	35.1	11.1	29.1	28.0	23.4	36.6	33.2	34.9	26.9	32.2	36.4	32.7	35.0
Siirt	23.1	11.4	10.4	27.0	13.0	25.8	23.0	27.1	12.3	13.2	22.5	16.0	22.3
Sinop	20.6	7.7	20.5	14.1	15.9	20.7	19.1	18.6	16.1	23.9	23.1	21.2	20.3
Sivas	37.9	14.9	35.0	31.3	28.5	38.8	30.3	34.7	29.0	33.9	45.1	37.9	37.7
Tekirdağ	27.4	7.0	24.9	22.6	10.7	26.9	28.2	25.4	20.9	18.1	23.3	21.4	27.5
Tokat	25.5	9.4	24.0	18.0	19.5	25.9	23.6	23.6	20.1	29.0	28.9	25.6	25.3
Trabzon	33.7	9.0	23.7	32.3	24.3	35.7	32.8	37.4	26.8	24.3	31.7	27.7	33.3
Tunceli	24.0	14.7	12.3	38.6	24.3	27.7	23.0	32.3	19.5	13.0	32.8	40.3	27.6
Şanlıurfa	34.1	2.5	27.1	32.7	18.4	37.3	28.1	31.6	19.7	21.1	28.4	34.2	36.8
Uşak	42.3	20.7	33.6	41.3	22.7	40.3	38.0	35.2	24.2	28.1	35.8	30.8	38.0
Van	38.1	9.5	18.8	38.1	21.6	42.4	38.8	46.4	29.3	25.5	33.5	28.9	38.3
Yozgat	37.0	19.0	28.2	46.5	34.5	37.5	27.6	36.1	34.9	34.5	46.0	37.5	37.0
Zonguldak	30.6	14.9	28.3	21.6	19.6	29.9	28.9	29.4	22.1	26.8	29.2	27.5	28.5
Aksaray	40.0	18.1	29.3	46.5	26.3	44.3	34.0	45.2	31.6	32.2	35.7	37.2	39.1
Bayburt	30.1	6.6	20.8	28.8	23.5	31.7	30.4	33.4	23.9	23.3	29.8	26.4	30.4
Karaman	16.7	7.8	14.1	19.8	10.1	19.6	12.9	19.7	10.2	14.3	13.8	16.5	15.9
Kırıkkale	34.4	18.8	21.4	48.0	38.7	34.5	27.9	36.7	44.3	40.9	40.7	38.5	34.6
Batman	28.2	10.2	15.8	29.4	18.9	32.5	29.1	32.4	21.9	15.8	27.9	25.5	29.1
Şırnak	29.4	7.6	13.5	44.2	17.2	36.5	28.0	46.1	22.0	13.6	25.4	22.8	28.8
Bartın	22.7	9.5	22.4	16.3	14.4	22.0	20.7	21.4	16.1	21.3	22.7	21.3	20.6
Ardahan	28.8	9.3	25.1	21.4	16.5	28.9	27.0	27.0	22.0	28.6	31.4	27.3	27.9
İğdır	17.2	4.0	7.6	24.0	4.1	22.5	19.8	25.5	17.3	9.4	12.1	14.0	17.2
Yalova	42.7	12.2	34.0	33.2	31.1	41.9	40.2	40.7	29.4	37.6	42.8	36.1	40.8
Karabük	28.7	14.2	23.9	23.5	16.4	28.3	27.1	30.4	20.3	23.1	26.7	25.1	26.0
Kilis	13.2	0.4	16.8	14.0	6.0	12.9	8.4	9.1	5.7	6.7	8.6	14.3	13.0
Osmaniye	31.8	6.2	23.2	30.7	26.1	35.3	24.3	33.9	22.0	23.1	31.6	32.8	34.8
Düzce	29.7	8.8	28.3	24.8	14.7	28.8	29.9	28.2	19.1	20.5	22.8	22.8	26.2

Yatırım-Kredi Bileşenlerinin Potansiyel Sosyal Refahına Göçmen Duyarlılığı: Gidilen İllerde Yatırım-Kredi Hacimlerine Göre, Yüzde Olarak									
	Eğitim yatırımı	Sağlık yatırımı	İktisadi yatırımlar	Diğ.kamu hizmetleri	İstihdam	Tarım kredileri	Mesleki krediler	Diğ. ihtisas kredileri	İhtisas dışı krediler
Adana	38.7	24.3	20.3	14.0	22.3	7.6	42.8	24.5	11.4
Adıyaman	28.9	32.1	22.9	8.7	24.3	4.6	21.3	23.7	10.2
Afyon	33.5	14.8	23.1	7.8	19.5	11.8	36.1	20.4	13.3
Ağrı	56.7	25.3	35.4	5.5	16.6	3.8	39.7	46.7	16.9
Amasya	45.3	34.0	37.1	18.1	22.5	2.2	38.4	50.9	24.6
Ankara	66.9	25.3	42.2	22.1	17.8	7.1	61.7	56.1	18.0
Antalya	17.8	7.3	24.5	12.9	17.6	8.7	45.5	24.7	9.0
Artvin	23.9	15.8	26.1	15.6	12.3	6.1	39.1	16.3	14.5
Aydın	33.7	2.6	40.4	13.1	26.6	12.9	49.5	23.4	16.9
Balıkesir	38.7	20.4	30.7	5.9	13.3	8.5	59.5	39.2	18.3
Bilecik	29.4	19.5	28.0	8.8	26.9	6.2	21.6	22.3	11.7
Bingöl	29.6	37.7	11.5	10.2	18.0	2.2	15.2	26.6	6.7
Bitlis	46.5	38.6	32.7	16.0	21.3	2.3	33.0	40.7	15.7
Bolu	70.7	31.3	9.6	12.5	20.3	4.5	46.1	61.4	11.1
Burdur	17.9	11.1	10.3	10.7	10.1	9.7	18.5	12.3	5.5
Bursa	70.5	26.2	45.5	8.3	23.0	4.9	57.9	46.7	18.3
Çanakkale	45.6	17.6	35.4	12.6	15.9	4.5	47.6	36.7	14.6
Çankırı	44.9	39.5	16.0	36.0	16.2	4.0	25.2	66.1	35.8
Çorum	48.9	39.9	19.5	29.5	17.8	6.4	31.4	63.3	27.7
Denizli	25.3	3.3	29.8	6.4	21.8	14.9	48.2	21.7	9.4
Diyarbakır	47.1	38.6	33.1	17.3	23.1	5.0	42.0	41.3	15.7
Edirne	15.3	4.9	9.7	1.5	3.2	2.7	19.7	13.2	6.8
Elazığ	53.9	15.6	45.2	16.3	16.7	4.3	34.4	38.2	11.3
Erzincan	50.1	18.2	40.9	23.9	20.3	2.1	36.9	46.1	22.5
Erzurum	46.3	26.6	45.8	20.0	26.4	3.4	47.9	49.9	25.7
Eskişehir	62.3	24.5	37.6	4.7	33.6	8.9	55.2	36.3	15.0
Gaziantep	24.0	21.9	21.2	19.4	27.2	6.5	38.8	33.7	8.4
Giresun	33.3	23.7	31.9	29.8	16.4	1.3	22.5	37.1	31.8

Gümüşhane	29.0	7.7	21.1	10.8	9.3	2.9	33.1	23.9	9.3
Hakkari	18.4	15.6	4.2	4.1	3.7	3.7	6.5	8.9	1.6
Hatay	43.9	23.0	33.1	26.9	33.8	6.0	48.0	39.7	19.1
Isparta	20.2	11.7	20.0	12.5	27.4	11.1	37.2	24.2	10.4
Mersin	44.5	29.2	23.0	18.3	24.6	8.0	44.3	40.2	13.6
İstanbul	58.2	14.0	33.2	9.5	12.1	24.8	67.3	38.4	25.5
İzmir	56.1	9.3	35.2	6.8	16.5	8.2	64.2	38.7	17.3
Kars	52.6	37.8	41.9	9.8	22.3	2.4	37.5	54.2	30.5
Kastamonu	30.8	23.1	30.3	22.3	13.8	0.8	19.2	42.9	31.7
Kayseri	48.0	30.3	26.9	8.1	12.8	5.7	52.4	39.5	12.6
Kırklareli	16.8	8.1	8.2	2.1	17.7	2.9	18.5	12.1	5.9
Kırşehir	42.0	39.9	15.2	14.8	12.1	13.0	31.4	28.8	9.8
Kocaeli	61.1	16.5	31.9	19.1	20.4	2.7	46.5	48.0	17.8
Konya	42.2	30.7	19.1	13.6	19.1	10.6	48.3	44.5	12.9
Kütahya	27.7	4.0	22.2	8.1	16.2	12.2	40.0	29.2	10.8
Malatya	49.9	31.5	41.5	30.5	25.2	2.0	34.7	60.8	25.4
Manisa	25.2	14.2	38.3	5.3	22.1	14.3	43.4	35.3	17.4
Kahramanmaraş	27.7	24.1	17.1	11.7	18.0	6.7	36.5	20.4	9.1
Mardin	36.3	37.6	34.1	17.6	17.9	4.0	36.0	33.9	13.5
Muğla	47.1	33.7	44.0	11.0	30.7	11.0	62.6	41.6	18.6
Muş	45.2	31.0	29.1	13.6	6.6	4.0	40.8	32.0	10.6
Nevşehir	23.7	7.9	8.4	12.8	2.8	3.4	26.5	30.4	8.9
Niğde	47.8	38.3	18.0	15.3	17.0	3.9	43.0	43.1	19.3
Ordu	33.9	28.7	32.0	23.0	15.1	1.1	23.8	46.4	32.8
Rize	37.8	27.9	33.9	22.9	15.9	1.3	27.2	26.3	21.4
Sakarya	60.4	31.2	22.0	15.7	21.6	2.4	39.1	51.0	22.1
Samsun	41.5	23.9	38.7	21.2	19.7	1.8	35.1	46.2	26.1
Siirt	29.3	27.9	15.2	14.5	14.1	1.5	18.7	20.7	9.6
Sinop	27.4	25.3	28.5	17.8	15.7	0.7	17.5	38.2	31.2
Sivas	39.2	37.1	21.1	24.8	12.3	2.0	33.8	55.8	32.6
Tekirdağ	21.8	4.9	19.4	1.9	2.1	2.2	31.5	18.6	10.7
Tokat	33.3	29.6	36.0	26.0	16.6	0.9	21.9	49.9	36.5
Trabzon	46.1	18.4	34.0	19.3	13.8	2.4	40.4	31.3	15.9
Tunceli	28.8	28.3	11.4	9.3	21.0	3.7	16.6	28.0	6.5
Şanlıurfa	23.0	26.8	23.7	11.7	20.6	10.8	31.7	30.3	12.2
Uşak	32.8	18.7	22.3	1.7	13.6	13.0	49.0	23.0	14.2
Van	57.3	17.9	39.3	19.7	12.1	2.6	40.5	41.8	14.9
Yozgat	39.9	19.3	15.7	22.4	7.2	6.8	33.9	48.9	18.3
Zonguldak	39.3	24.5	22.2	19.4	17.1	1.4	28.6	42.2	21.4
Aksaray	43.4	22.1	22.0	10.6	8.7	6.8	41.0	25.9	12.9
Bayburt	39.2	21.6	36.0	18.8	16.9	2.0	33.6	29.7	16.4
Karaman	14.7	23.4	11.7	6.2	3.5	10.0	16.5	6.5	4.6
Kırıkkale	43.3	18.7	16.1	25.3	8.5	15.9	28.6	58.1	18.7
Batman	39.6	23.5	23.3	7.8	13.0	2.0	29.0	24.2	11.0
Şırnak	36.5	21.6	19.8	8.1	17.4	7.5	36.6	22.6	8.1
Bartın	34.8	19.3	25.0	20.2	12.4	0.9	21.8	43.7	29.7
Ardahan	35.2	33.5	36.4	28.9	20.8	1.2	25.2	46.5	35.8
İğdır	41.2	10.1	16.6	3.7	10.2	2.5	26.6	21.4	6.5
Yalova	42.5	27.2	46.1	25.8	19.2	2.4	40.7	43.7	29.5
Karabük	51.9	35.6	32.7	18.9	20.6	1.8	33.8	41.5	18.0
Kilis	6.3	13.4	10.1	26.9	27.0	3.2	9.1	16.0	6.6
Osmaniye	24.6	23.8	15.6	19.9	17.1	12.8	28.2	29.1	14.4
Düzce	63.3	16.3	19.8	12.1	19.5	3.0	40.3	43.3	9.9

Konut Bileşenlerinin Potansiyel Sosyal Refahına Göçmen Duyarlılığı: Gidilen İllerde Konut Miktarına Göre, Yüzde Olarak					
	1 odalı konut sayısı	2 odalı konut sayısı	3 odalı konut sayısı	4 odalı konut sayısı	5 odalı konut sayısı
Adana	39.6	36.0	25.3	19.6	21.5
Adıyaman	18.8	25.5	22.3	19.3	17.7
AFYON	22.0	26.6	29.6	30.0	27.3
Ağrı	38.4	35.5	24.1	18.2	14.7
Amasya	26.9	25.1	19.5	18.5	12.5
Ankara	48.6	48.0	40.3	38.7	29.3
Antalya	27.5	32.5	33.1	36.0	31.0
Artvin	12.4	15.9	16.7	14.6	14.0
Aydın	44.8	48.3	42.8	38.4	32.2
Balıkesir	27.0	35.1	39.1	34.6	27.9
Bilecik	12.8	17.9	20.5	16.7	13.3
Bingöl	16.1	15.7	15.1	15.8	12.1
Bitlis	33.3	27.4	19.9	17.3	12.7
Bolu	33.8	29.3	19.8	18.7	16.2
Burdur	11.4	13.0	13.7	16.2	15.5
Bursa	40.2	39.9	31.7	25.9	20.3
Çanakkale	37.2	37.4	31.3	26.4	20.0
Çankırı	16.3	21.1	18.5	22.5	11.8
Çorum	19.3	25.8	23.5	29.5	15.9
Denizli	35.4	40.1	38.0	38.3	33.7
Diğer	44.7	42.9	35.6	30.8	24.8
Edirne	11.0	13.2	13.8	14.0	10.6
Elazığ	29.4	32.7	28.9	25.2	20.7
Erzincan	31.7	25.9	18.8	16.3	11.2
Erzurum	31.0	30.6	22.8	17.7	13.7

Eskişehir	25.4	35.5	35.1	33.4	28.0
Gaziantep	47.4	45.1	37.0	32.2	28.6
Giresun	16.4	13.2	9.0	7.4	5.3
Gümüşhane	16.8	18.6	13.2	9.4	8.5
Hakkari	20.7	18.6	12.4	11.5	12.8
Hatay	48.9	43.3	31.6	25.5	22.7
Isparta	26.8	27.4	25.7	28.7	24.5
Mersin	53.7	52.4	43.4	39.1	30.4
İstanbul	33.6	40.1	29.7	20.5	22.0
İzmir	37.8	46.6	48.3	41.2	30.0
Kars	28.5	25.4	16.5	12.2	9.5
Kastamonu	16.7	12.5	8.9	8.1	5.1
Kayseri	41.8	36.7	31.9	31.6	25.2
Kırklareli	16.2	15.3	13.9	13.6	11.0
Kırşehir	19.9	26.2	25.7	34.0	20.4
Kocaeli	37.7	29.1	23.3	22.6	15.5
Konya	39.3	45.2	41.7	41.4	33.3
Kütahya	19.0	28.3	35.3	36.5	33.7
Malatya	32.3	26.3	20.0	18.4	12.3
Manisa	44.7	60.3	63.0	52.5	35.1
Kahramanmaraş	38.7	39.5	29.8	25.2	22.3
Mardin	40.4	38.8	31.3	26.6	20.2
Muğla	52.5	54.2	48.3	45.4	34.8
Muş	36.0	33.9	26.3	20.9	17.2
Nevşehir	13.6	17.6	14.8	14.6	14.0
Niğde	38.1	33.1	26.4	24.1	18.6
Ordu	17.9	14.4	10.2	8.8	6.2
Rize	20.1	16.8	12.2	11.1	7.7
Sakarya	19.1	17.4	9.1	5.6	5.3
Samsun	24.4	21.8	16.5	15.0	10.5
Siirt	26.0	21.7	15.8	13.7	10.2
Sinop	14.8	11.2	7.9	7.1	4.6
Sivas	21.1	21.4	16.3	15.0	11.0
Tekirdağ	10.7	14.9	16.2	15.9	11.0
Tokat	18.4	14.0	9.9	8.7	5.8
Trabzon	24.9	23.1	17.1	14.3	11.4
Tunceli	17.1	17.8	18.8	20.0	17.4
Şanlıurfa	48.7	44.4	32.3	24.8	21.4
Uşak	24.4	31.8	39.1	39.3	35.9
Van	38.7	31.3	21.6	17.2	13.5
Yozgat	18.6	25.6	22.8	25.9	18.5
Zonguldak	20.9	17.8	12.9	11.2	8.0
Aksaray	41.2	30.9	30.2	31.2	21.4
Bayburt	22.8	21.0	15.2	12.3	9.3
Karaman	26.4	10.6	12.6	12.4	9.8
Kırıkkale	17.6	25.2	24.5	34.2	17.5
Batman	28.2	24.0	18.3	16.5	11.6
Şırnak	44.5	46.1	37.6	31.1	29.7
Bartın	16.3	13.4	9.9	9.0	5.9
Ardahan	18.0	15.1	9.8	7.4	5.5
Iğdır	27.5	25.8	18.1	15.5	11.4
Yalova	25.3	23.5	16.6	12.6	9.9
Karabük	18.0	18.1	13.5	11.3	8.8
Kilis	22.4	22.0	12.2	8.2	6.4
Osmaniye	50.2	44.3	35.8	29.3	23.3
Düzce	24.9	19.4	12.6	9.5	9.0

Mevduat (Menkul Sermaye) Bileşenlerinin Potansiyel Sosyal Refahına Göçmen Duyarlılığı: Gidilen İllerde Menkul Servet Hacmine Göre, Yüzde Olarak					
	Tasarruf Mevduatı	Resmi Kuruluşlar Mevduatı	Ticari Kuruluşlar Mevduatı	Döviz Tevdiatı	Diğer Mevduat
Adana	4.2	7.0	3.6	4.6	1.0
Adıyaman	5.8	7.3	4.1	6.4	1.8
AFYON	18.8	10.8	10.8	16.4	4.4
Ağrı	9.2	8.1	5.9	7.4	2.9
Amasya	2.9	2.3	2.0	2.6	0.7
Ankara	6.6	6.2	4.4	5.7	1.5
Antalya	16.7	9.9	8.9	14.2	4.1
Artvin	7.5	6.7	5.4	6.2	2.3
Aydın	26.3	12.7	11.0	20.8	6.0
Balıkesir	18.4	12.0	8.8	14.4	6.9
Bilecik	10.7	5.9	8.1	8.4	3.3
Bingöl	7.1	5.2	4.2	6.8	2.0
Bitlis	6.8	5.5	4.3	6.5	2.4
Bolu	10.5	9.4	5.9	8.4	3.7
Burdur	11.5	6.3	5.3	9.6	1.9
Bursa	14.4	9.9	7.8	11.1	4.7
Çanakkale	17.2	7.6	7.6	12.8	5.4
Çankırı	18.4	11.2	9.9	15.1	10.3
Çorum	21.8	15.4	12.3	18.2	12.3
Denizli	22.9	11.1	8.6	18.0	4.6
Diyarbakır	9.9	11.4	7.1	10.1	2.9
Edirne	8.2	3.9	3.4	5.9	1.9
Elazığ	9.9	9.4	5.9	9.7	3.4
Erzincan	10.4	5.4	4.8	8.3	4.3
Erzurum	10.3	7.5	6.2	7.9	3.3

Eskişehir	18.2	14.2	8.6	12.9	5.6
Gaziantep	9.5	10.3	6.2	9.6	2.6
Giresun	4.9	2.7	2.4	3.6	1.8
Gümüşhane	4.9	4.7	3.3	3.9	1.4
Hakkari	1.9	2.1	1.9	1.9	1.1
Hatay	7.4	8.9	5.7	7.6	1.8
Isparta	20.5	9.8	8.3	16.0	4.0
Mersin	18.5	13.1	10.7	14.8	6.4
İstanbul	9.3	13.0	7.1	6.9	2.5
İzmir	29.7	14.6	15.3	29.1	11.5
Kars	7.2	5.7	4.5	5.4	2.3
Kastamonu	6.2	2.4	2.3	4.7	3.2
Kayseri	13.2	11.0	7.7	13.3	3.6
Kırklareli	10.1	3.7	3.6	6.4	2.2
Kırşehir	20.0	21.7	12.7	19.1	6.5
Kocaeli	15.4	6.9	5.9	12.4	7.1
Konya	18.3	16.4	9.9	16.7	4.1
Kütahya	20.5	11.6	7.2	18.8	5.8
Malatya	10.9	5.5	4.9	9.1	3.9
Manisa	35.5	22.6	19.3	31.4	12.1
Kahramanmaraş	10.0	5.9	6.1	7.8	2.5
Mardin	9.3	10.0	6.0	8.6	3.3
Muğla	26.0	16.4	12.8	21.0	6.6
Muş	7.2	8.7	5.8	5.5	2.5
Nevşehir	8.9	6.7	3.0	5.0	2.1
Niğde	9.9	8.6	5.9	9.3	2.6
Ordu	6.2	2.9	2.8	4.6	2.5
Rize	7.9	3.5	3.3	6.0	3.2
Sakarya	2.9	4.3	2.6	2.1	0.8
Samsun	10.2	4.6	4.4	7.6	4.4
Siirt	4.8	4.6	3.2	4.4	1.6
Sinop	5.4	2.1	2.1	3.9	2.6
Sivas	9.9	5.3	3.9	6.7	3.4
Tekirdağ	7.8	5.7	3.7	6.3	2.3
Tokat	6.5	2.7	2.6	4.8	2.9
Trabzon	7.9	5.4	4.5	6.4	2.8
Tunceli	7.4	7.0	5.2	7.8	1.8
Şanlıurfa	8.8	8.8	6.3	9.3	2.0
Uşak	19.7	12.7	10.2	18.6	6.3
Van	7.3	6.6	5.0	5.7	2.4
Yozgat	17.6	13.9	7.1	11.2	5.2
Zonguldak	7.9	3.8	3.5	5.8	2.9
Aksaray	17.5	12.9	10.8	15.9	5.3
Bayburt	7.2	4.6	3.8	5.7	2.6
Karaman	3.8	7.8	4.2	4.5	0.9
Kırıkkale	24.3	27.1	16.2	22.3	10.1
Batman	7.0	5.3	4.0	6.0	3.2
Şırnak	7.9	11.5	6.3	7.6	2.4
Bartın	6.9	2.7	2.6	5.1	3.3
Ardahan	4.7	3.1	2.7	3.4	1.5
Iğdır	7.2	4.3	3.3	6.6	2.5
Yalova	7.4	5.6	4.7	5.5	2.3
Karabük	7.3	4.3	3.6	5.1	2.8
Kilis	4.5	2.8	3.3	4.9	1.2
Osmaniye	11.7	8.4	9.2	10.5	2.9
Düzce	5.3	5.7	3.8	4.0	1.6

**VİLAYETLERE GÖRE GÖÇMENLERİN VARİŞ YERİNDEKİ HEMŞERİLERDEN
SAĞLADIKLARI SOSYAL FAYDA DÜZEYLERİNE DAİR SONUÇLAR**

Göçmenlerin Hemşerilerden Sağladıkları Sosyal Fayda Düzeyleri								
İl	Atkinson Katsayısı	Sosyal Fayda Düzeyi (%)	İl	Atkinson Katsayısı	Sosyal Fayda Düzeyi (%)	İl	Atkinson Katsayısı	Sosyal Fayda Düzeyi (%)
Adana	0.148	85.2	Giresun	0.392	60.8	Samsun	0.210	79.0
Adıyaman	0.336	66.4	Gümüşhane	0.343	65.7	Siirt	0.379	62.1
Afyon	0.224	77.6	Hakkari	0.465	53.6	Sinop	0.334	66.6
Ağrı	0.224	77.7	Hatay	0.099	90.1	Sivas	0.351	64.9
Amasya	0.206	79.4	Isparta	0.203	79.7	Tekirdağ	0.473	52.7
Ankara	0.137	86.3	Mersin	0.168	83.2	Tokat	0.154	84.6
Antalya	0.183	81.7	İstanbul	0.213	78.7	Trabzon	0.398	60.2
Artvin	0.275	72.5	İzmir	0.139	86.1	Tunceli	0.491	50.9
Aydın	0.231	76.9	Kars	0.279	72.1	Şanlıurfa	0.278	72.2
Balıkesir	0.257	74.3	Kastamonu	0.493	50.7	Uşak	0.257	74.3
Bilecik	0.412	58.9	Kayseri	0.275	72.5	Van	0.135	86.5
Bingöl	0.440	56.0	Kırklareli	0.530	47.0	Yozgat	0.182	81.8
Bitlis	0.363	63.7	Kırşehir	0.245	75.5	Zonguldak	0.049	95.1
Bolu	0.420	58.0	Kocaeli	0.215	78.5	Aksaray	0.164	83.6
Burdur	0.221	77.9	Konya	0.251	74.9	Bayburt	0.414	58.6
Bursa	0.299	70.1	Kütahya	0.223	77.7	Karaman	0.185	81.5
Çanakkale	0.371	62.9	Malatya	0.332	66.9	Kırıkkale	0.190	81.0
Çankırı	0.350	65.1	Manisa	0.244	75.6	Batman	0.196	80.4
Çorum	0.220	78.0	K.maraş	0.234	76.6	Şırnak	0.545	45.6
Denizli	0.270	73.0	Mardin	0.292	70.8	Bartın	0.186	81.4
Diyarbakır	0.218	78.2	Muğla	0.252	74.9	Ardahan	0.290	71.0
Edirne	0.402	59.9	Muş	0.240	76.0	Iğdır	0.412	58.8
Elazığ	0.300	70.0	Nevşehir	0.256	74.4	Yalova	0.247	75.3
Erzincan	0.523	47.7	Niğde	0.239	76.1	Karabük	0.171	82.9
Erzurum	0.236	76.4	Ordu	0.177	82.3	Kilis	0.309	69.1
Eskişehir	0.204	79.6	Rize	0.353	64.7	Osmaniye	0.232	76.8
Gaziantep	0.221	77.9	Sakarya	0.348	65.2	Düzce	0.289	71.1

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	:Murat ÇİFTÇİ
Doğum Tarihi ve Yeri	:1977, İstanbul
Yabancı Dili	:İngilizce
E-posta	:drmuratciftci@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	İktisat Tarihi	Marmara Üniversitesi	2001
Lisans	Maliye	İstanbul Üniversitesi	1999
Lise	Türkçe – Matematik	Silivri Lisesi	1994

YAYINLARI

Makale

1. ÇİFTÇİ, M., "Türkiye’de 60 Yaş ve Üstü Nüfusun Sağlık Hizmetlerinin Bölgesel Dağılımından Sağladıkları Sosyal Fayda Düzeyleri," *Turkish Journal of Geriatrics*, **13 (4)**: 252-260 (2010) (Tarandığı uluslar arası atıf endeksleri: **SCI-E, SSCI**.)
2. ÇİFTÇİ, M., "Spatial Comparative Social Attitude to Family Planning Policies in Turkey from 1990 to 2000," *International Journal of*

Human Sciences, **6 (1)**: 899-918. (2009) (Tarandığı uluslar arası alan endeksleri: WorldCat, DOAJ, ICAAP, Institute: Social Sciences, WestCat, MaLCat, J-Gate Gateway, Genamics, ScientificCommons.org, Ulrich's Periodicals Directory: Social Sciences: Comprehensive Works, Michigan State University Library Catalog.)

- 3 Çiftçi, M., “Mekan Kısıtı Altında Ekonomi - Politığın Zamansal Kısıtsızlığı ve Dönemsel Bir Karşılaştırma: (Hanedanlıktan Cumhuriyete “1840 – 1863 & 1980 – 2001” İç Borçların Dış Borçlara Çevrilmesi Süreci)”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, **51**, 103-148 (2008).

Bildiri

1. Çiftçi, M., Türkiye’de İlköğretim Öğrencilerinin Öğretmenlerden Sağladıkları Sosyal Fayda Düzeylerinin Atkinson Bölgesel Eşitsizlik Endeksi Yaklaşımıyla Ölçümü (1997-2005), Trakya Üniversitesi yayınları, no. 101, *Uluslararası 5. Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi / The 5th Int. Balkan Education and Science Congress, “1-3 Ekim 2009 / October 01-03 2009”*, Edirne, Vol. I, 379-385, 2009.

Kitap

1. Çiftçi, M., *Üretimin Bölgesel Dağılımı Perspektifiyle Türkiye’ nin AB’ ye Uyum Sorunu*, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Ekonometri Bölümü Yayını, İstanbul, 2009.
2. Çiftçi, M., *Ampirik Bulgular Işığında “Sosyal Devlet” Kavramının Sosyo - Ekonomik Analizi*, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Yayını, İstanbul, 1999.